

Arthur Rimbaud

Napfény és hús

Arthur Rimbaud minden verse, prózája és válogatott levelei

**Válogatta, szerkesztette és a jegyzeteket készítette
Bárdos László**

A KÖTET FORDÍTÓI

ADAMIK LAJOS
BABITS MIHÁLY
FRANYÓ ZOLTÁN
HATÁR GYŐZŐ
ILLYÉS GYULA
JÁNOSY ISTVÁN
JÉKELY ZOLTÁN
JÓZSEF ATTILA
JUHÁSZ GYULA
KARDOS LÁSZLÓ
KÉPES GÉZA
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ
KOVÁCS ILONA
MÁRTON LÁSZLÓ
NAGY LÁSZLÓ
NEMES NAGY ÁGNES
PÁLFFY GABRIELLA
RADNÓTI MIKLÓS
RÓNAY GYÖRGY
SOMLYÓ GYÖRGY
SZABÓ LŐRINC
SZEKERES GYÖRGY
TANDORI DEZSŐ
TELLÉR GYULA
TIMÁR GYÖRGY
TÓTH ÁRPÁD
TÓTH JUDIT
WEÖRES SÁNDOR

TARTALOM

VERSEK 1869-1871

Árvák újévi ajándéka (*Kardos László fordítása*)
 Érzés (*Kardos László fordítása*)
 Élmény (*Rónay György fordítása*)
 Érzelem (*Képes Géza fordítása*)
 Napfény és hús (*Kardos László fordítása*)
 Ofélia (*Rónay György fordítása*)
 Az akasztottak bálja (*Rónay György fordítása*)
 Az akasztottak bálja (*Márton László fordítása*)
 Tartufe bűnhődése (*Somlyó György fordítása*)
 A kovács (*Nemes Nagy Ágnes fordítása*)
 (Kilencvenkettesek s kilencvenhármasok)
 (*Kardos László fordítása*)
 Zeneszóra (*Rónay György fordítása*)
 Venus Anadiomené (*Rónay György fordítása*)
 Venus Anadyomene (*Márton László fordítása*)
 Az első este (*Szabó Lőrinc fordítása*)
 Ami Ninát visszatartja (*Kardos László fordítása*)
 A kenyér-lesők (*Kosztolányi Dezső fordítása*)
 A meghökkentek (*József Attila fordítása*)
 Pékműhely előtt (*Kardos László fordítása*)
 Riadtak (*Rónay György fordítása*)
 Regény (*Rónay György fordítása*)
 A bűn (*Rónay György fordítása*)
 Cézári düh (*Kardos László fordítása*)
 Álom, télire (*Szabó Lőrinc fordítása*)
 A völgyben egy katona alszik
 (*Kosztolányi Dezső fordítása*)
 A völgy alvója (*Tóth Árpád fordítása*)
 Alvó a völgyben (*Kardos László fordítása*)
 A Zöld Hordóban (*Rónay György fordítása*)
 A kísértő (*Rónay György fordítása*)
 A kis ravasz (*Teller Gyula fordítása*)
 A híres-nevezetes saarbrückeni győzelem...
 (*Kardos László fordítása*)
 A szekrény (*Rónay György fordítása*)
 A kredenc (*Teller Gyula fordítása*)
 Kóborlásaim (*Radnóti Miklós fordítása*)
 Bohémiám (*Rónay György fordítása*)
 Bohéméletem (*Képes Géza fordítása*)
 A hollók (*Rónay György fordítása*)
 A kuksolok (*Kardos László fordítása*)
 Faun-fej (*Franyó Zoltán fordítása*)
 Vámörök (*Kardos László fordítása*)
 Esti imádság (*Babits Mihály fordítása*)
 Párizsi csatadal (*Jánosy István fordítása*)
 Kis szerelmeim (*Somlyó György fordítása*)
 Guggolások (*Nagy László fordítása*)
 A hétéves költők (*Rónay György fordítása*)
 Szegények a templomban (*Kardos László fordítása*)
 Szegények a templomban (*Rónay György fordítása*)
 A szegények a templomban (*Teller Gyula fordítása*)
 Az ellopott szív (*Somlyó György fordítása*)
 A párizsi orgia... (*Kardos László fordítása*)
 Jeanne-Marie keze (*Somlyó György fordítása*)
 Az irgalmas nővérek (*Rónay György fordítása*)
 Hangzók (*Juhász Gyula fordítása*)

A magánhangzók szonettje (*Tóth Árpád fordítása*)
 Magánhangzók (*Kardos László fordítása*)
 Magánhangzók (*Rónay György fordítása*)
 Magánhangzók (*Képes Géza fordítása*)
 Magánhangzók (*Tandori Dezső fordítása*)
 (A csillag könnyezik...) (*Franyó Zoltán fordítása*)
 Füled köré... (*Somlyó György fordítása*)
 Tetvésző lányok (*Kardos László fordítása*)
 Tetűkeresők (*Rónay György fordítása*)
 Az igaz ember (*Töredék; Nagy László fordítása*)
 Amit a virágokról mondanak a költőnek
 (*Somlyó György fordítása*)
 Első áldozások (*Somlyó György fordítása*)
 A részeg hajó (*Tóth Árpád fordítása*)
 Részeg hajó (*Kardos László fordítása*)
 Részeg hajó (*Rónay György fordítása*)
 Részeg hajó (*Timár György fordítása*)
ÚJABB VERSEK ÉS DALOK
 (Mit már nekünk...) (*Rónay György fordítása*)
 Könny (*Kardos László fordítása*)
 A Ribiszkebor Patak (*Rónay György fordítása*)
 A szomjúság komédiája (*Weöres Sándor fordítása*)
 Jámbor reggeli gondolatok (*Kardos László fordítása*)
 Májusi lobogók (*Somlyó György fordítása*)
 Dal a legmagasabb toronyról (*Weöres Sándor fordítása*)
 Ami örök (*Kardos László fordítása*)
 Aranykor (*Jánosy István fordítása*)
 Ifjú házások (*Rónay György fordítása*)
 Brüsszel (*Jánosy István fordítása*)
 Az éhség ünnepei (*Weöres Sándor fordítása*)
 (Hogy zúgnak a szélben...) (*Rónay György fordítása*)
 Michel és Christine (*Nagy László fordítása*)
 Szégyen (*Rónay György fordítása*)
 Emlék (*Rónay György fordítása*)
 Ó kastélyok, ó nyarak (*Kardos László fordítása*)
 (Toportyán ritt a lomb alatt...) (*Kardos László fordítása*)

EGY ÉVAD A POKOLBAN

(Egykor...) (*Kardos László fordítása*)
 Rossz vér (*Kardos László fordítása*)
 Éj jel a pokolban (*Kardos László fordítása*)
 Delíriumok 1. (*Kardos László fordítása*)
 Delíriumok 2. (*Rónay György fordítása*)
 A lehetetlen (*Kardos László fordítása*)
 Villám (*Somlyó György fordítása*)
 Reggel (*Somlyó György fordítása*)
 Búcsú (*Somlyó György fordítása*)

EGY ÉVAD A POKOLBAN

(Valaha...) (*Határ Győző fordítása*)
 Rossz vér (*Határ Győző fordítása*)
 Pokolbeli éj (*Határ Győző fordítása*)
 Hagymázos Látások 1-2. (*Határ Győző fordítása*)
 A lehetetlen (*Határ Győző fordítása*)
 A villám (*Határ Győző fordítása*)
 Reggel (*Határ Győző fordítása*)
 Búcsú (*Határ Győző fordítása*)

SZÍNVAZLATOK

A vízözön után (*Rónay György fordítása*)
Gyerekkor (*Rónay György fordítása*)
Mese (*Kardos László fordítása*)
Menet (*Somlyó György fordítása*)
Antik (*Rónay György fordítása*)
Being beauteous (*Rónay György fordítása*)
Életek (*Rónay György fordítása*)
Indulás (*Kardos László fordítása*)
Királyság (*Rónay György fordítása*)
Egy értelemhez (*Rónay György fordítása*)
Részegség reggele (*Jékely Zoltán fordítása*)
Mondatok (*Rónay György fordítása*)
Munkások (*József Attila fordítása*)
Hidak (*Rónay György fordítása*)
Város (*Somlyó György fordítása*)
Kérékvágás (*Kardos László fordítása*)
Városok (*Somlyó György fordítása*)
Csavargók (*Rónay György fordítása*)
Városok (*Szabályos akropolisz...*)
(*Kardos László fordítása*)
Virrasztások (*Weöres Sándor fordítása*)
Misztikum (*Rónay György fordítása*)
Hajnal (*Illyés Gyula fordítása*)
Virágok (*Kardos László fordítása*)
Vidéki éji dal (*Weöres Sándor fordítása*)
Tengeri vers (*Rónay György fordítása*)
Téli ünnep (*Weöres Sándor fordítása*)
Szorongás (*Weöres Sándor fordítása*)
Világváros (*Somlyó György fordítása*)
Barbár (*Somlyó György fordítása*)
Végeladás (*Kardos László fordítása*)
Fairy (*Jékely Zoltán fordítása*)
Háború (*Somlyó György fordítása*)
Ifjúság (*Jékely Zoltán fordítása*)
Hegyfok (*Tellér Gyula fordítása*)
Színpadok (*Weöres Sándor fordítása*)
Történelmi este (*Weöres Sándor fordítása*)
Bottom (*Rónay György fordítása*)
H (*Rónay György fordítása*)
Mozgás (*Kardos László fordítása*)
Ájtatosság (*Jékely Zoltán fordítása*)
Demokrácia (*Kardos László fordítása*)
Szellem (*Somlyó György fordítása*)

EGYÉB MŰVEK - VÁZLATOK

VÁZLATOK

A szerelem sivatagai (*Weöres Sándor fordítása*)
Johannikus sorozat (*Rónay György fordítása*)
Szív dobog a reverenda alatt
(*Szekeres György fordítása*)

STUPRA 1871

(Az ősi tomboló barmok...) (*Nagy László fordítása*)
(Tompourunk más mint az övék...)
(*Nagy László fordítása*)
(Sötét-violaszín s redős gyűszűvirág...)
(*Nagy László fordítása*)

ALBUM 1871

Liliomok (*Tandori Dezső fordítása*)
A zárt ajkak (*Tandori Dezső fordítása*)
Gáláns ünnep (*Tandori Dezső fordítása*)
(Harmadosztály-kupéban ültem...)
(*Tandori Dezső fordítása*)
(Főként tavasszal...) (*Tandori Dezső fordítása*)
(Emberiség...) (*Tandori Dezső fordítása*)
Hülyülések (*Tandori Dezső, Weöres Sándor fordítása*)

ÓCSKA COPPÉE-K

Ostromállapot? (*Nagy László fordítása*)
A söprű (*Tandori Dezső fordítása*)
Száműzetés (*Tandori Dezső fordítása*)
A császári gárda veteránja (*Tandori Dezső fordítása*)
Az elátkozott angyalka (*Nagy László fordítása*)
A vén idióta emlékezései (*Jékely Zoltán fordítása*)
Visszaemlékezés (*Nagy László fordítása*)
(E serdülő fiú...) (*Nagy László fordítása*)

KÉTES HITELŰ MŰVEK

Ketskefingh báró levele titkárához a saint-magloire-i
kastélyba (*Szekeres György fordítása*)
Elveszett méreg (*Tóth Judit fordítása*)

LEVELEK

1. Theodore de Banville-nak (*Kovács Ilona fordítása*)
2. Georges Izambard-nak (*Kovács Ilona fordítása*)
3. Georges Izambard-nak (*Kovács Ilona fordítása*)
4. Paul Demenynek (*Kovács Ilona fordítása*)
5. Georges Izambard-nak (*Kovács Ilona fordítása*)
6. Georges Izambard-nak (*Somlyó György fordítása*)
7. Paul Demenynek (*Somlyó György fordítása*)
8. Georges Izambard-nak (*Adamik Lajos fordítása*)
9. Paul Demenynek (*Pálffy Gabriella fordítása*)
10. Ernest Delahaye-nak (*Adamik Lajos fordítása*)
11. Verlaine-nak (*Kovács Ilona fordítása*)
12. Verlaine-nak (*Kovács Ilona fordítása*)
13. Verlaine-nak (*Kovács Ilona fordítása*)
14. Ernest Delahaye-nak (*Kovács Ilona fordítása*)
15. Családjának (*Adamik Lajos fordítása*)
16. Családjának (*Adamik Lajos fordítása*)
17. Családjának (*Adamik Lajos fordítása*)
18. Családjának (*Adamik Lajos fordítása*)
19. Családjának (*Adamik Lajos fordítása*)
20. Családjának (*Adamik Lajos fordítása*)
21. Családjának (*Adamik Lajos fordítása*)
22. Családjának (*Adamik Lajos fordítása*)
23. Családjának (*Adamik Lajos fordítása*)
24. Családjának (*Adamik Lajos fordítása*)
25. Családjának (*Adamik Lajos fordítása*)
26. Ernest Delahaye-nak (*Kovács Ilona fordítása*)
27. Édesanyjának (*Kovács Ilona fordítása*)
28. Családjának (*Kovács Ilona fordítása*)
29. Családjának (*Kovács Ilona fordítása*)
30. Családjának (*Kovács Ilona fordítása*)
31. Családjának (*Kovács Ilona fordítása*)
32. Családjának (*Kovács Ilona fordítása*)
33. Családjának (*Kovács Ilona fordítása*)
34. Családjának (*Adamik Lajos fordítása*)

35. Családjának (<i>Adamik Lajos fordítása</i>)	40. Isabelle Rimbaud-nak (<i>Pálffy Gabriella fordítása</i>)
36. Családjának (<i>Adamik Lajos fordítása</i>)	41. A Tengerhajózási Társaság igazgatójához
37. Anyjának és húgának (<i>Adamik Lajos fordítása</i>)	(<i>Pálffy Gabriella fordítása</i>)
38. Ilgnek (<i>Adamik Lajos fordítása</i>)	
39. Meneliknek (<i>Adamik Lajos fordítása</i>)	Vázlatos életrajz (<i>Pálffy Gabriella fordítása</i>)

VERSEK 1869-1871

Árvák újévi ajándéka

1.

A szoba csupa árny. Valami téveteg
hang susog édesen és búsan: két gyerek.
Elbillen homlokuk, lehúzza még az álom,
leng és remeg fehér nagy függönyük az ágyon.
Kinn közeljönnek a didergő madarak,
a szárnyuk zsibbadoz a szürke ég alatt.
S nyúlós ködök között az újév újra jó, itt
vonszolja már havas köntöse mély redőit,
könnyek közt mosolyog s dalolva didereg...

2.

S a lengő függönyök mögött a két gyerek
úgy suttog, mint setét éjen, homályba veszve.
Fülel tünődve, mint valami messzi neszre,
s rezzen, ha halk, arany hangján a reggeli
csengő fém-dallamát megújra kiveri,
elpengeti a csöpp üveggömb üde gombján.
A szoba jéghideg. A földre vetve, lomhán
egynéhány gyászruha hever az ágy körül,
az ordas téli szél a küszöbön pöröl,
befú s a kis szobán mogorván huhorászik.
Érezni mindenén, hogy valami hiányzik...
E csöppségekre itt nem süt le hát soha
anyjuk boldog szeme, frissítő mosolya?
A kandalló előtt guggolva elfeledte
a kotrott hamuból a lángot szítani este?
Dunnát meg takarót dombozni fölübük?
S hogy félénk búcsúval ellibbent közülük,
nem gondolt idején a virradati fagyra,
s a téli szél előtt az ajtót nyitva hagyta?...
- Az anya-álom a szőnyegek langyosa,
szelíd fészek, amely a pelyhektől puha,
s hol mint a kismadár, mely gubbad fenn az ágon,
álmodnak a kicsik: hószerű, édes álom!
De ez a fészek itt pelyhetlen és rideg,
fázik a két kicsi, álmatlanul remeg;
a fészket téli szél keserű fagya járja...

3.

A szíved érte már: két kis anyátlan árva.
Anyátlan otthon ez! - s az apa messze jár!...
Sorsuk csak egy öreg cseléd vigyázza már.
Magukba vannak ők, a kis ház télbe fagyva...
Árvák s négyévesek. És íme a kis agyba
egy emlék mosolya lassankint földereng.
Mint ha ki olvasót morzsolva elmereng:
be szép is volt, ha jött az újévi ajándék!
Megálmodta ki-ki előre a magáét.
Az álom furcsa volt: pazar játékszerek,
aranyos bonbonok, villogó ékszerek,
egy zsongó garmada, mely zengő táncra gyúlva,
függöny mögé lapul, majd szembetűnik újra.
Fölserkent boldogan reggel a kis család,
dörgölte a szemét, méz lepte ajakát,
totyogtak kócosan és borzasan az aprók,
kis szemük ünnepi, sugaras fényű nap volt,
a padlón tipegett a pucér, pici talp,
anyáék ajtaján kopogás, gyenge, halk;
beléptek - ah!-ok, ó!-k röptültek a kis ingben,
hullt a csók, s ami jó, meg volt engedve minden!

4.

Be szép is volt! Azok az ismerős szavak!...
- Be mások lettek itt a hajdani falak!
A kandalló tüze már pattogott vidáman,
a lámpa ragyogott az ódon, szép szobában;
a rácson a piros láng lobbant fényesen
s a lakkos bútoron cicázott kényesen.
A szekrényük, a nagy, az sem volt kulcsra zárva!
Rá-rászaladt szemük barnálló ajtajára:
be furcsa, nyitva van! Szaporán libegett
e fa-tok titkain a kandi képzelet,
fölrémlett valami távoli nesz a tátott
zár torkán, tétova és boldog sugdosások...
- Anyáék hajdani szobája most kopár!
Küszöbére a láng piros fényt nem dobál,
nincs már se tűz, se kulcs, és nincsenek szülék se,
nincs ünnepnap csók, édes meglepetés se.
Szomorú lesz nekik örökre ez a nap!
S miközben keserű könnyeik hullanak
kék szemükből, szelíd ajkaik ezt susogják
tünődve: „Hát anyus mikor jön vissza hozzánk?”

5.

Az alvó kicsiket bús álom nyomja már.
Rossz álmában talán mindkettő sírdogál,
oly duzzadt a szemük, sóhajuk félve reszket:
érzékeny a szívük az ilyen picinyeknek!
A bölcsők angyala megtörli szemüket,
sző szép ábrándokat rossz álmaik helyett,
s a félig felnyíló, mosolygó pici szájon
valami gügyögést indít a boldog álom.
Álmukban, gömbölyű karjuk fejük alatt,
emelik homlokuk - lágy álom-mozdulat;
és tétova szemük csak lassacskán pihen meg,
azt hiszik, rózsaszín mennyországban pihennek.
Rőt rács mögött a láng lobogja víg dalát;
kéklik a tiszta menny az ablakokon át;
a világ ébredez s megittasul a fénytől,
a félig meztelen föld boldogan remél föl,
megborzong kéjesen, míg csókolja a nap,
fűtik a vén szobát a langyos sugarak,
a padlón nem hever a bús ruhácska szerte,
elült a szél, amely a küszöböt septe.
Egy tündérlány suhant keresztül a szobán!
- Oly víg a két gyerek, még rikkant is... De lám,
a széles szőnyegen, anyuska ágya áll itt,
rózsálló fény alatt valami felcsillámlik,
ezüst medáljonok, fehér és fekete,
a gyöngyház és agát villó tekintete,
fekete csöpp keret, üvegből halovány lap,
s aranyba vésve egy, csak egy szó: „Anyukának!”

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Érzés

Megyek majd - rámborul kék nyári alkonyat -
szilándó búza közt, a fű sarját taposva.
Álmodom. Esti hús frissíti talpamat,
födetlen üstököm szelek hulláma mossa.
Így megyek - gondolat és cél nélkül, vakon,
de lelkem végtelen szerelem járja mélyen -
így megyek, vad cigány, úttalan utakon,
boldogan, mintha csak egy asszony járna vélem.

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Élmény

Kék nyári alkonyon a szűk csapásokon
szűrős rozszok között járok, majd zsenge fűben,
megérezem, álmodón, harmatját lábomon,
s hagyom, szabad fejem a szél fürössze hűsen.

Semmit nem gondolok s a számon némaság.
De nagy-nagy szerelem borul szívemre tágan,
s a természetén át megyek tovább, tovább,
cigánymód - s boldogan, akár egy nő nyomában.

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Érzelem

(Sensation)

Kék éjeken megyek majd, vad-csapásokon,
szálkás búzakalászkod serege kísér.
A rét: langy üdeség - suhogok álmodón
s hagyom: lengő hajam mossa a nyári szél.

Ajkam meg nem nyílik s lelkemben nem fogan
egy gondolat sem, csak viharzó szerelem
s a Természettől elbűvölve, boldogan
bolyongok, mintha egy Asszony lenne velem.

KÉPES GÉZA FORDÍTÁSA

Napfény és hús

1.

A Nap - az élet és gyöngédség anyja - ontja
a lángoló gyönyört mámoros földgolyónkra,
megérzi, aki lenn a völgy fűvére dőlt,
hogy vérrel bugyborog és nászra vár a föld,
s az óriási mell, melyben zihál a lélek,
merő asszonyi hús, merő mennyei kéjek,
s a nedvektől nehéz, lángokkal terhes öl
bozsgó-nyüzsgő csirák hevében tündököl.
És minden nő! dagad!

Ó, Venus, égi asszony!

Az antik ifjuság napját hadd megsiratnom,
bujá faunt, vad szatírt, istent, ki idelelni
a fák kérgébe mart a vágtyól részegen,
s a tavirózsa közt csókolt egy szőke nimfát;
be fáj a messzi mult, mikor a zöldselyem fák

rózsálló vére s a folyam s a földi nedv
Pán ereiben egy világot épített;
s nyögte a zöld talaj az isten kecske-talpát;
és Pán a tiszta síp ajkára nyomva ajkát,
zengte az ég alatt szerelmi himnuszát;
vagy állt a sík mezőn s a Mindenség kuszált
válaszát leste, mely hívó szavára zsongna;
fütytös csízt ringatott a tölgyek néma lombja
s embert a föld öle - s istenben szeretett
az állatfajta mind s a kéklő tengerek.
Be fáj nekem a nagy Kübele régi napja,
fény-városokon át surrant nagy érc-fogatja,
és fenn tündökölt gigászi szép feje.
Melle kettős csucsán ömlött a Lét teje
s eláradt ragyogón a roppant végtelenben.
Áldott-jó emleit szítta a boldog Ember,
játékos kisedül megülve térdeit:
akkor az ember is erős volt, szűz s szelíd.
S szegény, azt mondja most: - Jaj, én mindent tudok már -
és csukott szemmel és dugult füllel botorkál.
Nincs-nincs már istene, az isten maga lett!
Király és Isten! Ó! És hol a Szeretet?
Emlődre most szegény be boldogan tapadna,
Kübele, istenek s emberek gazdag anyja!
Ha Astartét soha nem hagyta volna el,
ki kék habok közül bukkant a légbe fel,
virág-husán a hab illata szállt a széllel,
lágý tájték havazott rózsálló köldökére,
megvillantotta nagy szeme éj-csillagát,
s rigó dalolt a fán s a szív mélyén a vágy.

2.

Csak benned hiszek én, Aphrodité, szerelmes,
habszülte, szép anyánk! - Jaj, útunk oly keserves,
mióta itt az új isten keresztje húz.
Benned hiszek: Virág, Venus márványa, Hús!
A roppant ég alatt oly rút és bús az Ember;
nem tiszta már s ezért mezítlen járni nem mer,
isteni melle, ládd, merő szenny, ronda por,
mennyei teste is satnyul a szolgasor
mocskában, mint a tűz lángján a gyenge bálvány!
S még a halálban is élni szeretne halvány
vázként, gúnyolva azt a Szépet, aki volt!
S a Nő, akit kegyed szűz kellemmel beszórt,
s akiben sárvalónk oly istenszerűvé lett,
hogy sugarak között lengjen az árva lélek,
halkan suhantva föl hő vágya szárnyait
rög-börtöne fölött a tündöklő napig,

a Nő nem érti már a hús vidám kalandját!
- Pompás komédia! S az emberek kacagják,
kacagják, Venusom, mézízű, szent neved!

3.

Ó, ha a tűnt idő megtérne még veled!...
Mert minden szerepét eljátszotta az Ember,
s a bálványok sorát ha eldöntötte egyszer,
s nem lesz már istene, fölserken a merész,
s ahonnan származott, az ég szemébe néz.
S hős eszme és örök gondolat mindahány van,
s ami csak isteni esendő hús-porában,
fölleng és föllobog a homloka alatt.
S ha látod majd, amint a mennyek közt kutat,
s nem félve semmitől, vén jármát zúzza széjjel,
megváltod akkor őt, megváltod szent segéllyel.
Az óceán ölen fényt tested meglöbög,
sugárzik, tündököl, s végtelen mosolyod
végtelen vágyat ont az irdatlan világra;
a Mindenség remeg, mint óriási hárfa,
egy óriási Csók borzama rázza meg...
- Kéjszomjas a világ: s te megeléged

.....
(Büszke, szabad fejét fölemelte az ember!
S a hús oltárain az isten félelemmel
vonaglik meg a Szép váratlan sugarán!
Az új perctől derűs, múlt kintől halovány
ember kutat s tanul! A Gondolat, e fáradt
és századokon át elnyomott kényes állat
kipattan homlokán! S a Miért-re felel!
Mily szabadon szökell! Ó, Ember, bízni kell!
- Miért a néma ég s az űr ezer csodája?
S az arany csillagok nyüzsgő csillámpalája?
S ha folyton fölfelé szállunk, mit látni fenn?
Egy pásztor tereli a szörnyű tereken
mozgó világokat egy óriási nyájban?
S remegnek egy örök hang dallamviharában
az éter karja közt e bolygórendszerek?
- S az Ember láthat-é? S mondhatja-é: Hiszek?
A szóló gondolat több-é hát, mint az álom?
S az ember, aki lesz, hogy tüstént sírba szálljon,
honnan jó? Embriók, Csírák között libeg
az óceán ölen, óriás Tégelyek
alján, s az Ős-Anya ott kelti föl, a mélyen,
hogyan lélegezzon és hogyan serkenjen s hogyan éljen,
hogyan nő a búzaszár legyen, s vágyó virág?...
Semmit se tudhatunk! - fullasztó babonák
s tudatlanság nehéz köpenye húzza vállunk!

Embermajmok, anyánk hüvelyéről leválunk,
s rejtí fakó eszünk tőlünk a végtelent!
Néznénk: - s a büntető Kétely madara leng
fölébünk, zord madár, hozzánk csap szörnyü szárnya...
S mintha a horizon örökre messzi szállna!

.....
Tárva-nyitva a menny! S az új Ember előtt,
ki a roppant világ dús fényeibe nőtt
s összefont karral áll, halottak már a titkok!
Dalol... s vele a fák, s a folyók vize suttog
új-boldog dalt, amely száll, száll s a napba vág!...
- A Megváltás dalol! a szerelem! a vág!...
.....

4.

Ó, izzó fényü hús! Eszményi fény hatalma!
Szerelmi újulás, hajnalok diadalma,
mikor a csöpp Erósz s Kallipügosz remek
lábához hajlanak hősök és istenek,
s ők ketten, míg szirom havaz fejükre, lankadt
nőket s nyomukban nyílt rózsákat simogatnak!
Könnyed a habba hull, amíg a Thészeusz
fehéren villogó gályája tovahúzza,
melyet a hús vizek s a hó nap fénye fürdet -
gyermeki, gyöngye szűz, kit egy éj bújta tört meg,
Ariadne, csitulj! Setét bogyós, arany
szekéren Lüsziász fríg réteken rohan,
parázna tigrisek s rőt párducok ragadják,
bíborra festi kék folyamok méla habját.
A Bika-Zeusz nyakán, akár egy kisgyerek,
szép Európa ring meztelenül, kerek
karját a borzongó isten nyakára zárja;
rátévedez Zeuszt tétova szeme-párja;
virágos, halovány arca a mennyei
homlokra hull, szeme lezárul, megöli
az isten csókja, lágy haját a hab lehúzza
és zsongó, aranyos tajtékkal koszorúzza.
Rózsás leander és csacsogó lótoszok
árnyán az álmatag, hűv Hattyu andalog,
Lédáját öleli, hósínű, tiszta szárnnal;
ott Küpris jó, havas hasán lágy moha-árnnal;
tündöklő tompora szelíden gömbölyül;
aranyló fény szítál a büszke mell körül,
különös ritka báj ragyog az égi nőben -
amott a vadverő Héraklész jár dicsően,
iszonyu tagjain oroszlánbőre reng,
rettentőn s nyájasan járja a végtelent!...
Emitt a fülletleg, holdfényes éjszakában

álmodoz meztelen, ékesen, haloványan
- nagy kék haja nehéz hullámokban lebeg -
egy driád - nézi fönn a hallgató eget...
A tisztáson a szem csillagzó, lágy mohát lát,
a sápadt Selené lengeti könnyü fátylát
s reszketve ül a szép Endümión elé,
és csókot egy fakó sugárban dob felé...
Nagymessziről zokog egy Forrás régi láza...
Egy nimfa álmodoz, mellette karcsu váza,
egy tünde ifjuról, kire a hab szakadt...
Szerelmi fürgeteg dúlt itt az éj alatt...
S a szentelt ligeten, nagy fák riadt homályán
sok felséges tagú, komorló, néma márvány,
csíz-fészkes homlokú istenek figyelik
a végtelen világ s az Ember szavait.

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Ofélia

1.

A hús, sötét habon, hol csillag alszik este,
fehér Ofélia, mint egy nagy liliom,
lassan leng tova, bő fátylai közt lebegve.
S hallalik zengenek a messzi csaliton.

Im ezredéve már, hogy Ofélia sápadt
árnyként bolyong a nagy fekete folyamon.
Im ezredéve már, hogy szelíd tébolyának
borzong románcain az esti fuvalom.

Mellére szél simul hús csókkal és kibontja,
mint pártát, habokon hintázó fátyolát.
Vállára fűz borul borzongva és zokogva,
s áthajlik álmodó nagy homlokán a nád.

Körötte suttogón a vízirózsa rebben.
Egy-egy fészket riaszt az alvó nyírfalomb
ága közt néha, s rá szárnyak nesze remeg fenn.
S az arany csillagok rejtelmes dala zsong.

2.

Sápadt Ofélia, mint a hó színe, oly szép,
meghaltál, gyermekül, a folyam elrabolt.
Mert füledbe a szél, amint betört a norvég
hegyek felől, a vad szabadságról dalolt.

Mert titkos fuvalom suhant, hajad cibálva,
merengő lelken furcsa zsvajjal át,
hogy fák panasza közt, éjszakák sóhajára
meghallotta szived a természet szavát.

Mert megtörte dühös hörgésével a tenger
oly lágy, oly emberi leányka-bajodat,
s mert lábaidhoz ült egy áprilisi reggel
némán, szegény bolond, egy sápadt, szép lovag.

Szabadság, vágy, egek: szegény örült, mily álom!
Meglavadtál hevén, mint hó a láng felett.
Elfulladt a szavad a roppant látomáson.
- S a szörnyű Végtelen megölte kék szemed.

3.

S a költő szól: bolyongsz, csillagsugárban, este,
keresve, hol van a hajdan szedett virág;
s hogy látta a vizen, fátylai közt lebegve,
mint nagy liliomot, fehér Oféliát.

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Az akasztottak bálja

Áll a bitó, a csonka-bonka,
rajta lovagok lejtének,
az ördög lovassága ropja,
járvák a csont-szerecsenek.

Galléron kapva jó Belzebub úr cibálja
égre fntorodó fekete bábjait,
s homlokon rúgva mind, tűnt szentesték dalára
járatja el velük tivornya-táncaik.

S a bábuk, koccanón, karjukat egybefonják.
Kopasz mellük - sötét orgonasíp-sorok -,
hol ringtak egykoron kecses kisasszonyocskák,
rút, hosszú kéj alatt ölelkezőn ropog.

Hajrá, víg táncosok, üres hassal bokázók,
ugrálhattok, a szín elég hosszúira nyúlt!
Hopp, többé azt se bánd, mit ropsz: csatát-e, táncot?
Pengeti Belzebub vesszettül ám a húrt!

Ó, kemény sarkak, el szandálunk sose vásik!...
Bőringből rég kibújt a legtöbb mulató.
A többi nem zavar s nem is botrány, ha látszik.
A tarkókra fehér sipkát ragaszt a hó.

Forgónak varju leng e repedt koponyákon.
Sovány állukon egy cafatnyi hús remeg.
Mintha zörgő papír-páncélban bajviváson
tusázna zordan egy merev lovagsereg.

Hajrá, süvít a szél a csontvázak vigalmán!
A fekete bitó mint vas orgona bőg!
Választ farkas vonyít az erdők lila alján.
És lenn az ég, akár a pokol torka, rőt...

Hahó, rázd csak meg ott a gyászvitézeket, kik
csigolyáik fakó olvasóján törött
ujjal a szeretet-zsoltárt sunyítva pedzik:
Nem monostor ez itt, halljátok-e, dögök!

De lám, egy nagy bolond csontváz szökken a zúgó
tűzvörös égre a haláltánc közepett.
Vak lendülettel, úgy, akár a megvadult ló,
s nyakán érezve még a durva kötelet,

recsegő combjain tíz ujját görcsbe rántja
és rikkant, mint kiből röhej szakad, vadul,
aztán, ahogy ripacs kullog be bódéjába,
csontok zörgése közt a bálba visszahull.

Áll a bitó, csonka-bonka,
rajta lovagok lejtének,
az ördög lovassága ropja,
járják a csont-szerecsenek.

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Az akasztottak bálja

Szép félkarú bitófa, rajta
sok lovag: táncba szalad, ím,
az ördög sok sovány lovagja,
sok csontig foszlott Szaladin.

Belzebub úr a nyak-kendőjükön cibálva
égre fintorgó kis fekete bábuit,
papucsával lesújt a táncos koponyákra;
a talpalávaló: egy karácsonyi szvit.

Összeölelkezik a sok-sok meglökött báb;
mint sötét orgona-sípok, mellük csupasz:
hajdan kisasszonyok simultak rájuk inkább,
most ocsmányul tapad össze a sok pimasz.

Hurrá, víg táncosok! Immár üres a bendő!
Ugrálhattok, nosza! Elég tágas a szín!
Hopp! Tánc ez vagy csata? Mindegy az; elegendő:
zord Belzebub nyiszál hegedűk húrjain!

Óh kemény sarkak, itt nem kopik el a szandál!
A legtöbb táncoló kibújt már bőriből;
s ha kilátszik, ami maradt, az sem zavar már.
Hóból a fejeken szép fehér sipka nől.

Tolldísznek varju száll a repedt kobakokra,
sovány állukon egy-egy húscafatka leng;
mint merev harcosok, bős tusákban forogva,
mindegyikük papír-vértezetben kereng.

Hej! Csontváz-dáridón észak vad szele tombol!
A fekete bitó zúg, mint vas-orgona!
Választ farkas üvölt ibolyaszín vadonból,
s a láthatáron a pokolnak rőt nyoma...

Hopp! Rázkódják csak a sok rossz madárijesztő:
tömjös, törött, sunyi ujjuk nyomán pereg
csigolya-olvasó, vágyakat berekesztő;
nem kolostor ez itt, kedves porhüvelyek!

De lám, a haláltánc közepéből kibotló
öles csontember a rőt égre fölrepül
őrülten, szilajul, mint megbokrosodott ló,
s mint aki kötelet érez nyaka körül,

a combcsontjába váj nagy reccsenéssel ujja,
rikongat és röhög, ahogy torkán kifér,
majd mint bohóc, aki a mutatványt elunja,
csontzörgés dallamán a bálba visszatér.

Szép félkarú bitófa, rajta
sok lovag: táncba szalad, ím,
az ördög sok sovány lovagja,
sok csontig foszlott Szaladin.

MÁRTON LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Tartufe bűnhődése

Gerjesztve boldogan szerelmes szivét,
s öltve kesztyűt, sötét, ájtatos öltözetet,
elindult egy napon, arcán rémes negéd,
sárgán, fogatlanul köpködvén szent ígéket,

s ahogy ment egy napon, „Oremus” - egy Gonosz
fülénél fogva jól elcsípte ó, a jámbort,
s szörnyű szavak között kirángatta koszos,
izzadó tagjait az ájtatos ruhából.

Bűnhődés!... Köntöse kigombolva övig,
s bocsánatos bűnök hosszú füzéreit
morzsolva szívében, Szent Tartufe belesápadt!...

Hörögve gyónt, hadart hideglelős imákat!
Az idegen csupán csuháját csente el...
- S fűj! Tartufe ott maradt egészen meztelen!

SOMLYÓ GYÖRGY FORDÍTÁSA

A kovács

A Tuileriákban, 1792. augusztus 10-e táján

Félelmes támasza egy roppant kalapács,
bor s nagyság részege, homloka óriás,
nevetve - harsogó érctrombita a torka -
s a kis pohost sötét tekintetébe fogva,
a Kovács egy napon Lajoshoz így beszélt,
míg körbejárt a nép, tolongva szerteszét,
piszkos zekéivel arany falat surolván.

A jó király hasán dülöngött, színe halvány
volt, mint győzöttké, kiket vár a bitó,
s mint alázatos eb, nem is volt lázadó,
mert ez az araszos vállú hámor-csibésze
oly vén és oly fura szavakat szórt elébe,
hogy mint ütésből, úgy zúgott a homloka.

„Tudod te jól, Uram, daloltunk: trallala,
s mások földjeire döföltük ki az ökröt;
a napban kanonok száz miatyánkja pörgött,
villogott az arany göcsörtü olvasó.

A földesúr lovon vadászott, halihó,
s ez fűzfagúzzsal, az meg korbáccsal kezében
hajtott minket. - Akár a bárgyú, nagy tehénszem,
nem sírt már a szemünk; mentünk, mentünk tovább,
barázdát vonva az egész országon át,
s mikor e fekete földre beletapostuk
félíg húsunkat is... Jött a borraalójuk:
felgyújtották kopott viskónkat éjszaka;
benne jól sült kalács kis kölykünk volt maga.
...Ó, nem panaszkodom. Butaságot beszélek,
hiszen köztünk marad. Szólj, ha van ellenérved.
És mondd, nem gyönyörű, ha június kövér
csúrei közt zörög a nagy szénásszekér?

S a gyümölcsös szagát, mondd meg, nem gyönyörű-e
érezni, ha eső szítál rőt-szőke fűre?

S a búza, búza, mondd, a telt kalász, a mag,
hogyan érik a kenyér, nem jó a gondolat?

Ó, mennék én vigan fűteni a kemencét,
s míg üllöm csengene, harsányan énekelnék,
ha tudnám biztosan: jut nekünk is falat,
emberként végre már! abból, mit Isten ad!
- Hej, régi nóta ez, s lám fújom szakadatlan!...

De most már tudom én! S nem bírok hinni abban,
amíg van két kezem, pörölyöm és fejem,
hogyan jöjjön valaki - rajta törös köpeny -
és szóljon: - No, fiam, a földemet bevetnéd?
És háború alatt velem újból megessék,
hogyan elvegyék megint fiúgyermekemet?
- Ha te király maradsz, míg én ember leszek,
így szólnál: - Akarom!... - Láthatod: ez bolondság.
Jó néztem, azt hiszed, bódédban ezt a pompát,
fényes tisztjeidet, széltolók ezreit,
a sok korcs kurafit, ki itt páváskodik:
lányaink illatát ők adták palotádnak,
nekünk meg cédulát, mely a Bastille-ba zárat.
S mi majd szólunk: - Helyes! Szegények, térdre hát!
Növelje garasunk a Louvre aranyát!
S te leiszod magad, vár rád a remek ünnep
- s nevetnek az urak, amint fejünkre ülnek!

Nem, nem! Ez a piszok papáink bűne még!
Nem ringó már a nép. Három lépés elég,
s Bastille-od porba dőlt, mi szedtük szét a várat.
Bizony, minden kövén vért izzadt ez az állat,
és undok volt, míg állt, leprás falaival,
és emlékeztetett mindenre ez a fal,
hogyan mindig körbezárt, hogyan árnyékába fúltunk!
- Polgártárs! polgártárs! ő volt fekete múltunk,
mely hörgött, dőlt, mikor tornyát vettük be, fenn!
És ez olyasmi volt, akár a szerelem.
Csókoltuk fiaink, mellünkre vonva őket.
S mint fújó orrlyukú mének, mentünk, erősek,
büszkék voltunk, Uram, s ez itt bent vert, dagadt...
Emelt homlokkal - így - mentünk a nap alatt,
Párizsban! S rossz gunyánk elé gyűltek a népek.
Most Emberek vagyunk! Tudtuk - arcunk fehér lett,
részeggé tett, király, a rettentő remény;
s hogyan ott álltunk a vár sötét-bástyás terén
a trombitákkal és a tölgyfalevelekkel,
kezünkben a dzsidák: bennünk nem gyűlölet kelt,
- ilyen roppant erő már szelídségre int!

.....

És örültek vagyunk e naptól fogva mind!
 A munkások hada az utcára özönlött,
 és ez az átkozott csapat minden közön nőtt:
 pénzes kapuk előtt torlódik a tömeg.
 Én meg velük futok, ütöm a spicliket,
 vállamon kalapács, a várost járom egyre,
 itt-ott reácsapok valami szemtelenre,
 s ha pofámba nevensz, megöllek, jól vigyázz!
 - Aztán számolj vele, sokba kerül a gyász-
 vitézeid hada, kik kérvényünket át s át
 ütik egymásnak, így játszván a labdajátszmát,
 s ravaszul sziszegik: „Micsoda tökfejek!”
 Bögrét enyveznek ők, hogy törvényt főzzenek,
 benne rózsás, csinos végzések, gyógyfü, dib-dáb -
 a bőséges adót boldogan ránk zúdítják,
 s ha mellettük megyünk, az orruk betömik
 - hű megbízottaink, a nép mocskos nekik! -,
 s nem félnek semmitől, csakis a szuronyoktól...
 Jó. Féltre szecska-fej, badar burnót-tokostól!
 Elég már e lapos agyvelőkből, elég
 a haspókokból. Á! Új fogást adsz elénk,
 mikor vadak vagyunk, polgár, te ezt kínálnád?
 Míg mi pásztorbotot törünk s királyi pálcát?”

.....
 Karon ragadja őt, tépi a függönyök
 bársonyát és a tág udvarsorokra bök,
 hol nyüzsög, hol pezseg, hol zúdul a tömeg lenn,
 az iszonyú tömeg, zuborgó görgetegben,
 üvöltve, mint az ár, hörögve, mint szuka,
 nehéz fustély vele és vashegyű dzsida,
 dob döndül, vad lebuj, piac rikolt szavukban,
 sötét rongytengeren vérszínű sipka buggyan:
 s az Ember a nyitott ablakon átmutat,
 izzad már a király, reszketeg, sápatag,
 a látványtól beteg!

„Nézd, ez a csőcselék itt,
 tajtékzik, egyre nő, falaidon tetézik:
 - Mind koldusok, Uram, mert nincs mit enniük!
 Lásd, én kovács vagyok, az asszonyom velük,
 örült! Kenyérre les itt a Tuileriákba!
 - Mert sok pékműhelyed nem tud rólunk, hiába.
 Van három gyermekem. Züllött vagyok. - Tudok
 sok főkötős öreg anyóról, ki zokog,
 mert elvették fiát, vagy elvették a lányát:
 ez itt a csőcselék. - Azt a Bastille-ba zárták,
 emez volt gályarab; maga a becsület
 mindkettő. Szabadon, mint a kiveret ebek;
 folyvást sértegetik őket! Így lázadozva,
 fáj bennük valami. S ez iszonyat okozza,

mert megtörettek ők, mert átkozottak ők,
hogy itt süvöltenek most az orrod előtt.
Csőcselék. - S közte ott az a sok alja-némber,
mert - hisz tisztába vagy a női gyöngeséggel -
ti udvari urak - csupa jóindulat -
lelkükre köptetek; ugyan, hisz semmi az!
Szép leánykáitok itt vannak. Csőcselék ez.

Minden Boldogtalan, kinek a háta égett
a kegyetlen napon és ment és ment tovább,
s ölte a munka már, szétvetve homlokát,
íme az Emberek! A kalapot le, polgár!
Mi Munkások vagyunk! Munkások! Vár a kor már,
az új, a nagy, mikor tudásra éhezik
az Ember s kalapál reggeltől estelig,
hatalmas célok és roppant okok vadásza,
míg lassan győzni fog, a földet leigazza,
s a Mindent megüli, akár hátraslovát!
Ó! kohók nagyszerű fénye! Nincs baj tovább,
nincs! - amit nem tudunk, az félelmet okoz tán:
tudni fogunk! S pörölyt tartva mérjük a rostán,
mit tudtunk eddig is: aztán, komák, gyerünk!
És néha megható, nagy álmokat szövünk,
hogy buzgón, egyszerűn élünk majd (sose szól szánk
káromlást), dolgozunk, s fenséggel mosolyog ránk
egy nő, kihez szívünk legtisztább vágya von,
és büszkén dolgozunk egész áldott napon,
a feladat szavát bennünk harsona zengi!
És boldogok leszünk; s mi legfőbb: soha, senki,
senki meg nem hajol többé előttetek!
Mert akkor puska függ majd tűzhelyünk felett...
De puskaporszagú körül a levegőég.
Én söpredék vagyok. Nem megmondtam előbb még?
Mert spicli, uzsorás, zugárus még terem.
Mi szabadok vagyunk! Van bennünk félelem,
amely naggyá tesz, ó! mily naggyá! Épp e percben
nyugodt feladatot és otthont emlegettem...
Tekints az égre föl! - Szűken tapad reánk,
megölne a meleg és térdre hullanánk!
Tekints az égre hát! - Megyek, vár rám a horda,
az iszonyú tömeg. Felség, mely föl-le tolja
öreg ágyúidat a mocskos kőuton.
- Ó! Hogyha meghalunk, lemossuk azt, tudom!
- És hogyha bömbölő bosszúnk elébe hajtja
aranyfényű, öreg királyok görbe marka
francia földön át gálába bujt hadát,
akkor - így lesz, ugye? - ganéjt nekik, kutyák!”

- Fölvette pörölyét vállára.

A tömegnek
megmámosodott lelke e férfi mellett.
S a tágas udvaron, s teremfalak között,
ahol Párizs maga zihált, üvöltözött,
borzongás rázta meg a roppant csőcseléket,
s a Kovács - nagy kezén a szenny fönsége fénylett -,
bár a pohos királyt verejték verte ki,
fejébe nyomta a vörös sipkát neki!

NEMES NAGY ÁGNES FORDÍTÁSA

*„...Hetvenbeli franciák bonapartisták,
republikánusok, emlékezzetek
92-beli apáitokra stb.”*

Paul de Cassagnac
(A haza)

Kilencvenkettesek s kilencvenhármasok,¹
a szabadság erős csókjától halovány
holtak - nehéz igát tört szét fatalpatok
a szent Humanitás lelkén és homlokán;
egy orkán dühe vert titeket hősi lázba,
dobbant a szívetek, daróc takarta bár,
katonák, akiket ifjító, vén barázda
rögébe szórt a hű szerelmes, a Halál;
véretek mosta le a nagyságról a mocskot,
kik Valmy és Fleurus földjében álmodoztok,
édes-borús szemű, krisztusi seregek,
együtt aludtatok a holt Respublikával,
míg minket a király hurított kancsukával:
- Cassagnac hányja fel - nekünk! - a nevetek!

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

¹ Az 1870 júliusában írt szonettben Rimbaud a német fenyegetéssel szemben támadt francia sovinizmust, háborús lelkesedést gúnyolja ki. Céltáblája ezúttal Cassagnac bonapartista, császárpárti hírlapja, a *Le Pays*, de éppily epésen írt földjei harci készülődéséről is: lásd a 2. számú levelet

Zeneszóra

Vasút tér, Charleville

A gyarló gyöpre nyírt állomás-téri kertben,
hol kínosan kimért a fű, fa és virág,
szellőzi a kehes, izzadt polgárvilág
ütődött álmait minden csütörtökesten.

A liget közepén katonabanda zeng,
csákója bólog a fuvolák valcerére:
körötte legelől a piperkőc fészeng,
s a közjegyző mered mütyürke-számjegyére.

Magánzók cvikkere jelzi a falsokat;
viszi kövér nejét a pohos hivatalnok,
mellettük lelkesen pletykáló nőcsapat,
ruhájuk fodrai akár a hírharangok.

Szatócs-kupaktanács a zöld padok során,
gombos pálcáikat az út porába fúrják,
vitáznak súlyosan a nagyvilág során,
tubákot szívznak és tovább tűnődnek: „Úgy hát...”

Ágyéka dudorát lapítva egy padon
pitykés polgár fészeng, flamand pocakja hájas,
pipáját élvezi, melyből mint fűhalom,
lóg a dohány - bizony csempészett szűzdohány az!

Gúnyos suhanccsapat vihog a zöld gypágy
mentén, s szerelmesen a puzonok szavára,
rózsákat szíva és naivul a bakák
becézik a babát, a pesztrára vadászva.

- Én pedig, hanyagon, mint egy diák, megyek
zöld gesztenyék alatt fürge lánykák nyomában.
Ők tudják, nevetőn visszatekintenek
és pajzánság ragyog a szemük sugarában.

Én meg se szólalok, s bámulom egyre csak
fehér nyakuk bolond fürtök csipkézte húsát,
meg azt, hogy ível a könnyű kis blúz alatt,
túl a váll hajlatán a pompás idomú hát.

Cipőjük kutatom, harisnyájuk lesem.
- Szép lázban testüket elképzelem magamnak.
Furcsálva néznek ők, suttognak csendesen...
- S brutális vágyaim ajkaikra tapadnak...

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Venus Anadüomené²

Mint bádgravatal zöldjéből, úgy bukik föl
barna, szagosra kent hajjal egy női fej
lassan és ostobán a rossz kádban a vízből,
gyarlón tatarozott, nyűtt kellemeivel;

majd jön a szürke nyak és szélesen kiállva
a lapocka, meg a hullámos kurta hát.
A bőr alatt laposombokban lóg a hája,
és mintha szállani nógatnák nagy farát.

Gerince vöröses; riasztóan sivár
és furcsa az egész. Föltűnik rajta pár
furcsaság is, amit nagyítón kéne látni...

CLARA VENUS: ez a két szó áll csípején;
- s az egész test mozog, úgy tárja a farát ki,
iszonyú-szépen, egy fekéllyel végbelén.

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Venus Anadyomene

Egy rossz kádból, amely mint zöld bádogkoporsó,
kibukkan lassan és bután egy női fej,
barna haján kenőcs, vastag és nagyon olcsó,
s a hibákat alig rejti; nyak jó, amely

koszlott-foszlott s kövér, majd a lapocka dombja,
majd az emelkedő-süllyedő kurta hát,
s a zsíros tompor is felfedi most magát:
olyan e haj, akár a hervadó fa lombja.

Vöröslík a gerinc, és rémes, furcsa szag
árad a tünemény felől, s látszik - de mennyi! -
dolog, mit nagyító alá kellene venni:

két szó - CLARA VENUS - csípőre tetoválva;
s az egész test mozog, széles farát kitarva.
Rohadtul szép fekélyt mutat fel a valag.

MÁRTON LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

² görögül: a habokból emelkedő Vénusz

Az első este

A fotelban ült, negligsében,
s az ablakhoz kaján fejek,
nagy fák dugdosták indiszkréten
egész közel a szemüket.

Félmeztelen helyezkedett el
s összekulcsolta a kezét.
Kis lába fázós élvezettel
nyúlt a földre, s szép volt, de szép.

Néztem, hogy röpdös a hajában
egy kis sárga sugár vidám
pillangóként s a mosolyában
s a keblén: légy a rózsafán.

Megcsókoltam finom bokáit.
Ő fölényesen kacagott;
hangja úgy trillázott, sokáig,
mint eltört üvegdarabok.

A kis láb ijedten huzódott
az ing alá: „No, ne bomolj!”
Ha megbocsátotta a csókot,
a gúnykacaj se volt komoly.

Szeme hogy dobogott szegényke,
amikor lezárta a szám!
Ő kényeskedve húzta félre
a fejét: „Ez sok, igazán!

Úgy látszik, jó lesz tudnod, úrfi...”
De csók következett megint,
s ő nem bírt többé haragudni
s nevetett, most már szív szerint...

Fotelemben ült, negligsében,
s az ablakhoz kaján fejek,
nagy fák dugdosták indiszkréten
közelre sóvár szemüket.

SZABÓ LŐRINC FORDÍTÁSA

Ami Ninát visszatartja

A fiú:

Szived szívemre! Összeforrunk
s megyünk! tavasz
szele csiklandja majd az orrunk
kék sugaras

reggelen, mely fürdetve ontja
 reád borát...
A vérző erdőt átborongja
 a néma vágy,
zöld csöppek mindenütt az ágon,
 a tiszta, dús
rügyek, a megtárult világon
 remeg a hús.
A lucernás közé süllyed be
 a pongyolád,
nagy éjszemed kék kör keretje
 öleli át,
rajongva fűért és göröngyért
 szórsz szerte majd,
akár a pezsgő könnyű gyöngyét,
 bolond kacajt,
kacagva rám, kit durva vágy hajt,
 s ki megragad
téged, mint ezt ni (buja, lágy haj!),
 szürcsölve vad
eper- és málnaízed, angyal,
 s virághusod!
Kacagsz, ha csókol a kalandor
 szél s elszuhog,
a bokrot is, mely játszva tépdés,
 csak neveted,
de legkivált, én buksim, édes,
 a kedvesed!...
Tizenhét év! Boldog leszel, te!
 Ó, messzi lomb!
Ó, tág mezők napos szerelme!
 - Jössz, jössz-e, mondd...
Mell mellen, hangunk reszketeg lesz
 s tűzzel telik,
így érünk majd a rengeteghez
 s a csermelyig;
s szived (piciny holt) béna-lomha
 álomba vész,
megkérdsz, hogy vegyelek karomra,
 pillád nehéz.
Így vinnélek, szép pihegő lány,
 a bokron át,
ahol madárka bújja mélán
 szelíd jaját.

Minden szavam a szádba olvad,
és ölelem
tested, mint ki babát csucsujgat,
már részegen
véredtől, mely hó bőr alatt jár
s rózsállva nyit,
s meztelen szólnak a szavak már -
tudod te, mit!
Lázban lobog majd minden erdő,
s a tiszta nap
szítál rőt s bús álmukra pergő,
szűrt aranyat.
.....
Este?... Az országútra vágunk,
szinte fehér;
mint legelő nyáj, úgy kóválygunk
mindenfelé.
Jó kék gyümölcsösök! S a görbe
nagy almafák!
Hogy érezni mérföldnyi körbe
dús illatát!
Föltűnik majd a falu alja,
ha jön az éj,
túró s tej ízét hordja arra
az esti szél,
érezzük a trágás melegben
az ól szagát:
lassú ütemű pára lebben,
s nagy síma hát
ragyog, a lámpa odasütvén,
kissé odább
egy tehén potyogtatja büszkén
sűrű nyomát.
Nagymama ókulával olvas,
s a hosszú orr
a misekönyvbe szúr, az ólmos
sörös-csupor
öblös pipák közt habzik egyre,
miken vadul
pőfékel néhány csúnya-ferde
száj s füstbe fül,
a villáról sonkát zabálva,
s a sárga tűz
világa odasüt az ágyra,
ládákra tűz

s egy csöpp pufóknak csillan újra
háj-popsiján,
ki fitosát findzsába fúrja
és térden áll,
kutyus búj hozzá s míg hamiskán
marakodik,
az édes, gömbölyű poficskán
nyalakodik,
szék-szélen góggel s feketében
- szörnyű profil -
ott fonogat egy ócska némbér
a tűz körül:
mi mindent látunk arra, kedves,
a falvakon,
mikor a láng világa repdes
az ablakon!
S végre a friss és orgonával
elrejtezett
vityilló, megbújt ablakával
felénk nevet...
Be szép lesz! Jössz? Hisz úgy szeretlek,
ó, gyer oda!
Jössz? Ugye, jössz? No ugye? Tedd meg.
A leány:
- *S az iroda?*

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

A kenyér-lesők

A téli hóba, téli ködbe
a széles pincelyukra dőlve
áll öt gyerek.
Feszült inakkal lesve, térden
bámulják, hogy süti a pék benn
a kenyeret...
Erős, fehér nagyizmú karja
a tűzre rakja, magesavarja.
Láng ég alól.
Hallják pattogni a kenyérkét,
aztán a mosolygós, kövér pék
egy dalt dalol.

Mind kuksol ottan, egy se moccan
és a pirosuló lyukra hosszan
néznek kívül.

S ha holmi gazdag dáridóra
a szőke, illatos cipócska
végre kisül;

s a füstlepett gerenda alján
dalolni kezd a drága, halvány
kenyér-darab;

és száll a tűz-ajtón az élet,
bús, árva lelkük is feléled
a rongy alatt.

Ruhájukat a dér befűjta,
de ég szemük, és élnek újra.
S csak néznek ők.

Rózsás orruk a rácsra nyomják,
s dalolnak látva ezt a pompát,
bús fény-lesők.

Imát dalolnak epedezve
s úgy lehajolnak a kemence
szent fényinél,

hogyan szétreped rajtuk a nadrág,
s elkapja lengő ingök alját
a téli szél...

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ FORDÍTÁSA

A meghökkentek

Feketéllőn hóban, homályban,
a pince fénylő ablakában,
faruk kerek,

öt kicsi térden leskelődve
nézi, hogy készít a Pék szőke,
nagy kenyeret.

Látják nagy, fehér karját, éppen
szakít egyet a szürke pépen
s láng-lukba tol.

Hallják, hogy sül a jó kenyér ki.
A kövér mosolyú Pék régi
nótát dudol.

Az ölmeleg, piros luk mellett
kuporognak, hol száll a szellet,
egy se mozog.

Majd mikor lakomára készen
cipót kiveszik a résen
s a füstfogott

gerendák alatt a befröcskölt
cipók fölzenegenek s a prücskök
a padlaton,

hogy életet leheli e langy luk -
lelküket elbűvölik rongyuk
alatt nagyon.

Úgy érzik, igen-igen élnek,
a zúzos Jézuskák, szegények,
mind, amikor

bedörmögnek a résen s rózsás
állat-orrocskájuk a vasrács
rudjára forr,

midőn úgy sírnak, mint a barmok
s úgy görnyednek a megnyílt csarnok
fényeinel,

hogy mindnek szétreped nadrágja
s kilógó ingüket babrálja
a téli szél.

JÓZSEF ATTILA FORDÍTÁSA

Pékműhely előtt

A hóban és ködben, setéten,
kifülledt farral, pince-résen,
mely fénybe ég,

öt aprószent vigyázza térden,
hogy sül a szőke, nagy kenyér benn,
süti a pék.

A tészta lágy, seszin csomója
billen, a rőt sütőbe tolja
a póre kar.

A jó kenyér pattogva sül benn,
dunnyog a pék száján derülten
egy régi dal.

Ők csak gugolnak, egy se moccan,
anyás meleggel és pirossan
süt ki a fény.

S ha holmi dús éjféli torra
kisül a friss csipócska sorra
a láng ölén

s a jószágban zengnek a füstös
vén gerendák alatt a tücskök
s a kenyerek,

e fült odu nekik az élet,
s rossz rongyaik alatt a lélek
föl-fölremeg,

boldogok ők itt újra, vásott
toprongyosok és zuzmarások,
kis Jézusok,

a rácsra képpel rátapadnak
s rózsálló, pötty szájuk az ablak
résén susog

révült imát - s úgy leborulnak
a pincelyukra, hol az Urnak
tűz-mennye süt,

hogy kireped nadrágjaik alja,
s a téli szél cibálja-fálja
kis pendelyük.

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Riadtak

Feketén a hóban, a ködben
a fénylő pinceselelőben
faruk kerek,

- nyomorúság! - öt kicsi, térden,
nézi, hogy készíti a pék lenn
a kenyeret.

A szürke tésztát megsodorva,
látják, egy izzó lukba tolja
a póre kéz.

Hallják, amint a jó kenyér sül.
A pék arcán bő nevetés ül,
úgy fütyürész.

Egy se moccan, odatapadnak
s szívják a rőt, ölmeleg ablak
jó illatát.

Mikor, tán esti vigalomra,
kiszedik mind a zsemlyeforma
cipók sorát,

s a füstfogta gerenda s négy fal
árnyában dalt zeng a kenyérhaj
meg a tücsök:

hő létet ont e pincemély itt,
s rongyuk alatt ujjongni érzik
a lelkük ők,

s úgy föltolul bennük az élet,
hogy dérvert Jézuskák szegények,
kis rózsaszín

orruk nekinyomva a vasnak
bedünnögnék kábán az ablak
rácslukain,

csöpp állatkák, imát rebegnek
s oda dőlnek, honnét e mennynek
friss fénye süt,

oly mélyen, hogy nadrágjuk szétmegy,
s leng ütemén a téli szélnek
a pendelyük.

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Regény

1.

Az ember nem komoly tizenhét évesen.
Egy szép estén - vigye ördög a limonádét,
a korsó sört s a bárt, mely csillog fényesen! -
a sétány hársai közt jár, hol zöld az árnyék.

Júniusest, a hárs jó illatot lehel,
olyan édes a lég, hogy pilláid le-lezárod.
Zajjal rebben a szél - hisz a város közel -
kocsmaszagot sodor és venyigevirágot.

2.

Egyszerre föltűnik egy tenyérnyi sötét
azúrszínű szövet egy kis ág keretében,
s egy csillag süti át gonoszul, ahogy ég
borzongva édesen, parányin és fehérén.

Júniuséj! Tizenhét év!... A szív ragyog
részegen. Szesz a vér, forrón fejedbe árad.
Kábulatban beszélsz és érzed, hogy a csók
úgy piheg ajkadon, akár egy kicsi állat.

3.

A bolond szív regényvilágban kóborol,
midőn egy halovány ívlámpa sugarán át
egy kisasszony siet, arca csupa mosoly,
s rá apja zord keménygallérja veti árnyát.

S mert úgy találja, hogy naiv vagy végtelen,
piciny cipőivel tovább kopogva harsan,
félrekapja fejét, elfordul hirtelen.
S egyszerre ajkadon is elhervad a dallam.

4.

Szerelmes vagy, sovár egész augusztusig!
Szerelmes vagy: nevet szonettodon a lányka.
Ődöngsz kedvetlenül, elhagynak társaid.
- Aztán pár kurta sort ír egy estén a drága.

Ez este bárba mégy, mely csillog fényesen,
egy korsó sört hozatsz, vagy édes limonádét...
Az ember nem komoly tizenhét évesen,
és ha nyílik a hárs, mely alatt zöld az árnyék.

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

A bűn

Míg az ágyúk vörös köpedéke fütyül fenn,
napestig dülva a nagy égi kék mezőt,
s ezredek omlanak rakásra szét a tűzben
piros s zöld díszben a tréfás Király előtt;

míg szörnyű örület toporzékol kegyetlen,
s százezrekből emel gőzölgő halmokat
- bús hullák, nyár ölen, fű közt, derűs hevedben,
természet, ki a lét szent alkotója vagy! -,

él egy isten, aki damaszt oltárterítőn,
tömjénben, bő aranykelyhek ölén nevet,
hosszannák ringató dalán csak szendereg,
s fölébred, mikor az anyák szorongva, hívón,
s sírva a főköttő árnyán, elé a nagy
keszkenőből kövér krajcárt hullajtanak.

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Cézári düh³

A virágos gyepen egy sápadt úr csatangol,
öltönye fekete, a foga közt szivar.
A Tuileriák virágaira gondol,
föl-föllobban szeme, aztán megint kihal.
A Császár kótyagos: húsz évig orgiázott.
S így szólt magába: „Most elfúvom könnyedén
a Szabadságot is, akár a gyertyalángot.”
A Szabadság megélt, s ő - rokkant, vén legény.
Fogoly. Miféle név hördül fel néma száján?
S oly irgalmatlanul mily bánat mar bele?
Örök titok: halott a Császár két szeme.
Csak tűnődik - talán pápaszemes Komáján,
- s bámulja a szivar füstjét, mint a finom
kék felhőcskéket egy Saint-Cloud-i alkonyon.

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Álom, télire

Télen egy rózsaszín és kékpárnás vagonban
utazni jössz velem.
Jó lesz. Örült öröm. S minden puha sarokban
csókok fészke pihen.
Szemed majd behunyod, hogy ne lásd esti békéd
megrontva az ablakon át
fintorgó démonok fekete söpredékét
s fekete farkasok hadát.
S egyszer csak valami az arcodat kaparja...
Egy pici csók lesz az, bolond pókként nyakadra
aláíramodó.

³ A vers III. Napóleont jeleníti meg, aki a Sedannál elszenvedett vereség után német fogságba esett.
Pápaszemes komája, Émile Ollivier, a hadüzenet idején hivatalban lévő minisztere

Hozzám fordulsz: „Keresd!”, s a fejedet lehajtod.
S üldözni lesz időnk soká a kis bitangot,
aki - nagy utazó!

SZABÓ LŐRINC FORDÍTÁSA

A völgyben egy katona alszik

Egy zöld liget, ahol dalol, dalol a csermely,
gyémánt- és ezüst-ronggyal tarkázva a gyepet.
A nap a hegy mögül idenéz sárga szemmel.
A kicsi völgykatlan sugártűztől pezseg.

Egy ifjú katona nyílt szájjal, sapka nélkül -
nyaka körül kéklő vadsóskák játszanak -
ugy alszik a fűvön, fönne fellegárny sötétül,
ugy alszik zöld ágán a napba sápatag.

Mosolyog. Lábánál madárliliomok.
Mint a beteg gyerek alszik és mosolyog.
Ringasd szegénykét, föld, vedd a karodra: fázik.

Hiába illatoz neki a puha pázsit.
A napban aluszik, a keze halavány.
Nyugodt. Két vörös lyuk tátong jobb oldalán.

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ FORDÍTÁSA

A völgy alvója

Zöld, keskeny szakadék, mélyén patak dorombol,
És eszelősen minden fűszálat teletűz
Ezüst rongydarabokkal, míg a kevély oromról
A nap süt: a kis völgyben pezseg az enyhe tűz.

Egy ifjú katona, nyílt szájjal és fedetlen
Fővel, míg nyaka fürdik kék vadparaj hűsén,
Alszik, hanyatt a fűben, s arany felhő lebeg fenn,
S ő zöld ágán oly halvány, pedig zuhog a fény!

Lába a sásszirom közt, alszik, s derűs az ajka,
Mint beteg gyermeké, s álom mosolyog rajta -,
Óh, Természet! melegesd szegény fázó fiút!

- És száll az édes illat, s cimpája fel nem érez,
Süt rá a nap, s keze csöndben hajol szívéhez,
Alszik. - S jobb oldalán két kármin szélű lyuk...

TÓTH ÁRPÁD FORDÍTÁSA

Alvó a völgyben

Virágos, kicsi völgy, a daloló pataknak
ezüstös rongya zöld pázsitra hull, a hegy
csucsán lobog-vakít tüze a büszke napnak
s a katlan mélyein sugárzó fény pezseg.

Egy ifjú katona - szájtátva, sapka nélkül,
tarkóján fürdetik a pázsit füvei -
alszik kinyúlva - fönnt a felhők fűrtje kékül -
zöld ágyán sáppatag képét a fény veri.

Lábtól liliomok. Alszik. Mosolyog ajka,
mint beteg gyermeké. Álmodik, látni rajta.
Jaj, fázik! - melegen ringasd el, szép vidék!

Az illatok az ő cimpáit nem zavarják -
A napban aluszik, mellére tette karját,
pihen. Jobb oldalán két mélypiros lyuk ég.

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

A Zöld Hordóban⁴

Este ötkor

Nyolc nap nyűttem cipőm az országút kövében.
Charleroiba így érkeztem végre meg.
A Zöld Hordóban egy vajaskenyeret kértem
és félig hidegen egy sonkaszeletet.

A zöld asztal alatt kinyújtottam a lábam
jókedvűn. Néztem a tapéta gyermek
ábráit. És egész nagyszerűnek találtam,
hogy egy lány - szeme víg, a melle rengeteg
- ez aztán, ez bizony a csóktól nem ijed meg! -
nevetve hozta be a vajaskenyeret meg
a sonkát, langyosan, kezében tarka tál;
a rózsás és fehér, szagos fokhagymakente
sonkát - és sört csatolt óriás serlegembe,
mit megaranyozott egy késelt napsugár.

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

⁴ *A Zöld Hordóban, A kísértő* - Rimbaud belgiumi csatangolásaihoz kapcsolódik a két szonett

A kísértő

A barna, illatos ebédlőben, ahol
lakk s gyümölcs szaga szállt, valami belga módra
elkészített fogást majszolgattam, a jó
ringató óriás szék ölébe huzódva.

Az óra ketyegett, s míg békén ettem ott,
a konyha ajtaja nagyhirtelen kitárult,
s ki tudja, mért, a kis cselédlány befutott,
hajzata csábító, kendője a nyakán dült.

S míg rózsaszín barack arcának bársonyán
riadt kis ujjait jártatta tétován,
gyermeki ajkait fintorba vonva szépen,
elrakta körül a tálakat szorgosan,
aztán - alighanem csókomra szomjasan -
halkan szólt: „Nézd csak, úgy megfázott itt a képem...”

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

A kis ravasz

A barna étkező mélyén, amely tele
volt gyümölcs- s politúr-szaggal, tányérra szedtem
egy mit-tudom-milyen belga ételt, s vele
lustán az óriás karszékbe telepedtem.

Ettem - míg óra vert - derűs hallgatagon.
S ím, nyílt a konyha egy hatalmas gőzbodorról,
s a pincérlány bejött, hogy miért, nem tudom,
bomlott ingvállban és kackiás hajfodorral,

s míg ott-járt remegő kisujja tétován
arca piros-fehér barackos bársonyán
s gyermeklány-ajakát biggyesztve vont a félre,
tányért rakott odébb, hogy több helyem legyen,
s nyilván csókot akart, merthogy nagy csendesen
így szólt: „fogd, úgye, *nő* arcom, itt, hol fagy érte...”

TELLÉR GYULA FORDÍTÁSA

**A híres-nevezetes saarbrückeni győzelem,
amelyet „Éljen a császár!” kiáltásokkal arattak⁵**

*(Ragyogóan színezett belga metszet,
kapható Charleroi-ban 35 centime-ért)*

Középütt, kéken és sárgán fölistenülve
a Császár peckesen indul a csillogó
lovacskán; a világ ma rózsaszín körüle -
s ő zord, mint Juppiter, s cukros, mint nagyapó.

Lejjebb a rasztoló bakák derék csoportja
áll talpra könnyedén a vörös ütegek
s arany dobok körül. Pitou is rendbe hozza
mundérját s ájtatos szemekkel Rá mered.

Jobbaldalt Dumanet a karabély agyára
dől s érzi, égnek áll minden kis hajaszála:
„Éljen a császár!” - bög. Szomszédja nem kiált.

Egy csákó billen: egy fekete nap! - Középen
Boquillon, együgyűn s vörösen s enyhe-kéken,
hasal s az alfelét mutatja: „Azanyád...”

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

A szekrény

Tágöblű faragott szekrény ez itt; sötét, vén
tölgye: mint a nagyon kedves vénasszonyok.
E szekrény nyitva áll, úgy ont homálya mélyén,
mint óbor habja, oly megejtő illatot.

Zsúfolt halmaza ez sok ódon ócskaságnak:
megsárgult, jószagú fehéreneműk, gyerek-
s női ruhák, fakó csipkék s a nagyanyának
kendői, melyeken festett griff díszeleg.

Érmeket lelni itt, fehér vagy szőke tincset,
arcképeket, aszott virágokat, amiknek
illatai gyümölcs szagába omlanak.

Ó, vén szekrény, te tudsz aztán sok furcsaságot!
S meséid mondanád és feldünnögsz, ha nagy
fekete ajtaid lassan-lassan kitárod.

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

⁵ Saarbrückennél zajlott le 1870. augusztus 2-án a háború első ütközete. Valójában jelentéktelen csetepaté volt, de a francia sajtó felfújta, s népszerű ábrázolásai is születtek

A kredenc

Hatalmas tölgykredenc. Faragott barna fája
vén s mint vénséges arc: nyájasdad és nyugodt.
Ajtaja nyitva van, s körül a félhomályba
mint óbort, ont nehéz, bódító illatot.

Csupa avított kacat van belegyömöszölve,
megsárgult és dohos vászon, gyűrött ruha,
asszonyé, gyermeké, kifakult, régi csipke,
nagyanyák sáljai, díszük: griff-figura.

S találni benne még medaillont és levágott
ősz s szőke tincseket, arcmost, szikkadt virágot,
melynek szagát gyümölcs szaga tetézi meg.

- Vénséges vén kredenc, mesék tudója: várod,
hogyan szólalhasz, s szavad surlódik és zizeg,
ha két nagy és sötét ajtód lassan kitárod.

TELLÉR GYULA FORDÍTÁSA

Kóborlásaim

Mentem, két öklöm két ronggyá rohadtt zsebemben.
A köpeny vállamon már eszmévé szakadt.
Szolgálatlak, Múzsám, menvén az ég alatt,
s nem álmodott meg hejh! szerelmet senki szebben!

Féltett nadrágomon nagy lyuk ékeskedett.
Kicsiny Hüvelyk Matyi, rímet pergetve léptem
s mélán. Szállásra a Nagy Medve várt az égen.
Csillaghad döngicsélt lágyan fejem felett.

Hallgattam züm-zümük s egy árok volt az ágyam
szeptember estejein s a homlokomra lágyan
mint frissítő ital, estharmat csöppje hullt;

rímeltem s míg a fák között vad árny hajolt át,
térdemre dőltem és sebzett cipőm zsinórját
pengettem egyre csak, mint lanton méla húrt!

RADNÓTI MIKLÓS FORDÍTÁSA

Bohémiám

Bandukoltam, kezem szakadt zsebembe vágva,
bizony kabátom is eszményire kopott.
Mentem az ég alatt, ó, Muzsa, lovagod,
hahó, szivemben mily fényes szerelmek álma!

Jókora luk virult nadrágom fenekén.
Ittas Hüvelyk Matyi, morzsolgattam bolyongván,
rimeim. Tulnan a Nagymedve volt a kocsmám,
és fönn csillagaim suhogtak könnyedén.

S hallgattam őket én az út partján pihenve
szép őszi esteken, míg rászitált fejemre
a harmat, mint a gyöngy, mit újból színe vet;
vagy a fantasztikus árnyak közt zengve rímet,
pengettem, mint a hűrt, sebesült lábbelimnek
zsinórját, szivemen nyugtatva térdemet.

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Bohéméletem

Fantázia

Csatangoltam, szakadt zsebembe dugva dermedt
Öklöm. Köpenyem is eszményivé kopott.
Mentem az ég alatt, Múzsám, hű lovagod:
Színezgettem, az ám, hány szertelen szerelmet!

Nadrágom fenekén lyuk támadt, jókora.
Hüvelyk Matyi, álomhős, rimeket morzsolva
Mentem. Éjjelre várt a Göncöl fogadója.
Zsongott a csillagok baráti tábor.

Rájuk figyeltem én, útszélre kuporodva:
Szép szeptemberi éj, mikor a homlokomra
A tiszta harmat mint drága bor cseppje gyűlt;
Árnyak vettek körül, míg rímeltem vadul, hát
Még nyűtt cipőmön a pertlit mint líra húrját
Pengettem s féllábam a szívemnek feszült!

KÉPES GÉZA FORDÍTÁSA

A hollók

Uram, ha hideg van a pusztán,
ha elhallgattak a nyomott
tanyákon az angeluszok
a természet virága hulltán,
zúdítsd alá a messzi nagy
égből kedves hollóidat.

Zordon hangú hadnép, te furcsa,
a metsző szél fészkedbe vág!
Sárga folyók partjain át
s vén kálváriák szegte útra,
árkok felett, lukak felett
szóródjatok, verődjete!

Télen a frank mezők során, hol
a friss halottak alszanak,⁶
szálljatok százsám, rajta csak,
hogy ne feledkezzék a vándor!
Legyetek a nagy feladat
zengői, gyászos madarak!

De égi szentek, éjszakából
derengő tölgyek árbocán:
legyen övék a csalogány,
kiket az erdőmélyre láncol,
fű közt, honnét nincs menedék,
a jövőtelen vereség!

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

A kuksolók

Ragyásak, feketék, szemük zöld karikába,
kezük a térdükön bütykös és száratag,
a homlokcsontjukon mogorva, kétes ábra,
akár a vén falak leprás virágzata.

Torz csontrendszerüket, mely rángó kézben olvadt,
székük fekete nagy vázába elvetik,
s angolkóros keresztrudakba fonva sorvadt
lábukat, ülnek ott reggeltől estelig.

Igy ültek mindig is, megnyomva jól a helyet,
ez aggok, félve, hogy nap szíjjá bőrüket,
vagy lestek ablakon elmúló téli pelyhet,
remegve, ahogy egy beteg varancs remeg.

A kuksolás nekik jót tesz - kikopva, barnán
a székfonat hegyes faruktól kilyukad,
a vén nap lelke is fölgyúl az ócska szalmán,
amelynek szálain zsendült a búzamag.

Foguk a térdükön, a lelkes zongoristák
tíz ujjá ott dobol az ülés fenekén,
egy barkaróla bús melódiáit isszák,
és nagy kobakjukat himbálják epedőn.

Ha föl kell állniok...?! A világ omlik össze!
Fölkelnek, mint a vert kandúrok, fújva, rossz
gerincüket dühük lassúdan elmeresztve,
puffadt fenekükön a nadrág duzzadoz.

⁶ „...hol a friss halottak alszanak”; pontosabban: tegnapelőtti halottak. Célzás a francia-német háború áldozataira, a valószínűleg 1872-ben írt versben

Lőcslábuk elcsoszog, a koppadt, sárga homlok
meg-megdöccen sután a kormos falakon.
Kabátjukon parázs pupilla-fényű gombok,
szemedbe szúrnak a homályos folyosón.

Látatlan öldöső kezük van... Visszatérnek,
s mint horpaszon rugott kutyák szemén a rút
fekete lé, csorog nézésükből a méreg,
s te izzadsz, mint aki egy tölcserbe szorult.

Leülnek, öklükön piszkos mancsetta mállik,
szidják, aki miatt föl kellett állniok,
sovány álluk alatt földuzzadt manduláik
bogyója nyugtalan egész nap mocorog.

S ha szemrostélyukat lehúzták tisztos álmok,
termékeny kuksokat álmodnak kéjesen:
sok édes-aranyos, csipkés kis zsöllye áll ott
nagy íróasztaluk körül a szőnyegen;

vesszőcskék himporát köpködő tinta-szirmok
ringatják őket el csuklott kelyhek alatt,
mint halk szitakötők, kardvirágok közt ringók
- s kalász-szár hergeli bizonyos tagjukat.

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Faun-fej

A lomb arannyal ékes zöld doboz;
a dús virágtól tarka lomb szövetjén,
hol nagy, csodás csók üdve álmodoz:
a pompás hímzést szétszakítva hetykén.

Egy faun vidám szemekkel átkacsint
s fehér fogakkal rőt virágba marna:
kaján kacajra tátott ajka, mint
az óbor, úgy piroslik, szinte barna.

S ha mint egy mókus már el is riadt,
trillája minden ág mögül kihallszik;
s a halk Aranycsók, egy kis csiz miatt
megrezzent lomb közt felvillan s elalszik.

FRANYÓ ZOLTÁN FORDÍTÁSA

Vámőrök

Akiknek egyre „kuss” s „dögölj meg” jár a száján
matrózok és bakák, sok obsitos, vagány,
a stempli-hős előtt nagy nulla mindahány,
ott vagdalózik ő a vám azúr határán.

Nagykép és gyíkleső, pipa az agyarán,
s a borju-képü est nagy árnyai leszállván,
örvös kutyát vezet a rengeteg homályán:
víg s szörnyü hivatás éjszaka évadán!

Paragrafussait méri sok női faunra,
törvény szerint lecsap Faustra s Diabolóra:
„Megálljunk, öregem! A batyút tegye le!”

S bár olykor ifjú lányt sodor felé az este,
a vámőr nem bukik, csak kontrolált kecskékre -
ó, bűnös, jaj neked, ha rád csap tenyere!

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Esti imádság

Mint egy angyal, kinek állán borbély ecsetje
maszától, ajkamon a megivott sörök
habja még, szivar a fogam közt, úgy ülök;
lelkemben vitorlák láthatatlan menetje...

S mint vén galambducok forró, pettyes szemetje,
száz szennyes álom ég bennem és füstölök,
s fájó lelkemben úgy gyűrűznek bús körök,
hogyan olyan, mint az ős fák évgyűrűs szövetje.

De majd, bús álmaim lenyelve, megrogyott
szívvel, s leöntve már egy kisebbfajta hordót,
kertjébe megyek át a kocsmának, hogy ott

szelíden, mint az Úr, pisáljak egy nagyot,
a barna ég felé ivellőt, messzecsorgót...
Helyeslést intenek a délceg napraforgók.

BABITS MIHÁLY FORDÍTÁSA

Párizsi csatadal⁷

Tavas van már nyilván, mivel
a zöld tulajdonok szivéből
Picard, Thiers röpte ivel,
nagy nyílt sugárözönbe' kél föl.

Május! Pucér combhajlatok!
Sèvres, Meudon, Bagneux, Asnières,
szives vendégeket halljatok:
tavaszi dolgot szórnak végre.

Van náluk csákó, szablya, tam-tam.
Gyertyájuk vén tokban nem sikkad.
Sajkáik, mikben semmi jam-jam,
vörös vizű tavat hasítanak.

Többet züllünk, mint hajdanán,
pojácasipkások ha jönnek,
létünk különös hajnalán
a mi hangyabolyainkra dőlnek.

Thiers, Picard: Eros-fiak
szép napraforgókra vadásznak,
petrón szereznek Corot-kat,
trópusokat cserebogársznak.

Nagy Trükk bizalmi társai!...
Favre kardvirágok közt henyélve
intézi bors-szaglásait,
s kacsingat a vízvezetékre.

Láng a nagyváros kövezet
petrózuhanyok ellenére.
Szerepetekben titeket
keményen meg kell rázni végre!

A parlagiak beh felvágna,
hogy kuporognak szerfölközt.
Hallhatják majd, hogy törnek ágak
vörös dörzs-recsegés között.

JÁNOSY ISTVÁN FORDÍTÁSA

⁷ Ez az „időszak zsoltár”, mint Rimbaud maga nevezte, 1871. április 14-e után keletkezett: ekkor kezdődtek a tömeges bombázások a párizsi kömmün ellen. Thiers, Picard: az ellenforradalom vezéralakjai

Kis szerelmeim

Nyers-zöld égre könnyes nyirok hull,
párlat pereg:
a zsenge ág gyantája csordul...
a kis kerek,

a furcsa hold alatt keresztbe
csukjátok ím
nyiló térdeiteket össze,
csúfságaim!

Szerettük egymást akkorában,
csúf kék szivem!
Lágytojást majszoltunk pohárban,
lúdhúrfüvel.

Költővé ütöttél egy este,
csúf feketém!
Gyere, hadd kaplak az ölembe
s hadd verlek én!

A pacsulidat hogy utáltam,
csúf szőkeség;
tudom, hogy tövig a gitárom
lemetszenéd!

Hej! megszáradt nyálam, csunyus kis
vöröske lány,
ragályt leheli fertőzve most is
kebled haván!

Ó, hogy gyűlöllek, kicsikéim,
benneteket!
Nőjön kebletek csecsecskéin
rút pörsenet!

Rúgjátok szét érzelmem ócska,
rossz fazekát,
- Legyetek csak egy percre, hoppsza!
ballerinák!...

Rezegjen a lapocka tája,
szerelmeim!
Csámpás csipőtöket riszálva,
fel táncra ím!

Hát értetek ontám a boldog,
szép rímeiket!
Letörném a derekatok, hogy
szerettelek!

Hullt csillagok unt halma, félre,
rothadjatok!
- Vesszetek meg, Isten nevében,
kis aljasok!

A furcsa hold alatt keresztbe
csukjátok ím
nyíló térdeiteket össze,
csúfságaim!

SOMLYÓ GYÖRGY FORDÍTÁSA

Guggolások

Későn ébred s érzi, a gyomra mily avas,
jó testvér Milotus fölpillant ablakára:
sikált kazán a Nap, vakító-sugaras,
szemében kergeség, fejében migrén-dárda,
s megreng a dunyha közt a plébánosi has.

Csak hánytorog, remeg az ágynemű-tömegben,
leszáll, a térdeit hasához préseli.
Mint agg, ha lenyeli a tubákot, meghökken,
mert kell - a hófehér edénykét megleli,
s ingét a derekán felgyűri öblös körben.

Guggol s lehorgadó lábujja megmered.
A fényben didereg, de fönna a padlásablak
hártyáin már briós-sárgák a lángjelek -
ím, lakkos orrhegye e guggoló alaknak
szimatol illatot, pozsgás koráll-telep.

Mig felforr, önmagát ölelgeti, de hátul,
pocakján ajkai, combja sajog, hevül,
nadrágja füstölög, de a pipája árvul,
s most mintha kismadár moccanna legbelül,
csavargó öblein, derűs hasán elámul.

Rendetlen bútorok busongják őt körül,
homály s piszok közé hasukból rongyok lógnak,
a zsámoly pöffeteg varangyként elmerül,
kántor-pofája van a vén almáriomnak,
álmában tátogat, habzsol kegyetlenül.

Megfülledt meleget szorít e szűkös helység,
ronggyal kitömve jól a figura feje.
Hallja, hogy szőrt nevel bőrén a bő verejték,
sóhajt mélán s furán, ha itt az ideje,
meg-megbicegteti a zsámolyt, s ejti terhét.

Este feljön a Hold, udvara csupa láz,
e díszes fényhímzés szegődik alfelére,
leguggol, s háttere rózsaszín-havazás,
egy mályvabokor ő, mereng a fényes égre
s fantaszta-orra ott a Venusra vadász.

NAGY LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

A hétéves költők

M. P. Demenynek

S az anya, betevén a tankönyvet, nagyon
büszkén eltávozott, s a ráncos homlokon
s kék szempárban nem is vette észre, fiának
lelkéből hogy lobog a lázadó utálat.

Izzadt egész nap a jóságtól; igazán
derék fiú; de pár sötét fintor, néhány
vonás arcán konok képmutatásra vallott.
Ha a nyirkos falú folyosókon csavargott,
öklét hóna alá vágva öltötte ki
nyelvét, vagy csillagot láttak húnyt szemei.
Ajtó nyílt este és villant a lámpafény fönn:
ő látszott ott, amint toporzékolt a lépcsőn,
míg a tetőn a nap derengett még. Ha jött
a nyár, borús, suta és eltökélt kölyök,
sokszor bezárkózott az árnyékszék hűsége,
merengett, szimatolt, s ringatta ott a béke.

Ha a nap illatán megfürödvé a kert
télen a ház mögött holdfényesen hevert:
kúszván egy fal tövében, mely beroskadt a földbe,
és két nyirkos szemét látásokért gyötörve
leste, hogy a koszos léckerítés nyüzsög.
Nagy ég! barátai azok a szélütött
kölykök voltak, akik csorgó szemmel, szipogva,
sártól retkes, sovány és sárga ujjuk ócska,
fosszagú gönceik alá dugdosva épp
úgy dűnnyögtek, akár a szelíd kis hülyék.
S mocskos száncmain ha rajtakapva anyja
megrettent: a gyerek mély gyöngédsége harcra
készen ágaskodott nyomban szembe vele:
kék volt anyjának és - hazudott a szeme!

Hétévesen regényt szőtt a nagy pusztaságról,
ahol a lelkesült Szabadság tüze lángol,
erdők, partok, napok, szavannák! A lapok
ábráit bújva és pirulva nézte, hogy
nevetnek a spanyol s olasz nők rá. Ha átjött
a munkás lánya a szomszédból, indián nőt
játszva - nyolcéves és vad volt, a szeme tág
s barna - s a kis komisz, csapkodva farkocását,
ha megnyergelte, és ő ott feküdt alatta
egy zúgban valahol: jól tomporon harapta,
mert nadrágot a lány nem viselt sohasem -
aztán, sarkától és öklétől sebesen
bújt szobájába, a friss bőr ízén merengve.

Irtózott a sok únt vasárnaptól telente,
midőn, kicsipve, egy karcsú kis asztalon
penészes bibliát böngészett fanyaron.
Álmok törtek reá ágyában minden este.
Nem Istent: a komor munkásokat szerette,
kiket rőt alkonyon látott a kültelek
utcáin, hol a nép zúgolódik s nevet,
ha dob szól s híreit zengi a kikiáltó.
Szerelmes rétekért sóvárgott, hol sugárzó
fuvalmak, friss szagok s fák arany bolyhai
áradnak lassan és készülnek szállani.

S hogy lángolt, többnyire bár azon, ami bús csak,
szobájában, ahol minden zsalut behúztak,
fönn, kék homályban, a nyirkos falak között,
regényt falt, egyre csak abban gyönyörködött,
csodálta elmerült erdőit, és a pállott
égboltot, ősvadont, nyílt húsevő virágot
- ó, örvény, szédület, ó, téboly, irgalom! -
míg a városnegyed alatt az utakon
zajlott - s ő egyedül feküdt a durva vásznon,
vitorlát álmodott s röpült a tengeráron!...

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Szegények a templomban

A tölgypadok között, a templomi zugokban
szorongnak, hol lehük langy búze fül, setét
szemük a dús-arany Karon csügg, mely zubogva
hús torkon dörgeti malasztos énekét.

Szívják viasz szagát, mint illatát kenyérnek,
boldogok és sunyik, akár a vert ebek;
Istenhez, szenthez és királyhoz a szegények
komikus és konok imája így lebeg.

Az asszonyok... Padot koptatni nekik oly jó,
hat setét napon át verte őket az Ur!
Itt ring porontyuk is: a furcsa és gomolygó
prém-rongyok közt zokog szakadtig és vadul.

Úgy élnek, levesen... Mellük kilóg aszottan,
s bár imát egy se mond, szemükben áhitat;
szúrósan nézik: a széztüllött kalapokban
hogyan parádéz ki-be a nyegle csitrihad.

Kinn egy boros bitang s az éhség és a fagy vár,
itt jó! Sok néma kín után! Egy óra még!
Körültük egy csapat pusmogva, nyögve zagyvál.
A leffegő tokás, szipogó nénikék.

S a rémült bamba itt az epilepsziással -
elfordultunk minap, mikor a sarkon állt,
és orrukat a vén misekönyvekbe ásva,
vakok, kiket ebük visz udvarokon át.

S hitét köpködve mind, a koldusát, a bárgyút.
Jézusnak végtelen keserveket darál,
ki sápadt ablakok tüzén merengve sárgul,
távol sovány s kövér gonosztól egyaránt,

távol-távol a hús- s a redves ruha-szagtól:
bús, tört komédia, riasztó gesztusok;
s a szentbeszéd virul az elegáns szavaktól,
s a misztikus ige lüktetve felbuzog,

s a templom naptalan hajóiban a furcsa-
zöld mosolyú finom, májbajos és avitt
selymű bús dáma-had - ó, Jézus - csókra nyújtja
a szenteltvíz felé nagy sárga ujjait.

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Szegények a templomban

A tölgypadokban, a templom zugán, ahol bús
lehük langy doha száll, meresztve mind szemét
a csillogó arany karzatra, hol a kórus
pofázza húsz pofán ájtatos énekét,

a gyertyabűzt, akár kenyérszagot, beszíva,
boldogan és sunyin, mint a megvert kutyák,
Istenhez, aki úr s oltalmazó, taszítja
a sok szegény makacs, groteszk orémusztát.

Padot csiszolni, az asszonyoknak be jó itt
hat hosszú nap után, mit Isten átkul ad!
karjukon furcsa, torz rongyokban ringva ordít
vakarék kisdedük, hogy majd belészakad.

Koszos mellük kilóg, sovány levest zabálók,
imátlan élve bár imában ég szemük,
s nézik botránkozón, egy raj süldőleány hogy
páváskodik - kopott kalapjuk színe nyútt.

Kinn az éhség, meg a hideg, s a férfi ittas.
Itt jó. Egy óra még. Aztán, ezernyi gond!
- Köröttük ezalatt táskás szemü, ittas
vénasszony-gyűjtemény nyög, suttog és zsibong.

Itt vannak a hülyék s a nyavalyatörősek,
kikről a minap is elfordult a szemed,
s orrával túrva a vénséges imakönyvet
a vak, kit udvarok során az eb vezet.

S nyáladzva bárgyu és koldus hitük, hadarnak
véghetetlen panaszt Jézushoz, aki fent,
távol sovány s kövér bitangokból, az ablak
sápadt fényei közt fakósárgán mereng;

s lenn, messze tőle, hús s füledt rongy szaga pállik,
kifacsart fíntorú, ájult komédia;
a szentbeszéd színes szóképeket virágoztat,
s már-már szorongató e tikkadt misztika,

midőn a tág, ködös hajóból, selymesen, zöld
mosollyal ajkukon nyujtják a kerület
hölgyei csókra - ó Jézus! - a májbeteg nők,
a szenteltvíz felé nagy, sárga kezüket.

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

A szegények a templomban

A tölgypadok között s kis zugokba szorultan,
hol pállott szájszaguk templombúzzé avul,
s a mívés és arany kórust bámulva túlnan,
hol kegyes éneket húsz torok ont vadul,

s örülve, mint kenyér-szagnak, a gyertyafüstnek,
boldogan és sunyin, mint megrúgott ebek,
a Szegények király- és gazda-istenüknek
nevetséges, makacs zsolozsmát zengenek.

Nincs a pad-koptatás, csak asszonyok javára.
Az Úr hat csúf napig mér rájuk kínokat.
Dajkálnak itt is, és rossz prémbe bagyulálva
visít a sok kölök, hogy majd' belészakad.

Étkük lötty volt, leves... Szutykos csecsük kifittyed,
képük kegyes, de a fohászt nem ismerik,
úgy nézik, gonoszul, hogy csitri fityfirittyek
gyűrt kalapú hada grasszál, pípeskedik.

Kint mind éhség, hideg s kocsmázó férfi várja.
Itt jobb. Egy óra még. S jön új gond, új robot.
És fűjják idebent kántálva, kornyikálva
lebernyeges nyakú, csúf öregasszonyok.

Itt van a sok banya, sok eskóros lotyója,
kit a sarkon került, aki kerülhetett,
s a vakok, orrukat imakönyvükbe nyomva,
kiket koldulni az udvarba eb vezet.

Nyála mindnek fröcsög a koldús, kába hitben,
Jézusnak úgy darál véghetetlen panaszt,
ki - sárgán a fakó üvegtől - álmodik fenn,
s nem néz aszott gonoszt vagy potrohos ravaszt,

Hisz' messze van a hús- s a nyirkos-ruha-szagtól,
óh, komor színlelés és sok rút mozdulat;
s pezseg a szentbeszéd a keresett szavaktól,
s a misztikus igék mind nagyobb hanguk.

S a hajóban, hová nap se süt, zöld mosollyal
az úri negyedek gyűrt selymű, májbeteg
Hölgyei - Óh, egek! -, ők nyújtják horgas ujjal
a szenteltvíz felé nagy sárga kezüket.

TELLÉR GYULA FORDÍTÁSA

Az ellopott szív

Szegény szívem kiáll a tatra,
szűzdohánnyal paskolt szívem:
freccsen a forró zupa rajta,
szegény szívem kiáll a tatra:
vad röhejben tör ki a banda
és szitkozódik éktelen,
szegény szívem kiáll a tatra,
szűzdohánnyal paskolt szívem.

Hogy is viselné el az árva
trágár kaszárnya-szitkaik!
A kormányon sok mocskos ábra,
hogyan viselné el az árva?
Ó, tenger, nagy abrakadábra,
vedd szívem s mosd tisztára itt!
Hogy is viselné el az árva
trágár kaszárnya-szitkaik?

Ha már bagójuk is kevés lesz,
mit tegyünk, ellopott szívem?
Jönnek bacchusi böffenések,
ha már bagójuk is kevés lesz,
az émelygéstől mit se érzek,
amíg taposnak szívemen:
ha már bagójuk is kevés lesz,
mit tegyünk, ellopott szívem?

SOMLYÓ GYÖRGY FORDÍTÁSA

A párizsi orgia

avagy

Párizs újra benépesül⁸

No, gyávák, most elő! Tódulj, a tér szabad már!
A lángtüdejü nap a szennyes utakon
végigsikált, ahol úgy hemzsegett a barbár.
Szent Városunk ime, elnyúlik nyugaton!

Hát rajta! Már a tűz mindenfelé joházik!
Nézzétek: itt a part - nézzétek: a körút,
házaitok körül könnyű azúr sugárzik,
melyet még a minap bombák vörösse dúlt!

⁸ A vers bizonyítottan nem a kommünt letipró versailles-i reakciót, hanem a francia-német ellenségeskedések megszűntén ujjongó előkelő rétegeket támadja (1871. március eleje)

A döglött palotát dugjátok deszkavázba!
 Csillan a szemetek: elmúlt a szörnyű nap.
 Ni, egy piros csapat a derekát riszálja:
 legyetek bárgyu, víg és rettegő vadak.
 Üzekedő szukák, kik a mocsokba faltok,
 kéjpaloták szava kiáltoz értetek!
 Fussatok, faljatok! Zihál az utcasarkok
 körül a kéjes éj: ti árva részegek,
 igyatok! És ha jó a fény bolond özönnel,
 és körülöttetek patakzó pompa reng,
 csak nem nyáladztok majd a borba holt közönnyel
 s némán, míg szemetek vak távolban mereng?
 Zabálj, a szépfarú Istennő örömére!
 Hallgasd a bőfögők szivszaggató jaját!
 Hallgasd, hogy ropja kinn a hörgő, lázas éjbe
 a bamba meg a vén, a szolga meg a báb!
 Ti moslékos szivek, ti undok, ronda szájak,
 bűdös lehelletek, hajrá, előre csak!
 Bort, bort a nemtelen mámorok asztalára!
 Gyalázat marta fel, ó, Győztes, a hasad!
 Táguljon orrotok felséges undorokra,
 nyűtt tarkó-izmotok vad méreg járja át,
 míg kulcsolt kezeit csúsztatva nyakatokra:
 „Gyávák, tomboljatok!” - a költő így kiált.
 Mert lám a büszke Nő forró ölébe ásva,
 sikoltó görcseit szorongva lesitek,
 vonagló mellein iszonyu szoritással
 becsstelen magotok szégyenét fojtva meg?
 Vérbajos kóklerek, királyok és bolondok,
 a szajha Párizson, ó, mire is valók
 e testek, lelkek és e mérgek és e rongyok?
 Leráz ő titeket, harapós rothadók;
 S míg loccsant beleken holt öletek siratva,
 forrón esengtek ott a pénzetek után,
 szégyenetek fölött zord ökleit mutatja
 a harcok terhese, a vörös kurtizán!...
 S ha e zord tánc után kiálltak már bokáid,
 Párizs, és átveri a kés a szívedet,
 és elzuhansz s derűs szemedben még sokáig
 ott csillog szeliden a rozsdás kikelet,
 ó, félhalott falak, ó, sok-fájdalmu város,
 sápadt színedre tár ezer vidám kaput
 jövődöd, arra néz orcád és büszke páros
 kebled, te szent, akit megáldott már a Mult,

s frissé elektrizált húsd vad kínra retten,
s a szörnyű életet megújra kortyolod,
ólomszín kukacok nyüzsögnek ereidben,
és tiszta vágyadon jégcsapos ujj csoszog!

Sebaj. A Haladás lelkének úgysem árthat
az ólomszín kukac - a vámpirok raja
sem vájta ki szemét a kariatidáknak,
s kék lépcsőket mosott szent könnyűk aranya.

Bár téged iszonyú így elgyalázva látnom,
s bár várost bűzősebb fekéllyé soha még
nem rothasztottak e viruló szép világon -
a költő vall neked: - Szép vagy te, csodaszép

Orcád a szentelő orkántól lett sugáros;
az erők iszonyú bozsgása fölemelt;
forr míved, a halál dörög. Választott Város!
A siket kürt szivén gyűjtsd meg a harci jelt.

A Költőből zokog a Rongyosok siráma,
A Fegyencek dühe, Kivertek sikolya,
sugaras vágya mind korbács a Nők husára,
szökdélnek sorai: „Becstelen! Bandita!”

- Lám, minden rendbe jött: a bordélyt, mint a multban
felhörgő orgiák sírját megint tele,
s a vörös falakon a gázláng tébolyultan
s baljóslatún lobog a sápadt ég fele!

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Jeanne-Marie keze

Jeanne-Marie keze barna, vaskos,
napcserezette, sötét-eres,
s mint holtaké, sápadt-magasztos.
- Juana keze volna ez?

Pocsolyáján rossz gyönyöröknek
szedett fel barna krémeket?
Vagy holdsütötte tótükörnek
nyugalmába merítkezett?

Barbár egek folytak le torkán,
míg bűvös térdeken nyugodt?
Gyárok mélyén szivart sodort tán,
vagy gyémántot hamisított?

Fakult tőle sápadt-fehérre
Madonnák aranyán a fény?
Nadragulyák fekete vére
alszik tündöklő tenyerén.

Gyors méhecskék vadásza, miknek
kettős kék szárnya, mint szitán,
északfényű színmézt csepegtet?
Vagy mérgek párolója tán?

Mily Álom adott néki szárnyat,
míg tétován nyújtózkodott?
Hallatlan álma Ázsiáknak,
Khengavarok vagy Sionok?

- Nem, nem árult e kéz narancsot,
isten-lábakat sem füröszt,
szennyes mosóvízben se pancsolt
vak csecsemők pólyái közt.

Nem is meghitt rokoni kéz, s nem
nagyarcú munkásnők keze,
mit az üzemek fa-büzében
perzsel a kátrány-nap heve.

Gerinc-hajlító, egyenes kéz,
mely rosszat nem tett még soha,
minden gépnél végzetesebb és
lónál erősebb egymaga!

Mint a kohók, zubogva-forrva,
míg izgatottan zsong-zsibong,
bőre a Marseillaise-t dalolja
és soha az Eleisont!

Hogy nyakatokra tudna forni,
ti rossz nők! s aljas kezetek
hogyan megroppantná, gazdagok ti,
a kárminokkal ékeset!

E szerelmes kéz ragyogása
sok jámbor főt is elveszejt.
Ujjai édes hajlatára
a nap égő rubintot ejt.

Még ott a tömeg barna foltja,
amit a tegnap rajthagyott.
E Kéz a hely, melyet rajongva
csókoltak büszke lázadók!

Őt, őt mutatta sápadozva
ama szerelmes nagy napon
a géppuskák füstfogta bronza
végig a felkelt Párizson!

Ó, szentelt kéz, jaj, néha rajtad,
csuklódon, amelyre soha-
be-nem-telt ajkaink tapadnak,
megcsörren a bilincs vasa!

S furcsán szűkül bennünk a lélek,
ha, Angyali Kéz, némelyek,
hogy újra halvánnyá fehéredj,
kicsordítják a véredet!

SOMLYÓ GYÖRGY FORDÍTÁSA

Az irgalmas nővérek

Az ifjú - szeme láng, bőre barna, huszéves
remek test, járnia meztelen kellene,
s imádta volna, míg feje rézpánttal ékes,
holdfényben Perzsia egy kóbor szelleme;
romlatlan és sötét bájai közt viharzó,
büszke most gerjedő hevületeire,
s oly tiszta még, akár gyémánt tengelyen forgó
nyáresték könnye, a szűz tengerek vize:

az ifjú, a világ ocsmányságait látva
szívében megremeg, bosszúsan háborog,
s átütve nem muló mély sebbel, megkívánja
az irgalmas nővért, a kedves ápolót.

De ó Asszony, szelíd részvét, marék zsiger te,
nem vagy az irgalom nővére, soha nem!
Sem ében szem, se lágy s könnyed ujj, se remekbe
formált szügy s puha öl, hol rótes árny pihen.

Alvó világtalan, roppant pillákkal ernyős,
mind rejtelem csupán a csókunk és a kéj:
mellünkre te tapadsz, pedig te vagy az emlős,
s mi dajkálunk, komoly s ígéző Szenvedély.

S te ránk a hajdani erőszakot, a hús mély
kábulatát, átélt gyűlöleted dühét
múld visszaontod, ó, mégse rossz szándokú Éj,
mint havonta öled a vér fölöslegét.

- Ha megborzasztja őt a nő, akit ölen egy
percig vitt - ó, gyönyör, lét szava, tett dala! -
jőjj, friss-zöld Múza és jőjj, lángoló Itélet,
hadd tépje már nemes tüzetek mámora!

Ah! ki hol ragyogást, hol nyugalmat kívánna,
s kit elhagy szívtelen a két Nővér, a lágy
karú szép tudomány után esd s a virágba
borult természetén nyugtatná homlokát.

De a sebzett, a gőg zord tudósa utálja
a sötét mágiát és szent fegyelmekeket;
érzi, mint hömpölyög gyilkos magány utána.
Most, váltig szépen, és a sírt se vetve meg,

álmok vagy utak, át az Igazságnak éjén,
s nagy célok, bennetek higgyen a szíve már;
s téged hívjon beteg testében s lelke mélyén,
ó, irgalmas nővér, ó, rejtelmes Halál!

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Hangzók

A: barna, E: fehér, I: bíbor, Ű: zöld, Ó: kék,
Hangzók, hadd mondok el egyszer nyílt titkokot,
A: roppant darazsak kámzsája, mely tolong
Búzló dögök körül, melyeknek vére foly még.

E: derengő színe ezüstös gözgomolynak,
Kegyetlen jéghegyek, hercegek, hófehérbe,
I: viruló, finom ajk bíbor ívelése,
Mikor gyilkolni fog, vagy tiltott kéjbe olvad.

Ű: fűzöld tengerek gyönyörű, büszke tánca,
Hús mezők derűje, ősz homlok szürke ránca,
Melyet alkímia vés a vén főre ki.

Az Ó: orgonaszó, mely távolokba olvad,
Komor találkozó világok s angyaloknak,
Ómega: ibolyás szempárja Őneki!

JUHÁSZ GYULA FORDÍTÁSA

A magánhangzók szonettje

Szurok Á! hó É! rőt I! zöld Ű! kék O! - csak egyszer
lehessek titkok mind elbeszélni bátor!

Á!: - bolyhos öv, mely a setét legyenek faráról
csillog, ha szörnyű búzt belepnek lomha testtel!

Á! árnyak öble! É! hús párák, tiszta sátor,
halk hóvirág, királyi hermelin, jégtűs gleccser!
I! bíborok, kihányt vér, kacagógörcs a keccsel
vonagló női ajkon, ha düh rándítja s mámor!

Ü!: - az isteni tenger nyugodt, gyűrűző tánca,
nyájjal hintett fehér csöndje, tudósok ránca
a békés homlokon, mit alkimia tép föl. -

Ó!: - szörnyü harsonák, mik ítéletre zengnek,
és Csönd, melyben világok és angyalok kerengnek,
Oméga! - viola sugár az Ő szeméből!

TÓTH ÁRPÁD FORDÍTÁSA

Magánhangzók

Gyász A, fehér E, rőt I, zöld Ü, kék O! - hangok,
fogantatásotok titkáig száll dalom ma.

A: ronda bűz között csillogva száll a lomha
légy-felleg, szőrös és setét öv, - árnyas alkony

az öblön - E: a gőz - borzongó nyárfa lombja -
sátor - fehér sirály - gőgös gleccser a Sarkon.

I: vérhányás, bíbor - kacaj, ha kecses ajkon
dühbe forr s ittasult, vezeklő fájdalomba.

Ü: békesség a nyár nyájlepte legelőin
és alkimista fők tudósai, tört redőin,
gyűrűző tengerek isteni üteme.

O: égi kürtökön idegen és sovár dal,
csönd, melyen angyalok s világok szállnak által,
Omega: ibolya-sugár - az Ő szeme!

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Magánhangzók

Éj Á, hab É, rőt I, zöld Ü, kék Ó zenéje,
fogantatások titkát kitárom én már!

Á: bolyhos fekete dolmány, melyben a légy száll
s csap dongva, csillogón bűzös dög tetemére,

árnyékok öble; É: sátrak és gőz fehérje,
fehér küllők, szírom fuvalma, büszke jégszál;

I: bíbor, vérköpés, kacaj, amit a szép száj
ívén habzik a kéj vagy a düh remegése;

Ü: körök, miket a roppant, zöld tengerár von,
mély béke, nyájlepett legelőn, meg a ráncon,
mit nagy, bölcs homlokon vés az alkimia;

Ó: égi kürt, amely metsző sikolyt ropogtat,
csönd, melyben angyalok és égövek suhognak:
- Ó ómega: szeme viola sugara!

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Magánhangzók

Fekete A, fehér E, piros I, zöld U, kék O,
Elmondom egy napon: miből, honnan eredtek.
A, fekete gyapja csillámló légy-seregnek,
Mely vad szagok körül zsibong: ott várja még jó

Árny-öböl. E, sátrak s párák nyíltsága, metszett
Jégdárda, hó-király, virág, borzongva bomló;
I, bíborok, köpött vér, szép szájon vonagló
Nevetés, ha dühtől s önvádtól részegedsz meg;

U, körök, remegés, friss tengerek uralma,
Nyájakkal meghintett legelők mély nyugalma,
Nagy homlokon ránc, mit rá alkímia vésett;

O, végső kürt, amely parancsot küld recsegve,
Világok s Angyalok végighasított csendje,
- Omega, viola lángja az Ő szemének!

KÉPES GÉZA FORDÍTÁSA

Magánhangzók

Alj A, telj E, friss I, tűnt Ü, holt O, ti, hangzók!
Egyszer hangoztatom majd titkon-lelt születések:
A: bolyhos, éjsötét tora fény-tünde légynek,
Mely bűzölgő iszonyt dong körbe; árny-baranglók,

Öblökön...! E: egész párák, híj-se fehérek,
Dölyf jégtűs gleccserek, hó-király-főn a porzók;
I: bíbor vérköpés, ajkak, kacajba-forgók,
Düh-vezeklés vadultán, vagy vezeklés dühének;

Ü: üreg-ciklusok, zöld isten-hulláma tenger,
Állatos legelők békéje, mit nem ember,
De alkímia vés nagy, tudósi homlokokra;

O, kürt fensége, furcsa, hang-bolygás, monoton,
Csönd, mely Angyalokon ül meg s Világokon:
- O, Omega...! az Ő szeme...! ibolya-pokla!

TANDORI DEZSŐ FORDÍTÁSA

A csillag könnyezik friss rózsaszínt füledre,
nyakadra hólepelt borít a végtelen!
Mellbimbóidra pírt a tenger hinteget le,
s az Ember vérzik el fenséges testeden.

FRANYÓ ZOLTÁN FORDÍTÁSA

Füled köré bíbor könnyeket sírt a csillag,
hátadon hósínűn gördült a végtelen;
rózsás emlőiden tenger rőt gyöngye illant,
s a Férfi feketén vérzett nagy öleden.

SOMLYÓ GYÖRGY FORDÍTÁSA

Tetvésző lányok

A gyermek homloka viharzó, lüktető vér,
s torz álmok halovány rajához esd vakon,
s ágyához jó puhán két drága, deli nővér,
a körmük színezüst a karcsu ujjakon.

Ablakhoz ültetik, az ablak nyitva-tárva,
kék égben fürdik ott kavargó lomb, szírom,
s busa és harmatos üstökét ringva járja
sétáló szép kezük, az ádáz és finom.

Lebbenni hallja halk sóhajuk: zengve repdes,
rózsálló, illatos és sűrű, mint a méz,
és néha szisszenő jajuk szakad s a nedves,
sistergő ajkakon csókok vágyába vész.

S rebbenni hallja éj-pilláikat a lomha
illatos csendben - és villanyos és kecses
ujjuk motoz hanyag és szürke unalommal,
s királyi körmükön apró tetű recseg.

S őt, érzi, elteli a tunyaságnak asszú
bora, és érzi, hogy tébolygó vágya - vad
zengő vágy: sírni! - benn, hullámozva a lassú
ujjak lágy ütemén mint árad és apad.

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Tetükeresők

A gyermek homloka ha rőt nyommal rovátkos,
s kínzottan a fehér hab álomért eseng,
két nyurga és szelid lánytestvér lép az ágyhoz,
áttetsző ujjakon ezüst köröm dereng.

Ablakhoz ültetik, mely szélesen kitarva,
s hol a kék levegő fűröszt egész csalit
virágot, s dús haján, melyre szítál a pára,
járatják vad, finom, becéző ujjai.

Ő hallja, hogy dalol lélekzetük, amint lágy,
hosszú, növényi és rózsás mézet virít,
és néha megszakad, ha szisszenőn beszívják
ajkukról nyálukat, vagy a csók vágyait.

Hallja, az illatos csöndben hogy rebben ében
pillájuk; s villamos, lágyujju két kezük
királyi körme közt, gyöngyszürke közönyében
szenvednek pattogó halált a kis tetük.

A lustaság bora hullámszik rajta végig.
Halk harmonikaszó, tombolni tudna bár:
a gyermek érzi, hogy amint lassan becézik,
úgy forr s apad szivén a vágy, zokogni már!

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Az igaz ember

(TÖREDÉK)

.....
Ó, távozzék, legyen a nyakkendője szégyen
s míg torka elszorul, kérőddze fel bajom:
mert édes az, cukor a korhadt foggyökéren!
S mint szuka, ha sebet kapott egy attakon,
nyelvét jártassa csak hasából csüngő bélen!

.....
.....
.....
.....
Ó, kő-szívetekre rondítok, igazak!

Ő, az Igaz, csak állt, gerince, mint a szálfá.
Vállán aransugár, de rajtam dűh virúlt:
„Néznél-e rézvörös meteor-zuhogásba?
Meghallgatnád-e, mondd, a virágzó Tejút
zenéjét, hogyha dong a bolygók sokasága?

Rémítik homlokod mennyei cirkuszok,
fejed földelt keres, a szád imába réved,
a paplanból a szív szégyene fölbuzog!
Szólj, hogyha kapudon kopog egy kósza lélek:
Távozz, én nyomorúlt vagyok, hát nem tudod!”

Ő, az Igaz, csak állt, a Nap sötétedett,
kékfoltos pázsiton füleltek rá a rémek.
„Ó, add el térdedről a páncélvértet,
armori bárd! Te agg! Te Olajfák Hegyének
pityergő vándora! Kesztyűs könyörület!

Család szakállá te, hazánk vitézi ökle,
ó, jámborság, ó, szív, ki kehelybe esett!
Fönség és szerelem, vakság vagy mindörökre,
igaz! Te párbajnál butább s rútabb eset!
En lázadni merek és élni meggyötörve.

Fejemnek te adnád a bűnbocsánatot?
Jajgatok s röhögök, roskadok le a porba!
Elátkozott vagyok, részeg, háborodott,
holt-színű s bármi más! De nézz csak nyomorodra,
igaz! Megvetlek én, mint poshadt kobakot.

Igaz vagy, ó, Igaz, ahogy mondják. Hiába!
Gyöngéd lényecske vagy s pompás az ösztönöd:
a baljós éjszakát szagolja, mint a bálna!
Bújnál, hajtod magad, de jaj, a letörött
kilincseknél hörögsz, fulladsz a zsolozsmába!

Te Uristen szeme! Habár a mennyei
hideg talpak nyakam csigolyáira hágnak:
te gyáva vagy! Fejed a féreg pezsgeti!
Szókratész, Jézus és igaz-hadak - utálat -
az Átkozotthoz mind! Hódoljatok neki!”

Kiáltottam s a hang széthömpölygött a térben.
Felizzó lázamtól fehér volt még az éj.
A fantom megszökött, ahogy az égre néztem,
de gúnyom iszonyún ott csapkodott fején...
Az Átkozottnak, szél, susogj a csöndes éjben,

amíg a rengeteg azúr-pillér felett
üstökös-rajokat és mindenség-csomókat,
karambol-nélküli kavargó végtelent
vigyáz az örök Rend, vezényel láng-hajókat
s röptí tündöklőn az égitesteket!

NAGY LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Amit a virágokról mondanak a költőnek

THÉODORE DE BANVILLE ÚRNAK

1.

Így hát, örökre hajlani
fognak mély topáz-tengerekben
eksztázisod klistélyai,
a Liliomok, esti egedben!

E szágó-korban, amikor
a növény is munkába fogva,
émelyt vedel a Liliom
jámbor Prózából, undorodva.

- Kerdrel uram lilioma,
ezernyolcszázharminc Szonettje,
a Lantos szép jutalma ma,
az amaránttal egybekötve!

Liliom! Nincs is! De a te
Versedben, mint gyónó leányok
hófehér ujjú köntöse,
most is borzongnak e virágok!

Ahányszor fürdesz, Kedvesem,
foltos hónaljú Inged ocsmány,
rothatag nefelejceken
szellőzik, széltől dagadozván!

A szerelem se nyújt eléd
mást, csak a hülye Orgonákat,
s Nimfák szirupos köpetét,
a kis erdei Ibolyákat!...

2.

Ó, Költők, majd ha tietek
lesz a Rózsa, a drága Rózsa,
mely babér szárán díszeleg,
ezer oktávra feldagasztva!

Ha BANVILLE osztja szerteszt
s szállnak, véresen szálldosódnak,
kiütve megkergült szemét
a vesztén nyájas olvasónak!

Ó, békés fotografusok!
Erdőtök-mezőtök virága
úgy hasonlít egymásra, hogy
dugó se úgy a másikára!

Untig e hektikás, balog,
nevetséges francia Flóra,
melyen békésen andalog
a dakszli, nagy hasát kitolva;

untig e rózsás, cukrozott
Napraforgók, förtelmesen kék
Lótuszok: első áldozók
számára csupa szörnyű szentkép!

Jól összecseng az Acoka
Ódája s holmi könnyü, csélcsap
Strófák; s tarka lepkéid a
Százszorszépekre ráganéznak.

Ócska ruhák, ócska virányok!
Bonbon-növények! rikitó,
fantasztikus Képtár-virágok!
- Cserebogár s csörgőkigyó.

E rívó csecsemő-növények,
mit festeni Grandville szokott,
s miket színnel szoptatni készek
sisakos, gonosz csillagok.

Az ám, és a nádsíp-nyílás
csorranó, értékes glukóza!
- Vén kalpagban tükörtojás
e sok Liliom, Orgona, Rózsa!...

3.

Ó, nagy Vadász, ki mezitláb
a páni Legelőkre futsz ki,
nem kéne-e botanikád
egy kicsit jobban kitanulni?

Félek, hogy összekavarod
a Tücsköt a Kőrisbogárral,
Rajna kékjét, arany Riót,
s Norvégiát a Floridákkal:

de a Művészet, Kedvesem,
immár nem az - ezt végre érdekel -,
ha egy ritka fát éhesen
elnyel egy boa-hexaméter!

Mintha a mahagónifa
még Guyanában is, csupáncsak
lengő liánok tébolya
volna, amin majmok cikáznak!

Végül is: bármilyen Virág,
élve vagy halva, annyit ér-e,
mint egy pipabagó? S kivált
egy vízi madár ürüléke?

- Megmondtam azt, amit tudok!
S lám, te még ott is, ülve bambusz-
kunyhódban - barna kárpitok
s csukott zsaluk közt - összekapkodsz

minden Oise-on túltevő,
rikító, szertelen virágzást!...
- Nemde, Költő! neveltető
ok ez s nem ismer semmi gátlást!...

4.

Ne a tavaszi réteket,
miknek homályos nedve lázong,
a gyapotültetvényeket,
az egzotikus aratást mondd!

Azt mondd, te fennkölt koponya,
hány dollár évi nyereséggel
zár Velazquez úr, Habana;
mérd fel Sorrento tengerét, mely
ringatja Hattyúk csapatát.
Reklámozza harsogva Strófád
felaprított mangróve-fák
hidrajárta, órjási stószát!

S ha rímed mélyen behatolt
vérző Erdőkbe, visszatérve
juttasson új gyógyírt, cukort
s gumit az Emberek kezére!

Tudjuk meg Tőled, hogy a vad
szín, mely a Trópusok csucsán forr,
tojó férgekől van-e vagy
mikroszkópikus kis moháktól!

Ez kell nekünk, lelj, ó, Vadász,
kelmefestéket, mely a legszebb
pantallókban virul ki száz
dús virággal - a Hadseregnek!

Találj alvó erdők megett
virágot, amelynek pofája
arany pomádét ereget
Bölnyek sötét hajzatára!

Találj, hol ezüst bolyh remeg,
kék táján tébolyult mezőknek,
tojással égő Kelyheket,
amik önnön szeszükbe főnek!

Találj gyapjas Bogáncsokat,
amiknek csomóin tiz izzó
szemű kis számár rárogat!
Lelj Virágot, mely széeknek is jó!

Igen, lelj híres kő-virág-
szirmokat vak ércek érében,
mik gyantagyűjtő mandolát
nevelnek csonthéjuk közében!

Szolgálj fel nekünk, Viccelő,
egy csodálatos ezüst-tálban
szirupos liliom-velő-
ragút, de Alfénide-kanállal!

5.

Lesz majd, aki elmondja tán
a nagy Mámort, a Búcsu-rablót:
de se Murr-kandur, se Renan
nagy kék Tirzust még sose tartott!

Renyheségünk hisztériák
illatozó táncára váltsd itt;
ragadj minket a Máriák
szívénél tisztább tisztaságig...

Te kalmár! ügynök! gyarmatos!
Versed úgy tör fel majd a porból,
mint nátrium, ha záporoz,
vagy kaucsukfa, mikor kicsordul!

Varázsló! homályos Rímed
fehér, zöld, rőt dioptriái
új szirmokat sejtessenek
s villamos lepkéket cikázni!

Im, a Poklok Százada ez!
S a sürgönypóznák díszítik majd
- érc-szavú lantok - hétöles
íveit roppant vállaidnak!

Legjobb lesz, ha versbe szeded
fajtáit a burgonya-kórnak!
- S a misztikus Költészetet
illetőleg, min úgy kotolnak

az olvasók Tréguier-től
Paramaribóig, vehetnél
Figuier úr verseiből,
- illusztrált kiadás! - Hachette-nél!

SOMLYÓ GYÖRGY FORDÍTÁSA

Első áldozások

1.

Milyen ostoba is e sok falusi templom,
hol tíz rút kis majom hallgat az oszlopok
közén - áhitatos ígét racsolva buzgón -
egy rossz szagú, groteszk, fekete alakot:
de lassacskán a nap átszüremlik a lombon
s az üvegablakok ó színe fölragyog.

A kő itt máig is rávall az anyaföldre.
E sáros kavicsot a táj minden szögén
ott látni, térj akár az üzekvő mezőkre,
hol búza ring, vagy az ösvények okkerén,
dús eperfák alatt, s mit koszos rózsza nőtt be,
kisült cserjék között, hol ké kell a kökény.

Száz évben egyszer e nagy hodályt kisikálni
kis kékfesték meg egy kis aludttej kerül:
s ha tekintélyesek komikus misztikái
a Szűzanya vagy az ormótlan Szent körül,
legyek dús raja, a viaszból bezabálni,
kocsma- és ólszagún a mennyezetre gyűl.

Először is saját családjáé a gyermek,
sorvasztó munka és naiv gondok között.
Mennek és feledik, hogy a bőrük bizserget,
hol Krisztus Papja egy ujjal rájuk bökött.
A Papnak házzal és árnyas kerttel fizetnek,
hogy hagyja a napon e sok kis barna főt.

Első sötét ruha s a torta napja vár rád,
gyermek, Napóleon s a Kisdobos alatt,
színes szentkép-csokor, hol Józsefek s a Márták
szeretnek áradón és nyelvet nyújtanak,
ehhez járulnak még az áldozási kártyák:
szép emlékül a nagy Napból csak ez marad.

A lányok boldogan mennek templomba este,
mert őket a fiúk, nagyzolva egy kicsit,
már tyúknak nevezik, ha múltán a vecsernye.
Ők, kiknek sorsa már a laktanyai sikk,
hát fittyet hányva a családi illemekre,
ordítva énekli förtelmes dalaik.

Közben a Plébános - mise utáni csend ez -
a gyermekeknek szánt szentképek közt lapoz,
s míg körötte a lég táncok zajától vemhes,
úgy érzi - hasztalan eseng a Kegyelemhez -,
hogy lába megvadul és térgye rogyadoz.
- Arany égen kiköt az Éj, sötét kalóz.

2.

A Külvárosból és az Úri Negyedekből
gyűlt áldozók közül kiszemelte a Pap
e magányos kislányt, sápadt, szomoru, megtört
szemekkel. Szülei portásnak látszanak.
„Mert Isten ontja rá, a szenteltvíz csak úgy dől
e sárga före majd, ha eljövend a Nap.”

3.

A nagy Nap estelén megbetegszik a gyermek,
s érzi a borzadást - inkább, mint a nyomott
templomi sötétben - az ágy azért melenget -,
a szörnyű borzadást s csak hajtja: „Meghalok...”

S mint nővéreitől titokban csent szerelmet,
számlálja, szívre tett kezekkel, csüggeteg,
képét Jézusoknak s fényességes Szűzeknek,
míg attól részegül, hogy ím legyőzetett.

Adonáj!... - A latin végződéseken ékes
zöld egek fürdetik a piros Homlokot,
s az égi kebelek vérfoltjától pecsétetes
nagy hősín lepedők fedik el a napot.

- Hogy szűz maradna a jelenben és jövőben,
csak úgy habzsolja hús Bűnbocsánatodat,
de könyörületed, ó, Sion Királynője,
vízi liliomnál s befőttnél fagyosabb!

4.

Aztán immár a Szűz csak a könyvbéli szűz lesz.
Olykor megtörik a misztikus lendület...
S jön a sivár nyomat, mit rézbe lomha tű metsz,
s jönnek a förtelmes színű fametszetek.

Enyhén parázna vágy nő a kíváncsiságból,
hogy elborzassza a szűzen kéklő lepel
ártatlan álmait az égi tunikákról,
mikkel szemérmeit Krisztus takarja el.

És úgy, de úgy akar, egész kétségbeesve,
- feje a párna közt, lélegzete akad -
bújni tovább is a villámló égi kegybe,
nyála csorran... homály ül kertet, házakat.

És nem bírja tovább. Felül; sajog az ágyék;
s elhúzza egy kicsit a kék függönyt az ágy
elől, hogy paplana alá szökjön a lágy lég,
hűteni tüzelő kebleit és hasát...

5.

Éjfél tájt felriad az ablakban a fényre.
A holdsütötte kék függönyök szendere
s hó ünnepe közül a látomás kitépte;
vöröset álmodott. S az orra elered,

s szűznek érezve és gyöngének önmagát, hogy
istenben élvezze kísértet-kedvesét,
az éjre szomjazott, hol sejtett egek áldott
szeme előtt a szív fellángol és kiég;

az éjre, Szűzanyám, ó, te megfoghatatlan,
ki csöndbe áztatod az ifjú lázakat,
az éjre szomjazott, a nagyra, hol titokban
lázonghat s hangtalan a szív, ha megszakad.

S játszva Áldozatot s a mennyei menyasszonyt,
csillaga látta, hogy gyertyát emelve megy
az udvarra, ahol száradt egy kiakasztott
ing-kísértet, és fönnsötét kísértetek.

6.

Az árnyékszéken, ott töltötte el a szent éjt.
A mécsre fehér fény hullt a tető lyukán,
s néhány sötét bíborszín szőlőtő dülöngélt
a szomszéd udvaron bolondul és sután.

Vakító fény-szívet formált a kis nyilas az
udvarra, hol az ég az üveglakot
aranyba vonta; s lent a kövön nagymosás-szag
kénezte a falon ingó sok fantomot.

.....

7.

Ki mondja el a vad sóvárgást, ezt a bomlott
szánalmat s vele a gyűlölet viharát,
ti, kiktől a világ torz lett, mocskos bolondok! -
ha lágy idomain végül a lepra rág?

8.

S ha végre megtérve mind e hisztériákból,
bús boldogságában meglátja kedvesét
ábrándozni a sok hófehér Máriáról
a nászreggelén s a kín szívébe tép:

„Megöltelek, tudod? A szívedet elraboltam
s a szívedet s mindazt, ami a férfié;
és most beteg vagyok: ó, fektessetek holtan
éji vizekbe fűlt, puffadt Holtak közé!

Oly ifjú voltam és Krisztus lehelletembe
rondított s undora ökrendésig itat!
Megcsókoltad hajam, mely mint a puha kelme,
s én hagytam... Ó, tudom, ez kell, ti Férfiak,
nektek! nem sejtve, hogy a legszerelmesebb nő,
ha lelkiismerete iszonyatába néz,
a legrimább rima s a legkeservesebb ő,
s mi Felétek sodor, minden csak tévedés!

Mert régen odavan az első Áldozásom.
S nem ismerhettem én csókod és gyönyöröd:
és szívem és husom, mit húsod át- meg átfon,
Jézus búzló, rohadt csókjaitól nyüzsög!”

9.

Akkor az elrohadt s a gyötrött lélek érzi
átkaid áradó, sötét zuhatagát.
- Szűz Gyűlöletedre hanyatlik rá a Férfi,
s a méltó szenvedély helyett talál halált,
Krisztus! Krisztus, erőnk örökösen kirabló!
ki sápadtságodra kétezer éven át
ítélted, szégyen és fejjörcs közt földre csukló
kínban az asszonyok fájdalmas homlokát.

SOMLYÓ GYÖRGY FORDÍTÁSA

A részeg hajó

Hogy jöttem lefelé egykedvű, vén vizeknek
folyásán, vontatóim már nem jöttek velem:
lármás rézbőrű raj közt céltáblául sziszegtek
bepingált póznasorhoz nyilazva meztelen.

De, hogy mi sorsra jutnak, mindegy volt nékem ez,
s hogy búzám belga búza, vagy hogy gyapotom angol -
alighogy véget ért a parti fücsa hecc,
vizek szabadja lettem, ki vígan elcsatangol.

És tél jött, szörnyű zaj közt s engem, kiben siket
csend hallgatott tunyán, mint a gyerekagyakban,
felvett az ár: s ha süllyed egy málló félsziget,
nem szállhat a habokba dicsőbben és vadabban!

Kegyes volt a vihar: a tengerig vetődve
tíz éjen át lebegtem vidám parafaként
a mélyen, mely a romlás örök hömpölygetője,
s nem néztem: vaksi lámpás vet-é utamra fényt?

Fenyő-ducos begyembe zöld víz lágy íze folyt,
mint almák hűvös húsa csúszik a gyermektorkon,
s hányások s bornyomok, sok kékes lomha folt
letisztult rólam és levált a kormány s horgony.

Azóta egyre fürdök a roppant tengerek
költészetében, melyre csillag csorog és béke
s nyelem e zöld azúrt, hol fulladt emberek
lebegnek olykor mélán s mintegy gyönyörben égve,

mert kékes színüket átfesti drága mámor
s ringatja enyhe rengés a rézszín nap alatt,
s nincs alkohol, csitítóbb, s dal, mely ily puhán forr,
a rőt s rosszízű vágyak ettől megalszanak.

S villámtépett eget s tölcsért, mit a vihar hajt,
s a mélységek hintáit s kanyargó áramát
láttam s az alkonyt s hajnalt: ez izgatott galambrajt,
s olyast is, mit az ember, ha sejt is, sohse lát.

Láttam süllýedt napot, vad titkokkal befolyva,
míg olvadt messziségek violája ragyog,
s hallottam, mintha antik tragédiát dalolna:
messzire elhörgő zajt s mely reszket és gagyog.

S vakító hócsucsokról álmodtam zöldszín éjen,
míg messze tengerszemhez rejtelmes útra kelt
az óceánok csókja: izes áram a mélyben
s mentem vele s a sárga s kék foszfor énekelt,

és át sok hónapon, mint ha dagály robog
a sziklahátak ellen: holdkóros vízi csorda,
rohantam, nem törődve, hogy szentszüzes fokok
ragyogó lába zúz és orrom elsodorja.

S találtam tengeren túl s alúl a horizonton
párduc-szem fényü és virágos szigetek
kék és furcsa raját, hol ostorként kibomlón
a póre nép fölött szivárvány libegett.

Láttam maró mocsárt, hol mint egy szörnyü hálón
a sás közé akadt Rém poklos teste reng,
és vizeket rohadni örök szélcsendben állón
s örvényt, mely tág kerékben az égaljig kereng.

Gleccsert, ezüst napot, gyöngyházhabot, parázs
eget, sok reves roncsot, mik barna öblön úsznak,
hol szörnykigyókat kínozt az élősd marás
s enyhülni bús szagú vén görbe fákra kúsznak.

S a gyermekeknek én beh szívesen mutatnék
halat, minőt találtam, aranyból, s énekelt,
s züllött utamra olykor rózsát sodort a tajték
s olykor hizelkedőmül édes szél lengve kelt.

S olykor a minden tájak únottja, pólusok
bús kószája: a tenger, míg ringatott panaszlón,
beszórt árnyék-virággal, mely kénszájjal susog
s térden e vak virág közt merengtem, mint egy asszony.

S ringtam, kóbor sziget, és szennyükkel bekentek
szőkeszemű sirályok, csetepatés család,
ringtam s némely tetem tört testemen pihent meg,
majd elhagyott süllyedve, aludni még alább...

Imé, ez vagyok én! züllött hajó, hináros,
kit elvitt a vihar élőtlen éterig,
s zord flotta s békés bárka ki nem halássza már most
részeg roncsom, mely a vizekkel megtelik.

Im bátran, párát fújva, mely rajtam ködként kékül,
utam kaput az ég izzó falába fűrt,
s zsákmányul téptem onnan, finom poéta-étkül
ízes nap-cafatot s nyálas, nyulós azúrt!

Bitang deszkám belepte a villamos medúza,
s nyaranta apró szörnyek tintás raja lapúlt
reám, midőn a hőség tűzvesszejétől zúzva
a reszkető bibor lég izzó tölcserbe nyúlt.

Óh én, ki immár ötven mérföldnek távolából
hallottam reszketőn a Poklot, mint üvölt,
s kit újra s újra vár a kék és merev távol:
megvetlek, Európa! únt gátú, ócska föld!

Im én! kit túl az égen várt csillagos sziget,
hol már a mámoros menny örök kapúja nyitva,
s hol végtelen mély éjben arany fénnel piheg
alvó madárseregként a boldog Jövők titka!

De mégis, sokat sírtam: testem hajnal gyötörte!
S kegyetlen volt a hold és keserű a nap,
már lázas derekam gyötrelmes görcstől görbe,
bár megszakadna már s benyelne már a hab!

Óh, ha van Európában öböl még, melyre halkan
vágy vonna: kicsi víz az, egy vak tócsa, hideg,
hol bús fiúcska guggol az ámbrás alkonyatban
s papírhajót ereszt el, mely lepkeként libeg...

Mert kit megfürdetett már minden vizeknek búja,
nem szállhat révbe többé kalmárhajók után,
s jelászlók és tüzek hivalgó gögjét únja,
s hogy hidak vad szeme bámuljon rá bután...

TÓTH ÁRPÁD FORDÍTÁSA

Részeg hajó

Hogy jöttem lefelé a halk és hűvös árral,
a vontatók sora egyszerre elmaradt:
versenyt nyilazta egy hajrázó indián-raj
festett karókra vert, meztelen húsukat.

Nem gondoltam velük, - s azzal se, tág ölemben
angol gyapot pihen vagy belga búza ring,
a vontatók jaja hogy elcsitult fülemben,
vitt-vitt a vén folyó kényem-kedvem szerint.

S a téli tébolyult hullámok zord dagályán
robogtam - siketen, mint gyermekagy - tova!
Az omló földű félszigetek partja táján
győzelmesebb vihar nem tombolt még soha!

A tenger vihara fölszentelt tíz vad éjen,
kis táncos parafát, könnyű hab kénye vitt
az örök temetőn, a hömpölygőn, a mélyen
s nem bántam már a part hunyorgó fényeit.

Mint gyermekajkon a borízú alma húsa,
a zöld, lágy lé befolyt fenyő-bordámon át,
a kormányrúd levált s lemállt a horgony gúzsza,
s hab mosta kék borok és hányások nyomát.

S azóta fürdök itt a tejszínűn derengő
és csillagringató tenger dalaiban,
a zöld azúrt iszom, hol néha egy merengő
és mámoros tetem bús sajkkaként suhan,

s hol enyhekék habot a rőtcsillámu napban
a mámor fénye fest s halk rengés lágyogat,
ízzóbban, mint a szesz s a dalnál is vadabban
erjesztve a fanyar és vérszín vágyakat.

Villámmal dúlt eget és örvényt vak robajjal,
tölcsért és áramot, mind láttam, és az est
árnyát s amint riadt galambként száll a hajnal -
s láttam, amit csupán fült fantázia fest.

Néztem, már süllyedő, borzongó titku napba
s láttam nyalábba nyúlt, alvadt violafényt,
mely tündökölve dőlt hömpölygő fodrú habba
antik tragédiák merev s zord hőseként.

Álmodtam zöldes éj káprázó hómezőit,
a tenger szemein csók volt az éjsetét,
kerengő áramu, rejtelmes-uj erő vitt
s hallottam sárga és kék foszfor énekét.

És hó múlt óra s én zátonyok közt robogtam
a kergült csordaként torló hab taraján
nem bánva, máriás szirtfok ragyogó, roppant
talpával tiprat-e a hörgő óceán?

Megjártam Flóridát, a messzi mese-tájat,
láttam párduc-szemű, virágos testeket
s a horizont alatt kék habban méla nyájat,
s fölöttük ölelő szivárvány reszketett.

És mocsár fortzogott és óriási varsán
rohadt a sás között leviatháni hal,
szélcsendben víz omolt, s hallottam, hogy a harsány
örvény zuhog s mohón a messzi martba fal.

Gleccsert, ezüst napot, gyöngyházhabot s a barna
öblök rém roncsait láttam s a hajnali
parázs eget, s kigyót, tetvektől szertemarva,
a görbe, mélyszagú fákról lehullani.

S a gyermekeknek óh be boldogan mutatnám
a kék s arany halat, mely zengve felszökellt.
Virágos habverés áldotta bús utam már
s a puha-puha szél hízelgőn lengni kelt.

S a tenger - pólusok gyötörték s unt világok -
míg zsongó jajsza oly lágyan rengetett
özönnel szórta rám a sárga árnyvirágot
s asszonyként türtem én, térdelve, reszketeg.

S mint imbolygó sziget, ringatta renyhe testem
a lármás, napszemű, szennyhullató sirályt
s ringattam néha holt tetemet, hogyha resten
rossz láncaim között aludni mélybe szállt...

Bitang bordáimat a rongy hínár alázta
s madártalan terek űréig vert az ár,
vizektől részegült roncsom ki nem halássza
se fürge monitor, se lassú bárka már.

Én szálltam szabadon, ibolyafényű ködbe,
s a mennyet fúrtam át, e bíborló falat,
és most a nap moha és azúr nyála főd be:
költőknek ritka és zamatos jófalat.

S villamos rája-rajt sodortam és tolongott
setét csikóhal is a balog tat megett,
vad juliusi fény és izzó lángdorongok
verték tölcsérbe fönn a sűrű-kék eget.

Kit Behemót buja s hars poklához az orkán
borzongató dühe ötven mérföldre vitt,
én, örök bujdosó a kék ég horizontján,
csak szánom Európa kivénhedt földjeit.

Láttam sziget-csodát! Csillagzó szemhatárral!
Fölötte meghasadt, mámoros menny terült!
Jaj, ott bujtál-e meg, alvó aranymadár-raj
az éjek mélyein: jövődő, szent Derű?

Igaz, sírtam sokat. Ugy elgyötört a hajnal
s minden hold szörnyű volt és minden nap sivár.
És részeggé tömött a kéj keserve. Jaj, jaj,
csak szétrepedni már! Csak elsülyedni már!

Ha vágynám vízre még ez unt Európában,
hús tócsa volna az, setét és pici tó,
hol bús fiucska ül az alkony illatában
s pillangóként libeg egy csöpp papírhajó...

Akit már fürdetett hullámod, lusta tenger,
kalmárul szállhat-e gyapottal révbe még?
Nem, nem! s a lobogók és lángok dőlyfe sem kell,
nem állom már a mord hidak nehéz szemét...

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Részeg hajó

Hogy úsztam lefelé sodrán a lomha árnak,
éreztem, elhagyott a vontatósereg:
céltaúra lettek űk, üvöltő indiánhad
lőtte színes karón vonagló testüket.

Nem érdekelt bajuk, s hogy mélyem rakománya,
amit viszek, flamand búza vagy brit gyapot.
S mire végzett velük künn ez a harci lárma,
már szeltem szabadon, kedvemre a habot.

Tél volt és én a vad, dühös hullámverésnek
árján oly süketen, mint ájult gyermekagy,
futottam! s omladó félszigetpart nem érhet
dicsőbb káoszt, ha a habok közé szakad.

Áldást vihar vetett tengeri virradómra,
s táncoltatott, akár dugót, tíz éjen át
az ár, zsákmányai örökön ringatója,
s nem sírtam vissza én tűnt lámpák sugarát.

Lágyabb volt, mint gyerek foga közt fanyar alma,
s fenyőbordáimon a zöldes víz befolyt,
s hánysok és borok kék feltjait lemarva,
kormánylapátot és vasmacskát elsodort.

Azóta fürdöm én a sűrű csillagoktól
csillogó, tejszinű tenger dalaiban,
s iszom a zöld azúrt, hol lengve uszik olykor
egy-egy méla tetem fakón és ittasan;

s hol, festve hirtelen a kéket - kába fények,
s lassú ritmusok a lángoló nap alatt -,
izzóbban, mint a szesz, sodróbban, mint az ének,
a vágyak keserű rőtjei forranak.

Ismerem az eget, melyet villámsugár tép,
az orkánt, habverést, örvényt, az éjszakát,
a hajnalt, mely riadt galambrajként szítál szét,
s láttam, mit emberagy csak kábulatba lát.

Láttam, amint a nap, borzongó lángja hunytán,
nyúlt árnyak alvadó liláin úgy ragyog,
mint roppant hőskön egy antik dráma csúcán,
mig messze görgetik borzalmuk a habok.

Álmodtam zöldes éjt s benne hó ragyogását,
mely tengerek szemén csókként száll lassan át,
hallatlan, mély erők keringő áradását,
és zengő foszforok kék-sárga hajnalát.

Követtem hónapok során a kerge nyáját,
az árt, amint dühöng a sziklás part fokán,
nem bánva, rúgja-e a szirti Máriáknak
fénylő lába a dúlt óceánba pofám.

Jártam, halljátok-e, Floridák tünde táján
hol párdúc-szem ragyog, virág nyit ékesen,
csillog a barna bőr s gyöplű feszül: szivárvány
a horizont alatt, tengerzöld ménesen.

Láttam forni mocsárt, min, óriási hálón,
a sás között egész Leviathán rohad,
szélcsönd ölén vizet omolni porra válón,
s örvényt, amint ledől a messzi boltozat!

Ezüst nap, jéghegyek, gyöngyház habok, parázs ég,
undok zátonypadok a barna öblökön,
hol óriáskigyó, mit élősdimarás tép,
lóg görbe ágakon, sötéten gőzölőn!

Mutattam volna bár a gyermekeknek én a
kék hab arany halát, az éneklő halat.
Tajték virága hullt áldón utamra néha,
s ringatott drága, lágy, becéző fuvallat.

Olykor meg édesen dajkálva panaszán, tág
egek s pólusok unt vértanuja, az ár
nyújtotta árnyai sárgabibés virágát,
s én vártam ott, akár egy nő, ha térdén áll,

ringatva, félsziget, szőkeszemű, ezernyi
visongató madár harcát és ganaját,
s úsztam, míg elnyüvött láncom közt szenderegni
hullák lengtek alá, hátrálva, mint a rák...

Im én, hajó, hinárhaján kit óv a hanság,
s a vész madártalan éterekig sodor,
vízittas roncs, akit többé már sem a Hanzák
vitorlása ki nem halász, se monitor,

gőzölgön, szabadon, ibolya ködben égve
ki rést ütöttem a rőt égen, mint falon,
s zsákmányom lett, - a jó költőnek ritka étke -
a hámló napsömör meg az azúr-takony,

ki szálltam, villamos bolygósugárban éjjel,
rongy deszka, mely mögött csikócaraj lebeg,
midőn a julius döngette fűtykösével
a lángörvénybe dőlt ultramarín eget,

ki reszkettem, midőn, ötven mérföldre tőlem,
a bagzó Behemót s Maelstrom hörgött felém,
örökös vándor a nemmozgó kék mezőben:
az ódon várfalu Európát - szánom én.

Láttam csillagözönt! csillag-szigetvilágot,
hol a vándor kitárt, mámoros mennybe lát:
e roppant éj ölén számúzve alszod álmod,
aranymadár, ó jövendő Ifjuság?

De sokat sírtam is. Gyötrelmes mind a hajnal,
minden hold iszonyú és minden nap sivár.
Fölfűjt a kába kéj parázsló ájulattal.
Ó pattanj szét, falam! Ó nyelj el, tengerrár!

Ha vágynék még vizet Európában: sötét, hús
kis tócsa volna az, min édes illatú
alkonyban csöpp papírhajócskát pilleként űz
s libegtet búsan egy kuporgó kisfiú.

Mert én, kit fürdetett lankadt hatalmad, ó ár,
gyapotvivők nyomán nem ringhatok tova,
se lángok s lobogók gőgjén nem úszhatok már,
se hidak szörnyeteg szeme alatt soha!

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Részeg hajó

Közönyös folyamok sodrán leringatózva,
Éreztem, elhagyott a vontatócsapat:
Harsány rézbőrűek szögezték tarka pózna
Elé pucéran és szórták rá nyilukat.

Felőlem éppen úgy mehettek ők kimúlni,
Mint búzám, a flamand, vagy gyapotom, a brit.
Vontatóim körül hogy véget ért a rumli,
Kényemre szeltem a folyamok habjait.

Zajuk, hogy jött a tél, bőszt lett, s én siketebben,
Mint zsenge gyermekagy, nem is hallván, mi bög,
Rohantam! s oly nagyon, hogy levált félsziget sem
Ismerhet tébolyult vágát ilyen dicsőt.

Vihar szentelte sok tengeri ébredésem.
Tíz éjen, mint dugó, úgy roptam a vizen,
Amely halottakat görget örökre - mégsem
Bántam, hogy nincs körül hajófény, vaksi szem.

Üdén, mint gyermekínyt ízével fanyar alma,
Fenyődongáimat zöldes víz járta át,
Okádék s kék borok nyomát rólam lemarta,
S a kosszal horgonyom s a kormány is lemállt.

Azóta fürdöm itt az óceán dalában,
Mit sejlőn-villogón a csillagár kigyújt,
S falom a zöld azúrt, ahol halálraváltan,
Leng néhanap egy-egy tűnődő vizbefúlt,

S hol rezes ég alatt, rengő önkívületben,
A kéket szerteszét más színre festve, s oly
Szilajon, mint a lant, szeszeknél hevesebben
Szerelmek vörhenyes keserősége forr!

Tudok fürgeteget; eget, hová vihar csap;
Sodrást, hullámverést; tudom az esteket
S a hajnalt, mely olyan, mint izgatott galambhad,
S láttam néha, amit ember csak sejthetett.

Láttam bukó napot, min borzadály vöröslött,
Hogy kigyúlt, odafönn sok alvadt, lila csík,
S a habokat, melyek, mint antik drámahősök,
Messzire rezgetik libegő szárnyaik.

Zöld éjt álmodtam, és káprázó havat, és még
Csókot, mely fölfelé, a víz szemére hull;
Éneklő foszforok kék-sárga ébredését,
S áramot, mely kering, meghallhatatlanul.

Hosszú hónapokig, követtem én a kába,
Megkegyült gulyaként szirt-ökkelő vad árt,
S mit bántam, hogy a Szűz ragyogó szilalába
Pofán törülheti a kehes óceánt!

Bukkantam, úgy bizony, képtelen Floridákra,
Hol párducszem s virág elegyedik, s ahol
Szivárvány gyepleje száll zöld nyájak nyakára
S egy póre nép fölfelé a láthatár alól.

Láttam erjedt mocsárt, s oly óriási varsát,
Hogy benne káka közt Leviathán rohadt;
A szélcsend közepén vizeknek zuhogását
S örvényt, mi elnyeli a távolságokat,

Gleccsert, ezüst napot, gyöngy habot és a barna
Öblökön iszonyú zátonyt, parázs eget,
S órjáskígyót, amint férgektől összemarva
Torz fákról éjsötét szagok közt lepereg.

Mutattam volna én kék vízben gyermekeknek
Aranydurbincsokat, éneklő halakat.
Engem tajtékvirág sodort, s föleregettek
A névtelen szelek szárnyai néhanap.

Olykor, ha beleunt sarkokba, égővekbe,
Sírással-ringatóm, az óceán elém
Sárga szívóju árny-virágait vetette,
S rájuk, mint térdelő asszony, hajoltam én,

Ringattam, félsziget, a ganéjos fedélközt
S szőke tekintetű madarak zsivaját;
S ringtam, míg testemen, a sok rozoga lécz közt
Hátrálva lefelé, hullák merültek át.

Nos, én, hajó, akit lep öbölmélyi hínár
S a vész madártalan úr mélyére vetett,
S kinek roncsát, amely vizektől ittas, immár
Kalmárhajó, de még naszád se menti meg.

Füstölgő és szabad, kin gyültek lila párák,
Én, ki a rőt eget átfürtam, mint falat,
Nap-zuzmót viselőt s azúrok taknya-nyálát,
Jobb költőknek amely pompás ingyencfalat,

Én, hibbant deszka, kin holdvillám tánca járta,
S futottam - míg sötét csikóca-raj kísért -
Ahányszor lecsapott Julius tűzhusángja
S izzó tölcsérbe dőlt az ultramarin ég,

Ötven mérföldnyiről ki vacogtam, ha bögve
Maelström és Behemót sárlott és hágva vitt,
Én, kék rögzületek örök szövögetője,
Szánlak, Európa, és avított korlátaid.

Láttam a csillagok ködét, szigetvilágok
Részeg eget, mely az utasnak nyitva áll:
Tán egy ily végtelen éjszaka rejti álmod,
Te jövődő Erő, ezer aranymadár?

Igaz, sírtam sokat. Kiábrándít a hajnal,
Kegyetlen mind a hold, és keserű a Nap.
A fanyar szerelem ajzott, itatva jajjal.
Tökém pattanna szét! Nyelne el már a hab!

Európából csupán a hús, fekete tócsát
Vágyom, amelyre egy guggoló, bús gyerek
Elenged balzsamos alkonyon egy hajócskát,
Májusi pilleként könnyűt törékenyet.

Nekem, ki - vad vizek! - fürödtem kéjetelekben,
Lehetetlen tovább gyapothajók nyomát,
Jelzászlók, őrtüzek hívságait követnem
És szörnyü, obsitos bárkák közt úsznom át.

TIMÁR GYÖRGY FORDÍTÁSA

ÚJABB VERSEK ÉS DALOK

Mit már nekünk, szivem, ha vér- és lángözön hull,
mit ér nekünk ezer gyilkosság, dühzsivaj,
minden poklok jaja, mely minden rendet földül,
mit ér a romokon az északi vihar,

s a bosszú? - Semmit!... Ám akarjuk untalan
mégis! Szenátusok, gyárosok, hercegek:
pusztulni! Hatalom, jog és mult: vesszetek!
Ez a jussunk. A vér! a vér! a tűzarany!

Jöjj, háború, hörögj, bosszú, terror, lobogj!
Nyílj még mélyebbre, seb: ah, dőljetek, setét
föld birodalmai rommá! Uralkodók,
gyarmatosok, hadak, népek: elég! elég!

Ki szítaná a tűz forgó dühét, ha már
mi sem, meg akiket hozzánk testvériség köt?
Regényes társaim: nincs multság ígézőbb;
nem dolgozunk soha többé, ó, lángdagály!

Európa, Ázsia, Amerika, omolj!
Bosszúhadjáratunk mindent megostromolt,
várost, vidékeket! - Végzetünk, elsodor!
Vulkánok dühe dül! Az óceán gomolyg...

Ó, társaim! - Igen, szivem, testvérek ők mind!
Névtelen nép, az út szabad! Előre, fel!
De jaj! megremegnek, érzem; a lomha föld int,
s mind forróbb társtokat! - elér a föld s lever.

(Csak szédület: itt vagyok; itt örökre.)

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Könny

Madaraktól, nyájaktól, falusiaktól messze,
ott ittam, valami pusztában, térdre esve
a mogyoró-cserjék gyöngéd vesszei közt,
a délutáni zöld s langyos ködökbe veszve.

Mit is ihattam én ez ifjú Oise-ból
- virágtalan gyep, morc ég, nagy szilfák, szótlanak.
Mit ihattam a kontyvirág-kulacsból?
Unott arany-nedűt, amelyetől izzadok.

Útszéli fogadó hitvány cégére voltam.
Estig kavarta később a vihar az eget.
Szálfák, tavak, setét táj egy-gomolyban,
kék éjben pályaudvar egy oszlopsor megett.

A pagonyok vize eltűnt a szűz homokban.
Az égből szórt a szél a tócsákra jeget...
S mint aki aranyat s kagylót les a habokban,
eszembe sem jutott, hogy inni is lehet!

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

A Ribiszkebor Patak

A Ribiszkebor Patak fut a rejtett
völgyekben titokban;
száz holló hangja kíséri, a legszebb
angyalszó valóban:
háborogva zúgnak hozzá a fenyvek,
ha szél dühe lobban.

Itt mindenütt csak hajdani hadak,
díszkertek, dúlt várfalak
bujtogató titkai szállanak:
itt siratnak, hallga csak,
árnylovagok rég halott vágyakat;
de mily nyers a fuvalat!

Nézz föl, gyalogos, a vár ablakára:
bátrabban mégy tova már.
Úr katonája, fák silbakolója,
kedves holló, szép madár,
űzd el innét a sanda pórt, ki ócska
könyökvértből iddogál.

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

A szomjúság komédiája

1. A szülők

Mi vagyunk a szüleid,
őseid.
Hideg verítéket ont
ránk a réti zöld s a hold.
Borainknak lelke volt,
jámbor napfény ránk hajolt,
mit kíván a férfi? Bort.

Én. - Barbár folyam partján halni.

Mi vagyunk a szüleid,
fű terít...
Víz a fűzek rejtekén,
nézd, hogy csordogál az ér,
a kastélyfal vízbe ér.
Az ember pincébe tér,
tej meg almalé mit ér...

Én. - Tehén-itatóra menni.

Mi vagyunk a szüleid:
nesze, vidd
sublótól az üvegünk.
Tea, kávé: kincs nekünk,
zubogtatja tűzhelyünk.
Virágokkal üzenünk,
temetőből érkezünk...

Én. - Koporsókat kisöpörni.

2. A szellem

Ti örök sellő-lányok,
a vizet vágjátok;

Venus, ég nővére,
hints bájt az érre.

Messzi norvég Ahasvérek,
a havat regéljétek;

ti hajdani kóválygók,
a tengert mondjátok...

Én. - Már a tiszta italok,
szedett vizirózsák,
a regék, az alakok
szomjamat nem oltják.

Énekes, a nevelt-lányod
az én szomjuságom;
arc-nélküli, benső átok,
megrontja világom.

3. A cimborák

Nézd parton a bor árját,
hab oson, milliomm!
Vad keserúpálinkát
zúdít a hegyorom;

bölcs bucsusok, elnyerjük az
abszint zöld oszlopát...

Én. - E képben mi vigasz?
Mi a mámor, cimborák?

Az én kívánságom
lápi korhadás,
undok pép aljában
erdő-ringatás.

4. A kódís álom

Ha rám alkony ragyog,
én iddogálva békén
egy vén városka mélyén,
jókedvvel meghalok,
mert türelmes vagyok.

Majd ha kínom kiégett,
s tán aranyhoz jutok:
válasszam Északot,
vagy a szőlő-vidéket?
Álmomért szégyen éget,
mert hasztalan egészen;
ha visszaváltozom
és újra utazom:
a zöld vendéglő, érzem,
sosem táruul ki nékem.

5. Konklúzió

A mezőn lengő-remegő galambok;
a vad, mely vágat és az éjbe lát;
a vízi állatok; az ígás barmok;
meg a lepkék is: csupa szomjuság.
Szétmállni, hová a felhő, gazdátlan...
Az örök-üde volna pártfogóm,
így múlték el a nedves ibolyákban;
hajnalaiktól súlyos a vadon.

WEÖRES SÁNDOR FORDÍTÁSA

Jámbor reggeli gondolatok

Nyári hajnalon, négy felé,
a vágyaink még alszanak.
Csalitból ünnepesti szag
gőzöl az ég felé.

De lenn a téres udvaron,
ahol vad nap zuhog a rögre,
már ácsok dolgoznak sűrögve,
ingujjason.

A mohos szérűn csöndesen
készül a pontos burkolat,
amelyre kancsal boltokat
fest majd a város odabenn.

Ez ácsokért, kiket a dús
Babilon szolgáskorba vet,
hagyd el, Venus, a koszorús
lelkű, dús Szerelmeseket!

Pásztorok Királynője, vigy
pálinkát a robotosoknak,
legyen erejük addig is,
míg délidőn, a hús tenger vizére jutnak.

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Májusi lobogók

Hársak fehér ágai közt
elhal a gyenge hallali.
De a ribiszke bokra közt
anyagtalan dalok csapongnak.
Kacagni hajtja ereinkben
a vért a szőlők buja rendje.
Az ég oly szép, akár egy angyal,
kékje a vízből visszakéklík.
Megyek. S ha a fény megsebezne,
leroskadték a hús fővenyre.

Túrni és unni egyaránt
túl egyszerű. Fúj, kínjaim!
Azt akarom, fogjon szerencse-
szekerébe a tragikus nyár.
Természet, beléd haljak én,
ne ily semmin és elhagyatva!
Ahelyett, hogy a Pásztorok
majd meghalnak a nagyvilágtól.

Az évszakok hadd éljenek fel,
Természet! neked szentelem
minden éhségem s szomjuságom.
Táplálj, etess-itass, ha tetszik.
Nem ámít el semmi, de semmi;
napra nevetni - mint anyáinkra;
de én semmin se nevetek már.
Hadd legyen szabad ez a balsors.

SOMLYÓ GYÖRGY FORDÍTÁSA

Dal a legmagasabb toronyról

Henye fiatal-kor,
igába-vetetten!
Merő tapintatból
életem vesztettem.

Más idő szállhatna
szívet lángoltatva!

Önmagamnak mondám:
jobb, ha sose látnak,
Igérete híján
magas boldogságnak,
soha meg ne állj már,
felségesen hátrálj.

Addig türtem-vártam:
feledék örökre.
Kínom, aggodásom
felszállt az egekbe.

Kóros szomjúság tép,
Eremben sötétség.

Épp ilyen a parlag,
feledésbe dobva,
tömjénnek, konkolynak
ezrét virágozva,

döglegyek zümmögve
keringnek fölötte.

Ó, a szegény lélek
ezer özvegysége,
egyetlen reménye
Miasszonyunk képe:

fölnéz-e imádva
a Szűz Máriára?

Henye fiatal-kor,
igába vetetten!
Merő tapintatból
életem vesztettem.

Más idő szállhatna
szívet lángoltatva!

WEÖRES SÁNDOR FORDÍTÁSA

Ami örök

Megtaláltam újra!

Mit? Ami Örök.

A tenger - egybegyúrva
a Nappal.

Őrszem, tiszta lélek,
mormoljuk el itt
láng napok, vak éjek
vallomásait.

Ami benned ember,
ami földre von,
szétszakítva leng el,
s szállasz szabadon...

Mélyedből tör égre,
atlászfény-parázs,
Parancs s Akarás,
s nem szól senki: végre.

A remény is széthull,
nincs több *orietur*.
Tudás-szenvedés,
biztos büntetés.

Megtaláltam újra!

Mit? Ami Örök!

A tenger - egybegyúrva
a Nappal.

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Aranykor

Valami hang suhant.

Angyal égi hangja.

Rólam szól e hang -
élesen kimondja:

Kérdés vagy ezer
ágazik. Semerre
nem vezet ez el,
csak részeg révületbe.

Ismerd meg körutad -
nincs simább, vidámabb!
Flóra, locska hab,
ez a te családot!

Majd dalolgat. Ó,
nincs simább, vidámabb.
Pőre szemnek látható.
Dalom vele támad:

Ismerd meg körutad -
nincs simább, vidámabb!
Flóra, locska hab,
ez a te családod! Stb.

Aztán hang suhant.
Angyal égi hangja.
Rólam szól e hang -
élesen kimondja.

Rögtön énekel,
mint sóhajok nékje.
Német dalt lehel,
de lángol igézve.

Bűnös a világ -
ez meglepne téged?
Élj! Eméssze láng
a vesztő sötétet!

Ó vár! műremek!
Életed beh fénylő!
Mely kor épített?
Te, fivérünk vezérlő
fejedelmi természete?

Én is zengek, zsongok,
sokszoros nővérek:
hangok! meghitt égi hangok!
Szemérmes dicsőséggel,
jó, ha körém suhantok!

JÁNOSY ISTVÁN FORDÍTÁSA

Ifjú házasok

Sötétkék égre tárva a szoba.
Szemernyi hely sincs: ládák, kosarak!
Kint farkasalma lepi a falat,
s villog zöldjében a manók foga.

Bizony koboldok cselszövénye mind
e rendetlenség és e kiadások!
Egy bájoló boszorka keze hint
szedret itt s vet ott a sarkokba hálót.

A herceg ablaka okozza azt, hogy
csigák s a puszpáng mérgén járjon eszem,
mi lenn a fényben alszik.

Eh, hiszen
túl szép, túl szép ez! A csendhez ragaszkodj!

A köruton nincs mozgás, minden áll csak.
Néma minden dráma s komédia.
Jeleneteknek végtelen sora,
ismerlek már és hangtalan csodállak!

JÁNOSY ISTVÁN FORDÍTÁSA

Az éhség ünnepei

Éhem, Anna, Anna,
kapj szamaradra.

Hogyha él még ínyem vágya:
csak göröngyre és sziklára.
Csinn! csinn! csinn! Együnk leget,
vasat, szenet, köveket.

Pörögj, éhem. Legelészd
a hang-rétet.
Szívj magadba víg sötét
inda-mérget.

Fald a szegény-törte úti-követ,
a vén templom-pillérekét,
víz-csiszolta part-kövecset,
szürke völgyi kő-kenyeret.

Éhem éji lég-bodor,
ég zsongása.
Mi köt engem? a gyomor,
a baj átka.

Lombhulláskor kél a vágyam
erjedő gyümölcs husára.
Rálelek a barázdában
boglárkára, violára.

Éhem, Anna, Anna,
kapj szamaradra.

WEÖRES SÁNDOR FORDÍTÁSA

Hogy zúgnak a szélben
- akácok amott -
halld, ápriliséjen
a borsókarók.

Míg gőze ködön fent
Phoibé fele, ládd,
sok hajdani vén szent
hogyan nyújtja nyakát.

Fehér kazlak távol,
tornyok és tetők -
álnok italából
kortyolnának ők...

Ámbár se nem égi,
se földi a köd,
amit ez az éji
óra gőzölög,

mégis mind ott várnak,
- német, szicil ég! -
e szomorú, sápadt
pára közepén!

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Michel és Christine⁹

Még csak ez kellett, hogy Nap, te is bucsúzz!
Tűnj el, fényözőn! Ime, az út sötét lett.
Fűzeket, regés kerteket összezúz,
letipor kövér haragja az égnek.

Bárány-századok, idilli katonák,
ősi vízcsatorna mellett, sík fenyéren,
fussatok a láthatár alól tovább,
sujt a zivatar, irhákat mosdat vérben.

Éjsötét kuttyák s ti bundakapkodó juhászok,
szőke nyáj, az árny viharzik és a kén,
fussatok földél iránt, ha irgalomra vágytok,
most, a mennykövek fénylése idején!

Úristen, velem mi lesz? Ime, kiszakad lelkem,
vérrel jeges ég s fellegek irama
viszi száz Sologne felett a végtelenben,
mintha végtelen vasúton siklana.

Ordas-falkákat, vadóc-magokat hoz ránk,
a kacskaringós indákat neveli
ez a délutáni orkán-ájtatosság,
ős Európa hordákkal lesz teli.

⁹ Scribe egy zenés vígjátékának két szereplője. Ehhez járul egy elnevezési hagyomány: Michelnek a német nemzetiségű embert hívják, vele szemben Christine Franciaország lesz

Majd kisüt a Hold! A táj kopár alatta.
Vérmes győztesek dobják fel fejüket,
hold-halványán sok csatacsődör üget,
csenget kövecseket útján a büszke banda!

Láthatom-e a sárga lankát s a nőt,
kék szemeit, a férfi kipirult képét,
ó, Galliát s a Barányt lábuk előtt,
Michelt, Christine-t - és Krisztust? - az Idill végét.

NAGY LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Szégyen

Amíg penge nem hatol
bele metszön az agyába,
e zsíros zöld sárba, hol
soha nem kel ifju pára...

(Orrát, ajkát, a fülét
ah! jobb néki, ha levágja,
s a hasát is! ó, nagy ég!
s utánuk hull a két lába!)

De nem; valóban, amíg
penge nem jár a fejében,
ölébe nem csap kavics,
láng nem marja a belét lenn,

azt hiszem az ostoba
jószág, ez a kellemetlen
fickó nem ún meg soha
pimaszkodni egy szemet sem,

szirti macska, búzgomoly
füstöl tőle föl az égre!
- Mégis, Uram, holtakor
szálljon némi ima érte...

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Emlék

1.

A tiszta víz: akár gyermek szemén a sós könny,
napfénybe hófehér nőtestek tódulása,
selyem, özönnel, és hó liljom szirma, drága
lobogó vár tövén, melyet egy szűz kar óv fönn;

angyalok tánca; - nem... az omló arany árnak
a fű közt lomha, hús, fekete karja csusszan.
Ágyán a mennyezet a menny - és elborultan
függönyül hívja ő a domb- s a hidfok-árnyat.

2.

Eh! nyirkos pára ez, áttetsző habja árad!
a víz mély, tört aranyt vet a kész nyoszolyára.
Lánykák színehagyott, haloványzöld ruhája
a fűz, honnét kiszáll a féktelen madárhad.

Talléreként sárgulón s langy, tiszta pillaként a
vízi körömvirág - ó képed, női hűség! -
fakó tükre delén sóváran nézi, mint ég
a fölforrt ég ködén a rózsás, drága szféra.

3.

A hölgy élesen áll a közeli rét partján,
hol munkásing havaz; kevélykedő napernyő
kezében és kemény köményt tiporva lejt ő;
virít a zöld s fiúk olvassák piros szattyán
kötésű könyvüket! De jaj, Ó, mint az égi
angyalok százai az út fölött ha válnak,
eltűnik a hegyen. A hölgy meg fut tovább csak,
hidegen, feketén! hogy elhagyta a férfi!

4.

Ó, már a friss fű bő s ifjú karja hová lett!
Április holdja a szent ágy ölén! Hová a
part omló szérüi, hol a nyárest homálya
augusztus idején csírázó rothadást vet!

Hogy zokog most szegény a bástyák közt! a nyárfa
sóhaja fönn csupán a szélre lebben enyhén.
Sík tükre szürke lett, árny s hab se szántja; egy vén
kotrómunkás liheg, és nem moccan a bárka.

5.

Játéka én a víz mord szemének: nem érem,
ó, renyhe csónak! ó, kurta kar! el sem ezt, sem
azt a szirmot: sem a sárgát, mely kellemetlen,
sem a hű kéket ott a víz hamuszinén fenn.

Ah! szárny suhint s a fűz himpora hull szítálva!
a nádírózsa rég rommá rohadt alatt már!
A csónak áll, a lánc a parttalan s a halk ár
szemének mélyein tapad - micsoda sárba?

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Ó kastélyok, ó nyarak

Ó kastélyok, ó nyarak!
Mely lélekben nincs salak!

Ó kastélyok, ó nyarak!

A sors varázsát ismerem,
azon ki nem fog senki sem.

Üdv néki mindig, amikor
a gall kakas kukorikol.

Több vágyam nem lesz sohasem:
átvállalta az életem.

Test-lelkem fogja e varázs,
széthullott minden akarás.

Milyen értelmet hord szavam?
Szavára megfut s elsuhan!

Ó kastélyok, ó nyarak!

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Toportyán rítt a lomb alatt,
madár-ebéd után dühvel
köpködté a szép tollakat:
magam is így pusztulok el.

Saláták, almák és diók
már csak a szérüket lesik;
de a palánkon fönn a pók
csak ibolyát eszik.

Ó, bár aludnám! s forranék
Salamon oltárán vadul.

A rozsdán forrón csorg a lé
és a Kédronba hull.

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

EGY ÉVAD A POKOLBAN

Egykor, ha jól emlékszem, az életem ünnepély volt, amelyen kitárult minden szív, és kiömlött minden bor.

Egy este a térdemre ültettem a Szépséget. - És keserűnek találtam. - És szidalmaztam.

Fölfegyverkeztem az igazság ellen.

Menekültem. Ó, boszorkányok, ó, nyomor, ó, gyűlölet, rátok volt bízva az én kincsem!

Eljutottam addig, hogy szellememben szétfűjtam minden emberi reménységet. Minden örömré a vadállat nesztelen ugrásával vettem rá magam, hogy megfojtsam. A pribékeket hívtam, hogy puskaik agyát marjam pusztulóban. A borzalmakat hívtam, hogy megfojtsanak homokkal, vérrel. A balsors volt az istenem. Elnyújtóztam a sárban. A bűn levegőjén szárogattam magamat. Jó tréfákat csináltam az örülettel.

S a tavasz elhozta nekem az idióta rém-kacaját.

Ekkor, legeslegvégül, mikor már a pusztulás szélén álltam, arra gondoltam, hogy meg kell keresnem a régi ünnepély kulcsát, ott talán visszanyerném étvágyamat.

Az irgalom ez a kulcs. - Ez az ötlet bizonyítja, hogy csak álmodoztam.

„Hiéna maradsz...” stb., kiált a démon, aki engem oly kedves álmokkal koszorúzott. „Minden vágyadnak, önzésednek és minden bűneidnek a halál legyen a díja.”

Ó, ez sok volt nekem: - Kérlek, kedves Sátán, ne nézz rám oly bosszúsan! - és közben néhány kis megkésett hitványság -, hisz te szereted, ha az íróban nincs meg a leíró és oktató tehetség - kitépem neked ezt a néhány ocsmány lapot a noteszomból, egy elkárhozottnak a noteszából.

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Rossz vér

Világoskék szememet, szűk agyamat és a harcban való esetlenségemet gall őseimtől örököltem. Ruházatomat éppoly barbárnak látom, mint az övékét. A hajamat azonban nem zsírozom.

A gallok koruknak legmaflább vadölői és gypegetői voltak. Tőlük örököltem a bálványimádást és a szentségtörés kedvelését; - ó, minden bűnt, haragot, paráznaságot - a nagyszerű paráznaságot; - főleg pedig hazugságot és renyhéséget.

Iszonyodom minden mesterségtől. Alávalók a mesterek és munkások, és mind paraszt. A tollforgató kéz egyet ér az eketartó kézzel. - Micsoda százada a kezeknek! - A kisujjamat se fogom megmozdítani soha. Aztán: a szolgaság túlságosan messzire visz. A kolduló tisztesség meggyötör. A gonosztevőktől undorodom, mint a heréltektől: én érintetlen vagyok - s nekem mindegy.

De ki tette oly álnokká a nyelvemet, hogy idáig vezette és oltalmazta renyhéségemet? Teljes testi tétlenségben éltem mindenütt, henyébben, mint a varangyos béka. Nincs olyan család Európában, amelyet ne ismernék. - A magaméhoz hasonló családokra gondolok, amelyek mindent az Emberi Jogok kinyilatkoztatásának köszönhetnek. - Ismertem minden úrifűt!

Ha őseim volnának a francia történelem bármely pontján!

De nem, nincsenek.

Egészen világos előttem, hogy mindig is alsóbbrendű fajhoz tartoztam. Nem bírom megérteni a lázadást. Az én fajtám csak rabolni kelt föl: mint a farkasok a baromra, amelyet nem öltek meg.

Franciaország történetét idézem, az Egyház legidősebb leányaét. Mint afféle falusi fickó, megtettem volna a szentföldi utat; a sváb síkságok országútjait, Bizánc látványát, Jeruzsálem bástyáit őrzöm a fejemben: a Mária-kultusz, a Megfeszített iránti érzékeny hódolat ezer profán tündérvjáték közt támadt fel bennem. - Bélpoklosként ülök összetört csuprokon, a csalán közt, egy nap marta falnak a tövében. - Később lovasmartialócként táboroztam volna a német éjszakában, szabad ég alatt.

Ó és még valami: a boszorkányok szombatját egy vörös tisztáson aggokkal és gyermekekkel táncolom át.

Emlékezetem nem ér távolabb e földről és a kereszténységnél. Szüntelenül magamat látom ebben a múltban. De mindig egyedül; családtalanul; s milyen nyelven beszélhettem én? Soha se látom magam Krisztus tanácsában; a püspökök tanácsában sem - akik Krisztus helytartói.

Ki voltam én az utolsó évszázadban? Csak a mában találok magamra. Nincsenek immár csavargók, se kóbor háborúk. Az alsóbbrendű faj mindent ellepett - a népet, amint mondják, az értelmet, a nemzetet és a tudományt.

Ó, a tudomány! Mindent visszavettek. A test és a lélek számára - szent útravalóul - ott az orvostudomány és a filozófia - a javasasszonyok gyógyszerei és a rendezett népdalok. S a fejedelmi mulatságok és a játékok, amelyeket eltiltottak! Geográfia, kozmográfia, mechanika, kémia!...

A tudomány, az új nemesség! A haladás. A világ előremegy! Mért ne pörögne?

Ez a számok látomása. A Szellem felé haladunk. Ez fölöttébb biztos, ez a jóslat, amit mondok. Én értem, s minthogy pogány szavak nélkül sem tudnám magam kifejezni, inkább hallgatok.

A pogány vér visszatér! A Szellem közel van; miért nem segít rajtam Krisztus, nemességet és szabadságot adván lelkemnek? Jaj, az Evangélium messze már! Az Evangélium! Az Evangélium!

Úgy várok Istenre, mint egy ínyenc. Örökreszólóan alsóbbrendű fajból származom.

Itt vagyok az armorikai parton. Gyulladjanak föl esténként a városok. Napomnak vége; elhagyom Európát. A tenger levegője perzseli tudómet, bőrömet távoli klímák cserzik. Úszni, a gyepet tiporni, vadászni s főképp dohányt színi; olyan erős égett bort inni, mint a fortyogó fém, ahogy ezek a drágálatos ősök csinálták a tűz körül.

Vasból vert tagokkal, barna bőrrel, szilaj tekintettel fogok visszatérni: külsőmről azt hiszik majd, hogy valami erős fajból származom. Aranyam lesz: dologtalan és durva leszek. A nők becézni szokták az ilyen forró égővekről megtérő rokkant duhajokat. Beleavatkozom a politikába. Meg leszek mentve.

Most átkozott vagyok, borzadok hazámtól. Legjobb lesz egy mélyet, részegyet aludni a homokos parton.

S az ember nem utazik. - A régi utakat rója ismét, elterhelve bűnömmel, a bűnnel, amely oldalamba vert fájdalmas gyökereit, mióta csak az eszemet tudom - s amely az egekbe nő, s korbácsol, legázol, mélybe húz engem.

A legnagyobb ártatlanság a legnagyobb félénkség. Így van. Nem szabad a világ elé vinnem undoromat és árulásomat.

Rajta! Menet, teher, pusztaság, unalom, harag.

Kihez szegődjem? Milyen állatot imádjak? Melyik szent képét rohanjam meg? Milyen szíveket rombolok össze? Milyen hazugságot kell elhinnem? Milyen vérben gázolnom?

Főleg az igazságtól kell őrizkedni. - A kemény élet, az együgyű elállatiasodás - a koporsó födelét szikkadt kézzel fölemelni, leültni, megfulladni. Így nincsen aggság, nincsenek veszélyek: a rémület nem francia dolog.

- Ó, annyira elhagyott vagyok, hogy tökélyre törő lendületemet bármely bálványképnek felajánlanám.

Ó, az én lemondásom, ó, az én csodálatos irgalmam! Mégis, itt lenni!

De profundis, Domine, együgyű vagyok!

Mikor még kisgyerek voltam, megcsodáltam a konok fegyencet, aki mögött újra meg újra becsukódik a fegyház; meglátogattam a szállókat és fogadókat, amelyeket fölszentelhetett ott-tartózkodásával; *az ő felfogásában* láttam a kék eget és a virágzó mezei munkát; balsorsát szaglászta a városokban. Erősebb volt ő, mint egy szent, értelmesebb, mint egy utazó - és ő, egyedül ő volt tanúja dicsőségének és értelmének.

Az országutakon, téli éjszakákban, éji szállás nélkül, ruha nélkül, kenyér nélkül - egy hang fogta marokra fagyos szívemet: „Gyöngesség vagy erő: itt vagy, tehát erő. Azt se tudod, hova mégy, azt se, miért mégy; lépj be mindenhová, felelj mindenre. Éppoly kevéssé fognak megölni, mintha hullá volnál.” Reggelre oly veszendő volt a tekintetem s oly halotti a magatartásom, hogy akikkel találkoztam, *talán meg se láttak*.

A városokban az utca sara hirtelen pirosnak és feketének tetszett, mint egy tükör, ha körbe leng a lámpa a szomszéd szobában, mint kincs az erdőn! Jó szerencsét! - kiáltottam föl, és láng- és füsttengert láttam az égen; és jobbra is, balra is, mennykövek milliárdja, kincsek lángoltak.

De a tobzódás és a nők barátsága tilos volt számomra. Egyetlen cimborám se volt. Elkese-redett tömeg előtt láttam magam, szemben a kivégző szakasszal, siratva, de meg is bocsátva a balsorsot, amelyet azok nem érthettek meg. - Mint Jeanne d'Arc - „Papok, tanárok, mesterek, tévedtek, ha engem az igazságszolgáltatásnak adtok át. Sose tartoztam ehhez a néphez; sohase voltam keresztény; abból a fajtából származom, amely énekelt a halálos gyötrelemben; nem értem a törvényeket; nincs erkölcsi érzékem, tudatlan fickó vagyok: tévedtek.”

Igen, az én szemem csukva van a ti világosságotok számára. Állat vagyok, néger. De talán van számomra menekülés.

Ti álcás négeretek vagytok, örültek, vadak, kapzsiak. Kereskedő, te néger vagy; hivatalnok, te néger vagy; tábornok, néger vagy; császár, vén viszketeg, néger vagy: a Sátán gyárából való égett bort ittál, amely után nem rótták le az adót. - Ezt a népet a láz és a rák lelkesíti. A gyöngék és aggok oly tiszteletre méltók, hogy kéri, főzzék meg őket. - A legokosabb: elhagyni ezt a kontinenset, ahol az örület kószál, hogy túsokkal lássa el ezeket a szerencsétleneket. Én belépek Cham gyermekeinek igazi birodalmába.

Ismerem még a természetet? Ismerem magamat? - *Szót se többet.* A gyomromba temetem a halottakat. Kiáltás, dobpergés, tánc, tánc, tánc, tánc! Még az órát sem látom, amelyben a fehérek partra szállnak, és én a semmibe hullok.

Éhség, szomjúság, ordítás, tánc, tánc, tánc, tánc!

A fehérek partra szállnak. Ágyúszó! Meg kell keresztelkedni, ruhát öltetni, dolgozni.

Szívemet a kegyelem döfése érte. Ó, ezt nem láttam előre!

Nem tettem többé rosszat. Napjaim könnyedek lesznek, a megbánást megtakarítom. Lelkem, amely csaknem meghalt a jó számára, s amelyben halottas gyertyaként lobban fel a komor fény, nem gyötrik immár a kínok. A jó családból való fiú sorsa: tiszta könnyekkel borított korai koporsó. A kicsapongás kétségkívül ostoba dolog, ostoba a bűn; a rothadást el kell dobni. De az óra csak a tiszta fájdalom percében fog elhallgatni! S elvisznek-e engem, mint egy gyermeket, hogy feledve minden nyomorúságot, játszadozzam a paradicsomban?

Gyorsan! Más élet is van? - Gazdagságban aludni képtelenség. A gazdagság mindig is nagyon közönséges volt. Csak Isten szerelme adja meg a tudás kulcsait. Látom, hogy a természet csak jószág színjátéka. Isten veletek, agyrémek, ábrándok, tévedések!

Angyalok tiszta éneke száll föl a megmentő hajóról: ez Isten szerelme. - Két szerelem! belehalhatok a földi szerelembe, bele az odaadásba. Lelkeket hagytam el, melyeknek szenvedése növekedni fog távozásomtól! Ti kiválasztotok engem a hajótöröttek közül; azok, akik itt maradnak, nem barátaim?

Mentsétek meg őket!

Az értelem megszületett számomra. A világ jó. Megáldom az életet. Szeretem testvéreimet. Ezek már nem gyermeki fogadkozások. Nem is a reménység, hogy megszökhetem az aggság és a halál elől. Isten nékem erőt ad, és én dicsérem az Istent.

Az unalom már nem az én szerelmem. Dühöt, paráznaságot, örületet - ezeknek minden rohamát és rombolását ismerem -, letettem immár minden terhemet. Becsüljük föl szédülőzés nélkül ártatlanságom nagyságát!

Én már nem volnék képes a megvesszőztatás vigaszát kérni. Nem hiszem, hogy elindultam Jézus Krisztussal, ipaként, egy lakodalomra. Nem vagyok értelmem foglya. Azt mondtam: Isten. A szabadságot akarom az üdvösségben: hogyan keressem? A léha vágyak elmúltak tőlem. Nincs szükségem odaadásra, nincs szükségem isteni szerelemre. Nem búsulok az érzékeny szívek százada után. Mindenkinek megvan a maga értelme, megvetése és könyörülete: az én helyem a józan ész mennyei lajtorjájának a csúcsán van.

S ami a megalapozott boldogságot illeti, hogy házi-e vagy sem... nem, nem tehetem. Nagyon is züllött és gyöngé vagyok. Régi igazság: az élet a munkában virágzik. Én, az én életem nem elég súlyos, elröppen, és ott libeg messzi fönn, a Tett, a világnak e kedves pontja fölött.

Micsoda aggszűz leszek, annyi bátorságom sincs, hogy a halált szeressem!

Ha Isten megadná nekem a mennyei, légies nyugalmat, az imát - mint a régi szentek. - A szentek, az erősek! a remeték, művészek, ahogy ma már nem is illik!

Állandó bohózat! Ártatlanságom megríkat. Az élet a bohózat, amelyet mindannyiunknak játszaniuk kell!

Elég! itt a büntetés. - *Indulás!*

Ó, ég a tüdő, lüktet a halánték! Az éj a szememben hömpölyög, ezen a napfényen keresztül! A szív... a tagok...

Hová? A csatába? Gyöngé vagyok én! A többiek megelőznek. A szerszámok, a fegyverek... az idő!...

Tűz! Tűz énreám! Vagy megadom magam. - Gyávák! - Megölöm magam! Odavágódom a lovak lába elé!

Ó!...

- Meg fogom szokni.

Ez volna a francia élet, a becsület ösvénye!

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Éjjel a pokolban

Pompás adag mérget vettem be.

Háromszor legyen áldott a tanács, amelyet nekem adtak! A beleim égnek. A méreg vad ereje megcsavarja tagjaimat, eltorzít, leteper. Belehalok a szomszédokba, megfulladok, nem bírok kiáltani. A pokol ez, az örökös gyötrelme! Nézzétek, hogy csap föl a tűz! Égek, hogy jobban se kell. Távozzál, démon!

Fölsejlett előttem a megtérés a jóhoz és a boldogsághoz, megpillantottam az üdvösséget. Leírhatom a látomást? A pokol légköre nem szenvedheti a himnuszokat! Elragadó lények milliói voltak, lágy egyházi zene, az erő és a béke, a nemes becsvágak, mit tudom én?

A nemes becsvágak!

És ez még az élet! Ha a kárhozat örökös! Kárhozott az ember, aki meg akarja magát csonkítani - nem így van? Azt hiszem, hogy a pokolban vagyok, tehát ott is vagyok. Ez a katekizmus megvalósítása. Kereszttségem rabszolgája vagyok. Szüleim, ti vagytok oka balsorsomnak s a magatokénak is. Szegény ártatlan, én! - A pokol nem támadhat a pogányokra. - Ez még az élet! Később még mélyebbek lesznek a kárhozat kéjei. Gyorsan egy bűnt, hogy a semmibe hulljak, az emberi törvény nevében.

Hallgass, csak hallgass!... A szégyen ez, a megrovás: a Sátán, aki azt mondja, hogy a tűz aljas, és haragom szörnyen ostoba. - Elég!... Tévedéseket sugdosnak a fülembé, mágiát, álnok illatokat, gyermekes zenét. - És voltaképpen nálam az igazság, látom a törvényt: egészséges és szilárd az ítéletem, kész vagyok a tökéletességre... Gőg. Fejbőröm elsorvad. Irgalom! Uram, én félek. Szomjazom, szomjazom! Ó, a gyermekkor, a fű, az eső, a tó a köveken, *a holdfény mikor tizenkettőt vert a toronyban...* Ebben az órában ördög járja a tornyot. Mária! Szent Szűz!... Balgaságom rémsége.

Ott lenn, nem becsületes lelkek azok, akik jót akarnak velem?... Jertek... Párna van a számon, meg se hallanak, fantomok ezek. S aztán: soha senki se törődik a felebarátjával. Csak ne is jöjjenek közelembé. Eretneszagom van, annyi biztos.

A káprázatok megszámlálhatatlanok. Nyilván ez az, ami mindig megvolt bennem: nem hiszek már a történelemben, feledem az alapelveket. Erről hallgatni fogok. A költők és látnokok irigykednének rám. Ezerszeresen a leggazdagabb vagyok, fősvény leszek hát, mint a tenger.

Ó, az élet órája éppen most megállott. Már nem vagyok a világon. - A teológia komoly tudomány, a pokol bizonyára *lent* van - és az ég *fönt*. - Elragadtatás, lidércnyomás, álom egy lángfészekben.

Mennyi kajánság a figyelemben a vidéken... Sátán, Ferdinánd, fut a vadon kelt magvakkal... Jézus a vörös szederbokrokon járda, anélkül hogy meghajlítaná őket... Jézus a felbolygatott vizeken járdalt. A lámpás megmutatta őt nekünk, talpon állva, fehérén és barna fürtökkel, egy smaragd-hullám oldalán...

Le akarok leplezni minden misztériumot: a vallás vagy a természet titkait, a halált, a születést, a jövőt, a múltat, a világteremtés tanát, a semmit. Mester vagyok a szemfényvesztésben.

Hallgassatok ide!...

Minden képesség megvan bennem! - Senki sincs itt, és van itt valaki: nem szeretném szétszórni kincsemet. - Néger dal tetszik, a hurik tánca? Akarjátok, hogy eltűnjek, hogy elmerüljek a *gyűrű* keresésében? Akarjátok? Aranyat csinállok, orvosságot.

Bízzatok hát bennem, a hit megenyhít, vezérel, gyógyít. Jertek mindannyian - még az apróságok is -, hogy megvigasztaljalak benneteket, hogy kitérüljön a szíve számotokra - a csodálatos szív! - Szegény robotos emberek! Nem kérek imákat; boldoggá tesz pusztá bizalmatok.

- S most gondoljunk rám. Így csak kevésbé sajnálom a világot. Mily szerencse, hogy többé nem szenvedek. Egyéből se állt az életem, mint szelíd örültségekből, s ez sajnálatos.

Eh, vágjunk grimaszokat, mindenfélét, amit csak el lehet képzelni.

Határozottan kívül vagyunk a világon. Egyetlen hang se hallik. Tapintásom megszűnt. Ó, kastélyom, Szászországom, fűzfaligetem. Esték, reggelek, éjszakák, nappalok... Fáradt vagyok.

Külön poklomnak kellene lennie a harag számára, külön a gőg számára - kellene a cirógatások pokla is, poklok hangversenye.

Belehalok a fáradtságba. Ez a sír, indulok a férgek közé, borzalmak borzalma! Sátán, te vén kujon, szét akarsz engem oldani bűbájoddal. Tiltakozom. Tiltakozom! Vasvillaszúrást, tűzcsöppet követelek!

Ah, újra fölszállni az életbe! Idomtalanságaikra vetni szemünket. S ez a méreg, ez az ezerszer átkozott csók! Gyöngeségem, a világ kegyetlensége! Istenem, irgalom, rejtsetek el, roskadozom! - El vagyok rejtve, s nem az vagyok.

A tűz újra felemelkedik kárhozottjával.

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Delíriumok

1.

A balga szűz - az alvilági férj

Hallgassuk csak meg egy pokolbeli társ vallomásait:

„Ó, isteni Férj, Uram, ne utasítsd el legszomorúbb szolgálód gyónását. Elvesztem. Ittas vagyok. Tisztátalan vagyok. Micsoda élet!

Bocsánat, Uram-Istenem, bocsánat! Ó, bocsánat! Mennyi könny! És mennyi könny még később - remélem!

Később meg fogom ismerni égi Jegyesemet! Az Ő szolgájának születtem. - A másik most verhet engem!

E pillanatban a világ fenekén vagyok, barátnőim!... Nem, nem barátnőim... Soha ilyen tébolyt, soha ilyen gyötrelmeket... Baromi egy dolog!

Ó, kínlódom, kiáltozom. Valóságosan kínlódom. És mégis, semmi sem tilalmas nekem, aki tele vagyok a megvetésre legméltóbb szívek megvetésével.

Essünk hát túl a vallomáson, elismétlem még vagy hússzor - egyformán siváran, egyformán jelentéktelenül!

Az alvilági Jegyes rabszolgája vagyok, azé, aki megrontotta a balga szüzeket. Ez a rossz szellem az. Nem kísértet, nem fantom. De engem, aki elvesztettem a bölcsességet, aki elkárhoztam és meghaltam a világ számára - engem nem fognak megölni! Hogy magyarázzam meg nektek! Már beszélni sem tudok. Gyászolok, sírok, rettegek. Egy kis friss levegőt, Uram, ha akarod, ha te is úgy akarod!

Özvegy vagyok... - Özvegy voltam... - úgy bizony, valaha nagyon komoly voltam, s nem arra születtem, hogy csontváz legyen belőlem... Ó, szinte még gyermek volt... Rejtelmes finomságai elcsábítottak. Feledtem minden emberi kötelességem, hogy őt kövessem. Micsoda élet! Az igazi élet messzi van ettől. Mi nem élünk a világban. Megyek, amerre ő megy, mennem kell. És ő gyakran rám támad, rám, a *szegény lélekre*. A Démon! - Rossz szellem ő, tudjátok, nem férfi.

Azt mondja: »Nem szeretem az asszonyokat: a szerelmet újra fel kell találni, ez köztudomású. A nőktől nem telik több, mint hogy biztosított helyzetet kívánjanak. Ha ezt a helyzetet megszerezték, útfélre vetik a szívet és a szépséget: csak a hideg megvetés marad, amely manapság a házasság tápláléka. Vagy látok asszonyokat, a boldogság jeleivel, akikből jó pajtásokat formálhattam volna, miután finnyás barmok felfalták őket, mint a máglyák...«

Hallom őt, amint dicsőséget formál a gyalázatból, búbájt a kegyetlenségből. »Távoli fajból származom én: atyáim skandinávok voltak; oldalukba döftek, önvérüket itták. - Megvagdosom egész testemet, tetoválom magam, ocsmány akarok lenni, mint egy mongol: meg fogod látni, kint üvöltözök majd az utcákon. Megbolondulok a dühtől. Soha nekem ékszerszert ne mutass, a szőnyegen mászom és fetrengem. Kincseim legyenek mindenütt vérfoltosak. Sohase fogok robotolni...« Rossz szelleme megragadott, éjszakákon át hemperegtünk, harcoltam vele! - Éjszakánként gyakorta részegen kiáll az utcára, vagy betámít a házakba, hogy halálra rémítsen. - »Levágják a nyakamat, valóságosan; 'gusztustalan' lesz.« Ó, azok a napok, amikor ő megindul a Bűn ábrázatával!

Olykor valami gyöngéd tájszólásban a halálról beszél, amely a megbánást hozza, boldogtalansokról, akik kétségtelenül vannak, gyötrelmes munkákról, szívet tépő búcsúzásokról. A le-
bujokban, ahol leittuk magunkat, zokogott, mikor szemügyre vette társaságunkat, nyomorúság csordáját. A setét utcákon feltámogatta a részegeket. Olyan könyörületesség lakozott benne, mint egy anyában, aki rosszul bánik apró gyermekeivel. Egy katekizmusra járó kislány bájával ment el. Úgy tett, mintha mindennel tisztában volna, kereskedelemmel, művészettel, orvostudománnyal. Követtem őt, követnem kellett!

Láttam minden díszletét, amivel lélekben körülvette magát: ruhákat, kelméket, bútorokat; én fölfegyvereztem, új külsőt adtam neki. Láttam mindent, ami érdekelte, amint azt ő akarta volna megteremtteni a maga számára. Mikor úgy tetszett, renyhe a szelleme, követtem őt, furcsa és bonyolult tettekben, messzire, jókba vagy rosszakba: biztos voltam benne, hogy soha be nem lépek az ő világába. Éjnek évadján, amikor aludt, hányszor riadtam fel drága teste mellett, fürkészve, miért akar úgy megszökni a valóságtól. Soha még ember annyira nem kíváncsozott. Rájöttem - anélkül hogy féltettem volna őt -, hogy komoly veszély lehetne a társadalom számára. - Talán ismeri az élet megváltoztatásának titkait. Nem, éppen csak azt keresi, válaszoltam magamnak. Irgalma végül is meg van babonázva, és én vagyok a foglya. Nincs még egy lélek, amelynek elegendő ereje volna - a kétségbeesés ereje! -, hogy elviselje ezt az irgalmat, hogy ő oltalmazza és szeresse. Egyébként nem képzeltem őt el más lélekkel: az ember a maga Angyalát látja, és soha a másét - így hiszem. Úgy voltam a lelkében, mint egy palotában, amelyet kiürítettek, hogy ne lássanak egy olyan kevésbé nemes személyt, mint te: ennyi az egész. Jaj, nagyon függtem tőle. De mit akarhatott az én fakó és laza életemmel? Nem tesz jobba, ha nem veszi el az életemet. Búsan és bosszankodva mondtam neki néha: »Megértelek.« A vállát vonogatta.

Így újult meg bánatom szünet nélkül, és saját szememben zavartabbnak látszottam - mint minden szemben, amely meg akart volna rögzíteni, ha nem lettem volna mindörökre arra kárhoztatva, hogy mindenki elfelejtsen! - s egyre jobban éheztem az ő jóságára. Csókjai és nyájas ölelései közben a mennyországba jutottam, egy komor mennyországba, ahol szívesen ottmaradtam volna, szegényen, süketen, némán, vakon. Már hozzászoktam. Úgy láttam őt és magamat, mint két jó gyermeket, akik szabadon sétálhatnak a Szomorúság paradicsomában. Értettük egymást. Mély megindulással dolgoztunk együtt. Egy átható cirógatás után azonban így szólt: »Mily furcsának érzed majd, ha már nem leszek ott, ahol te. Ha karomat már nem érzed a nyakad alatt, se a szívemen el nem pihenhetsz, se ajkam nem tapad szemeidre. Mert egyszer el kell mennem nagyon messzire. Aztán másokat is ehhez kell segítenem: ez a feladatom. Ez ugyan nem valami gusztusos dolog... édes lelkem...« Rögtön megéreztem, hogyha ő elmegy, én az ájulat prédája leszek, s a legszonyúbb árnyba zuhanok: a halálba. Megígértettem vele, hogy nem hagy el. Húszszor elmondta ezt a szerelmi fogadalmat. S ő most éppoly léha volt, mint én, mikor azt mondtam neki: »Megértelek.«

Ó, sohasem voltam rá féltékeny. Hiszek abban, hogy nem hagy el. Mi lenne belőle? Semmi-féle ismerete sincs; dolgozni sohasem fog. Alvajáró módjára akar élni. Jósága és irgalma, egymagában, megadja neki a létjogot a reális világban? Egy-egy pillanatra megfélelkeztem a nyomorúságról, amelybe beleestem: ő meg fog engem erősíteni, utazni fogunk, vadászunk a sivatagban, ismeretlen városok kövezetén alszunk, gondozás nélkül, fájdalom nélkül. Vagy fölébredek majd, s a törvények és erkölcsök már megváltoztak - az ő varázshatalma jóvoltából -, vagy változatlan marad a világ, és átenged engem vágyaimnak, örömeimnek, közönyömnek. Ó, a kalandos élet, ahogy a meséskönyvekben áll! - azt adod nekem kárpótlásul, hogy annyit szenvedtem? Nem teheti. Eszményeit nem ismerem. Azt mondta nekem, megbánás és remény él benne: ezzel ne törődjem. Istennel beszél? Talán Istenhez kellene fordulnom? A mélység legmélyén vagyok, s nem tudok imádkozni.

Ha megmagyarázná bánatait, azokat jobban megérteném, mint csúfolódásait? Rám támad, órákat tölt azzal, hogy megszegyenítsen mindazzal, ami engem a világon megindíthat, és aztán méltatlankodik, ha sírok.

»Látod ezt az elegáns fiatalembert, amint belép a szép és nyugalmas házba: a neve Duval, Furour, Armand, Maurice, mit tudom én? Egy asszony mélységesen beleszeretett ebbe a gonosz idiótába, meg is halt, most biztosan a mennyország szentjei közt a helye. Te is megölsz engem, mint ez a fiú azt az asszonyt. Ez a mi sorsunk, irgalmas szíveké...« Jaj, voltak napok, mikor minden munkálkodó ember groteszk és tébolyult játékszernek tűnt föl előtte; ijesztően és sokáig kacagott. Aztán megint úgy viselkedett, mint egy fiatal anya, egy szeretett nővér. Ha kevésbé vad lett volna, megmenekülünk. De a szelídsége is halálos. Alattvalója vagyok. - Jaj, megőrültem!

Egyszer talán csodaszerűen el fog tűnni: de persze tudnom kell róla, ha visszaszáll az égbe, mert valamit látni szeretnék barátocskám mennybemeneteléből!”

Furcsa egy házaspár!

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Delíriumok

2.

A szó alkímiája

Íme, egyik rögeszmém története.

Már régóta azzal hivalkodtam, hogy hatalmamba kerítettem minden elképzelhető tájat, s nevetségesnek találtam a modern festészet és költészet hírességeit.

Szerettem az együgyű festményeket, szemöldökfa-díszeket, díszleteket, bohóc-vásznakat, cégéreket, népies metszeteket; a divatjamúlt irodalmat, egyházi latint, fogyatékos helyesírású erotikus könyveket, őseink regényeit, tündérmeséket, gyermekkönyvecskéket, ódon operákat, bárgyú refréneket, naiv ritmusokat.

Keresztes háborúkat álmodtam, fölfedezőutakat, melyekről nem maradt leírás, történelem nélküli köztársaságokat, elfojtott vallásháborúkat, erkölcsök forradalmát, fajok és világrészek áttelepítését; hittem minden varázslatban.

Kitaláltam a magánhangzók színét! - Éj A, hab É, rőt I, kék O, zöld Ü. - Megszabtam minden egyes mássalhangzó formáját és mozgását, s azzal hízelegtem magamnak, hogy ösztönös ritmusokkal olyan költői nyelvet teremtek, amelyet ma vagy holnap minden érzék föl tud majd fogni. A fordítást fönntartottam magamnak.

Először mindez csak tanulmány volt. Csöndek, éjszakákat írtam meg, lejegyeztem a kifejezhetetlent. Szédületeket rögzítettem.

Nyájaktól, madaraktól, pórnőktől messze távol,
mit ittam ott térden a part fűvében,
szelíden sutgó mogyorófák között,
egy langyos és zöld délután ködében?

Mit ihattam az ifjú hús Oise-ból
- néma szilfák, virágtalan fű, borús ég fenn! -,
sárga kelyhekből, kunyhóm otthonától
messze? Arany nedűt, verejtékeztetőt.

Kancsító kocsmacégér voltam ott.
- Vihar söpört az égen át. S hogy jött az esti fény,
a fák vizét beitta mind a szűz homok.
Az Úr szele jeget vont a tócsák vizén.
Sírtam, aranyat láttam - s nem tudtam inni én.

Nyár, reggel négy óra, a lány
szerelemnek még tart az álma,
s gőzölgi a hajnali pára
a dús est illatát.

Lenn a nagy szérűn, melyen át
a Heszperida-kerti nap száll,
sürgölődik - ingujjasan - már
egy csapat Ács.

Készítik mohasivatagban
békén a szép mennyezetet,
melyre majdan
fest a város ál eget.

Értük - kedves munkások ők,
Babilon-király szolgahadja -
Venus! hagyd ott a szeretők
szép szívét pillanatra.

Pásztorok királynője, tedd:
kapjon a munkás torka bő szeszt,
s erőik békén legyenek,
míg dél lesz s várja a tenger fürdője őket.

A költői ócskaságoknak nagy szerepük volt az én szóalkímiámban.

Hozzászoktam az egyszerű hallucinációkhoz: egy gyár helyén egész világosan egy mecsetet
láttam, angyalok rezesbandáját, hajtókocsikat a mennybolt útjain, szalont egy tó mélyén;
szörnyetegeket, rejtelmeket; egy vaudeville-cím borzalmakat villantott fel előttem.

Mágikus szofizmáimat ezután szóhallucinációkkal fejeztem ki.

Végül már szentnek éreztem lelkem zűrzavarát. Tétlenül álltam, súlyos láz martaléka voltam:
irigyeltem az állatok boldogságát - a hernyókat, melyek az árnyvilág ártatlanságát jelképezik,
a vakondokat, a szüzesség álmát!

Jellemem megkeseredett. Románcfélékben mondtam búcsút a világnak:

Dal a legmagasabb toronyról

Jönne, jönne immár
a kor, mit a szív vár.

Annyit túrtam ím, hogy
most feledék már csak.
Félelmek és kínok
föl a mennybe szálltak.
S beteg szomjúság lep,
erembe homályt vet.

Jönne, jönne immár
a kor, mit a szív vár.

Mint a rét, mit csöndjén
mély, mély feledés lep,
rajta giz-gaz, tömjén
dúsan nyitnak, érnek,
s mocskos legyek döngve
köröznek fölötte.

Jönne, jönne immár
a kor, mit a szív vár.

Szerettem a pusztaságot, a kiégett szőlőskerteket, fakó boltokat, meglangyosodott italokat.
Bűzös utcákon vánszorogtam, s hunyt szemmel ajánlkoztam föl a napnak, a tűz istenének.

„Tábornok, ha akad egy ócska ágyú romba dőlt bástyáidon, bombázz minket kiszikkadt
rögökkel. Célozz a fényes áruházak kirakatába! a salonokba! Porával zabáltasd meg a várost.
Oxidáld meg az esőcsatornák száját. Zúdíts csordultig izzó rubinport a budoárokba...”

Ó, a szúnyog, megittasodva a csapszék vizeldéjén, amint a kerti borrágóba szerelmes, s
elenyészik egyetlen napsugárban!

Éhség

Étvágyam, ha ébred, már csak
földre és kavicsra támad.
Ebédem csak levegő,
szén, vas érce, sziklakő.

Fordulj, éhem, legeléssz
a hangmezőn.
Szulák kelyhén vidám méz
vár mérgezőn.

Itt a sziklatörmelék, rágd,
edd a templomból a téglát,
s szürke rétek kenyerét, a
régí vízár hordalékát.

Szárnyast falt és köpve tollas
étke pelyhét, vak dühében
lombok árnyán nyítt az ordas:
magam én is úgy emészttem.

A saláták, a gyümölcs
már csak a szüretre várnak;
de a sövény pókja fönt
nem zabál, csak ibolyákat.

Hunyni! forrnék bugyborogván
oltárodon, Salamon.
Kifut levem, foly a rozsdán
s eloszlik a Kédronon.

Végül, ó, boldogság, ó, értelem, elhárítottam az égről az azúrt, mely feketeségből támadt, s
éltem, aranyszikrája a *természet* fényes tüzének. Örömben a lehetőségig téveteg és
hóbortos kifejezést vettem föl:

Megvan, újra éltet!
Mi? - az örökélet.
Tenger s nap ölén egy
lángba forr.

Halhatatlan lelkem,
álld a szavadat,
bár az éj kietlen,
s tűzben ég a nap.

Jó az embereknek
mértékét levetned,
törtessen a had!
Szállsz te már, magad...

Nincs több remény már, sem
orietur ím.
Türelem, tudás: nem
biztos, csak a kín.

Nincs már nap se más,
szép selyem parázs,
a te heved
parancsolat.

Megvan! Újra éltet!
Mi? - az örökélet.
Tenger s nap ölén egy
lángba forr.

Meseopera lettem: láttam, hogy minden egyes lény végzete a boldogság: a cselekvés nem
azonos az étellel, csak egyik módja annak, hogy elkótyavetyéljünk némi erőt - kimerülés. Az
erkölcs az elme gyöngesége.

Úgy gondoltam, minden egyes élőlényhez több élet tartozik. Ez az úr nem tudja, mit tesz: voltaképpen angyal. Ez a család itt egy fészekaljnyi kutya. Egyesek előtt egészen fesztelenül társalogtam valamelyik másik életük egy-egy pillanatával. - Így egy sertés volt a szeretőm.

Az örületnek - annak, amelyet már zárt intézetbe csuknak - egyetlen szofizmáját sem felejtettem el: sorra el tudnám ismételni valamennyit, ismerem hozzá a módszert.

Egészségem megrendült. Jött a rémület. Többnapos álomba zuhantam, s amikor fölébredtem, folytattam a legnyomasztóbb álmokat. Megértem a pusztulásra, s gyöngeségem veszedelmes úton elvezetett a világ szélére, és Kimmériának, az árnyak és örvények hazájának határára.

Utaznom kellett, szórakoztatnom az agyamban fölgülemlett bűvöleteket. A tengeren, melyet úgy szerettem, mintha valaminő szennyet kellett volna lemosnia rólam, láttam, amint földereng a vigasztaló feszület. Kárhozatra ítélt a szivárvány. Végzetem a Boldogság volt, az volt a fërgem, lelkifurdalásom: életem mindig sokkal hatalmasabb lesz, semhogy egészen odaáldozhatná magát a szépségnek és az erőnek.

A Boldogság! Az ő foga intett, halálos-édesen, kakasszókor - *ad matutinum, Christus venit* - kor - a legkomorabb városokban:

Évadok, paloták!

Tiszta szív van-e hát?

A boldogság kincse vár rád:

Jártam mágus-iskoláját.

Üdv önéki, amikor

a gall kakas szava szól.

Ah! vágyam már sohasem kel;

ő vállalta életem fel.

Testet-lelket fog e báj,

s minden erőm oda már.

Évadok, paloták!

Jaj, a perc, ha odavesz,

pusztulásom perce lesz.

Évadok, paloták!

Mindez elmúlt. Ma már tudom köszönteni a szépséget.

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

A lehetetlen

Ó, gyermekéletem, nagy vándorút minden időkön át, természetfölöttien józan, önzetlenebb, mint a legjobb koldus, büszke arra, hogy se földje, se barátai nincsenek - micsoda ostobaság volt ez! - És én csak most eszmélek rá.

Igazam volt, mikor megvettem ezeket a jámbor fickókat, akik az enyelgésnek egyetlen alkalmát el nem mulasztanák, akik paraziták asszonyaink tisztaságán és egészségén, s éppen manapság, amikor nőink oly kevésbé egyeznek velünk.

Igazam volt minden megvetésemben: mert én megszököm.

Megszököm!

Megmagyarázom.

Tegnap még úgy sóhajtoztam: „Ég! Elegen vagyunk elkárhozottak ideleenn! Oly régóta vagyok már a nyájukban! Mindőjüket ismerem. Folytonosan egymásra ismerünk; utáljuk egymást. A könyörület ismeretlen előttünk. De udvariasak vagyunk; kapcsolataink a világgal fölöttébb ildomosak.” Meglepő ez? A világ! a kalmárok, az együgyűek! - A becsületünkön nem esett csorba. De a kiválasztottak, ők hogyan fogadnának bennünket? És vannak házsártos és vidám emberek, álkiválasztottak, mert vakmerőeknek vagy alázatosaknak kell lennünk, hogy megközelíthessük őket. Ezek az egyedüli kiválasztottak. Nem mindennek jótevői ők!

Miután ismét ráakadtam kétgarasnyi észre - gyorsan illanó jószág! -, látom, hogy minden bajom abból eredt, hogy nem jöttem rá elég hamar: nyugaton vagyunk. Nyugati mocsarak! Nem mintha hinnék a megrontott fényben, az elsatnyult formában, a zavaros mozdulatban... No lám, szellemem föltétlenül meg akar rakodni minden kegyetlen fejlődéssel, amelyet a Kelet vége óta élt meg a szellem... Nem éri be kevéssel szellemem!

...Kétgarasnyi eszem elfogyott! - A szellem: tekintély, azt kívánja, hogy nyugaton legyek. El kellene őt hallgattatni, hogy kedvem szerint végezzek.

A vértanúk pálmáit a pokolba küldtem, pokolba a művészet sugarait, a feltalálók büszkeségét, a martalócok tüzet; visszatértem keletre és az első és örökös bölcsességhez. - Úgy tetszik, a vaskos renyhesség álma ez!

Mindazonáltal sohasem gondoltam arra a gyönyörűségre, hogy elkerülhetem a modern szenvedéseket. Sohasem a Korán korcs bölcsessége lebegett a szemem előtt. - De nem valóságos gyötrelmem az, ahogy a tudásnak e kinyilatkoztatása, a kereszténység óta az ember eljátszódik, a nyilvánvalóságokat bizonyítgatja magának, puffadoz a gyönyörűségtől, ahogy ezeket a bizonyítékokat ismételve, s így él és nem másképp? Finom és mulya gyötrődés; szellemi elkalandozásaim forrása. A természet talán unatkozhatnék! Prudhomme úr Krisztussal született.

Nem azért van ez így, mert a ködöt kultiváljuk? A lázat együtt esszük vizenyős főzelékeinkkel. És az iszákosság! és a dohány! és a tudatlanság! és az alázkodások! Nincs-e mindez elég távol őshazánknak, a Keletnek bölcsességétől, eszméjétől? Minek a modern világ, ha ilyen mérgeket találunk ki?

Az Egyház emberei így fognak szólni: „Rendben van. De a mennyországról akartok beszélni. A keleti népek történetében erről egy betűt sem találtok.” - Ez igaz; a mennyországra gondoltam! Mi az én álmomnak az antik fajok tisztasága!

A filozófusok: A világnak nincs kora. Az emberiség egyszerűen változtatja a helyét. Ti nyugaton vagytok, de lakhatnátok keleten is - olyan ősi Keleten, amilyenén csak tetszik -, s jól találhatnátok ott magatokat. Ne adjátok fel meggyőződéseiteket. Filozófusok, ti a ti Nyugatotokról valók vagytok.

Szellemem, vigyázz. Csak semmi erőszakos megváltó elhatározások. Gyakorold magad! Ó, a tudomány nekünk nem halad elég gyorsan!

- De észreveszem, hogy szellemem alszik.

Ha ettől a pillanattól kezdve mindig éber volna, mihamar ott lennénk az igazságnál, amely talán zokogva vesz körül bennünket angyalaival!... Ha mind ez óráig éber lett volna, akkor nem engedtem volna a gyilkos ösztönöknek, egy emlékezet előtti kornak!... Ha mindig éber lett volna, most a bölcsesség teljében úsznám!

Ó, tisztaság! tisztaság!

Az ébredés e pillanatában adatott meg nekem a tisztaság látomása! - A szellemen át visz Istenhez az utunk!

Szívszagató szerencsétlenség!

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Villám

Az emberi munka! ez az a robbanás, amely időről időre beleragyog örvényeimbe.

„Semmi se hiábavaló; fel a tudásra, és aztán tovább!” - kiáltja a modern Prédikátor, vagyis *Mindenki*. De a gonoszok és semmirekellők hullái mégis a mások szívére zuhannak... Ó! gyorsan, gyorsabban egy kicsit; odatúl, túl az éjszakán... elkerülhetjük-e ezeket a jövő, ezeket az örök jutalmakat?...

- Mit tehetek én itt? A munkát ismerem; s a tudomány túl lassú. Jól látom én, hogy az ima vágat, s a fény mennydörög. Túl egyszerű, és túl nagy a hőség; nélkülem is meglesznek. Tudom a kötelességem, s mint annyian, én is büszkén fogok füttyölni rá.

Az életem kopott. Gyerünk! legyünk színlelők és semmittevők, ó, irgalom! S az életünk multság lesz, álmaink szörnyeteg szerelmek és fantasztikus világok, siránkozunk és veszünk majd a világ látszataival, kötélhányósok, koldusok, művészek, bandita - pap! Kórházi ágyamon oly hatalmasnak éreztem a tömjén szagát; szent illatok őrzője, mártír, hitvalló...

Ebben mocskos gyermeki neveltetésemre ismerek. No és aztán!... Gyerünk, húsz esztendőm, mások is lesznek húszévesek...

Nem! nem! most fellázadok a halál ellen! Gögömnek túl könnyű a munka: elárulnom a világot túlságosan is kurta szenvedés. Az utolsó pillanatban is vagdalkozni fogok jobbra, balra...

Akkor - ó! - szegény, drága lélek, tán nem lenne veszve számunkra az öröklét!

SOMLYÓ GYÖRGY FORDÍTÁSA

Reggel

Nem volt-e *egykor* kedves, hősi, mesés, aranylapokra kívánczó ifjúságom - nagyon is sok szerencsém! Micsoda vétkem vagy tévedésem érdemelte ki mai nagy gyengeségemet? Ti, akik azt állítjátok, hogy az állatok zokognak bánatukban, hogy a betegek kétségbeesnek, hogy a halottak rosszakat álmodnak, próbáljátok meg elmesélni bukásomat és álmaimat. Én már nem tudom jobban kifejezni magam, mint a koldus az ő örökös *Pater noster*-eivel és *Ave Mariá*-ival *Már nem tudok beszélni!*

De ma, úgy érzem, befejeztem a poklomról szóló beszámolót. A pokol volt ez valóban, az, amelynek kapuit az ember nyitotta meg.

Ugyanabban a pusztaságban, ugyanazon az éjszakán fáradt szemeim még mindig az ezüst-csillagra nyílnak, de mindig anélkül, hogy mozdulnának az Élet urai, a háromkirályok, a szív, a lélek és az ész. Mikor mehetünk már, partokon és hegyeken túl, köszönteni az új munka születését, az új tudását, a zsarnokok és démonok futását, a babona végét, s imádni - elsőként! - a földre szállt Karácsonyt!

Egek éneke, népek menete! Rabszolgák, ne átkozzuk az életet.

SOMLYÓ GYÖRGY FORDÍTÁSA

Búcsú

Máris az ősz! - De miért is sajnálni az örökös napsütést, ha az ember az isteni világosság felfedezésére szánta el magát - távol az emberektől, akik belehalnak az évszakokba.

Ősz. Bárányok a mozdulatlan ködökbe emelkedve elfordul a nyomor kikötője, a roppant város felé, melynek ege tüztől és sártól szennyes. Ó, a rothadt condrák, az esőtől dohosult kenyér, a részegség és ezernyi szerelem, amely keresztre feszített engem! Hát sohase vész el már hullazabáló királynője a millió holt testnek és léleknek, *amely majd megítéltetik!* Újra látom magam, mocsok és dögvész marta bőrrel, férgekkel nyüzsgő hajjal és hónaljjal s még kövérebb férgekkel teli szívemmel, amint elnyúlok a kortalan, közönyös ismeretlenek között... Bele is halhattam volna... Iszonyú szellemidézés! Irtózom a nyomortól.

És félek a téltől, mert az a kényelem évada!

- Határtalan partokat látok olykor az égen, melyeket örömteli fehér nemzetek lepnek el. Aranyhajó lengeti fölöttem sokszínű lobogóit a reggeli szélben. Minden ünnepet, minden diadalt, minden drámát én teremtettem! Új virágokat, új csillagokat, új húsokat, új nyelveket akartam felfedezni! Azt hittem, természetfölötti hatalmat szerezhetek. Nos hát! el kell temetnem képzeletemet és emlékeimet! Szép kis dicsőség a művésznak és mesemondónak!

Én! én, aki varázslónak vagy angyalnak véltem magam, minden erkölcs alól felszabadultnak, visszaadattam a földnek, hogy kötelességet válasszak magamnak, és két kézzel markoljam a durva valót! Paraszt!

Tévedtem-e? Lehet, hogy énnekem halál nővére az irgalom?

Végül is bocsánatot kérek, hogy hazugsággal táplálkoztam. S gyerünk.

De sehol egy baráti kéz! és hol van számomra segítség?

Igen, ez a mai óra legalábbis nagyon súlyos.

Mert mondhatom, hogy a győzelem enyém lett: a fogcsikorgatások, tűzsziszegek, mérges leheletek csitulnak. Minden nemtelen emlék elmosódik. Utolsó panaszaim is eloldalognak - a féltékenység, a koldusok, a banditák, a halál barátai s a mindenféle elesettek iránt. - Átkozottak! ha megbosszulnám magam!

Modernnek kell lenni mindenestül.

Semmi dicshimnusz: tovább a megkezdett úton. Zord éjszaka! Alvadt vér füstöl arcomon, s mögöttem semmi, csak a rettentő bozót!... A szellem harca éppoly brutális, mint az emberek csatája; de az igazság látványa csak Istennek adatik...

De most ez még csak az előeste. Fogadjuk be minden erő és valódi gyengédség áramát. És hajnalban, izzó türelemmel vértet, belépünk majd a fényes városokba.

Mit beszéltem baráti kézzel! Mintha nem volna már szép nyereség az is, hogy nevetni tudok a régi hazug szerelmeken, s szégyennel verhetem ezeket a hazug kapcsolatokat - láttam odalenn az asszonyok poklát -, és megadatik nekem, hogy enyém lehessen *egy testben s egy lélekben az igazság*.

SOMLYÓ GYÖRGY FORDÍTÁSA

EGY ÉVAD A POKOLBAN

Valaha, ha jól emlékszem, lakoma volt az életem, amelyen megnyílt minden szív, ömlött minden bor.

Egy este térdemre ültettem a Szépséget. És epésnek találtam. És kiszídtam.

Fegyvert fogtam az igazság ellen.

Elmenekültem. Ó boszorkányok, ó nyomorúság, ó gyűlölség: ti, akikre kincsemet bízam!

Sikerült kirekesztenem elmémből minden emberi reménységet. A vadállat sompolygásával vetettem magam minden örömré, csak hogy megfojtsam.

Hadd harapdáljam a puskatust, mielőtt meghalok - szóltam a hóhéroknak. Magamra idéztem minden csapást, hogy homok és vér alá fullasszanak. A balszerencse volt az istenem. Végighenteredtem a sárban. A bűn levegőjén szárítkoztam. A bolondját járatam az örülettel.

És a tavasz meghozta iszonytató idióta vigyorgásomat.

Nemrég, már-már azon a ponton, hogy utolszorra kihörgök, mi jutott eszembe, mi nem. Ha felkutatnám annak a valaha-volt lakomának a titkát! Hátha megjönne tőle az étvágyam.

A titka - a részvét. Már ennyiből is látni: nyilván csak álmodtam mindezt.

„Hiéna maradsz! és így tovább...” S az, ki ily pompás álmokkal jutalmazott, a Gonosz rám kiáltott: „Te minden mohósággal, önzéssel és minden főbűnökkel: úgy érdemeld ki a halált!”

Jaj! Ez túlon túl sok nekem. - Kedves Sátán, kérve kérlek, ha tán kevésbé döfölnél tekintetteddel! S ha megvárnád hitványságaim apraját, egyet-kettőt ha mi még hátra van; neked, ki kedveled az íróban a tanító- és a leírókészség teljes hiányát, kitépek néhány undorító lapot jegyzőfüzetéből az elkárhozottnak, aki vagyok.

Rossz vér

Gall őseimtől örököltem a szemem kökény kékségét, a keskeny fejformát meg azt, hogy a birkózásban setesuta vagyok. Ami a gúnyamat illeti, ugyanolyan barbár, akár az övék. De hajamat nem pomádézom vajjal.

Nem volt a galloknál nagyobb jószágnyúzó, ügyetlenebb gyepégető azidőtt.

Meg azt is tőlük kaptam, a bálványimádást meg a szentségtörés szeretetét - ó! meg minden bűnt, a haragot, a bujálkodhatnékot - a bujálkodhatnék! mi felséges is! - és mindenekfölött a hazugláriságot meg a lomhaságot.

Minden mesterségtől irtózom. Majsztramok? Munkások? Mind paraszt; alantasok. A tollforgató kéz ér annyit, mint az ekeszarvát fogó marok. Micsoda kezek százada! Soha nem áll rá a kezem semmire. Aztán meg, a szolgalelkűségben nincs megállás. A koldulás tisztessége tűrhetetlen. A gonoszmívelőtől irtózom, mint a kimiskárolttól: hozzám még nem nyúltak, a többi meg oly mindegy.

De ki tehette nyelvemet ily alattomosná, hogy megoltalmazza és idáig elvezérelje lomhaságot? Én, aki keresztbe szalmát nem tettem, hogy éljek, s lustább vagyok a varangynál - én éltem mindenütt. Nincs olyan családja Európának, amelyiket ne ismerném. Mármost az olyan családokat, mint az enyém, mely mindenét az Emberi Jogok Kinyilvánításának köszönheti. Ismertem minden jó családból való fiút.

Hiszen ha volnának felmenőim Franciaország történetében! Akármikor!

De nincsenek.

Tiszta sor, valami alsóbbrendű fajzathoz tartozom. Felfogni a lázadást? Képtelen vagyok. A magamfajtája soha nem lázad, hacsak nem azért, hogy fosztogathasson: mint a farkasok a nagyvad tetemén, amelyet nem maguk ejtettek.

Emlékszem az Egyház legidősebb leánya - Franciaország történetére. Mint földtúró paraszt, magam is elsodródhattam volna a Szentföldre; még földeregenek bennem az utak a svábiai mezőségeken át, Bizánc visztái, Jeruzsálem sáncai; Mária imádása, megindultságom a Felfeszített gondolvást, ezernyi világi tündérséggel egyetemben - megrezdül újra mind. Nap perzselte fal tövében ülök, egy leprás, fazékcserepeken és csalánon. Utóbb, mint zsoldos lanckenét, táborozom Németföldön az éjszakai ég alatt.

Utána megint: boszorkányszombaton! vénekkel, kicsinyekkel - ott táncolok a veres tisztáson.

Nem nyúlik hosszabbra emlékezetem, mint ez a föld meg a kereszténység. Nem győzöm fölfedezni magam ebben a múltban. De váltig egy szál magam, családtalanul. És de milyen nyelven szólhattam? Nem fedezem fel magam Krisztus tanácsában; sem a főrendek tanácsában, kik a Krisztus helytartói.

Mi lehettem a múlt században? Csak a mában találom magam. Nincsenek többé kóborjárók, nincsenek találomra háborúk. Az alja-fajzata mindent ellepett - a népet, ahogy mondják; az értelmet; a nemzetet és a tudományt.

Ó! a tudomány! Mindent újrakezdték, előről. Testnek, léleknek - utolsó kenetül - ott az orvoslás és a bölcsélet - a vajákos kenceficék és a meghangszerelt népdalok. Meg a fejedelmek multságai! meg a játékok, amiket betiltottak! földrajz, világleírás, géptan, vegytan!...

A tudomány, az új nemesség! A haladás. Halad a világ, halagdogál. Már miért ne forogna? Ez a számok látomása. A *Szellem* felé haladunk. Ez több mint bizonyos, az órákulum beszél belőlem. Értem a dolgokat, de mert nem tudom magyarázatát adni anélkül, hogy ne pogányul szólnék - inkább hallgatok.

A pogány vér visszaárad! A Szellem közel! Hát miért nem segít Krisztus, miért nem ad lelkemnek nemességet és szabadságot?! Sajna! Az Evangélium! Hol van az már?! Az Evangélium! Az Evangélium.

Pákosztos módjára várom az Istent. Időtlen idők ótaiglan alantas fajtából származom.

Itt vagyok az armorikai tengerparton. Csak hadd gyulladozzanak ki a városok ablakai esténként. Útra kelek, az feltett szándokom. Elhagyom Európát. A tengeri levegő majd kiégeti a tüdőmet; messze távoli éghajlatok a bőrömet cserzik. Úszni, gázolni a fűben, vadászni, és mindenekfölött: bagózni. A forró acél miként - oly erős égettborokat inni; ahogy édes eleink vedelték a tűz körül.

Visszatérek még, de keménykötésű leszek, sötét bőrű és villámló tekintetű: a képemről bízvást hihetik - ilyen a fajtám, erős. Lesz aranyam, tunya leszek és goromba. Az asszonyok ajnározzák az effajta szilaj rokkantakat, ha visszatérnek a meleg égöv alól. Nyakig merülök a közéletbe. S az lesz a megváltás.

De most még elátkozott vagyok, visszaborzadok hazámtól. A legjobb, ha mély, bódult álomba merülök a part fövenyén.

Aztán mégsem indul el az ember. Hadd veszem nyakamba az utat innen, újfent, bűnöm terhével; a bűnnel, amely beléverte vékonyamba gyökerét, azt szenvedem, amióta az eszemet tudom - égisz érő gyökér; az ver; lever lábról; levon.

A teljes ártatlanság a félénkség teteje. Így mondják. Csak ne vinném el mindenüvé undoraimat és árulásaimat.

Gyerünk! A menés, a cipelés, a sivatag; a sivárság és a harag.

Ki szolgájának szegődjem el? Miféle jószágot kell imádnom? Nekitámadnom - miféle szentképnek? Szívét összetörnöm - kinek? Hinnem a hazugságban; melyikben? Mi vérben gázolnom?

Vagy inkább - őrizkednem a törvény kezétől. A nehéz életet. A baromi egyszerűséget. Elszáradt karral felemelni a sírkövet, lekuporodni, fulladozni. Így se vénség, se veszedelmek: rémüldözni nem franciához illő.

Jaj! Én elárvult! Csak lenne isteni faragott kép, akármiféle, kinek felajánlhatnám buzgólkodásomat a tökéletesedésben!

Ó, az én lemondásom, az én csudálatos könyörületem! itt alant, mégis!

De profundis Domine, íme, bárgyú vagyok!

Gyerekkoromban csodáltam a megrögzött fegyencet, akire naponta rádörren a fegyenctelep kapuja; ellátogattam fogadódba, garniszállókba, amelyeket felszentelt azzal, hogy megfordult a fedelük alatt. *Úgy, ahogyan ő látta* - láttam a kék eget és a megforgatott földek virágát; szimatoltam balvégzetét a városokban. A szentembernél több ereje - az utasembernél több sütnivalója volt; és ő, csak ő volt tanúja tulajdon dicsőségének és eszének.

Az utakon, a téli éjszakában hajléktalanul, ruha nélkül, kenyér nélkül, összefagyott szívemet egy hang szorongatta; „Gyönyörűség vagy erő, de - vagy; s ez erő. Nem tudod, hová mégy, miért mégy - hát lépj be mindenüvé, válaszolj mindenneknek. Nem ütnek agyon jobban, mint ha már hullá lennél.” Reggelre oly réveteg volt a tekintetem és hótt-üres az ábrázatom, hogy akivel találkoztam, *tán meg se látott*.

A városokban a sár egyszeribe mintha vörösre, feketére változott volna: így köröz a szomszéd szobából a lámpás a tükörben; vagy az erdei kincs miként! Sok szerencsét, kiáltottam utána, mihelyt láttam, hogy a lángtenger meg a füst az égre csap; jobbról, balról, milliárd mennydörgés hangján sistergett mindenféle gazdagság - a javak.

De - semmi kicsapongás. Asszonnyal pajtáskodnom tilos volt. Társam? mutatóba se, senki, sehol. Ott voltam a felgerjedt tömeg előtt, szemközt a kivégző osztaggal; mind zokogva boldogtalanságomban, amit úgyse értettek volna meg, és rájuk adva megbocsátásomat - mind Szent Johanna! - „...Papok, tanár urak, iskolamesterek! Tévedésből adtok a törvény kezére. Semmi közöm ehhez a népséghez itt, soha nem voltam keresztény. A magamfajtája dalol a

kínpadon. Nem hajazom a törvényt, nincs erkölcsi érzékem, jószág vagyok: amit teszten, tévedésből tesztetek...”

Igen, szemem csukva a ti világosságotok számára. Jószág vagyok, fekete vagyok. De még van megváltás a számomra. Bezzeg ti - ti hamis néger! ti tébolyodottak, ti vadak, ti fősvények. Te kalmár, te fekete vagy, te tanácsúr, te fekete vagy, te tábornok, te fekete vagy; te vén rühes, te fejedelem, te fekete vagy: ittál a Sátán megadózatlan kisüstijéből. Ennek a népnek a láz meg a rákfene az ösztökélője. Betegeik, véneik oly tisztességtudóak, hogy ők maguk kérik felfőzetésüket. Aki huncut, van annyi esze: csak itthagyni ezt a földséget, ahol az elszabadult téboly túszoikat szed a nyomorultaknak. Belépek Hám ivadékainak igaz országába.

Tudom még, mi a természet? tudom, ki vagyok? *Elég a szóból.* A gyomromba temetem halottaimat. Üvöltés, dobszó, tánc, tánc, tánc, tánc! Sejteti sem sejtem amaz órát, mikor majd a fehérek partra szállnak, és én a semmibe zuhanok.

Éhség, szomjúság, üvöltés, tánc, tánc, tánc, tánc!

A fehérek partra szállnak. Ágyúzás. Paríroznom kell. Keresztvíz alá mennem, rongyokba bújnom, robotolnom.

A szívembe kaptam a kegyelemdőfűt. Ó! Hogy én ezt nem láttam előre!

Mi gonoszat cselekedtem? Semmit. Napjaim könnyen telnek majd; megkímélnék bűnök megbánásától. Nem leszek azok lelkigyötredelmének osztályosa, akik a jószág számára meghaltak, és ravatalgyertyák komor lángja csap fel körülöttük. Sorsa a jó fiúnak, ki időnap előtt száll sírjába, s családja könnyei öntözik. Tiszta sor, a züllés - ostobaság; a bűn - ostobaság; félre hát, félre mindennel, ami romlott. Ám az óramű annak még nem tudója, hogy csak a tiszta fájdalom idejét üsse! Mint gyermeket ragadnak el, hogy a rájuk zúduló bajokat feledve, a paradicsomban játszadozzam?

Hamar! Másmilyen élet: nincs? Gazdagságra ágyazni s aludni? Lehetetlen. A gazdagság: mindenki portékája. Csupán csak az isteni szeretet adja kezünkbe a tudomány kulcsát. Már látom: a természet a jószág megmutatkozása. Isten véletek, ábrándok, eszmények, tévelygések.

Józan angyalének száll fel a mentőhajóról: ez az isteni szeretet. Két szeretet! Meghalhatok földi szerelemtől és meghalhatok alázatomban. Akiket hátrahagytam, a lelkek még jobban megsínylik távozásomat. Engem választottatok ki a hajótöröttek közül. Hát akik maradnak, azok? nem barátaim-é?

Mentsétek meg őket!

Megszületett bennem az értelem. A világ jó. Áldanom az életet, szeretnem fivéreimet: fogom! Ez már nem a zsenge kor fogadkozása. Sem nem a reménység, hogy megszökhettek az öregedés és a halál elől. Isten az erőm; és én dicsérem az Istent.

Többé nem vagyok csömör szerelmese. A dühöngést, a kicsapongást, a tébolyt, melyeknek ismerem minden tombolását, minden rombolását - letettem minden terhemet. Mérjük fel szédülőzés nélkül ártatlanságom kiterjedését.

Nem leszek képes rá többé, hogy kikönyörögjem a megbotoztatás vigaszát. Hogy hajóra szálltam egy menyegzőre menet, melyen hogy Jézus Krisztus volna ipamuram? Kötve hiszem.

Nem vagyok értelmem foglya. Azt mondom: Isten. A szabadságot a megváltásban - erre törekszem; de mint s hogyan legyen? A léhaskodás már nincs ínyemre. Semmi szükségem alátra, isteni szeretetre. Nem sírom az érzékeny szívek századát. Kinek-kinek megvan a maga igaza, megvetése, szeretete: én kitartok a magam helyén - a józan ész anyallajtorjája csúcsán.

Már ami a megalapozott házi boldogságot illeti vagy más egyéb boldogságot... Nem, nem nekem való. Ahhoz eltékoztam magam, túl gyenge legény vagyok. Serény munkából sarjad az élet, öreg igazság: ehhez az én életem oly súlytalan, hogy elszáll, s ott lebeg messze távol a tett fölött - pedig ez az, amiért él-hal a világ.

Miféle aggszűz lett belőlem, már ahhoz sincs merszem, hogy szeressem a halált!

Ha Isten által megadatnék nekem amaz égi, légi lelki nyugalom, a felfohászkodás - a régi szenteknek miként! Ó, a szentek! a szilárdak! a remeték, az alkotóművészek, amilyeneknek manapság már nincs keletje!

Szakadatlan bohózat! Ártatlanságom könnyekre fakaszt. Az élet édesmindnyájunk bohózata.

Elég! Itt a büntetés. - *Indíts!*

Jaj! Ég a tudóm, lüktet a halántékom! Az éjszaka a szemembe tódul, nem látok a Naptól! A szívem... a tagjaim...

Hová megyünk? harcolni?! Gyenge vagyok! a többiek előnyomulnak. A felszerelés, a fegyverek... az idők!

Tűz! rám tüzelnek! Vissza! ha nem - megadom magam. - Gyávák! - Meg én, megölöm: a lovak patái elé vetem magam!

Jaj!...

- Majd csak hozzászokom.

Ez volna hát a francia élet, a becsület ösvénye!

Pokolbeli éj

Pofáraláló mérget nyeltem, rengeteget. Háromszor áldott a gondolat, hogy eszembe jutott!

A méreg ereje megfacsarja tagjaimat, ficamokban fetrengem. Szomjan halok, fulladozom, kiáltó hang nem jön ki torkomon. Ez a pokol, ez az örök kín! Ni, ahogy a tűz megemelkedik! S úgy égek benne, mint annak a rendje. Ördög, el innen!

Felvillant előttem, megtérésem a jósághoz, a boldogsághoz, az üdvösséghez. Bárcsak leírhatnám a látomást, a pokol levegője nem tűr himnikus hangokat. Milliom megigéző teremtség látása volt, lelkeknek édességes egybecsendülése! az erő! a béke! a nemes becsvágyak még mi minden!

A nemes becsvágyak!

S ez még mindig - élet! Bizony hogy örökre szóló a kárhozat! Az öncsonkító elkárhozik, hát nem? Az csak igazán! A poklot képzelem magam köré - tehát benne is vagyok. Végrehajtatik rajtam a katekizmus. Keresztvíz alá tartottak - annak a rabja vagyok. Szüléim! Ti hoztátok rám ezt a bajt és magatokra is. Én szegény ártatlan! A pokol a pogányon nem vesz birodalmat.

S ez még mindig - élet. Későbbet, a kárhozat gyönyörűségei még áthatóbbak lesznek. Hamar, egy bűnt ide, hogy a semmibe zuhanjak, az emberi törvény nevében.

Hallgass, elhallgass!... Ez itt a szégyen, a szemrehányás: Sátán mondja, ocsmány ez a tűz, amilyen ostoba vagyok, mind dühönghetek. - Elég!... De micsodás tévelygések sugdosódnak a fülemnél, ráigézés, hazug illatok, gyermeteg muzsikálás. - Ha arra gondolok, hogy birtokában vagyok az igazságnak, s tudom, mi a jog: ítéletem higgadt és határozott, felkészültem a tökéletességre... Kevélység. Fejbőröm kiszárad. Irgalom! Uram, félek. Szomjazom, oly igen szomjúhozom! Jaj! A gyermekkor, a fű, az eső, a kavicsos tó, *a holdfény, amikor a toronyban elütötte a tizenkettőt...* Ördög az, a toronyban, ilyenkor. Mária! Szent Szűz!... Oktondiságom borzalma.

Hát nincs itt alant egyetlen lélek, aki derék, aki jóakaróm?... Jertek... De párnával a számon, meg se hallanak, kísértetek. Amúgy se, senki - nem törődik a másikkal. Hát ne is jöjjön közel senki. Az orromban érzem, pörkölődünk, annyi szent.

Káprázataimnak se szeri, se száma. Mindig is így volt ez velem: nem adok hitelt a történelemnek, felejttem az alapvető dolgokat. Jobb, ha szóval se árulom el: még megirigyelnének a költők meg a látnokok. Ezerszerte gazdagabb vagyok; fukarkodjunk hát vele - akár a tenger.

No lám! az élet órája, épp most, e szempercenetben: megállt. Már nem is vagyok a világon. A teológia nem babra megy, a pokol itt van *alant*, a menny meg odafent. Önkívület, rémálom, szunyás a tűzfészekben.

A vidéken, ahol figyelnek: mennyi gonoszakaró... Sátán úrfi ott futkároz a semmirekellőkkel... Jézus ott járdall a bíbor tövisbozóton, s meg se hajlik alatta. Jézus ott járdallt a vizek bozsgásán. Lámpásunk fényénél fedeztük fel, fehér alak, barna haja befonva - egy smaragd hullám peremén...

Leleplezek minden titkot; a vallás és a természet titkát; a halál és a születés titkát; a múlt és a jövő, a világ keletkezése - a tátongó semmi titkát. A fantazmagóriák mestere vagyok.

Idesüssetek!

Értek én mindenhez ám. Valaki, itt: van is meg nincs is. Nem szeretném eltékozolni garmada-tudományom. Mit akartak? Négernótát? A hurik táncát? Ha eltűnnék? Ha lebuknék, és felhoznám a *varázsgyűrűt*? Akarjátok? Aranyat csinállok, orvosságot.

Helyezzétek bizalmatokat belém, ha hisztek, megkönnyebbültök, a hit gyógyít, a hit vezérel. Jertek mindannyian, a kicsinyek is: hozzám! Hadd csepegtessem vigaszomat belétek, hadd öntsem ki értetek szívemet, e csudatékony szívet! Ti szegények, ti robotosok! Nem kívánom, hogy imádjatok: a bizalmatokat kérem csupán, s annyival boldogan beérem.

S most hadd gondoljunk magunkra. Rám. Ettől ugyan még nem fogok a világ után bankódni, de minden esélyem megvan arra, hogy ne szenvedjek többé. Mi sajnálatos, hogy életem alig volt egyéb vágyörületnél.

Ej! Vágjunk torz pofákat, ahány csak eszünkbe jut.

S most aztán igazán a világon kívülre kerültünk. Semmi hang. Tapintóérvék: sehol. Ó! kastélyom, Szászországom, füzesem. Esték, reggelek, éjjek, nappalok... Belefáradtam.

Belehalok az ernyedtségbe. Ez a sír, alámegek a férgekhez. Irtózatok irtózata! Sátán, tréfamester, mit akarsz, bűbajos? hogy bomladozzam?! Követelem! Követelem a döfködést a vasvillával! a rámfreccsenő tüzet!

Haj! ha életre kelhetnék! Szemügyre venni idomtalanságainkat. És ez a méreg, ez az ezerszer átkozott csók! A magam gyengesége, a világ kegyetlensége! Én Istenemre, irgalmazz, rejts el, vásott voltam!... El is rejt, nem is.

És a tűz újfent megemelkedik a benne kárhozóval.

Hagymázos Látások

1.

A Balga Szűz

A Pokolférj

Hallgassuk meg egy pokoltárs gyónását:

- Ó mennyei Hitesem, én Uram, ne hárítsd vissza nőcselédeid e legboldogtalanabbjának a gyónását. Elvesztem. Lerészegedtem. Bemocskolódtam. Micsoda élet!

- Megengedj, Uram a Mennyei Uram, megengedj! Néznéd el nekem! Jaj, mennyi könny! És mennyi még, ami könnyet majd ezután ontani remélek!

- Későbbet majd színről színre ismerem a Mennyei Jegyest! Az ő szolgálólányának születtem! Hadd verjen most ez a másik!

- Most ihol vagyok a világ fenekén! Ó, barátnőim!... Ne - nem barátnőim ők... Ily örjöngést, ily hagymázos megcsigázást, soha!... Mi bődületes képek.

- Jaj! szenvedek, jajgatok, mindvalósággal szenvedek. Pedig mindent szabad, értjen bár a legmegvetésreméltóbb lelkek megvetése.

- Hadd tegyem meg hát ezt a bizalmas vallomást, még ha hetvenhétyszer ismétlésbe bocsátkozom is, vallomásnak amilyen jelentéktelen, amilyen sivár!

- A Pokolférj rabasszonya vagyok, Ő volt a balga szüzek megszeplősítője. Ihol ő: ez az az ördög. Se nem szellem, se nem kísértet. Csakhogy engem, aki józan eszemet vesztettem, aki a világ számára elkárhozott vagyok és halott: engem nem fognak megölni!... Hogyan fessek le nektek őt? Hiszen már beszélni sem tudok, felejttem. Gyászban vagyok, rívok-rettegek. Csak egy fuvallatot a hűsből, Uram, ha kegyeskednél, ha szíves volnál!

- Özveggy vagyok, vagyis hát... csak voltam... Úgy ám, valaha tisztos-komoly özveggy voltam, és nem azért jöttem a világra, hogy csontvázra aszalódjam!... Ő fiatal volt, félig gyerek... Elcsábított azzal a rejtelmes pipeskedésével. Minden emberi kötelemről megfeledeztem, csak hogy őt követhessem. Micsoda élet! Igazi életnek itt nyoma se. Mi nem létezők. Oda megyek, ahova Ő megy; ez a rendje. Gyakorta feldühödik, s rámtámad: *énrám, erre a boldogtalan lélekre*. Ördög ez! Ördög Ő, tudjátok meg - *nem ember*.

- Azt mondja nekem: „Nem szeretem az asszonyokat. Új formáját kéne feltalálni a szerelemnek, tudja mindenki. A nők? Semmi egyebet nem akarnak, csak a maguk helyzetét hogy biztosítsák. Ha ezt elérték, túladsz a szépségen, az érzéseken: nem marad más, csak a rideg megvetés, mainapság az élteti a házasságokat. Elvéve ha látok nőt a boldogság homlokjegyével megjegyezve, akiből jó asszonycimborákat nevelhettem volna: ám ezeket is már rég felzabálta valami vadbarom, akiben annyi érzés sincs, mint egy tuskóban...”

- Mind hallgatom. A gyalázat? Az ő dicsősége. Kegyetlenkedése? Egyike vonzó bájainak. „Távoli fajból származom - úgymond - skandinávok voltak az őseim. Megszurkálták oldalukat, tulajdon vérüket itták. Bevagdalom magam körös-körül, tetoválni fogom a testemet, ocsmány akarok lenni, akár egy mongol: megládd, üvöltözni fogok utcahosszat. Az én, az leszek, dühöngő örült. Soha ne mutogass nekem ékszer: a szőnyegen csúszom vad vonaglással. A kincseim, mindenem, amim van, legyen csupa vérfolt. Soha nem fogok dolgozni...” Ha a rossz szelleme megszállja, ott hempergünk éjszakákon át, úgy birkózom vele. Éjjelente, ittasan, házakban-utcákon gyakorta lesben áll, hogy halálra ijesszen. „Egyszer majd igazándiból elvágják a nyakam, s akkor lesz min ‘undorognod’... Hát még azokon a napokon, amikor haramiaképet vág, s úgy bitangol!”

- Olykor valami érzelmes madárnyelven a halálra forgatja a szót, hogy akkor majd megtudom, mi a bűnbánat, meg holmi boldogtalanokra, akik bizonynyal léteznek, gyötrelmes robotra, szívet tépő világgá eredésre. A lebujokban, ahol leisszuk magunkat, siratja a körülülőket, a nyomor barmait. Feltámogatja a részegeket a vaksetét utcákon. Az olyan könyörület, amit a rossz anya érez gyermekei iránt. S azzal elsétál, annak a kis hajadonnak az illedelmével, aki hittani szentleckére indul. Úgy tesz, mintha az üzletelés, az orvoslás, a művészet, minden a kisujjában volna... És én követtem, követnem kellett!

- Láttam, mi mindennel veszi körül magát, a lélek díszleteit: gúnyait, kelméit, bútorait. Fegyvereket kölcsönöztem - s ezzel új külsőt, neki. Láttam mindent, ami foglalkoztatja, de már újjászabva, mintegy magára. Amikor éreztem, hogy szelleme lankad, magam is követtem különös, szövevényes kalandjaiba, messzire, volt, ami jól, volt, ami rosszul ütött ki; de tudtam, soha-soha nem hatolok bele világába. Az alvónál, az én drágámnál, hány éji órán át virrasztottam, töprengve rajta, hogy miért is van ez a menekülhetnékje a valóságtól. Soha senkiben nem élt így ez a vágy. Felismertem - anélkül hogy féltettem volna -, milyen súlyos veszélyt jelenthet ő a társadalomra. Tán tudja, mi a titka *az élet megváltoztatásának*? Nem, csak a nyitját keresi, gondoltam. Végre is, a szeretetét rontották meg, márpedig ez az, amivel magához bilincsel. Nincs lélek, még egy, elég erős, hogy elviselje, bármi kétségbeesetten csüggjön is rajta - az ő oltalmát, az ő szerelmét. Igaz, elképzelni sem tudtam volna másmilyen lélekkel: ki-ki a maga őrangyalát látja csupán, a másét, gondolom, soha. Épp csak járkáltam a lelkében, mint a palotában, amelyet kiürítettek, hogy ne fogadhassa be méltatlan személyemet, és ennyi az egész. Sajna! Nagyon is csüggtem rajta. S amilyen fakón és riadtan tengődtem, ugyan mit is kezdettem velem? Ha belehalok, se csiszolhat rajtam. Lekókadva s duzzogva, néha odaszóltam: „megértlek”. Ő meg csak a vállát vonogatta.

- Így, bánatom szűnhetetlen megújhódván, s magamat a magam szemében is elveszve látva - aminthogy a mások szemében nemkülönben, ha ugyan még szemmel kísértek, s nem ítélték arra, hogy átadjanak az örök feledésnek! - mindinkább ráéreztem jóságára. Nyájas ölelgetésében, csókjaiban fürödnöm maga volt a menny - egy fekete mennyország -, s igencsak kíváncszott benne maradnom, ha nyomorultul is, némán, süketen és vakon. De már olyigen hozzászóltam. Mint két jó gyermek, akiknek megengedettett, hogy bejárják a boldogtalanság Paradicsomát - olyannak tűntünk mi ketten. Összeillettünk. Együtt munkálkodtunk, gyöngéd megindultságban. Ám egy ízben, ahogy dédelgetőzött, mi engem át- meg átjárt, ő így szólt: „Mi furának találod majd, ha már nem leszek veled, azok után, amin keresztülmentél. Amikor már nem érzed a karomat a nyakad köré fonódni, sem dobanni szívemet, amelyen pihentettelek, sem a szemedre tapadó szájamat. Mert egyszer, egy napon, majd el kell mennem. Tudod, másokon is, szintúgy segítenem kell; ezt felvállaltam. Jóllehet nincs rá gusztám, meghihesd... Én Édesem!...” Legott feléreztem és beleszédültem: már nincs velem. A legszörnyűbb feketeségbe zuhantam, ami a halál. Megígértettem vele, hogy nem hagy el.

Százszor is szavát adta, szerelmes ígérető szóval. Éppoly üres volt, mint amikor én azt mondtam neki - „megértelek”.

- Ó! sohasem voltam rá féltékeny. Azt hiszem, nem fog elhagyni. Hová lenne? Senkit nem ismer; keresetképtelen. A holdkóros életét akarja élni? A szívjósága meg a szeretete vajon elegendő, hogy jogot formáljon a való világra? Egy-egy szempillantásra elfelejtem, hogy mi siralom fenekére zuhantam. Hogy ő majd erőt ad nekem, hogy majd utazni fogunk, vadászunk a sivatagban, ismeretlen városok kövezetén hálunk, gondtalanul, könnyedén. Vagy történetesen arra ébredek, hogy - varázshatalma jóvoltából - a világ törvényei és erkölcei megváltoztak; vagy mit sem változtak, de eztán élhetek a vágyaim, az örömeim, kényem-kedvem szerint. Ó, a kalandos élet, amint a mesekönyvekben megírva áll - kárpótlásul, annyit legalább: megadod nekem? Nem adhatja. Bár tudnám, mi az, amiért rajong! Vannak bánatai, reményei, mondta; de ne gondoljak vele. Istennel beszél? Tán Istenhez kéne fordulnom. A szakadék legfenekén rostokolok, már nem tudok imádkozni sem.

- Ha elmagyarázná, miért oly boldogtalan, vajon azt jobban megérteném, mint mikor csúfondároskodik? Nekem támad, rámszékenít órákon át: pirulnom kell mindenért a világon, amitől elérzékenyülök, s ha elsírom magam, még neki áll feljebb.

- „Látod azt az elegáns ficsúrt, aki most lép be abba a békés, pompás úriházba? A neve Duval, Dufour, Armad, Maurice, tudomisen. Egy asszony annak élt, hogy imádja ezt a gaz idiótát. A nő már halott, bizonynyal szentek között van a Mennyekben. Te is így fogsz engem a halálba kergetni, ahogy ezt az asszonyt halálba kergette az a hitvány. No de hát ez a mi sorsunk, könyörületes lelkeké...” Sajna! Voltak napjai, amikor a szorgosdolgosokban afféle hóbortos, hibbant játékfigurákat látott, és éktelenül hahotázott rajtuk, sokáig. Majd meg magára öltötte a fiatal anya, az idősebb nővér modorát. Csak ne lett volna oly szilaj vadóc!, és mi megmenekülünk. De ő olyan, hogy a becézése is halálos. Az vagyok, az ő rabasszonya. Beleőrülök!

- Tán még eltűnik csodamód, egy napon; de nekem is tudnom kell, ha valahányadik égbe száll, hogy megleshessem az én szeretőcském mennybemenetelét!

Hóbortos házaspár!

2.

Szó-alkímia

S most magamról. Egyik bolondériám története.

Valamikor jó ideig azzal kérkedtem, hogy minden lehetséges táj birtokában vagyok, és nevetségesnek találtam a modern festészet és költészet hírességeit.

A bárgyú képeket szerettem, ajtófeltétet, díszletet, cégért, pojjacáságot a vásznon, népszerű színnyomatot; divatjamúlt irodalmat, egyházlatint, erotikus könyveket tele tollhibával, ükeink regényeit, tündérmeséket, parányi gyerekkönyveket, ösoperákat, gügye refréneket, együgyű ritmusokat.

Keresztes hadjáratokat álmodtam, fel-nem-jegyzett felfedezőutakat, történelem nélküli köztársaságokat, vérbe fojtott vallásháborúkat, erkölcsforradalmakat, fajok, földségek elvándorlását: hittem minden varázslatban.

Kieszeltem, milyen a magánhangzók színe! Éj A, tej É, rőt I, kék Ó, Zöld Ü. Szabályoztam a mássalhangzók formáját és mozgását, és azzal hízelegtem magamnak, hogy ösztönös ritmizálással, minden érzéknek máról holnapra hozzáférhető költői nyelvezetet fundáltam ki. Fordítását magamnak tartottam fenn.

Eleinte csak ujjgyakorlatnak szántam. Írtam a csendről, az éjről, lejegyeztem a kimondhatatlant. Lepányváztam a szédületet.

Hol se parasztlány, se nyáj - a madár se jár
a zsenge mogyorócserjébe magam bevéve
a hangafűben térdepeltem s vaj mit ittam én
a napesti óra langy zöld kódébe’?

mi itallal várt az oise-i friss határ
- a szótlan szilfa, rügyhija rét, borulat setétje -
kunyhómtól távol, arany nedű, mit ontva tár
a sárga ivótök, hogy beleverejtékezzem?

Kancsi kocsmacégér - én: csak néztem
az égen az esti vihar amint tovavágtat
erdő csermelye elfogy a part fövényében
s az Úr jeges szele befagyassza a pocsolyákat

Aranyat láttam, sírván - és felhagytam az ivással.

Estelek, illatok tűnnek
- hajnali négykor nyáron
tart még a szerelmi álom -
de az erdön illan az ünnep

mélyén a szálfák telepének
a heszperidák hó sugarában
ingujjban sűrögnek javában
az ácslegények

ott készül a mohos fenyéren
a falkárpit a jó nehéz
melyen a város a tűnékeny
festett egekbe néz

e szorgosokért a szerelmet:
hagyd Vénusz az alvó párokat!
- ez ácsok bábeliek, fejedelmük
kegyes fősége alatt

Pásztorok Királynője, te meg
ne fukarkodj a törkölyel nekik
hogyan erőmerítőt pihendegéljenek
a tengernél, déli feredésükig

A poétás ódonkodásnak nem kis szerepe volt szó-alkímiámban.

Hozzászoktam az egyszerű érzéksalódáshoz: teketória nélkül mecsetet láttam a gyárüzem helyén, angyalok dobolóiskoláját, hintókat a mennyek országútján, társalgót a tófenéken; szörnyeket, titokzatot; egy nyári operett címétől rémségek villantak előmbe.

Mire varázslat-szofirmáimat a szavak érzéksalódásával magyaráztam!

Végezetre szellemem ebbéli zavarodottságát szentírásként fogadtam el. Heverdegéltem, magas láz gyötört: megirigyeltem az állati lét boldogságát - a pondró a limbuszok ártatlanságát példázta, a vakondok a szüzesség álmait!

Ingerlékeny lettem. Holmi dalocskákban mondtam istenhozzádot a világnak:

A legmagasabb torony dala

Jöjj jövel szívemre, óra!
szerelemre-lobbantója!

nagy hosszútűrésem
mind megy feledségbe
fájásom félésem
elszállott az égbe
kórság, szomjúbeteg
sűríti véretem.

Jöjj jövel szívemre, óra!
szerelemre-lobbantója!

Mint a gyommal teli
ottfelejtett pázsit
ha konkoly felveri
s gaz-tömjént virágozik
posztlégy-zümmögésben
dongó-dönögésben

jöjj jövel szívemre, óra!
szerelemre-lobbantója!

Kedveltem a sivatagot, a napszíttá gyümölcsösöket, a lehervadt bodegákat, a langy italokat. Búzhódt síkatorokon bódorogtam, és hunyt szemmel - felajánlkoztam a tűz istenének, a Napnak.

- Tábornok, ha csak egy ócska ágyúd is marad rombástyáidon, végy tűz alá bennünket jókora göröngyökkel. A fényes áruházak tükörüvegébe! A butikokba! Zabáltasd meg tulajdon porával a várost. Mard le rozsdával az esőcsatornákat. Égő rubinporral tömeszeld a hálósobákat...

Ó! a bódult muslica a kocsmai vizeldén, a boros húgyhajtó szerelmese, oldódva a fénysugárban!

Éhség

Másegység nem is ízlik nekem
rögökön élek meg köveken
légen elégülök bércezt eszem
szemet ércet reggelizem

fordulj éhem! no legeld
a korpát a mezőn
szívj folyondár-eledelt
vidor önméregzőn

bendődbe kavicszúzalék
romtemplom köve sem elég
nesze ős vízözön üledék
vedd vajt völgy vackor-kenyerét

farkas üvölt a lomb alatt
tört ül baromfi-ölésen
rókázik pihét és tollakat
mint ő - magamat emészttem

azé leszen a salátaféle
a gyümölcs ki szedi hamarább
de a pók úgy mászik a sövényre
hogy ibolyára feni a fogát

alhatnék! megerjedhetnék!
Salamon oltárára velem!
rozsdáján csurgatom a cefrét
s a Kidronnal elkeveredem

Valahára, ó boldogság, ó értelem, ledörgöltem az égről az azúrt, mely fekete, és úgy éltem, a
fénytermészet arany szikrája gyanánt. Örömben oly réveteg, oly bumfordi képet vágtam,
amilyen csak tőlem tellett:

Megvan, megtaláltad:
örökélet - nyár-Nap!
tengervízbe mártott
napsütés

Tán magányos éjed
perzselőbb a Napnál:
rajta öröklélek
tedd mit felfogadtál

Oldódj el evégből
dibdáb emberségből
együtt-szárnyalástól!
nincs tanulnod mástól...

Nem jár remény velem
nem jár *orietur*
se tudás türelem
csak kinpadratétel

Nem jár holnap néked!
selymesebb zsarátnok:
ten-kötelességed
lőn lángadozásod

Megvan, megtaláltad:
örökélet - nyár-Nap!
tengervízbe mártott
napsütés

Meseopera lett belőlem: láttam, a lények végzete a boldogság; a cselekvés nem az élet, hanem valamennyi erő valamiféle elpocsékolása - idegkimerülés. Az erkölcs: elmegyengesség.

Úgy véltem, minden lényhez számos *más* élet is tartozik. Ez az úr nem tudja, mit cselekszik. Igazi angol. Ez a család - kutyaól. Sokak előtt, kinek-kinek elébe tártam más élete egy-egy pillanatát. Így esett, hogy egy disznóval paráználkodtam.

Nem feledkeztem meg egyetlen álokoskodásáról az örületnek - mármint amellyel tébolydába zárnak. Felmondhatnám akár: rótára járnak, tudom.

Megrendült az egészségem. Megrémültem. Napokra elnyomott az álom. Ha meg felébredtem, ott folytattam, ahol elhagytam mentől bünborongóbb álmaimat. Testem megérett a halálra, s a veszedelmek útján legyengülésem elvezetett a világ végére - Kimmériába, hol örvény és sötétség honol.

Utaznom kellett, oszlatni az agyamra rátelepedett rontást. A tengeren - amelyet szerettem, hogy majd csak bizton kimos a mocsokból - láttam a vigasztaló keresztet, amint a habokból előemelkedik. A szivárvány vetett a kárhozatra. A Boldogság volt a végzetem, a lelkitöredelmem, a nyűvem: életem véghetetlen s váltig az marad, sokkal inkább, semhogy csupán az erőnek és a szépségnek szentelhetném.

A Boldogság! Haláli édes fogát belémsülylesztve, úgy figyelmeztetett a kakaskukorékolásra az *ad matutimm*, a *Christus venit* idején - a legmogorvább városokban:

Ó évadok ó paloták!
kiben ne lelnénk makulát?

elüthetetlen boldog élet
kitanultam bűvös mesterséged

hálálkodj! kebel-tárogass
ha felkukorékol a gall kokas

hogyan elkörmányozza életem:
mi más vágyam vón' énnekem?

testem-lelkemre veté hatalmát
már én nem teszek keresztbe-szalmát

ó évadok ó paloták!

csak el ne hagyjon utoljára!
az lenne halálom órája
ó évadok ó paloták!

Elmúlt. Ma már tudom, köszönhetem a szépséget.

A lehetetlen

Jaj, gyermekségem élete! minden vihar paskolta országútja! természetfölötti józansága! önzetlensége, hogy túltegyen a Jó Kolduson! rátartisága, hogy se hazája, se barátja - az volt csak az ostobaság! Most eszmélek rá.

Jól tettem, hogy lenéztem azokat a zshivány alakokat, akik nem mulasztanának el egyetlen pásztorórát sem. Asszonyaink tisztaságának és egészségének piócái - mainapság, amikor a drágák oly kevéssé egyeznek velünk.

Jól tettem, hogy mindenképp megvetettem őket: mivel menekülőben vagyok.

Menekülőben!

Megmagyarázom.

Tegnap még így sóhajtottam: - Egek! Hát nem vagyunk elegenden kárhozottak, itt alant? Jómagam is, mióta benne vagyok a csűrhéjében! Ismerem valamennyit. Folyton felismerjük egymást, és már elutáljuk is. Amilyen szeretetlenek vagyunk. Ám még udvariaskodnak; viszonyunk mindenkivel kifogástalan. - Meglepő? A kalmárok, az együgyűek - mindenki! Csak a becsületükön hogy ne essék csorba. De hogyan fogadnak bennünket a választottak? Mert vannak ám harapós és kedélyes, álságos választottak: vakmerőnek és megalázkodónak kell lenni ahhoz, hogy odalépjunk hozzájuk. És csakis ők a választottak. Jókodni? Van eszükben!

S hogy sikerült szert tennem két garas józan észre - oly könnyű elverni! - máris annak a kínos érzése környékezik, hogy nem ismertem fel idejekorán: Napnyugaton vagyok. A Nyugat lápvilága! Nem mintha azt hinném, itt fonák a fény, fogyóban a forma, téveteg a mozdulat... Íme! Szellemem kész és hajlandó befogadni mindama kegyetlen átalakulást, amelyen a Napkelet veszte óta a Szellem keresztülment... Melyekért szellemem neheztel!

...Két garas ára józan eszem elvertem! A szellem hatalom, azt akarja, maradjak veszteg itt, Napnyugaton. Ahhoz, hogy a magam feje szerint cselekedjem - el kéne némítanom.

A pokolba küldtem a vértanúk pálmaágát, a művészet sugarát, a feltalálók gőgjét, a plagizátorok hevét; és megtértem Napkeletre - az első és örökévigvaló bölcsességhez... De mintha a tohonya tunyaság álma volna mindez.

Az újkor szenvedéseitől szabadulni? Erre sohasem gondoltam. Nem a Korán fattyú bölcsessége járt az eszemben. S vajon nem a kínok-kínja-é az maga, hogy amióta csak a tudás, a kereszténység kinyilvánított, az ember *bolondozik*, bizonygatja vakablak világosságát és a gyönyörűségtől felfuvalkodva ismételteti bizonyosságait: eszerint él...?! Rafinált, oktondi önkínzás: szellemi elkalandozásaim forrása. Az embertermészet is beleunhatna már! S Prudhome úr a Krisztussal született.

Tán azért, hogy gyarapítsuk a homályt?! Párolt zöldségeinkkel bevesszük a borzongást! Hát az iszákosság? a dohányzás? a tudatlanság? a megalázkodás?! Hát mindez oly messze esik az őseredetől, a Napkelet eszméitől és bölcsességétől? Mire való a modern világ, ha ilyen kotyvalékok kiagyalója?!

Az egyházférfiak majd azt mondják: értvést. Vagyis hát az Édenről akarsz beszélni. Mit neked a napkeleti népek története... Nos, úgy igaz! az Édenre gondoltam! De mi köze az ókoriak fajtisztaságának az én álmomhoz?!

A filozófusok: a Földnek nincs kora. Az emberiség fogja magát, és odébbmozdul. Most itt vagy Napnyugaton, de szabadságodban áll, hogy azt a Napkeletet, amilyen ókorinak csak akarod - abban élj kedved szerint. Ne hagyd magad... Filozófusok, ez a ti Napnyugatotok, ahová valók vagytok.

Légy résen, szellemem. Csak semmi elhirtelenkedett üdvözlést. Serkenj fel!... Jaj, miért is, hogy a tudomány nem halad elég gyorsan nekünk!

Észreveszem, hogy szellemem szunyókál.

Ha most, e szempersenettől tágra nyitná a szemét, egykettőre elérkeznénk az igazsághoz, mely ki tudja, itt körülköz bennünket síró angyalaival!... Ha e szempersenetig ébren virraszt, nem engedtem volna, időtlen idők óta, romboló ösztöneimnek... Ha mindétig ébren virrasztott volna, ma ott vitorláznék a bölcsesség nyílt vizein!...

Ó tisztaság! tisztaság!

A felébredés pillanata megajándékozott a tisztaság látomásával! A szellem által felemelkedünk Istenhez!

Szívet tépő szerencsétlenség!

A villám

Az emberi robot! ez a robbanás világítja be időről időre szakadékomat. - Semmi sem hiába-valóság; fel a tudásra hát és előre! - kiáltja az újkor Prédikátora, vagyis - *mindenki*. Mindhiába, a gonoszok és a semmittevők hullája rázuhan a többiek szívére... Hamar! Jaj, hamar! túlhan az éjen, odatúl, amaz eljövendő örök jutalmat... vajon elkerüljük-e?...

Mit tehetek én? tudom, a robot miféle; és a tudomány cammogva halad. Az ima vágatása, a fény dördülőzése: idelátszik. Mindez túlon túl egyszerű, és a hűség is túlságos; meglesznek nélkülem. Tudom, mi a kötelességem, és - akár a többiek - nagy büszkén rá se hederíték.

Elnyűttem életem. Sebaj! Alakoskodjunk, lustálkodjunk, az irgalmát! S majd elleszünk: szórazunk, szörnyeteg szerelmeket és hihetetlen univerzumokat álmodunk; felpanaszoljuk a világ csalóka látszatait, és kiveszekedjük magunkat rajtuk, a csepűragó, a kéregető, a művész, a haramia - a pap! Kórházi ágyamon, a tömjén illata, megint, egészen a mellemre ült; szent illóolajok őrzője, hitvalló, vértanú...

Megismerszik gyermekkorom mocskos neveltetése. Hát aztán?!... Hűsz esztendőm, hadd peregjen el az is; majd jönnek mások, más húszévesek...

Ne! Ne! most még fellázadok a halál ellen! Robotolni? Fel se veszem, amilyen gögös vagyok. Kiadnom magam a világnak? Túlságosan kurtára szabnám kinszenvedésemet. Utolsó percemig: ütök-vágok, jobbra-balra.

S akkor - ó drága lélek, te szegény! - ha tán mégse veszítenéd el az örökéletet!

Reggel

Hát ez a nyájas, hősi, mesebeli, *volt-hol-nem-volt* ifjúságom - amaz aranylapra feljegyezni való?! Sokat értem vele! Milyen gaztettel, miféle tévelygéssel érdemeltem ki, hogy most oly gyenge vagyok? Ti, akik azt állítjátok, hogy a jószág sivalkodva zokog bánatában, a senyvedő lemond minden reményről, és a halott rosszat álmodik - ti próbáljátok elmondani, mekkorát buktam, miket álmodtam. Én már úgy sem tudom megértetni magam - akár a koldus a maga motyogó *miatyánkjaival* meg *üdvözlégeivel*. *Immár beszélni se tudok!*

Mindazonáltal, mára, azt hiszem, befejezem pokol-beszámolómat. Mert az volt, a pokol; az az egyszeri, amelynek a kapuit az Emberfia nyitotta meg.

Ugyanabban a sivatagban, ugyanazon az éjszakán, felébredéskor, felnyíló szemem váltig arra az ezüstsillagra tekint, anélkül, hogy felindulnának az élet Fejedelmei, a háromkirályok, a szív, a lélek, a szellem. Mikor megyünk mi a homokpartokon, a hegyeken túlra, hogy köszöntsük az új mű születését, az új bölcsességet, zsarnok-ördögök futamodását, a babonák elmúlását - elsőként járulandó Szentkarácsony imáadására a Földön!

Éneklő mennyek zengése, népek menetelése! Rabszolgák, ne átkozzuk az életet.

Búcsú

Már itt az ősz!... De miért sajnálnók az örök Napot, ha az isteni világosság felkutatására indulunk - távol amazoktól, akik elhullanak az évszakokkal.

Az ősz. A mozdulatlan párába fűrődő bárkánk a nyomorúság mólója - az óriásváros felé fordul, melynek egét tűz- és sárfoltok rútítják. Jaj! A rothadó rongyok, az esőáztatta kenyér, a részegség; a szerelmek ezre, ahány csak a keresztjére feszített! *Kik majdan megítéltetnek*: ama milliom testeknek-lelkeknek vérszívó Királynője hogy még mindig él! Amilyen akkor voltam: emlékszem fertőtte-dögségrágt a bőrömrre, a nyüvekre a hajamban, a hónaljam-gödrében, meg azokra a még kövérebb nyüvekre a szívem táján, magam elhenteredve a kortalan, közömbös ismeretlenek között... Bele is pusztulhattam volna... Felidézni is mi iszonytató! Rühellem a nyomort.

És félek a téltől, merthogy az annak az évadja: a kényelemé!

Olykor az égen végeérhetetlen tengerpartokat látok: ellepik az örömujjongó fehér nemzetek. Fölémtornyadzó aranyhajót: tarka zászlóit lobogtatja a reggeli szélben. Én alkottam minden ünnepet, minden diadalt, minden drámát. Új virágokat, új csillagokat, új húst, új nyelveket kieszelni: megpróbáltam. És most?! El kell temetnem képzelgéseimet - emlékeimet! Művészek és mesemondónak szép kis dicsőség - szertefoszlóban!

Én! Én, aki varázslónak vagy angyalnak mondtam magam, ki az erkölcsnek fölötté áll: visszaadtam a földnek; hogy megtudjam, mi a kötelességem, s hogy megölelkezsem azzal, ami a goromba való! Én paraszt!

Tévedtem légyen? Hát az irgalom a halál édestestvére számomra?

Nos, majd most bocsánatot kérek, amiért hazugságon éltem. S gyerünk.

De sehol egy baráti kéz? a segítő kéz: merre - hol?

Úgy ám - nehéz órára virradtam.

Elmondhatom, hogy kiküzdöttem a győzelmet: a fogak csikorgatása, a lángok sistergése, a dögletes sóhajtozás alábbhagy. Halványulnak a gyalázatos emlékek. Utolsó eb gondolataim is mind oda már: hogy horgas szemet vetettem koldusokra, haramiákra, a halál cimboráira, a mindenféle megnyomorodottakra. Hej, kárhozottak - ha én megbosszulnám magam!

Maradéktalanul modernnek kell lennünk.

Csak semmi kántálás! Nem engedni a negyvennyolcból. Cudar egy éjszaka! Füstös arcomon a megalvadt vér, s mögöttem semmi, csak ez a rondája-bozót!... A lelkek ütközete éppoly irgalmatlan, mint a népek csatája; ám az igazság látomása az Istenség kiváltságos gyönyörűsége csupán.

No de - ez már annak az előestéje. Fogadjuk be az igaz erő és gyöngédség leáradását. Hajnalban, felvértézve perzselő türelemmel, bevonulunk a pompás városokba.

Mit is beszéltem baráti kezeiről! Most igencsak javamra szolgál, hogy nagyot nevetek a régmúltak csalárd szerelmein, és rászégyeníthetek amaz enyelgő hazudozókra - én láttam az asszony-poklot odalent -, s megengedtetik, hogy *egy testben, egy lélekben birtokoljam az igazságot.*

HATÁR GYŐZŐ FORDÍTÁSA

SZÍNVÁZLATOK

A vízözön után

Mihelyt a vízözön eszméje visszahúzódott, egy nyúl megállt a hullámozó baltacim és harangvirág közt, s a pókhálón át elrebegette imáját a szivárványnak.

Ó, a drágakövek, azok elbújtak - ó, a virágok, azok máris kandikáltak!

A mocskos főutcán mészárszékeket állítottak, s a bárkákat vonszolták a tenger felé, amely úgy tornyosult odafent, akár egy metszeten.

Kékszakállnál a vér folyott - folyott a vágóhidakon s a cirkuszokban, ahol az Úr pecsétjétől fakók az ablakok. Folyott a vér s a tej.

A hódok építkeztek. A kávéházakban gőzölögtek a feketék.

A nagy házban - ablaka még patakozott - gyászruhás gyerekek bámulták a csodálatos képeket.

Ajtó csattant; a tanya udvarán a gyerek hadonászott, és nézték őt mindenfelől szélkakasok s haranglábak kakasai a csillámló zápor alatt.

*** úrnő zongorát állíttatott az Alpesebbe. A katedrális százezer oltáránál misét mondtak, és elsőáldozók szorongtak.

A karavánok útra keltek. És épült a Splendid Hotel, a jég s a sarki éjek káoszában.

Azóta hallotta a hold a kakukkfüves sivatagban vinnyogó sakálokat - s a szőlőhegyen dünnögő facipős eklogákat. Aztán a lila, rügyező szálerdőben Eucharis így szólt hozzám: tavasz van.

Buggyanj, tó; - hab, gördülj a hídon át, ontsd az erdőt el vizeddel; - éjszín zászlók s orgonák - villám lángja, mennymorajlás - áradj és görögj; - vizek s gyászok, ontsátok és dagasszatok a Vízözönöket.

Mert mióta elapadtak - ó, eltemetkezett drágakövek, ó, titoktalan, tárt virágok! -, csupa unalom minden. És a Királynő, a Boszorkány, aki cserépkorsajában gyújtogatja paraszát, el nem mondja soha már, amit tud, s ami előttünk mindörökre rejtve van.

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Gyerekkor

1.

Ím ez a bálvány, fekete szemmel, sárga koponyával, se udvara nincs, se szülője, nemesebb, mint egy flamand vagy mexikói mese; birodalma - arcátlan azúr s zöld - tengerpartokon terül el, melyeket hajótalan habok vad görög, szláv s kelta névvel neveznek el.

Az erdőszélen - álom virágok csöngettyűznek, pattannak szét s vakítanak - a narancsajkú lány, a rétekről ömlő fehér özőnben keresztbe vetve térdét: meztelenség, melyet árnyba borít, áthat s beburkol a szivárvány, a növényvilág és a tenger.

Nők keringnek a tenger szomszéd térfokain; gyermekek s óriások, nagyszerű néger nők a rozsdaszín mohán, álló ékszerek, a berkek, a kertek dús talaján, hol a föld fagya enged; - ifjú anyák s nagy húgok, csupa vándorút a szemük, szultánák s hercegnők, zsarnok modorukkal, zsarnoki öltözetükben, idegen kicsi lányok és szelíden boldogtalan személyek.

Mily unalom, a „drága test” és „drága szívecském” órája!

2.

Ez ő, a kis halott leány, a rózsafák mögött. - Az elhunyt ifjú anya lefelé lépked a lépcsőn. - Az unokatestvér kiskocsija csisszen a homokon. - Ím a testvérke (messze van, Indiában!) az alkonyég előtt, a szegfűréten. - Ím a vének, kiket állva temettek a violaszegte sáncba.

A tábornok háza körül aranylombok raja ring. A család délen él. - A rőt úton megyünk, és az üres csárdához érünk. A kastély eladó. A zsalutáblákat leszedték. - A plébános elvitte tán a templom kulcsát. - A park körül a csőszházak lakatlanok. A kerítés olyan magas, hogy mást se látsz, csupán a zúgó csúcsokat. Különben nincs is benn látnivaló.

A rétek a tanyáig nyúlnak; nem rikkan ott kakas, s üllő se peng. A zsilip fölhúzva áll. Ó, pusztá kálváriái s malmai, szigetek s kazlak!

Mágikus virágok dongtak. Ringatták őt a lejtők. Mesésen kecses állatok keringtek körülötte. Felhők gyűltek a nyúlt tenger fölött, az örökkön ömlő forró könnyek tengerén.

3.

Valahol van egy madár az erdőben, dala megállít, s előnti tőle arcod a vér.

Valahol van egy toronyóra, néma a nyelve.

Valahol van egy szirthasadék, fehér állatok fészke benne.

Valahol van egy süllyedő székesegyház, s egy tó, amely emelkedik.

Valahol van egy kicsi hintó, áll a sarjerdőn elhagyottan, vagy futva gördül alá a csapáson, fölpántlikázva.

Valahol van egy furcsa csapat: parányi színészek, jelmez rajtuk; látni, vonulnak az úton, az erdőszélen át.

Végül valahol van valaki, ha éhség és szomjúság gyötör, tovakerget.

4.

Én vagyok a szent, a tornácon imába merülten, ahogyan a békés barmok legelésznek, egészen Palesztina tengeréig.

Én vagyok a tudós, komor karosszékre húzódva. Ágak s eső verdesik a könyvtár ablakának keresztjét.

Én vagyok az országút vándora, a törpe erdőkön át; zsilip zúgása borítja be léptem. Hosszan látom az alkony búsan aranyló gőzgomolyát.

Lennék a gyermek, kit elhagytak a gáton, mely a nyílt tengerre vonul, a kisasas, aki baktat a fason, amelynek a homloka az eget éri.

Az ösvények keserűek. Rekettyebokrokba öltöznek a dombok. A levegő mozdulatlan. Milyen messze vannak a források s a madarak! Más nem lehet ez, csak a világ vége, közeledőben.

5.

Adjátok már ki nekem a sírt, a fehérre meszeltet, a dombormívű cementvonalakkal - messze, mélyen a föld alatt.

Az asztalra könyöklök, a lámpa világa villog e hírlapokon, miket újra meg újra elolvasok ostobán, s villan az érdektelen könyveken.

Fönt, iszonyú távol, föld alatti szalonom fölött házak nőnek, felhők gyűlnek. Sárga a sár és fekete. Szörnyeteg város, végtelen éjszaka.

Alantabb nyúlnak a csatornák. Kétoldalt semmi, csak a földgömb húsa. Azúr örvények, tűzkutak talán? Itt, e síkon találkoznak talán holdak s üstökösök, tengerek és mesék?

Keserű órákon zafir- és fémgolyókat képzelek magam elé. Ura vagyok a csöndnek. Miért támadna a boltív sarkán - mint szelelőlyuk - holmi derengés?

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Mese

Egy herceg attól szenvedett, hogy örökké csak afféle közönséges nagylelkűséget gyakorolt. A szerelemnek bámulatos forradalmait sejtette meg, és gyanakodott, hogy asszonyai valami jobbra is képesek, mint menyei és fényűző szolgálatkészségre. Látni akarta az igazságot, az esszenciális vágy és megelégedés óráját. Már akár a jámborság eltévelyedése volt ez, akár nem, ő ezt akarta. Mindenesetre elegendő emberi hatalma volt hozzá.

Minden asszonyt meggyilkoltak, aki csak ismerte őt: micsoda pusztítás a szépség kertjében! A pallos alatt is őt áldották. Újakat nem rendelt. - A nők újra megjelentek.

Mindenkit megölt, aki követte, vadászat vagy lakoma után. - Mindenki követte.

Öröme telt benne, hogy megfojtotta a díszállatokat. Lángba borítottatta a palotákat. Az emberekre támadt, és darabokra vágta őket. - A tömeg, az aranytetők és a szép állatok továbbra is megvoltak.

Lelkesedhet az ember a romboláson is, megifjodhatik a kegyetlenségben! A nép nem zúgolódott. Ellenvetése senkinek se volt.

Egy este büszkén galoppozott. Egy Génusz jelent meg előtte, kimondhatatlan, sőt bevallhatatlan szépségű. Arcából és magatartásából egy sokszoros és bonyolult szerelemnek s egy mondhatatlan, sőt elbírhatatlan boldogságnak az ígérete sugárzott! A herceg és a Génusz megsemmisültek, bár igazában valószínűleg egészségesek voltak. Hogyisne pusztultak volna bele? Meghaltak hát mind a ketten.

De a herceg közönséges életkorban halt el a palotájában. A herceg volt a Génusz. A Génusz volt a herceg.

A tudós zenét kívánja vágyunk.

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Menet

Kipróbált fickók! Többen közülük végigfosztogatták világaitokat. Anélkül hogy szükség lett volna rá, s nem túlzottan igyekezve kihasználni ragyogó képességeiket és a lelkiismeretéről szerzett tapasztalataikat. Micsoda érett férfiak! Szemük bárgyú, mint egy nyáréj, vörös és fekete, háromszínű, aranysillagokkal áttört acél; ábrázatuk torz, fakó, sápadt és kigyúlt; hangjuk pajzánul rekedtes! S a kegyetlenül rikító járásuk! - Vannak fiatalok - mit szólnának Chérubinhoz? -, rémítő hanggal és veszedelmes lehetőségekkel ellátva! A városba küldik forogni őket, undorító fényűzéssel kicsípve.

Ó, őrjöngő fintorok legizzóbb Paradicsoma! Össze se lehet hasonlítani fakírjaitokkal és a többi színpadi kóklerkedéssel. Rossz álmok stílusában összecsapott kosztümökben játszanak siratókat és tragédiákat útonállókról és szelleműs félistenekről, aminőket sose termelt se vallás, se történelem. Kínaiak, hottentották, cigányok, fajankók, hiénák, Molochok, elaggott örültek, sötét démonok; anyai népies fordulatok keverednek bennük a helyzetek bestiális gyengédségeivel. Új darabokat és úrilányoknak való dalokat adnak elő. Szemfényvesztők módján varázsolják el a helyet és személyeket, és delejes komédiákat üznek. A szemek lángolnak, a vér énekel, a csontok kiterjednek, patakzik a könny és a piros sugár. Tréfájuk vagy rémuralmuk egy pillanatig tart, vagy egész hónapokig.

Csak én ismerem a kulcsát ennek a rettentő menetnek.

SOMLYÓ GYÖRGY FORDÍTÁSA

Antik

Pán kecses fia! Kicsiny virágok s bogyók koszorúzzák homlokodat, s alatta két szemed mozog, két drágakő golyó. Arcod beesett, cefre-barna foltjaival. Szemfogad villog. Melled citerához hasonló, harangszó kering szőke karodban. Ott ver a szíved zsigereidben, ahol egygyéforva alszik a két nem. Indulj meg az éjben, mozdítsd meg lágyan a combod, mozdítsd meg utána a másikat is, a bal combod meg a lábad.

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Being beauteous¹⁰

Hófal előtt, szálás, szép jelenés. Halálsziszegések, hullámszó tompa zenék, mint kísértetet emelik, duzzasztják s dideregtetik ezt az imádott testet; skarlát és fekete sebek ajkai nyílnak az isteni húson. - A lét sajátos színei mélyülnek és táncolnak és örvénylenek elszabadultan a keletkező látomás körül. És borzongások kelnek és dohognak, s e hatások örült íze megtelik halálsikolyokkal és rekedt zenékkal, melyeket mögölünk, messziről, a világ vet szépség-anyánkra - ő hátrál, fölmagaslik. Ó! Csontunk új szerelmes testbe öltözik.

Ó, hamvas arc, fürtök pajzsa, kristály karok! ágyú, amelyre le kell csapnom, a híg levegő meg a fák harci zaján át!

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

¹⁰ *Being Beauteous* - (angol) szépséges lény

Életek

1.

Ó, szentföld roppant sugárutai, a templom térfokai! Mi lett a brahmannel, aki a Közmondások könyvét magyarázta nékem? Még látom az akkori, ottani vénasszonyokat is. Emlékszem ezüstös és napos órákra, folyamok közelében, társnőm keze a vállamon pihent, meg ahogy a fűszeres lapályokon állva becéztük egymást. - Skarlát galambok rebbenése döndül gondolatom körül. - Száműzve itt, egy színpadom volt, hol eljátszhattam minden irodalmak minden drámai remekét. Hallatlan gazdagságokat tárok föl majd elöttetek. Figyelem, mi lesz a kinccsel, melyet találtatok. Látom a folytatást! Bölcsességemet megvetik, akár a káoszt. Mi az én semmiségem a döbbenet mellett, mely titeket vár?

2.

Főltaláló vagyok, sokkalta érdekesebb, mint elődeim; sőt zenész vagyok, ki olyasmit talált, mint a szerelem kulcsa. Most, nemesember bús egű, sivár vidéken, próbálok meghatódni koldus gyermekségem emlékein, inaskodásom idején s ágrólszakadt megérkezésemen, vitákon, öt-hat özvegységemen és néhány nászomon, midőn konok fejem nem hagyta, hogy cimboráim szintjéhez idomuljak. Nem sajnálom egykori részemet az isteni derűből: e sanyarú táj józan levegője igen hatékonyan táplálja kegyetlen kételyem. De mert e kétely műre immár képtelen, s egyébként is, mert új zavar ragadt el - várom, hogy nagyon gonosz örült lesz belőlem.

3.

Egy padláson, hová bezártak tizenkét esztendő koromban, megismertem a világot, s illusztráltam az emberi komédiát. Egy borpincében tanultam meg a történelmet. Egy északi városban, valami éji ünnepélyen, találkoztam a régi festők valamennyi asszonyával. Párizsban, egy ódon sikátorban oktattak a klasszikus tudományra. Egy ragyogó lakásban, melyet az egész Napkelet fogott körül, végeztem be hatalmas művemet, és töltöttem nagyszerű pihenőmet. Földúltam véretem. Dolgozatomat visszaadták. Gondolni sem kell rá többé! Valóban sírontúli vagyok, és nincs rendeltetésem.

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Indulás

Eleget láttam. A látomás mindenütt előbukkant.
Eleget szereztem. Városok zsongása este és nappal és örökké.
Eleget tapasztaltam. Az élet ítéletei. - Zsongások és Látomások!
Indulás az új érzés és az új zaj felé.

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Királyság

Egy szép reggel, egy igen nyájas nép honában, a főtéren egy férfi s egy nő, nagyszerű pár, így kiáltott: „Barátaim, azt akarom, hogy királynő legyen!” - „Királynő akarok lenni!” - A nő nevetett és remegett. A férfi pedig kinyilatkoztatásról beszélt barátainak, s arról, hogy a megpróbáltatás véget ért. Kábultan egymásra borultak.

S valóban, királyok lettek, egész délelőtt, midőn a kármin kárpit fölillant a házakon, és egész délután, midőn a pálmakertek felé vitt az útjuk.

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Egy értelemhez

Csak egyszer dobban a dobra az ujjad, mind fölrajzik a hang, s kezdődik az új harmónia.

Csak egyet lépsz, új férfiak állnak elő, s indulnak előre.

Fejed elfordul: az új szerelem! S ha visszafordul: az új szerelem!

„Cseréld el a sorsunk, rostáld ki az átkot, kezd az időn” - éneklük neked a gyermekek. - „Emeld fel, mindegy, hová, lényegét végzetünknek s vágyainknak” - így esedeznek hozzád.

Örökös érkező, aki mindenhová mégy.

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Részegség reggele

Ó, én Jóm, és Szépem! Kegyetlen dallam, melyben sosem hibázom! Tündéri kínpad! Hurrá a hallatlan műnek s a csodálatos testnek, most először! Gyermeki kacagások közt kezdődött ez, s velük végződik is. Ez a méreg megmarad minden erünkben, még akkor is, mikor változván a dallam, visszaadatunk a régi hangzavarnak. Föl hát, kik a kízzatásra oly méltók vagyunk! Sűrítjük izzóvá teremtettestünknek s lelkünknek tett ígéretünk: ez ígéretet, ez örületet! A csiszoltságot, a tudást, az erőszakot! Ígérték nekünk: a jó s a rossz fáját árnyékba ássák, száműzik a zsarnokias tisztességet, azért, hogy felmutassuk igen tiszta szerelmünk. Kezdődött ez némely utálkozással, s végződött - nem tudván minket tüstént megragadni ennek az örökkévalóságnak a síkján - azzal, hogy az illatok szétszóródnak.

Gyermekkacagás, rabszolgák tapintatossága, szüzek hajthatatlansága, evilági formák s tárgyak irtózata, szentüljetek meg e virrasztás emléke által! Kezdődött ez mindenféle durvasággal, s végződék íme lángnak és jégnek angyalai által.

Részegség kis vigiliája! Szent vagy, ha másért nem, csupán azért a maszkért is, melyet ajándékoztál nekünk. Helyeslünk téged, módszer! Nem feledjük, hogy tegnap még dicsővé tetted minden korszakunk. Hiszünk e méregben. Életünket oda tudjuk adni mindenestül minden napon.

Íme, a gyilkosoknak ideje.

JÉKELY ZOLTÁN FORDÍTÁSA

Mondatok

Ha a világ már nem lesz egyéb, mint egyeden fekete erdő megdőbbsent négy szemünknek - homokos part két hűséges gyermeknek - zenélő ház világos szimpátiáknak -, rád találok.

Ha már nincs idelent, csak egy szép és higgadt magányos agg, körülvéve „hallatlan fényűzéssel” - lábadhoz borulok.

Ha megvalósítottam minden emlékedet - ha el tudom szorítani a torkodat -, megfojtalak.

Ha nagyon erősek vagyunk - ki hátrál? ha nagyon vígak - ki lesz nevetséges? Ha nagyon gonoszak vagyunk, mit tehetnek velünk?

Ékeskedjete, táncoljatek, kacagjatek. Sosem tudnám kihajítani az ablakon a Szerelmet.

Pajtásnőm, kolduslány, szörnyű gyermek! milyen mindegy neked, ezek a szerencsétlen asszonyok és ezek a napszámosok, s zavaraim. Csatlakozzál hozzánk képtelen hangoddal - a hangod! egyetlen reményünk e hitvány kétségbeesésben.

Borús reggel, júliusban. Hamuíz száll a levegőben; - tűzhelyen síró nedves fa illata - ázott virágok - földült sétányok - a réteken csatornák nyírka - miért nem mindjárt csecsebecsék és tömjén?

Kötelet feszítettem toronytól toronyig; virágfüzért ablaktól ablakig; aranyláncot csillagtól csillagig, és járom a táncom.

A tó a magasban egyre füstöl. Milyen boszorkány támad a fehér alkonyatban? Mily lila lombok lengnek alá majd?

Míg a közvagyon elfolyik a testvériség ünnepein, fönn a fellegekben egy rózsaszínű lángharang kolompol.

Kellemes tusízt idézve, virasztásomra fekete por esőzik lágyan. Lecsavarom a lámpafényt, az ágyra vetem magam, s befordulva az árny felé, titeket látlak, lányaim! királynőim!

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Munkások

Óh, ez a meleg februári délelőtt! Az alkalmatlankodó déli szél eljött, hogy ismét föltámassza szűkölködő, íztelen emlékeimet, fiatal nyomorunkat.

Henrikán parasztszoknya volt, fehér és barna kockákkal, amelyet a múlt században viselhettek, szalagos fejkötő és könnyű selyemkendő. Sokkal szomorúbb volt ez, mint valami gyász. Kirándultunk a város határába. Borús idő volt, és ez a déli szél fölízgatta az elpusztított kertek és a kiszáradt gyepek minden paraszti illatát.

Asszonyomat ez nem fárasztotta annyira, mint engem. Egy eléggé magas ösvényen, egy tócsában, melyet a múlt havi áradás hagyott hátra, nagyon kicsi halakra figyelmeztetett.

A város, füstjével és szakmák százaival, nagyon messzire követett az utakon. Óh, a másik világ, az ég áldotta gyarmat és az árnyékok! A déli szél elém idézte gyermekségem nyomorult kellemetlenségeit, nyári kétségbeeséseimet, azt a szörnyű mennyiségű erőt és tudást, amelyet

mindig visszatartott tőlem a sors. Nem! Nem töltjük a nyarat ebben a fősvény országban, ahol sohasem leszünk mások, mint eljegyzett árvák. Azt akarom, hogy ez a megkeményedett kar ne vonszoljon tovább egy kedves ábrándot.

JÓZSEF ATTILA FORDÍTÁSA

Hidak

Szürke kristályegek. Hidak fura rajza, ez itt egyenes, amaz ott domború, mások ferde szögekben dőlnek alá emezekre; s mindezeken ábrák, túl, a csatorna sugárzó részein is sokasodnak, de oly hosszan s lebegőn, hogy a part, kupolákkal rakva, lesüllyed és elenyészik. E hidak némelyikén még bódék kuporognak. Másokon póznák, jelzőlámpák és gyöngé mellvéd. Moll hangzatok keresztezik egymást s elsuhanak; kötelek nyúlnak fel a ladikokról. Látni egy rőt ruhát, más jelmezt is talán, s zeneszerszámokat. Népdal ez itt, főúri hangverseny töredéke, közös nagy himnuszok maradéka? Szürke és kék a víz, és széles, mint egy tengerszoros.

Egy fehér fénysugár, a mennyboltról alálövellve, megsemmisíti ezt a komédiát.

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Város

Újsütetű és korántsem elégedetlen polgára vagyok egy világvárosnak, melyet modernnek vélnek, mert a házak belső kiképzésében és külső alakjában éppúgy, mint a város rendezésében, minden eddig ismert ízlést mellőztek. Itt nyomát se lelheted a mindenféle babonaszobroknak. Az erkölcs és a nyelv - végre! - a legközvetlenebb kifejezőmódjáig egyszerűsödött. Az emberek milliói, akiknek nincs szükségük arra, hogy ismerjék egymást, oly egyformán töltik el neveltetésük, mesterségük és öregségük idejét, hogy életútjuk sokszorta rövidebb lehet, mint amit egy bomlott statisztika a kontinens népei közt kimutat. Mint ahogy ablakomból látom is az újdonsült kísérteteket, amint áthömpölyögnek az örökös sűrű szénfüstön - ó, erdei árnyékunk, nyári álmunk! -, az új Erinnüszekeket viskóm előtt, amely a házam és a szívem, mert itt minden erre hasonlít - a megkönnyezetlen Halált, ki fürge lányunk és cselédünk, egy kétségbeesett Szerelmet s egy szép kis Vétket, amely ott vinnyog az utca sarában.

SOMLYÓ GYÖRGY FORDÍTÁSA

Kerékvágás

Jobbra a nyári hajnal serkenti a park e zugában a lombokat, a párákat, a zajokat, balra a nedves országút ezernyi gyors keréknyomát őrzik a lejtők ibolyaszín árnyékukban. Tündérmenet. Valójában: szekerek, megrakva aranyozott faállatokkal, árbocokkal és tarka ponyvákcal, húsz foltos cirkuszi ló nagy galoppjában, és gyerekek és felnőttek, a legelképesztőbb állatokon; - húsz cifra járómű, fellobogózva, felpúpozva és kivirágózva, mint a hajdani vagy mesebeli hintók, tele külvárosi pásztorjátékra fölccicomázott gyerekekkel. - Még koporsók is, éjmennyezetük alatt fölszegve ében tollbokrétáikat; nagy, kék és fekete kancák ügetésében húznak el.

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Városok

Ezek a városok! Ez a nép, amelyért égbe nyúltak az álombeli Alleghanyk és Libanonok! Fából és kristályból épült házikók, melyek síneken és láthatatlan csigákon mozognak! Rézkolosszussokkal és pálmákkal övezett kazánok nyögnek dallamosan a tűzben. Szerelmes ünnepek csobognak a házikók oldalán futó szelemenekben. Harangjátékok csengése csiklánd a torokban. Óriás dalosok céhei rohannak hegycsúcsok fényeként rikító öltözékekben és lobogókkal. Örvények fölött átvetett pallókon Rolandok harsantják hősi kürtjeiket. Szakadékok hídján és fogadók tetején az ég ragyogása lobogózza fel a zászlórudakat.

Az összeomlott apoteózisok elérik a fennsíkokat, hol szeráfi kentaurnők forognak a lavínák között. A legmagasabb hegygerincek szintje fölött a Venus örökös születésétől felkavart tenger, tele dalárdás hajóhadakkal s ritka gyöngyök és kagylók zúgásával - a tenger olykor halálos kitörésektől sötétül el. A lejtőkön fegyver és kehely nagyságú virágok aratása zúg.

Mab királynő kísérete opálszín és vörös ruhákban vonul a vízmosásokon. Odafönt, a zuhogókban és málnabokrok között megállva, szarvasok szívják Diána csecsét. A kültelkek bacchánsnői zokognak, és a hold bög és üvölt. Venus belép a kovácsok és remeték barlangjaiba. Kürtök nyája zengi a nép gondolatait. Csontból épült kastélyokból ismeretlen zene kél. Minden legenda kivirágzik, és lendület járja át a régi várakat. A viharok paradicsoma roskadozik. A vadak örökösen az éjszaka ünnepének táncára lejtene. S egy órára elkeveredtem egy bagdadi sugárút forgalmában, ahol szervezetek énekelték az új munka örömét, sűrű szélben kerengve s nem tudva kikerülni a hegyek mesés jelenéseit, amelyek között újra találkozniuk kellett.

Milyen jó karok, milyen gyönyörű óra adhatja vissza nekem ezt a tájat, amely minden álmom s minden legkisebb rezdülésem szülője?

SOMLYÓ GYÖRGY FORDÍTÁSA

Csavargók

Nyomorúságos testvér! Mennyi szörnyű éjt virrasztottam át miatta! „Kelletlenül bocsátkoztam e kalandba. Tréfát üztem gyengeségéből. Az én hibámból térnénk vissza a száműzetésbe, szolgaságba.” Azt hitte, furcsán balkezes és együgyű vagyok, s aggasztó érveket tett hozzá.

Gúnyos mosollyal feleltem e sátáni doktornak, s végül is az ablakhoz léptem. Túl a mezőn, amelyen ritka zeneszó lobbant át olykor-olykor, létrehívtam az eljövendő éji pompa fantomképeit.

E félig-meddig egészségügyi szórakozás után végigdőltem a szalmazsákon. S majd minden éjszakán, alighogy elaludtam, a szegény testvér fölkelt, büzlő szájjal, kidülledt szemmel - amilyennek álmodta magát! -, s a szobába vonszolt, agyalágyult bánatú álmát üvöltve.

Mert én, a legtisztább jóindulattal, eltökéltem, hogy ismét azzá varázslom őt, aminek született: a Nap fiává - és kóboroltunk, barlangok borán és kétszersültön élve, s én igyekeztem megtalálni hozzá a helyet és a módot.

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Városok

Szabályos akropolisz, túl a modern barbárság leghatalmasabb koncepcióin: lehetetlen kifejezni a nappalnak azt a tompa színét, amelyet a megváltoztathatatlanul szürke égbolt teremt, a falak felséges ragyogását és a talajt borító örökös havat. Sajátságos behemót ízléssel újjáteremtették az építészeti minden klasszikus csodáját, s olyan képkiállításokon fordulok meg, amelyeknek helyiségei hússzor akkorák, mint a Hampton-Court. Micsoda kép! A minisztériumok lépcsőit egy norvég Nabukodonozor építette; az alsóbb hivatalnokok, akiket láthattam, a brahmanoknál büszkébbek, és én megremegtem, ha pillantásom a kolosszus-örökre és az építészeti tisztviselőkre esett. A terekbe, udvarokba és zárt teraszokba csoportosuló épületek kiforgatták a kocsisokat. A parkok a pompás művészettel megmunkált őstermészetet mutatják be, az előkelő negyednek megmagyarázhatatlan részletei vannak: egy tengerszoros, amelyen nem járnak hajók, óriás kandeláberekkel megrakott partok közt hőmpolygeti üvegszerű, kék szőnyegét. Egy rövid híd egy titkos folyosó kapujához vezet, közvetlenül a Szent Kápolna dómja alatt. Ez a dóm művészi acélszerkezet, átmérője körülbelül tizenötezer láb.

A rézveretű gyaloghidak, a teraszok és a csarnokokat és oszlopokat körülfutó lépcsők egy-egy pontján már azt hittem, meg tudom ítélni a város mélységét. Ez az a csoda, amelyről nem tudtam magamnak számot adni: milyen a szintje a többi városrésznek az akropolisz fölött vagy alatt? Aki korunktól idegen, képtelen itt eligazodni. A kereskedőnegyed egyetlen stílusban épült körcsarnok, karzatokkal és árkádokkal. Nem látni boltokat, de az úttesten a havat letiporták; egy-egy nábob - éppoly ritka látvány, mint egy vasárnap reggeli sétáló Londonban - gyémántos delizsánc felé igyekszik. Néhány vörös bársonypamlag: sarkvidéki italokat szolgálnak föl, az áruk 800 és 8000 rúpia közt váltakozik. Arra a gondolatra, hogy a színházakat kellene keresni ebben a körcsarnokban, azt felelem magamban, hogy elég komor drámák lappanghatnak ezekben a boltokban. Azt hiszem, rendőrség is van, de a törvény olyan furcsa lehet, hogy nem is próbálok magamnak fogalmat alkotni az itteni kalandorokról. A külvárost, amely éppoly elegáns, mint egy szép párizsi utca, fény és levegő becézi, a demokratikus elem néhány száz lélekre rúg. Itt a házak még nem sorakoznak egymásra; a külváros furcsa módon belevész a tájba, a „grófság”-ba, amely megtölti az erdők és a csodálatos növények örökös napnyugatát, ahol a szilaj nemesek vadásszák krónikáikat a teremtetten fényben.

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Virrasztások

1.

Ez a megvilágított nyugalom, se láz, se vágy, az ágyon vagy a réten.

Ez az imádó se-heves, se-gyenge. Az imádó.

Ez az imádott se-gyötrő, se-gyötört. Az imádott.

A lég, a lét, amit nem reméltünk. Az élet.

- Hát ez az?

- És az álom éled.

2.

A megvilágítás visszatér az élőfa épületre. A csarnok két végletéből, akármiféle cirádák is, összeillő domborulatok egyesülnek. A virrasztóval szemközi fal vájkók, füzérek, légköri kék, földmélyi megrázkódtatások lélektani sora. - Heves, gyors álom érzelmi csoportokról, mindenfajta jellemű alakokkal, valamennyi jelenség körében.

3.

A virrasztás lámpáiban és szőnyegeiben éjjel a habok moraja, hajótörzs mentén, hajóorr körül.

A virrasztás tengere, mint Amélie keble.

A szöttek, félmagasságig smaragd-árnyalatú sűrű csipkefigurák, ahová beköltöztek a virrasztás gerlicéi...

A fekete tűzhely lapja, kavicspartok valóságos csillagai; varázskutak; s a hajnal páratlan látványa ekkor.

WEÖRES SÁNDOR FORDÍTÁSA

Misztikum

A lejtő hajlatán a forgó angyalok gyapjúkontöse lebben, az acél- és smaragdfüvek közt.

Lángrétek ágaskodnak, egész a dombtetőig. Balról a sziklahát televényét öldöklések és háborúk gyalázták, és vészes lármák szövik rajta ívüket. A jobb felőli szirt mögött a napkelet s a friss jövő határai.

És míg a kép szegélye fenn tengeri kagylók s emberi éjek kavargó és gomolygó lüktetése, a csillagoknak és az égnek és mind a többinek virágos bája leereszkedik a lejtővel szemközt, mint egy kosár - átellenben velünk s alant a szakadék kék lesz tőle és kivirágzik.

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Hajnal

Átkaroltam a nyári hajnalt.

A paloták ormán még semmi sem moccant. Halott volt a víz. Az árnyak tábora még nem kerekedett föl a liget útjairól. Mentem, felriasztgatva a ürge és langyos leheleteket; és a drágakövek pillantást lövelltek, és a szárnyak zajtalanul felemelkedtek.

Az első esemény az volt, hogy az ösvényen, a már friss és ólomszürke csillogással rakottan, egy virág megmondta a nevét.

Fölnevettem a fenyők közt lebomló vízesésre: az ezüstös csúcson megismertem az istennőt.

Akkor egyenként felemeltem a fátylakat. Hadonászva, a fasorban. A lapályon, ahol aztán elárultam jelenlétét a kakasnak is. A városban a tornyok és a kupolák között menekült; és én üldöztem őt a folyó márvánnyal kövezett partjain, koldusként futottam asszonyi lényé után.

A kaptatón, egy babérliget mellett átöleltem rengeteg fátylával; éreztem egy kicsit hatalmas testét. Aztán a hajnal is, a gyermek is elterült a fák alatt.

Mire felébredtem, dél volt.

ILLYÉS GYULA FORDÍTÁSA

Virágok

Egy aranylépcsőzeten - selyemzsinórok, szürke fátylak, zöld bársonyok és kristálycsészék között, amelyek úgy setétlenek, mint a bronz a napban - látom a gyűszűvirágot, amint kinyílik egy terítőn, egy ezüstsodronyos, szemekkel és hajfűrtökkel ékes szőnyegen.

Agátra hintett sárga aranydarabok, smaragdkupolát tartó mahagóni oszlopok, fehér atlaszcsokrok és finom rubinrudacsákák veszik körül a vízirózsát.

Mint egy isten, akinek óriás kék szeme és hóból gyúrt tagjai vannak, a tenger és a menny duzzadó, fiatal rózsák csapatát csalja a márványteraszokra.

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Vidéki éji dal

Egy lehelet hatásos réseket nyit az ernyő-falakon - a roncsolt tetők örvényét megzavarja - a tűzhelyek határait szétsimítja - a kereszteződéseket elhomályosítja.

A szőlőskert hosszán, lábammal egy vízlefolyó csatornára támaszkodva, leereszkedem abban a hintóban, melynek korát eléggé jelzik a domború tükrök, kikerekített deszkafal táblák és körülfutó ülőhelyek. Álmom halottaskocsija, magányosan, együgyűségem juhászkunyhója, e kocsí ráfordul az elmosódott nagy út pázsitjára; és a jobb oldali tükör felső részének csorbájában forogtak a halvány holdfényű figurák,ombok, keblek.

Sötétzöld és kék árasztja el a képet.

Leszerszámozás egy kavicshalom környékén.

- Idefütytjünk a vihart, a Szodomákat és Szolimákat, s a vadállatokat és hadseregeket.

Az álom postakocsija és állatai újrakezdik-e a legfojtóbb szálerdők alatt, hogy szemig a selyemforrásba merítsenek?

És elhajtanak minket ostorral a csobogó vízen és szétterült italokon át, ráhemperedni a kutyák ugatására...

Egy lehelet a tűzhely határait szétsimítja.

WEÖRES SÁNDOR FORDÍTÁSA

Tengeri vers

Ezüst s réz kétkerekű kocsik -
acél meg ezüst hajóorrok -
tajtékot hasítanak -
bokrok töveit tépdésik ki.
A puszta áramai,
az apály roppant keréknyomai
kúszva keletre köröznek,
amerre az erdő oszlopai,
amerre a gát pillérei állnak,
s szögletükön tombolva a fény örvénye viharzik.

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Téli ünnep

Vízesés cseng vígoperai zugolyok mögött. A lámpafüzérek folytatódnak a folyókanyarulat melletti gyümölcsösökben és fasorokban - alkonyi zöldek és pirosak. Horatius nimfái az Első Császárság korabeli hajviselettel. - Szibériai körtáncok, kínai nők Boucher modorában.

WEÖRES SÁNDOR FORDÍTÁSA

Szorongás

Lehet-e, hogy megbocsássam Őneki a folyton elnyomott szándékokat - könnyed befejezés tegye jóvá a nyomorúság korszakait - a siker napja altassa el a végzetes ügyetlenség szégyenét?

(Ó, pálma! gyémánt! - szerelem, erő! - fentebb, mint minden öröm és dicsőség! - mindenképp, mindenütt a létező - démon, isten - ifjúsága: önmagam!)

Dédelgessük-e a tudományos tündérvjáték lehetőségeit, a társadalmi testvériség mozgalmait, mint az eredendő szabadság fokozatos diadalrajutását?

De a Vámpír, aki lovaggá tesz minket, megparancsolja, hogy azzal szórakozzunk, amit ő meghagy nekünk, vagy hogy különtségünkben tetszelegjünk.

Fetrengeni sebekben a lankasztó levegőn, a tengeren: a kínzásokban, a gyilkos víz és lég csendjében: a kínzásokban, melyek iszonyú hullámozó csendjünkben kacagnak.

WEÖRES SÁNDOR FORDÍTÁSA

Világváros

Az indigó-szorostól az ossiáni tengerekig, a zagyva ég mosta, rózsaszín és narancssárga fővenyen most nyílnak, egymást keresztezve, a kristály körutak, miket szemérmetlen módon szegény fiatal családok leptek el, akik a gyümölcsárusnál szerzik be táplálékukat. Semmi gazdagság. - A város!

A szurok-sivatagból fejvesztett menekülésben rohannak az iszonyú hordákban felsorakozó ködrétegekkel együtt a meghajtó, hátráló s olyan fekete füstként leszakadó égig, aminőt csak az Óceán tud teremteni, a sisakok, kerekék, bárkák, farukat mutató lovak. - Az ütközet!

Vesd fel a fejed: ez a boltíves fahíd; az utolsó számáriai konyhakertek; ezek a kipingált álarcok a hideg éjben ingó lámpa alatt; a feltűnő ruhájú, mulya kis sellő lent a folyónál; a fénylő kis koponyák a borsóágyásokban - és annyi más káprázat - a vidék.

Falakkal és kerítésekkel szegélyezett utak, melyek közt alig férnek meg a kis ligetek, s a szörny virágok, melyeket *szív*-nek és *hív*-nek hívhatnak, átkozottul hosszú damaszkuszi út - Rajnán túli, japán és guaraniai tündérrarisztokráciák birtokai, amelyek képesek még befogadni a régiek zenéit - és vannak fogadók, amelyek soha meg nem nyílnak többé; - vannak hercegnők, és ha még nem roskadtál össze, itt van a csillagok tudománya - az égbolt.

A reggel, amelyen Vele vitatkoztatok szakadó hóesésben, a zöld ajkak, a fagyok, a fekete zászlók és kék sugarak, s a sarki nap bíbor illata - az erőd.

SOMLYÓ GYÖRGY FORDÍTÁSA

Barbár

Jóval a napok és évszakok, a lények és földek után.

A zászló véres hús a tengerek és északsarki virágok selymén (amelyek nem léteznek).

Visszavonva a régi hősi kürtök - melyek még ma is szívünkig és agyunkig hatolnak -, távol a hajdani gyilkosoktól -

- Ó, a zászló véres hús a tengerek és északsarki virágok selymén (amelyek nem léteznek).

Szelídség!

Jégverésként zuhogó parázs - Szelídség! -, gyémánt záportüzek, miket a számunkra örökre megszenesedett földi szív ont. - Ó, világ! -

(Távol a régi menedékektől és régi lángoktól, miket hallunk és érzünk.)

Paraszak és tajtékok. Zene, felfordult mélységek örvénye, jégcsapok és csillagok össze-csendülése.

Ó, Szelídség, világ, ó, zene! És ott a hullámozó formák, veritékek, hajak és szemek! S a forró, fehér könnyek - ó, szelídség! -, és a női hang, mely a tűzhányók és északsarki barlangok mélyére hatol.

A zászló...

SOMLYÓ GYÖRGY FORDÍTÁSA

Végeladás

Amit a zsidók el nem adtak, most eladó, az, amit nemesség és bűn meg nem ízlelt, amit az átkozott szerelem s a tömegek pokoli becsületessége nem ismert! amit időnek és tudománynak nem kell megismernie:

A helyreállított Hang; minden korális és orkesztrális erők testvéri ébresztője és pillanatnyi alkalmazása; az egyetlen alkalom érzékeink felszabadítására!

Eladók a megfizethetetlen testek, minden fajon, minden társadalmon, minden nemem, minden származáson kívül! A kincsek, amelyek minden lépésnél felszökellnek! Gyémántok végeladása ellenőrzés nélkül!

Eladó a tömegeknek az anarchia; a felsőbbrendű amatőröknek az elnyomhatatlan elégtétel; a hűségeseinek és szerelmeseknek a borzalmas halál!

Eladók a lakások és a költözések, sportok, tündérajátékok és tökéletes kényelmek s a zaj, a mozgás és jövőendő, ami velük jár!

Eladók a kalkulus alkalmazásai s a harmónia hallatlan szökellései.

A nem sejtett találatok és kifejezések - rögtöni átvételre.

Láthatatlan ragyogású, érzékelhetetlen gyönyörű, esztelen és végtelen lendület - és őrtitka minden vétek számára - s ijesztő vidámsága a tömeg számára.

Eladók a testek, a hangok, a vitathatatlan, határtalan bőség, amit soha el nem fognak adni. Az árusok nincsenek a kiárulás végén! Az utazóknak nem kell oly gyorsan visszaadni megbízásukat.

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Fairy¹¹

Helénáért esküdtek össze a díszítő nedvek a szűz árnyékokban, s a szenttelen fények a csillagvilági csendben. A holt szerelmek öblei és a fáradt illatok egy értéktelen gyászbárára bízták a kíváncsi közönyt, és a néma madarakra a nyár hevét.

A rőzszeszedő nők dalának pillanata után a zuhatag zajánál, az erdei rom alatt, nyájkolompolás visszhangja a völgyben s sztyeppék kiáltozásai.

Heléna gyermekkoráért reszkettek a bozótok s az árnyak, s a szegények keble, s az ég legendái.

És a szeme, és a tánca magasztosabb, mint drágakövek csillogása, mint a hideg sugárzás, a díszítés gyönyörűsége s az egyedülvaló óra.

JÉKELY ZOLTÁN FORDÍTÁSA

¹¹ Fairy - (angol) tündér

Háború

Gyermekkoromban bizonyos egek finomították optikámat; s a jellemek alakították ki arculatomat. A jelenségek megmozdultak. Most a percek örökös váltakozása s a matematikák végtelene kiver a világba, ahol a furcsa gyermekség és mindenféle rettentő vonzalmak tisztelő körében el kell viselnem minden polgári sikert. Egy háborúról álmodom, amely jogos vagy jogtalan, de mindenképp váratlan logikájú.

S oly egyszerű, mint egy zenei mondat.

SOMLYÓ GYÖRGY FORDÍTÁSA

Ifjúság

1.

VASÁRNAP

A számolást félretéve, az elkerülhetetlen alászállás az égből, az emlékek látogatása s a ritmusok szeánsza tölti be a lakást, a fejet és a szellem világát.

- Egy ló száguld a kültelki gyepen, a kertek és ligetek mentén, a szén pestisétől ösztökélve. Egy dráma nyomorult nője, valahol a földön, sóhajtozik valószínűtlen búcsúzás után. A desperádók vihar, részegség és sebek után epekednek. Kisgyermekek átkozódásokat fojtanak el a folyók mentén.

Folytassuk a tanulást a falánk munka zajában, mely sűrűsül és behatol a tömegekbe.

2.

SZONETT

Rendes testalkatú *ember*, a hús nem szőlőskertekben függő gyümölcs volt-e, ó, gyermekség napjai! A test: tékozlani való kincs; ó, szeretni, a veszélyt vagy Pszükhé hatalmát? A föld hercegeket s művészeket termő dűlőkben bővelkedett, s a származás, a faj bűnökbe s gyászokba sodort: a világ, szerencséd s veszedelmed. De most, e halom munka, magad, számaid, magad, türelmetlenséged: már a te táncod és a te hangod, nem rögzítettek s cseppet sem erőltetettek, bár felfedezés és siker kettős eseményének okozói, a testvéri s titoktartó emberiségben a kép nélküli univerzum által; - az erő és a jog tükrözi a most egyedül megbecsült táncot és hangot...

3.

HÚSZ ÉV

A tanulságos hangok számúzve... A testi ártatlanság keserűen lehiggadva... Adagio. Ah! A serdülőkor végtelen önzése, a szorgos optimizmus: hogy tele volt azon a nyáron virággal a világ! A haldokló dallamok és formák... Egy kórus, hogy csillapítsa a tehetetlenséget és hiányt! Éji melódiák üvegkórusa... Valóban, az idegek hamar elkalandoznak.

4.

Még Szent Antal megkísérlésénél tartasz. A szárnyszegett lelkesedés vergődése, a gyermeki gög rágásai, a levertség és a rémület. Mégis hozzálatsz e munkához: minden harmonikus és architekturális lehetőség izgalomba jön ülőhelyed körül. Tökéletes, meglepő lények ajánlkoznak fel tapasztalataidnak. Köreidbe álomszerűen tódul régi tömegek kíváncsisága és semmittevő luxusoké. Emlékezed és érzékeid már egyebek sem, mint teremítő lendületed táplálékai. De hát a világ, mire kikerülsz, mivé válik? A mostani jelenségekből semmi, annyi szent.

JÉKELY ZOLTÁN FORDÍTÁSA

Hegyfok

Briggünket az arany hajnal és a borzongó alkonyat a nyílt tengeren érte, ezzel a bizonyos villával és járulékos épületeivel szemben, melyek együttesen egy akkora hegyfokot képeznek, mint Epeirosz és a Peloponnészosz, vagy mint Japán fő szigete, vagy mint egész Arábia! Szentélyek, melyeket megvilágít a hajók ünnepélyes bevonulása, a modern partvédelem hatalmas képei; forró virágokkal és bacchanáliákkal ékített homokdűnék; Karthágó nagycsatornái és egy kusza Velence Rakpartjai; erőtlen Etna-kitörések, virágárcok és gleccserpatakok; németnyárfák övezte fürdőházak; japánfák fejével bólogató különleges függőkertek; Scarborough és Brooklyn „Royal”-jainak és „Grand”-jainak köríves homlokzata; és a hozzávaló vasutak veszik körül, fúrják keresztül, borítják el ennek a szállodának architektúráját, mely Itália, Amerika és Ázsia legelegánsabb és leggrandiózusabb építményeinek történetéből merített ihletet, s amelynek fénnel, italokkal és dús légáramlatokkal éppen teli ablakai és teraszai tárva-nyitva állnak az utazók és a nemesurak szelleme előtt, lehetővé téve a nappal óráiban a partvidék minden tarantellatáncának, sőt a művészetek kiváló völgyeiben fölhangzó ritornelleknek is, hogy pompázatos díszbe borítsák a Hegyfok-Palota homlokzatát.

TELLÉR GYULA FORDÍTÁSA

Színpadok

A régi Színház továbbszövi akkordjait, és szétosztja idilljeit: Színpad utcák.

Hosszú fa-töltés egy kavicsos mező teljes hosszában, ahol a barbár tömeg tolong póre terebélyek alatt.

Feketefátylas folyosókon, követve a lámpás és lombdíszes sétálók lépteit,

a komédiás madarak lecsapnak az állványzatos hajóhídra, melyet a nézők bárkáival borított szigettenger mozgat.

Lírai jelenetek, síp- és dobkísérettel, a mennyezetre illesztett zegzugokban ívelnek, modern klubszalonnok vagy régi keleti termek körül.

Inceleg a tündérvjáték a sarjúerdő-koronás amfiteátrum felszínén - vagy ágál és modulál Boiotia népe számára, lengő szálerdők árnyán, megművelt földek szélén.

A vígopera szétoszlik a mi színpadunkon tíz választó-fal metszészvonalán, melyeket az erkélytől vontak a tüzekig.

WEÖRES SÁNDOR FORDÍTÁSA

Történelmi este

Bármelyik estén, például, megeshet az együgyű kirándulóval, mikor visszahúzódik gazdasági borzalmainktól, hogy egy mester keze átlelkesíti a mező cimbalmát; a tó mélyén kártyáznak, királynék és kegyencnők szellemidéző tükrében; megjelennek szent asszonyok, fátylak, s a harmónia fiai, s mesés futamok az alkonyatban.

Megremeg a vadászatok és falkák elhaladtakor. A színjáték csepereg a pázsitszínpadon. És a szegények s gyengék zavara e balga síkokon!

Rabszolga-látomás szerint Németország a holdak felé emelkedik; a tatár puszták megvilágosodnak; ősi lázadások kavarnak a Mennyei Birodalom közepén; a szirtlépcsőkön és szikla-karosszékeken kis halvány, lapos világ épül, Afrika és a Vadnyugat. Aztán jól ismert tengerek és éjszakák tánca, értéktelen vegyületek, képtelen dallamok.

Ugyanaz a polgári varázslat mindenütt, ahol a poggyász letesz bennünket! A legelemibb fizikus is érzi, hogy nem lehet tovább hódolni e személyes atmoszférának, anyagi lelki-furdalások kódéneke, mit megismerni is szomorúság.

Nem! Pillanata gőzkitörésnek, elmozduló tengereknek, földmélyi tűzvésznek, elragadott bolygóknak, nyomukban tömeges pusztulás, a Bibliában és a Nornák által alig-kajánul megállapított bizonyosságok, amiket komolyan szem előtt kell tartani. - Ám ez nem lesz mesés következmény!

WEÖRES SÁNDOR FORDÍTÁSA

Bottom

Bár a való túl tövises az én nemes természetemnek - mégis hölgyemnél voltam, mint kékes-szürke nagy madár, amely egyre a mennyezet párkányai felé csapong, s az este árnyékai közt verdesi szárnyát.

Egy baldachinos ágy előtt, mely imádott ékszereit és teste remekműveit hordja ölében, nagy medve voltam én, ínyem lila, bánattól ősz a szőröm, és szemem rátapadt a tükörrasztal kristály-s ezüstneműire.

Egyszerre minden árnyék lett, s izzó akvárium.

Reggel - lármás júniusi hajnal - a rétekre futottam, szegény számár, panaszomat lengetve s trombitálva, míg csak a kültelki szabinák rá nem vetették magukat szügyemre.

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

H

Minden szörnyűség merénylet Hortense kegyetlen gesztusai ellen. Magánya az erotikus mechanizmus; fáradtsága a szerelmes dinamizmus. Egy gyermekkor fölügyelete mellett ő volt számos korszakon át a fajták izzó higiéniaja. Ajtaja azóta kinyílt a nyomorra. A mai lények erkölcsisége megosztódik szenvedélyében vagy tevékenységében.

Ó, újonc szerelmek iszonyú borzongása a vérmocskolta földön és a fénylő hidrogénen át! - találjátok meg újra Hortense-t.

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Mozgás

A kigyózó mozgás a zuhatagok meredek partján,
az örvény a fartőke körül,
a lépcsőkar gyorsasága,
az áramlás roppant irama
viszi az utasokat hallatlan fényeken
és kémiai újdonságokon át,
hullámvölgyek forgatagába és áramló vizekbe
bugyolálva őket.

Világhódítók ők,
kémiai személyes jósorsukat keresik;
sport és kényelem utazik velük;
hajójukon magukkal viszik
a fajok, osztályok s barmok nevelését:
nyugalom és szédület
a vízőzön-kori fényben,
a tudós kutatás rémes estéin.

Mert a készülékek közti beszélgetésből, vérből, virágból,
tűzből, csecsebecsékből,
az izgatott számvetésekből az illanó hajón
látni - gátként pörögve, túl a hajtó vizi-úton,
szörnyűségesen, önmagát végtelenül megvilágítva
- tudományuk raktárát;
hajszolódnak a harmonikus eksztázisban
és a fölfedezés heroizmusában.

S a legmeglepőbb légköri támadások közt is
félrehúzódik a hajón egy ifjú pár
- bocsánandó ősi vadság? -,
és dalol és szilárdan áll.

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Ájtatosság

Nővéremnek, Vanaen de Voringhem Louise-nak: - Kék főkötője forduljon az Északi-tenger felé. - A hajótöröttekért.

Nővéremnek, Audois d'Ashby Leonie-nak. Bűrök! - rovardongta s búzló nyári burján. - Anyák és gyermekek láza ellen.

Lulunak - a démonnak -, ki őriz valami vonzalmat a kápolnákhöz a Barátnők és tökéletlen nevelése idejéből. A férfiakért. - Madame ***-nak...

A kamasznak, ki voltam. E szent aggastyánnak, remeteséget vagy missziót.

A szegények lelkének. S egy igen magas papi méltóságnak.

Úgyszintén minden kultusznak oly kegyeletes kultikus helyeken, hol meg kell adnunk magunkat, engedvén a pillanat kényszerének, vagy inkább önnön komoly vétünknek.

Ma este, Círcetónak, magas jeget, halkövérségűt és átderengőt, mint a sarki éj tíz hónapja - (szíve ámbra és tapló) -, egyetlen imádságomért, mely néma, mint az éjszaka e tájai, s amely ádázabb bravúrokat előz meg, mint az ádáz sarki káosz.

Minden áron és minden széllel, még a metafizikai utazásokban is... - De *akkor* már nem.

JÉKELY ZOLTÁN FORDÍTÁSA

Demokrácia

„Szennyes táj felé indul a lobogó, tájszólásunk elnyomja a dobszót.

A központokban a legcinikusabb prostitúciót fogjuk táplálni. Lemészároljuk a logikus lázadásokat.

A borstáblákra és a felázott földekre! - a legszörnyűbb ipari vagy katonai kizsákmányolások szolgálatába.

Viszontlátásra itt, akárhol. Jóakarátú újoncoknak szilaj lesz a filozófiánk; tudatlanok vagyunk a tudomány, minden hájjal megkentek a kényelem számára, pukkadjon meg a világ. Ez az igazi induló. Előre, rajta!”

KARDOS LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Szellem

Ő a szeretet és a jelen, mert kitérte a ház kapuját a tél tajtéka s a nyár zsongása előtt, ő, aki megtisztított ételt és italt, ő az illanó kelyhek varázsa s az állomások emberfeletti gyönyörűsége. Ő a szeretet és a jövő, az erő és a szerelem, amelyet, megállva a dühök és unalmak közepette, ott látunk szállani a viharos égen és az elragadtatás lobogói között.

Ő a szerelem, az újra feltalált, a tökéletes mérték, a váratlan és bámulatos értelem és az öröklét: a szerkezet, amit végzetes képességek szeretnek. Mindnyájan megértük az ő és a magunk megadásának borzalmát: ó, egészségünk gyönyöre, tehetségünk lendülete, önszeretet és iránta való szenvedély, őiránta, aki egész végtelen életén át minket szeret...

S mi eszünkbe idézzük őt, akinek nyoma sincs... S ha vége az Imádatnak, csendül, csendül az ő ígérete: „El e babonákkal, e régi testekkel, e kapcsolatokkal és ezekkel az időkkel. A mi korunk az, amely odavan!”

Nem fog elmenni és újból alászállni valamiféle égből, nem fogja megváltani az asszonyok dühét és a férfiak vidámságát és mindezt a vétket: már megváltotta azzal, hogy van és hogy szeretik.

Ó, lélegzete, feje, futása: a formák és a tett félelmes gyorsaságú tökélye.

Ó, mily termékeny a szellem s a mindenség mi óriás!

A teste! az álmodott feloldódás, az új erőszakkal keresztezett bájának megtörése!

S a tekintete! a tekintete! mindaz a régi térdeplés és fájdalom, amit felszabadít.

S a napja! a zengő és mozgó szenvedések felszívódása a sokkal áthatóbb zenében!

S a léptei! a régi hódításoknál hatalmasabb népvándorlások.

Ó, Ő és mi! az elveszett irgalomnál jótekönyebb gög.

Ó, világ! s az új gyötrelmek ragyogó éneke!

Ő mindönket ismert és mindönket szeretett. Bárcsak bágyadt erőnkkel és érzelmeinkkel meg-
láthatnánk, ideszólíthatnánk és visszabocsáthatnánk foktól fokig, viharzó sarkvidéktől
palotákig és tömegektől a tengerpartokig, tekintetről tekintetre e téli éjszakán, és a mocsarak
alatt és hómezők fölött bárcsak követhetnénk tekintetét, lélegzetét, testét és napjait.

SOMLYÓ GYÖRGY FORDÍTÁSA

EGYÉB MŰVEK - VÁZLATOK

VÁZLATOK

A szerelem sivatagai

BEVEZETÉS

Ezek az írások egy ifjú, egészen ifjú embertől valók, kinek élete kallódva fejlődött; anyátlanul, hazátlanul, kívül mindazon, amit általában ismernek, minden erkölcsi erőt elkerülve; már számos szájalmas ifjúnak ez volt a sorsa. De ő annyira megtört és megzavarodott, hogy csak a halál felé ment, mint egy szörnyű és végzetes tisztaság felé. Mert nem szerette a nőket - bár szenvedélyes volt -, lelkét és szívét, egész erejét különös és szomorú tévelygések felé emelte. A következő álmok - az ő szerelmei! -, melyek ágyban és utcán szálltak hozzá, s ezek következményei és befejezése: talán jámbor vallásos elmélkedésekké alakulnak át. Ismeretes a legendabeli Mohamed-hívők folytatásos álma - pedig azok hősök és körülmélettek! Ám ez a furcsa szenvedés, melynek hitelessége nyugtalanító, felidézi az őszinte kívánságot, hogy ez a közénk tévedt Lélek, ki, úgy látszik, a halált akarja, azonnal találkozhassék komoly vigasztalással, és boldog lehessen.

1.

Ekkor az Asszonyt láttam a Városban, és hozzá beszéltem, ő pedig hozzám beszélt.

Egy szobában voltam, világosság nélkül. Bejöttek és mondták, hogy hozzám érkezett: és én megláttam őt az ágyamban, egészen az enyém, világosság nélkül! Igen megilletődtem, főképpen azért, mert a családi hajlékban voltunk: meghatott szorongás vett rajtam erőt. Én topngos voltam, ő pedig nagyvilági hölgy, aki átadja magát: hadd essék túl rajta! Valami hallatlan szorongás: megragadtam őt, és kidobtam az ágyból, majdnem meztelen; és mondhatatlan gyengeségemben rábuktam, és vele vonszolódtam a szőnyegeken, világosság nélkül. A családi lámpa vörös fényt vetett sorban a szomszéd szobákba. Ekkor az asszony eltűnt. És én több könnyet ontottam, mint amennyit Isten valaha is kért.

Kimentem a végtelen városba. Ó, fáradtság! Elmerültem a süket éjbe és a boldogság hajszo-lásába. Olyan volt, mint egy téli éj, tele hóval, hogy örökre betemesse a világot. Barátaim, akikhez kiáltottam: ő hol lehet? - csalfán válaszoltak. Üvegajtók előtt várakoztam, ahol ő minden este jár: eltemetett kertbe futottam. Visszalöktek. Mérhetetlen sokat sírtam mindezen. Végül lementem egy poros térségre, gerendarakásra ültem, és testem könnyhullatása bevégyödött az éjszakával. - De fáradtságom folyton visszatért.

Megértettem, hogy Ő a mindennapjaié; s hogy jóságának visszatérte tovább késne, mint egy csillagé. Ő nem tért vissza, nem tér soha vissza, az Imádandó, aki eljött hozzám - sose hittem volna. Igaz, ekkor én többet sírtam, mint a világ minden csecsemője.

2.

Bizonyára ugyanaz a táj ez. Szüleimnek ugyanaz a falusi háza: ugyanaz a terem, az ajtók fölött megbámult pásztorjelenetek, fegyverekkel, oroszlánokkal. Vacsora egy szalonban, gyertyákkal és borokkal és ódon faburkolatokkal. Az ebédlőasztal igen nagy. A szolgálólányok! Sokan voltak, amennyire visszaemlékszem. - Ott volt egy régi, fiatal barátom, pap, és papöltözetben; ez alkalommal: azért, hogy szabadabb lehessen. Emlékszem bíbor szobájára, sárga papirosablakokkal; és könyvei, a rejtettek, megmerültek az óceánban.

Én elhagyatott voltam itt, a mérhetetlen vidéki házban. A konyhán olvasgattam, ruhám sarát a vendégek előtt szárogattam, a szalon beszélgetései közepette; halálosan megrendített a reggeli tejnek s a múlt századi éjnek duruzsolása.

Mély árnyú szobában voltam: mit műveltem? Egy szolgáló jött mellém: mondhatom, kiskutya volt, bár szép, és velem kegyesen anyáskodott: tiszta, ismerős, csupa báj! Megcsípte a karomat.

Már arcára se nagyon emlékszem; karjára se, melynek bőrét két ujjam közt pödörtem; szájára se, hová az enyém lecsapott, mint kétségbeesett kis hab, vég nélkül marcangolva. Feldöntöttem őt, párnákból és vitorlavászonból készült fészekben, egy fekete sarokban. Már csak a fehér csipkéjű bugyogójára emlékszem.

Aztán, ó, kétségbeesés! a rejtő-fal elmosódottan átalakult lombárnyá, és engem eltemetett a szerelmes szomorúságú éj.

WEÖRES SÁNDOR FORDÍTÁSA

Johannikus sorozat

(VÁZLATOK)

1.

Szamariában többen is tanúbizonyságot tettek róla, hogy hisznek benne. Nem látta meg őket. Szamaria, az újgazdag, az önző; merevebben ragaszkodott protestáns törvényéhez, mint Júda az ősi kőtáblákhoz. Ott az egyetemes gazdagság lehetővé tett minden fölvilágosult vitát. Az alakoskodás, a rutin szolgálja és katonája, már behízelegte volt magát a szívükbe, már több prófétát megölt.

Baljós szó volt ez, az asszony szava a kútnál: „Te próféta vagy, tudod, mit tettem.”

A nők és a férfiak hittek a prófétának. Most az államférfinak hisznek. Pár lépésnyire az idegen várostól, s képtelenül rá, hogy anyagilag megfenyítse: ha mint prófétát elárulják, mert olyan furesán mutatkozott - mit tett volna?

Jézus nem tudott mit mondani Szamariának.

2.

Galilea könnyű és kedves levegője: a lakosok kíváncsi örömmel fogadták: látták, amint a szent haragtól remegve ostorral kergeti ki a templom előcsarnokából a pénzváltókat és a kalmárokat. A sápadt és lobbanékony fiatalság csodája - gondolták.

Érezte kezét gyűrűvel rakott kezek közt s egy százados ajkán; a százados a porban térdelt: feje félig kopasz volt, de azért eléggé tetszetős.

Kocsik jöttek-mentek a szűk utcákon; a városkához képest meglehetősen élénk forgalom; úgy látszott, minden nagyon is elégedett ezen az estén.

Jézus visszavonta kezét: gyermeki és nőies gög rebrent benne: „Ti, ha csak csodákat nem láttok, nem hisztek.”

Jézus még nem tett csodát. Egy menyegzőn, egy zöldes rózsaszínű ebédlőben kissé emeltebb hangon beszélt a Szent Szűzzel. És Kafarnaumban sem a piacon, sem a tóparton nem beszélt senki a kánai borról. Legföljebb a polgárok.

Jézus így szólt: „Menj, meggyógyult a fiad.” A százados elment, úgy, ahogyan valamilyen könnyű orvosságot visz az ember, Jézus pedig folytatta útját a kevésbé népes utcákon; a kövek közt narancsszínű szulákok s borrágók villogtatták mágikus fényeiket, s ő végül megpillantotta távolból a poros mezőséget, aranybimbókkal, s a margarétákat, amint irgalomért könyörögnek a naphoz.

3.

Betsaida, az öttornácos medence, unalomfészek volt. Mindig esőverte és fekete, baljóslatú mosdótálnak látszott, a koldusok ott nyüzsögtek a belső lépcsőkön, melyeket pokolfények előfutáraként e viharvillogás sápasztott fakóra, s te tréfálkoztál vak kék szemükön, a csontjaikat burkoló kék és fehér rongyokon; ó, kaszánya-mosókonyha, ó, népfürdő! A víz mindig fekete volt, s egyetlen beteg sem esett belé, még álmában sem.

Itt hajtotta végre Jézus első nagy jelentőségű tettét, a gyalázatos betegekkel. Februári, márciusi vagy áprilisi nap volt, a délután kétórai napsugár nagy fénynyalábot terített a halott vízre, s mert onnét letről, messze a betegek háta mögül jól láthattam mind a kristály kelevényeket s e mennyezet férgeit, melyeket, mint féloldalt fekvő angyal, ez az egyetlen sugár sarjasztott létre: izgett-mozgott valamennyi végtelenül sápadt visszfény.

A bűnök, a démon könnyű és szívós fiai, melyek a csak valamennyire is érzékeny szívek számára szörnyetegeknél iasztóbbakká tették ezeket az embereket, mind felé akarták vetni magukat e vízbe. A betegek leszálltak, már nem tréfálkozva, hanem sóvárgón.

Akik elsőnek léptek bele, gyógyultan keltek ki belőle - mondták. Nem. A bűnök visszadobták őket a lépcsőkre; és arra kényszerítették őket, hogy új állomáshelyet keressenek: mert Démonuk csak ott bír megmaradni, ahol biztos az alamizsna.

Jézus nyomban a dél órája után lépett be. Senki nem mosott s nem vitt a vízbe barmokat. A világosság a medencén sárga volt, mint az utolsó szőlőlevelek. Az isteni mester egy oszlopnak támaszkodott: nézte a Bűn fiait; nyelvükkel a démon öltötte nyelvét, s kacagott a világra.

Az Inaszakadt, aki eddig oldalán hevert, fölállt, végigment a tornácon, s a kárhozottak látták, hogy rendkívül biztos léptekkel vonul ki, és tűnik el a városban.

RÓNAY GYÖRGY FORDÍTÁSA

Szív dobog a reverenda alatt

Egy papnövendék vallomásai

...Ó, Thimothina Labinette! Ma, hogy felöltöttem a szent köntöst, felidézhetem a reverenda alatt szunnyadó, immár kihűlt szenvedélyt, mely a seminarista köpeny alatt tavaly megdobogtatta szívemet!...

18... május 1-jén

...Itt a tavasz. *** abbé cserepében rügyezik a szőlővessző: apró, zsenge hajtások ülnek zöld cseppekben az udvari fa ágain; mikor a minap kiléptem a tanuló teremből, a második emelet ablakában megpillantottam valamit, amiben a Fő*** borvirágos orrát kell gyanítanom. J*** cipőjéből enyhe bűz árad; és észrevettem, hogy a növendékek módfelett gyakran kimennek az udvarra, hogy... Ők, akik úgy éltek a tanulóteremben, mint a vakondok, nyomottan, elmerülve hasukban, a barmok sűrű és forró leheletével nyújtogatva vörös képüket a kályha felé! Mostanában nagyon sokáig maradnak a levegőn, és amikor visszatérnek, vigyorognak, és aprólékos gonddal - nem, tévedek, nagyon lassan - zárják el nadrágjuk szorosát, kényeskedve, mintha ösztönösen kedvüket lennék ebben a műveletben, amely valójában semmiség...

május 2-án

A Fő*** tegnap lejött a szobájából, behunyta szemét, elrejtette kezét, és félénken, fázósan vonszolta kanonokpapucsait egy macskaugrósnyira az udvarban...

Szívem íme kiveri a taktust keblemben, mellem a mocskos padon dörömböl! Ó, hogy gyűlölöm most azt az időt, mikor a növendékek piszkos ruháikban olyanok voltak, akár a verejtékben fürdő birkák, és a gázláng alatt, a tanulóterem bűzös levegőjében, a kályha bágyasztó melegében szundikáltak!... Kitárom karjaimat! Sőhajtok, kinyújtom lábaimat... Érzem, hogy nagy dolgok vajúdnak fejemben, ó, nagy dolgok!...

május 4-én

...Tessék, tegnap már nem bírtam magammal: mint Gábrriel arkangyal, hallottam szívem szárnycsapásait. A szentlélek fuvallata átjárta lényemet! Lantot ragadtam, és rázendítettem:

Ó, Mária,
esedezz értünk,
ki szülted nekünk
szent fiadat!

Sanctus Christus!
Ó, szűzen terhes,
malasztal teljes,
kegyelmet adj!

Ó, ha ismernétek a titokzatos illatot, mely felkavarta lelkem, mialatt letéptem e költői rózsaszirmait! Hárfát ragadtam, és mint a zsoltáros, mennyei magasságokba emeltem ártatlan és tiszta hangomat!!! *O altitudo altitudinum!*...

május 7-én

Ihletem - ó, jaj! - bevonta szárnyait, ám a szidalmak és a gyötrelmek súlya alatt én is azt mondom, amit Galilei: És mégis mozog! - Értsd: mégis mozognak! - Oktalanul elejtettem a fenti vallomást... J***, a legvadabb janzenista, a Fő*** legádázabb csatlósa felszedte, és titokban átadta urának; hogy azonban az egyetemes sértés fenekére taszítson, minden barátjának megmutatta versemet a szörnyeteg!

A Fő*** tegnap magához rendelt: beléptem szobájába, s igazam szilárd tudatában álltam meg előtte. Kopasz fején alattomos villámként rezgett egyetlen szál vörös haja; szeme kiült zsírpárnáira, mégis nyugodtan, békésen csillogott; orra, mely cséphadaróra emlékeztet, a szokásos táncot járta; elrebegett egy *oremus*-t, megnyálazta hüvelykujja hegyét, lapozott egy könyvben, és előhúzott egy összehajtogatott, piszkos papírszeletet...

Óóóó Maháriiaa!...

Esedeeezz éhértünk!

Becsmérelte versemet! Leköpte a rózsámat! Felcsapott Brid'oisonnak, adta a Józsefet, a mulyát, hogy bemocskolja, hogy beszennyezze ezt a szüzi éneket! Dadogott, a tömény gyűlölet fintorával nyújtott meg minden szótagot, majd amikor a hatodik sorhoz ért - *Szüüüzen teheerhes!* -, eltorzította orrhangját és - ő!! - felcsattant: *Szüzen terhes! Szüzen terhes!* Oly hangon mondta ezt, miközben borzongva összeráncolta kidudorodó pocakját, oly iszonyatos hangon, hogy szemérmes pír lepte el a homlokom. Karjaimat a mennyezet felé tárva, térdre borultam, és felkiáltottam: - Ó, atyám!...

- A laaantja! a hárfája, fiatalember! a hárfája! titokzatos illatok! melyek felkavarták a lelkét! Hiszem, ha látom! Istentelen vallomásában, ifjú lélek, holmi világias hajlamot, veszedelmes fegyelmezetlenséget, miegymást észlelek; a bűn lejtőjét gyanítom benne!

Elnémult. Potrohán remegés futott végig, majd ünnepélyesen így szólt:

- Hisz ön, fiatalember?...

- Miért e kérdés, atyám? Vagy talán tréfára nyíltak ajkai?... Igen, hiszek mindabban, amit anyám... az Anyaszentegyház tanít!

- De... Szüzen terhes!... A fogantatásról van szó, fiatalember, a fogantatásról!...

- Atyám! Én hiszek a fogantatásban...

- Jól teszi, fiatalember! Olyan dolog az...

Elhallgatott, majd így folytatta: - A fiatal J*** tájékoztatott az ön magaviseletéről; jelentésében megállapítja, hogy ön napról napra megrögzöttebben rakja szét lábait a tanulóteremben; azt állítja, hogy tulajdon szemével látta, amint ön, mint afféle nyegle ifjonc, teljes hosszában elnyúlt az asztal alatt. Olyan tények ezek, melyek torkára forrasztják a szót... Jöjjön közelebb, és térdeljen ide, szorosan mellém; szelíden akarom kifaggatni. Feleljen: gyakran szétrakja lábait az osztályban?

Aztán vállamra tette a kezét, átkarolta nyakamat, szeme felcsillant, és mindenfélét elmondatott velem lábaim szétterpesztéséről... Sietek bevallani önöknek, hogy undorító volt, és ezt én mondom, aki jól tudom, hányadán állunk az ilyen jelenetekkel!...

Így hát beárultak, megrágalmazták szívemet és szemérmemet - és tűnöm kellett, mivel a növendékek névtelen leveleit egymás ellen, a Fő***höz intézett jelentéseket engedélyezik, sőt megkívánják - én meg bejöttem ebbe a szobába, hogy ennek a dagadt alaknak a keze alá kerüljek!... Ó, a szeminárium!...

május 10-én

Ó, tanulótársaim iszonyatosan gonoszok és szörnyen buják. Az osztályban ezek az avatatlanok valamennyien ismerik versem történetét; amint elfordítom fejem, megpillantom a kehes D*** arcát, és tüstént hallok suttogását: - És a hárfád? Hát a hárfád? És a naplód? - Aztán a hülye L*** füzi tovább: - És a lantod? Hát a hárfád? - Majd hárman vagy négyen suttogják kórusban:

Ó, Mária,
Esedezz értünk!

Tudom én, hogy nagyon együgyű vagyok: nem rugdosom meg magam, Uram Jézus! - De hát végül is én nem árulkodom, nem írok anonim leveleket, szent költészetem és szemérmetességem pedig mellettem kardoskodik!...

május 12-én

Tudod-e, szerelmem tüze miért lobog?
Virág virít, madár üdvözl: Jó napot!
Már itt a kikelet! A kedves angyal itt van!
Tudod-e, miért forr a mámor vágyaimban?
Nagymamám angyala, bölcsőmnék angyala,
tudjátok-e, miért vagyok madárka ma?
Lantom miért remeg, miért csapongok egyre,
mint a csicsergő fecske?

Tegnap, a tízperces szünetben írtam ezt a költeményt; bementem a kápolnába, bezárkóztam egy gyóntatószékbe, s itt zsenge ihletem felröppenhetett az álom és a csend birodalmába, a szerelem szférái felé. S mivel éjjel-nappal kotorásznak a zsebemben, hogy a legkisebb papírszeletet is elvegyék, versemet a legalsó ruhám szegélyébe varrtam, abba, mely közvetlenül a bőrömet takarja; lecke közben benyúlok öltönyöm alá, szívemre vonom a költeményt, és hosszan szorongatom, elmerengve...

május 15-én

Legutóbbi vallomásom óta bizony sebesen peregtek az események, s nem is akármilyen, hanem igen ünnepélyes események, olyan események, melyeknek hatása rettenetesnek ígérkezik jövőendő és lelki életemre!

Imádlak, Thimothina Labinette!
Imádlak, Thimothina Labinette!

Imádlak! Hadd énekeljem el a lantomon - miként az isteni zsoltáros a pszaltérionján -, hogyan pillantottalak meg, és hogyan pattant szívem a szívedre, örök szerelemre!

Csütörtökön kimenőnapunk volt: mi, növendékek, két órát maradhatunk távol; én is éltem az alkalommal: anyám legutóbbi levelében ezt írta: „...fiam, lyukas óráid felületes eltöltése végett eredj Césarin Labinette úrhoz, megboldogult atyád ismeréséhez, akinek előbb-utóbb amúgy is be kell mutatkoznod felszentelésed előtt...”

...Felkerestem hát Labinette urat. Nagyon lekötötte azzal, hogy se szó, se beszéd, a konyhájába száműzött: leánya, Thimothina, miután egyedül maradt velem, fogott egy rongyot, megtörülte az öblös bögrét, melyet a szívére szorított, majd hosszú csend után így szólt hozzám: - Nos, Léonard úr?...

Zavaromban, hogy e fiatal teremtéssel kell megosztanom a konyha magányát, mindaddig lehunyva tartottam szemem, és szívemben felidéztem Mária szent nevét: most pironkodva felvettem fejem, partnerem szépsége láttán azonban elfúlt a hangom, és csak ezt tudtam elhebegni: - Kisasszony?...

De szép voltál, Thimothina! Ha festő lennék, ezen a címen örökíteném meg vásznamon szent vonásaidat: a Bögrtartó Szűz! De én csak költő vagyok, s nyelvem csupán tökéletlenül magasztalhat...

A fekete takaréktűzhely lyukaiban vörös szemként izzott a parázs; a fazekakból vékony csíkban feltörő gőz káposztaleves és babfőzelék mennyei illatát sodorta magával; és a tűzhely előtt, finom orroddal e főzelékek szagát szimatolva, szépséges szürke szemedet kövér macskákra szegezve, edényedet törülgetted, ó, Bögrtartó Szűz! Hajad lapos és halovány fonatai szemérmesen tapadtak homlokodra, mely sárga, akár a nap; szemedtől kékes barázda húzódtott arcod közepéig, mint Szent Teréznek! A bab illatával eltelt orrod érzékeny cimpái hevesen lüktettek; az ajkad felett kígyózó selymes pihe nem csekély mértékben járult hozzá arcvonásaid erőteljes jellegének kidomborításához; és csintalan szőrszálak ficáinkoltak a szép barna jegyen, mely álladon tündökölt; illedelmesen fésült hajadat hajtúk fogták össze tarkódon, egy kurta fürt azonban szabadon lebegett... Kebleidet hiába kerestem; nincsenek kebleid: megvted ezeket a világias ékítményeket: szíved a kebled!... S mikor megfordultál, hogy széles lábaddal megfenyítsd aranyos macskád, megpillantottam kiálló lapockádat, mely felrántotta ruhád, és derekad két erősen hangsúlyozott ívének kecses riszálása láttán szívemet átütötte a szerelem nyila!...

Ettől a perctől fogva imádtalak: nem a hajadat, nem a lapockádat, nem is alakod lenti visszájának riszálását imádtam: én ugyanis a szent szerénységet szeretem az asszonyban s a szűzben; a szemérem és az irgalom látványától ágaskodik szívemben a szerelem; ezeket az erényeket imádtam benned, pásztorleánya!...

Azon voltam, hogy észrevegye szenvedélyem lobogását; no meg aztán a szívem, a szívem amúgy is elárult! Szaggatott szavakkal feleltem kérdéseire; zavaromban többször előfordult, hogy Asszonyomnak szólítottam Kisasszony helyett. Leigázott hangjának varázslatos csengése, s éreztem, hogy lassacskán elhagy az erőm; végül is elhatároztam, hogy eleresztem akaratom gyeplőjét, és megadom magam: már nem is tudom, milyen kérdésére hátravettem magam a széken, egyik kezemet a szívemre szorítottam, a másikkal megragadtam zsebemben egy olvasót, melynek fehér keresztjét kidugtam a nyíláson, és fél szememet Thimothinára, a másikat az égre emelve fájdalmasan és gyengéden feleltem, mint a szarvasgím a sutának:

- Ó, igen! Thimothina... kisasszony!!!

Miserere! Miserere! - Abba a szemembe, mely elragadtatva tekintett a magasba, hirtelen egy csepp sóspác pottyant a fejem fölött lebegő sonkáról, és amikor a szégyentől kipirulva, szenvedélyemben felriadva leszegtem fejem, észrevettem, hogy bal kezemben nem rózsafüzért, hanem egy barna cuclit szorongatok: anyám bízta rám az elmúlt esztendőben, hogy adjam oda

izé néni kisbabájának! A plafonra emelt szememből kibuggyant a keserű pác - de abban a szememben, mely téged nézett, ó, Thimothina, a szerelem könnye, a fájdalom könnye gyöngyözött!...

Később, talán egy óra múltán, mikor Thimothina jelentette, hogy elkészült a babfőzelékből és szalonnás rántottából álló uzsonna, olyannyira hatalmába kerített lényének varázsa, hogy suttogva feleltem: - Csordultig teli a szívem, s ez bizony tönkreteszi gyomromat! - És asztalhoz ültem; ó, még most is érzem, szíve válaszolt szívem hívó szavára: a rövid étkezés alatt nem nyúlt az ételhez.

- Ugye, te is érzed, hogy itt valami szag terjeng? - ismételte. Apja nem értette, az én szívem azonban megértette: Dávid Rózsája, Jesszé Rózsája, az írás misztikus Rózsája illatozott: a Szerelem!

Hirtelen felállt, és a konyha egyik sarkába sietett, ahol különféle cipők és csizmák heverték, majd felém fordítva derekának teljes virágát, karját bedugta az alaktalan halmazba, melyről riadtan pattant fel kövér macskája. Miután a lábbeliket behányta egy rozoga, üres faliszekrénybe, visszatért helyére, és nyugtalanul faggatta a levegőt; hirtelen összeráncolta homlokát, és felcsattant:

- Még mindig érzem!...

- Igen, én is érzem - felelte az apja, meglehetősen ostobán (hogyan is érthette volna meg ez az avatatlan lélek?).

Jól tudtam én, hogy mindez csupán a szenvedély belső mozgásának jele szűzi testemben! Imádtam őt, és szerelmes élvezettel majszoltam az aranyos rántottát, a villa taktusra mozgott kezemben, míg az asztal alatt boldogan pihegtek lábaim a cipőben...

Hanem a java, a megvilágosodás villámcsapása még hátravolt: az örök szerelem zálogának, a gyengédség gyémántjának kellett tekintenem azt az elbűvölő előzékenységet, mely arra ösztönözte Thimothinát, hogy távozásomkor megajándékozzon egy pár fehér zoknival. Elmosolyodott és így szólt:

Kérem, fogadja el ezt a lábai részére, Léonard úr!

május 16-án

Imádlak, Thimothina! Téged és atyádat, téged és macskádat...

Vas devotionis,

Rosa nystica,

Thimothina Turris Davidica, Ora pro nobis!

Coeli porta,

Stella maris.

május 17-én

Mit nekem immár a világ és a tanulóterem zaja? Mit nekem azok, kiket a lustaság és az epekedés görnyeszt mellettem? Az álom súlya ma délelőtt az asztalra nyomott minden homlokot; tompa és lassú hortyogás, az utolsó ítélet harsonájának szavát idéző horkolás csapott fel ebből a tágas Getsemanéból. Miként a pálma a romok közt, sztoikus nyugalommal, derűsen, kihúzott derékkel emelkedtem e halottak fölé, megvetve az illetlen zajokat és illatokat; tenyerembe hajtottam fejem, s miközben Thimothinával eltelt szívem dobogását hallgattam, tekintetem az ablak felső tábláján át bekukkantó ég kékjébe fúródott!...

május 18-án

A Szentlélek sugallatára költöttem ezt a bájos verset. Köszönet érte! Sorait a szívembe foglalom, és ha majd az ég megadja, hogy viszontlássam Thimothinát, a zokniért cserébe megajándékozom művemmel!...

Címe: „*A szellő*”

Gyapot rejtekében a zefír
alszik, a pihegése béke.
Selymes, puha gyapjú a fészke,
vidor kis ajka sose sír.

Ha a zefír szárnyát kitarja,
elhagyja gyapot rejtekét.
Világi útjait bejárva
a jó szagot leheli szét.

Szerelem kvinteszenciája,
ó, szellő, kvinteszencia!
Mikor a harmatot lerázza,
beh jó a nappal illata!

Ó, Jézus, Mária, Szent József!
A szellő sasként libeg fenn.
Imádkozóknak olyan jó ez,
elringat, elszenderedem.

A vége túlságosan kábító és átszellemült: lelkem tabernákulumában őrzöm meg. A legközelebbi kimenőnapon ezt is felolvasom az én illatos és isteni Thimothinámnak.

Türelem, csend és áhítat.

Bizonytalan dátum - Türelem!...

június 16-án

Uram, legyen meg a te akaratod: nem fogok gátat vetni elébe! Ha el akarod fordítani szolgálótól Thimothina szerelmét, szentigaz, hogy megteheted: de hát nem szerettél-e magad is, Uram Jézus, a szerelem lándzsája nem tanított-e arra, hogy leereszkedj a boldogtalanok szenvedéseihöz? Imádkozz érettem!

Ó, régen vártam már ezt a június tizenötödikét, ezt a kétórás kimenőt! Azon a napon szabad leszel - biztattam lelkemet, hogy kordában tartsam. Június tizenötödikén megfésülködtem; Thimothina fűrtjeinek mintájára illatos rózsaszínű kenőccsel, homlokomra tapasztottam hajam szerény maradványait; szemöldököm is bekentem; gondosan kikeféltam a fekete ruhát, ügyesen eltüntettem öltözékem kínos folytonossági hiányait, és elindultam vágyaim netovábbja felé. Becsengettem. Elég sokáig kellett várnom, amíg Césarin Labinette úr ajtót nyitott. Hetykén félrecsapott házisapka ült a fején; a vastagon bekent, merev hajfűrt, mely az arcát verdeste, sebhelyre emlékeztetett; egyik kezét sárga virágmintás házikabátjának zsebében, a másikat a kilincsen tartotta... Ridegen üdvözölt, egy pillantást vetett fekete zsinórral befűzött cipőmre, elfintorította orrát, és megindult előttem. Zsebre vágott kezével úgy vonta előre házikabátját, ahogy *** abbé szokta a reverendáját, szemem elé tárva ily módon alsó felének domborulatát.

Követtem.

Áthaladt a konyhán, s nyomában én is beléptem a szalonba. Ó, az a szalon! Az emlékezés gombostűivel erősítettem fel emlékezetem kanavaszára! A tapétákat barna virágok borítják; a kandallón faburkolatú, oszlopokkal díszített hatalmas ingaóra áll; két kék vázában rózsák; a falon az inkermanni csata képe meg egy ceruzarajz, Césarin egyik barátjának műve; malmot ábrázol, amint kereke a vizet paskolja, mely azonban inkább köpés, mint patak; minden kezdő rajzoló ilyesmit mázol a papírra. Mennyivel különb tevékenység a költészet!...

A szalon közepén, a zöld posztóval bevont asztal mellett csak Thimothinát látta a szívem; pedig ott ült Césarin úr egyik barátja, az ***-i plébánia egykori teljhatalmú sekrestyése is, nejével, Riflandouille-nével, és belépésem után Césarin úr maga is tüstént visszatért a helyére.

Leültem egy párnás székre, arra gondolván, hogy lényem egy darabja olyan kárpittal kerül érintkezésbe, mely alkalmasint Thimothina keze munkája. Mindenkit üdvözöltem, majd bástyaként magam elé tettem fekete kalapomat az asztalra, és fülelni kezdtem...

Nem beszéltem, szívem azonban nem maradt néma! Az urak folytatták a megkezdett kártyapartit: észrevettem, hogy vetélkednek a csalásban, s ez meglehetősen fájdalmas meglepetés volt számomra. Mikor a játszma véget ért, a társaság az üres kandalló köré telepedett; én az egyik sarokra kerültem, ahol csupán Césarin barátjának széke választott el Thimothinától; a hatalmas termetű férfi félig eltakart, s én titkon boldog voltam, mily csekély figyelmet szentelnek személyemnek; a tiszteletbeli sekrestyés széke mögé számúzva, arcom szabadon tükrözhetette szívem rezdüléseit, anélkül, hogy bárki észrevette volna; így hát átadtam magam az édes merengésnek, és hagytam, hogy a beszélgetés heve magával ragadja a társaság három tagját; Thimothina ugyanis csak ritkán szólalt meg; szerelmes pillantásokat vetett seminaristájára, s mivel nem mert a szemembe nézni, tiszta tekintetét fényesre kefélt cipőmre irányította!... Mire én, a kövér sekrestyés mögött, engedelmeskedtem szívem parancsolatának.

Szemem az égre vettem, és Thimothina felé kezdtem hajlítani derekam. Hátat fordított. Visszabillentem hát előbbi helyzetembe, mellemre ejtettem a fejem, és felsóhajtottam; Thimothina nem mozdult. Megigazítottam ruhám gombjait, ajkaimat mozgattam, enyhén keresztet vettem, mindhiába: Thimothina semmit sem látott. Erre aztán elragadott a szenvedély, a szerelem dühe: kezemet az áldozás mozdulatába igazítva, elnyújtott és fájdalmas sóhajtaást hallattam, és heves lendülettel Thimothina felé hajoltam. *Miserere!* Hadonászás és imádkozás közben leestem székemről. A tompa zajra a sekrestyés vigyorogva hátrafordult, Thimothina pedig így szólt az apjához:

- Nini, Léonard úr a földre omlott!

Apja is vigyorgott! *Miserere!*

Irultam-pirultam szégyenemben, a szerelem egészen levert a lábamról. A sekrestyés visszaültetett a párnás székre, és helyet szorított számomra. Én azonban lehunytam a szemem: aludni akartam! Terhemre volt ez a társaság, amely nem is sejtette, hogy egy szerelmes szív szenved itt a homályban: aludni akartam! De hallottam, hogy a társalgás körülöttem forog...

Bágyadtan kinyitottam a szemem...

Césarin és a sekrestyés egy-egy silány szivart szorongatott fogai közt; kényeskedve fújták a füstöt, s ez szörnyen nevetségessé tette őket. A sekrestyésné, horpadt mellével előrehajolva, a széke szélén ült; sárga ruhája, melynek hullámai hátul a nyakáig húzódva dagadoztak, kibontotta körülötte egyetlen fodrát. Kéjesen tépdeste egy rózsaszirmait: förtelmes mosolyra nyíló ajkain át előbukkant sovány ínyének két árva foga, sárgásfeketén, akár egy öreg kályha

cserepe. - Bezzeg te szép voltál, Thimothina, fehér csipkegallérodban, lesütött szemekkel és laposra fésült hajaddal.

- Léonard úr szépreményű ifjú; jelene jövőjének záloga - szólt a sekrestyés, szürke füst-felhőket eregetve a szájából.

- Ó, Léonard úr öregbíteni fogja a papi rend dicsőségét - mondta orrhangon a sekrestyésné, és kivillantotta két fogát.

Pironkodtam, ahogy rendes fiúhoz illik. Egyszerre csak látom, hogy a székek eltávolodnak tőlem. A társaság összesúgott: nyilván rólam volt szó... Thimothina egyre a cipőmet nézte; a két ronda fog fenyegetően meredt felém... a sekrestyés gúnyosan nevetett... Lehorgasztottam a fejem...

- Meghalt Lamartine... - szólalt meg hirtelen Thimothina.

Drága Thimothina! Imádod kedvéért, a te Léonard-od, a te boldogtalan költőd kedvéért dobtad a társalgásba Lamartine nevét. Erre már felvettem fejem; éreztem, hogy a költészet pusztá gondolata tisztára moshatja e profán lelkeket, éreztem szárnyaim bontakozását, Thimothinára szegeztem tekintetem, és örömtől sugárzó arccal mondtam:

- Nem egy pompás gyémánt ékesítette a *Költői elmélkedések* szerzőjének koronáját!

- Jobblétre szenderült a versek hattyúja! - szólt a sekrestyésné.

- Igen, de előbb elénekelte gyászdalát - vágtam rá ujjongva.

- De hiszen Léonard úr is költő! - kiáltott fel a sekrestyésné. - Édesanyja tavaly megmutatta nekem műsájának szárnypróbálgatásait...

Két marokra fogtam a bátorságom:

- Ó, asszonyom, nem hoztam el a lantomat, sem a hárfámat; de...

- Ó, a hárfája! Majd elhozza máskor...

- Mindazonáltal, ha nem sértem meg vele a nagyrabecsült... - és egy papírszeletet húztam ki a zsebemből - felolvasom önöknek egyik versem néhány sorát... Thimothina kisasszonynak ajánlom őket.

- Rajta, rajta, fiatalember! Pompás! Csak szavaljon, csak szavaljon, álljon a szoba végére...

Oda hátráltam... Thimothina a cipőmet nézte... A sekrestyésné Madonna-képet vágott, a két férfi egymáshoz hajolt... Elpirultam, köhécseltem, és gyengéden rázendítettem:

Gyapot rejtékében a zefír
alszik, a pihegése béke.
Selymes, puha gyapjú a fészke,
vidor kis ajka sose sír.

Az egész társaságból kibuggyant a nevetés. Az urak összedugták fejüket, és goromba szójátékokat eregettek. A legszörnyűbb benyomást azonban a sekrestyésné ábrázata tette rám: tekintetét az égre vetve játszott a rajongót, és mosolyra kényszerítette förtelmes fogait! És Thimothina, Thimothina is pukkadozott nevében! Halálos csapás ért, Thimothina az oldalát fogta!...

- Langyos zefír a gyapotban, hát ez igazán kábító!... - mondta szipákolva Césarin papa.

Mintha én is észrevettem volna valamit... De a kacagás csak egy pillanatig tartott: mindenki igyekezett erőt venni újra meg újra kirobbanó derűtségén...

- Folytassa, fiatalember, pompás, pompás!

Ha a zefir szárnyát kitárja,
elhagyja gyapot rejtekét.
Világi útjait bejárva
a jó szagot leheli szét.

Erre vaskos nevetés rázta meg a hallgatóságot. Thimothina a cipőmet nézte: felhevültem, perzselő pillantásaitól verejtékben úszott a lábam, mert ezt gondoltam: a zokni, melyet egy hónapja viselek, szerelmének áldozati ajándéka, a pillantás, melyet a lábamra vet, szerelmének tanúbizonysága: imád engem!

S ekkor hirtelen úgy éreztem, hogy valami bágyadt illat száll fel a cipőmből. Ó, most már értem a társaság borzalmas nevetését! Megértettem, hogy ebben a gonosz környezetben eltévelyedve, Thimothina Labinette, Thimothina sohasem lesz képes arra, hogy szabad folyást engedjen szenvedélyének! Rádöbbsentem, hogy nekem is el kell emésztenem ezt a fájdalmas szerelmet, mely egy májusi délutánon, Labinette-ék konyhájában, a Bögretartó Szűz ülepének riszálása láttán virágzott ki a szívemben!

A szalon órája elütötte a négyet, a hazatérés óráját; eszeveszetten, szerelmem tüzében égve, a fájdalomtól örülten kaptam fel a kalapom, menekülés közben feldöntöttem egy széket, imádom Thimothinát, mormoltam a folyosón rohanva, és meg sem álltam a papneveldeig...

Fekete felöltöm szárnyai baljós madárként szálltak mögöttem a szélben...

június 30-án

Most már az isteni múzsára bízom fájdalmam elringatásának gondját; tizennyolc éves koromra a szerelem mártírja lettem; s a női nem egy másik mártírjára gondolván, ki örömünk és boldogságunk forrása, megfosztva attól, akit szeretek, bánatomban a hitet fogom szeretni! Vajha Jézus és Mária keblükre fogadnának: követem őket; arra sem vagyok méltó, hogy megoldjam Krisztus sarujának zsinórját; hanem a fájdalmam! hanem a kínszenvedésem! Tizennyolc éves és hét hónapos létemre én is keresztet és töviskoronát hordok! De nádszál helyett hárfát tartok a kezemben! S ebben lelek majd írt a sebemre!...

Egy esztendővel később, augusztus 1-jén

Ma rám adták a szent köntöst; Istent fogom szolgálni; egy gazdag falu plébániája és egy szerény szolgálóleány lesz az osztályrészem. Hiszek; el fogom nyerni üdvösségem, és anélkül hogy költségekbe verném magam, úgy élek majd, ahogy Isten jámbor szolgájához illik a szolgálóleányával. Anyám, a szent Egyház, Istennek hála, a keblén melenget: áldassék érte!

... A fájdalmas szenvedélyt pedig, melyet a szívem mélyén dédelgetek, állhatatosan el fogom viselni: ha nem is szítom fel tüzét, néhanapján felidézhetem az emlékét; hiszen oly édes az emlékezés! - Egyébként is, én a szeretetre és a hitre születtem! - Egyszer talán megadatik nekem az a boldogság, hogy visszatérve ebbe a városba, meggyóntassam drága Thimothinát. No meg aztán, egy kedves emléket őrzök tőle: egy esztendeje nem vettem le a zoknit, mellyel megajándékozott...

S ebben a zokniban fogom átlépni, Uram Isten, szent paradicsomod küszöbét!...

SZEKERES GYÖRGY FORDÍTÁSA

A VERSBETÉTEKET NAGY LÁSZLÓ FORDÍTOTTA

STUPRA 1871

Az ősi tomboló barmok futva is hágtak,
dárdájukon a tűz pompázott és a hab,
atyáink hencegőn feltűrve kardjukat,
nyiltan vetették el magvát a tömzsi zsáknak.

Középkorban a nő, Angyal volt bár, vagy Emse,
kemény vitézt kívánt kigyúlt ajkaival.
S még Kléber is, noha a nadrág néha csal,
a férfinem derék ismerveit viselte.

A férfi a dicső barmokkal is felért,
ok nélkül bámulunk a díszük méretére.
De itt a meddőség! Ime a kiherélt

mének s bikák - tüzes dobogásuknak vége.
S már nincs, ki gőgösen mutatná címerét
gyermekzajos liget árnyán meresztve égre.

NAGY LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Tomporunk más, mint az övék. Meglestem én,
ahogy sövény mögött az ember göncét oldja,
s pajkos fürdéskor is megfigyelhettem sorra
hatást meg arcvonást a testünk alfelén.

Vaskos - olykor fakó, de meghatározott,
erős idom, a szőr gyékénye tapétázza.
Az övékén csupán a bájló barázda
visel hosszú s tömött selyemruházatot.

Megejtő lelemény, szentképeken a mása:
ilyen az angyalok pufók, dicső-fehér
arcán a nevető gödrök ikerverázsa.

Csak lennék meztelen! Gyönyörre űz a vér,
hogy bámuljam dicső vonásait imázva,
s zokogjon szabadon ledőlve két pucér!

NAGY LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Sötét-violaszín s redős gyűszűvirág,
szerelem-gyöngyösen csak elpiheg magában
fehér lankák alatt szerényen, hús mohában,
amely a szurdokig terjeszti pázsitát.

Szemergő, tejfehér erecskéit a vad
ciklon hökkenti meg, dühét ha kiordítja,
s a márgavörös táj rögöcskéitől sírva
vissza-iszkolnak ott, ahol az út szabad.

Nadály-ajkaihoz álmom tapad susogva,
s mert lelkem féltékeny anyagi aktusokra:
könnyem gyűjtője ő, zokogtató tanyám.

Alvó olajgyümölcs, fuvola mézes torka,
mannával éltető, mennyei kéjcsatorna,
ó, harmat-gyöngysoros asszonyi Kánaán!

NAGY LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

ALBUM¹² 1871

Liliomok¹³

Mérleghinta virágok! ezüst klistélyszivattyúk!
Lenézitek a munkát, az éhezéseket!
A Hajnal tisztasága: lényetekhez-sugallt út!
Ég-szelídség vajazza szítaszövetetek!

ARMAND SILVESTRE
A. R.

TANDORI DEZSŐ FORDÍTÁSA

A zárt ajkak¹⁴

- Római látkép -

Rómában, a Sixtusi Kápolnában
Ott áll egy skarlátszínű láda;
Keresztény jelkép-borításban
Ősrégi orrok porladása:

Thébai aszkéta remeték orra,
Szent Grál-kanonokok szagszerve,
És száll holt-szürke éjek ólma,
Gregorián-dal gyász-keserve.

Titokzatos porladozásuk
Minden reggel összevegyítik
Skizma-mocsokkal ...ó, a Másutt...!
Porrá omolnak tőle így, itt.

LÉON DIERX
A. R.

TANDORI DEZSŐ FORDÍTÁSA

¹² *Album* - (francia nevén *Album zutique*): Verlaine irodalmi társaságának kéziratos könyve, melybe 1871-ben színjátékokat, verses élceket és főleg paródiákat írtak néhányan, köztük maga Verlaine és Rimbaud

¹³ *Liliomok* - Armand Silvestre, parnasszista költő paródiája

¹⁴ *A zárt ajkak* - Léon Dierx, parnasszista költő paródiája

Gáláns ünnep

Nyúl-szörzeten
Kotor Scapin
A köpenye alatt.

Colombina
- Faszon pina -
Tapi-dalra fakad;
Így a nyuszi-szem,
Rosszlány-édesen,
Züllötten, felakad...

TANDORI DEZSŐ FORDÍTÁSA

Harmadosztály-kupében ültem, és egy öreg pap
Kurta pipát szedett elő, és már az ablak
Huzata járta véle gyér haját, homlokát.
Majd e hit-hű, a bántó tréfákból félreállt,
Megfordult, és erő-telj kérdést bökött felém,

Hogy egy pofa bagóval, ah, kisegíteném?
Ah, bú-kérdés...! Maga alamizsnása volt
Királyi ivadéknak, ki rab lett, mert rabolt -
Ó, alagút unalma...! Így úzná el? Konok
Vígasz... Soissons-i Aisne mellett vár utazót...!¹⁵

TANDORI DEZSŐ FORDÍTÁSA

Főként tavasszal, azt a csapszéket szeretem,
Hol rügyeznek a törpe gesztenyék, begyesen,
A szűk, községi réten, május derék havában;
S jönnek kölyökkutyák, és szidalmak szaporábban
Hullnak, Ivók szava, s jaj mind a jácint-töveknek,
Keskeny ágyásokon, míg jönnek Virágos Estek,
Pala-asztalokon; nézd, egybe egy diakónus
„1720”-évet karcolt, csúfság-szinódus
Örökítődik így, mint templomi üvegablak -
Mint flaskák, részegeknek sosem elég ily abrak.

FRANÇOIS COPPÉE
A. R.

TANDORI DEZSŐ FORDÍTÁSA

¹⁵ (*Harmadosztály-kupében...*) - François Coppée, szónokias hangú, konzervatív költő paródiája, akár-
csak a következő, *Főként tavasszal...* kezdetű vers

Emberiség! cipőt húz a lakli Haladásra!¹⁶

Louis Xavier de Ricard
A. Rimbaud

TANDORI DEZSŐ FORDÍTÁSA

Hülyülések

1.

Nagybelű ifjú

Sapka,
Moaré -
Padka:
Faroké.

Hoppla,
Fakad-é?
Fogyta,
Az övé!

Terve:
Nyaladék;
Nyelve:

Hasadék-
-Hasogató...
...Rottya: fosó.

TANDORI DEZSŐ FORDÍTÁSA

2.

Párizs

Al. Godillot, Gambier,
Galopeau, Wolf-Pleyel,
- Locsogók! - Menier,
- Krisztusok! - Leperdriel!

Kinek, Jacob, Bonbonnel!
Veuillot, Tropmann, Augier!
Gill, Mendès, Manuel,
Guido Gonin! - Kenyér-

¹⁶ (*Emberiség...*) - Louis Xavier de Ricard, parnasszista költő, indulásakor sokat írt Emberiségről meg Haladásról

Kosarad, kegyes ég!
Kenőcsök, kenetek!
Vén kenyerek, szeszek!

Vakok! - s ki tudja még? -
Enghien, zsandárlegény
Hona! - Légy keresztény!

WEÖRES SÁNDOR FORDÍTÁSA

3.

Részeg kocsis

Szenny-váz,
Gennyel;
Gyöngyház-
-Szemmel:

Törvény
Része;
Örvény
Vésze!

Dől, nézd, lány!
Ágyék hány:
Vért köpött!

Hull, ordíts:
Ez nagy dics?!
Hé, te dög...!

TANDORI DEZSŐ FORDÍTÁSA

ÓCSKA COPPÉE-K

Ostromállapot?

Az omnibuszkocsis, ujja fagytól dagadt,
kesztyűit dörzsöli a pléhtető alatt,
s a Balparton a dög batárral gyalogolva
kigyulladt ágyékán a táskát félretolja.
A langyos kocsiban zsandárok rengenek,
meghitt homály mögül lesik a kék eget,
mert süt a Hold, egy zöld vattafelhő a fészke,
tiltott időben ring, rendelet ellenére!
S mikor az omnibusz az Odeonhoz ér,
egy toprongyos duhaj torkával bög a tér!

NAGY LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

A söprű

Bogáncs-söprű, szerény, egy kicsit túl kemény,
Hogy falfestés, szoba-söprés legyen remény...!
Használata keserv, nem ér meg egy kacajt,
Gyökere régi réten vert, tépve, némi zajt.
Szőre élettelen, ha szőr...! Nyele fakult.
Kis fa, egzotikus, hőség-kiszíttá múlt.
Zsinege: szinte egy megdermedt hajfonat;
Ó, tárgyak zamata, komor - hadd áldjalak!
Mosdatnám szívesen tejes széleidet,
Ó, Hold, evvel - cicizném jó Nővéreidet.

TANDORI DEZSŐ FORDÍTÁSA

Száműzetés

Hányszor tombolt mohó szem, belásd, kedves Conneau-m,
Dics-Bácsika helyett csak a Kis Ramponneau-n!
Forrás: a debilis Nép, bugyog becsülete;
Ó, jaj! s miért, hogy Önt így előnti az epe?
S illendő reteszelnünk ajtónk, hogy a szelet
Kizárjuk - „Bari-baru!”, így hívja a gyerek!...

TANDORI DEZSŐ FORDÍTÁSA

A császári gárda veteránja¹⁷

Mind: császár parasztjára!
Mind: paraszt császárjára!
Pohár Mársnak fiára!
Dicső 18-ára, vele Márs havára!
Mikor az ég áldón hullajtott harmatot Eugeniára!

TANDORI DEZSŐ FORDÍTÁSA

Az elátkozott angyalka¹⁸

Fehér kapuk, azúr földemek,
vasárnap-éjszakai fények.

A város vége zajtalan,
fehér az út, éjszaka van.

A házak erre furcsa árnyak,
zsalúik csukott angyalszárnyak.

De ím: a szöglethez amott
inal egy gonosz, izgatott
kormos kis angyal fogva haskót,
mert túlsók jujubát behabzsolt.

Kakál. Utána tovalép -
s az átkozott kis hagyaték,

mert vér-szutykos, az égre lengő
szentséges Holdnak ronda fertő.

NAGY LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

A vén idióta emlékezései

Bocsáss meg, szentatyám!
Vásárban, ifju fővel,
nem látogattam én, holott minden lövő nyer,
a céllövészetet - de a lármás helyet,
hol fáradt hasukon hosszú, veres csövet
lógatnak a csacsik, mit ma sem értek...

¹⁷ *A császári gárda veteránja* - gúnyos köszöntő a császári trónörökösnek, III. Napóleon és Eugénia fiának születésnapjára

¹⁸ *Az elátkozott angyalka* - Louis Ratisbonne, vallásos költő paródiája

Aztán

anyám, kinek - noha csipkézett volt az alján
és sárga, mint gyümölcs: az inge keserűn
szaglott, ha fekhelyén el-eldőlt tétlenül,
s közben szellengetett - érett asszonyfarával
s nagy csípein az ing türemlő anyagával,
úgy átforrósított, hogy elhallgatni jobb.

Ennél nyugalmasabb szégyenletem s nagyobb
az volt, midőn jövőn iskolából hugocskám,
cipőjét a jegen elhóhérolva jócskán,
vیزelt, s nézte, amint rózsás, szűk ajakából
a húgy erőtlen sugárban dől s aláfolyl!...

Bocsáss meg!

Néhanap atyámon járt eszem.

Esti kártyázgatás, szomszéd, túl-szertelen
beszéd és én, akit kiküldnek, furcsa dolgok...
- Mily furcsa egy apa! - Minden oly furcsa volt ott!...

Ha térde simogat; s nadrágja, amelyen
ujjam kinyitaná a rést... Nem, sohasem! -
Hogy lássam nagy, sötét, komor bogját apámnak,
kinek pelyhes keze ringatott!...

Azt a tálat,

a nyeleset hiunk zugán, az almanach
piros köteteit, a tépés-kosarat,
a zugokat, a kis szolgálót, a keresztet,
a Szűzet, Bibliát - jobb, ha nem említem meg...

Ó, ki se volt olyan gyakran döbbsent, riadt!
S hogy, látom, megbocsátsz már mindezek miatt,
hisz roncs emlékeim áldozata valék én,
hadd sorolom kamasz bűneimet a végén...

.....
Aztán - hadd mondjam ezt az Úrnak egyenest! -
A pubertás miért oly szörnyű lassú, rest?
S mért a konok, sűrűn-vizsgált makk átka? Mért nő
oly nehezen az árny a has alatt? S miért dől
a kéjre, mint kavicsshalom, a félelem?

Merő rémüldözés voltam: mi lesz velem?

.....
Feloldál?

Kapd hamar kék lábzsákod, atyám.
Ó, én gyermekkorom!

S rázzuk ki szaporán!

JÉKELY ZOLTÁN FORDÍTÁSA

Visszaemlékezés¹⁹

Mikor világra jött a kis császári Herceg,
az volt hatalmas év, emléke szívet renget.
Aranyos N-betűk a napos Párizson,
palota-rácsokon, lovarda-grádicson
szikráznak háromszín szalaggal körbefonva.
Nagy hervadt kalapok, füledt mellények, ronda
zsakett-sorok, s vidám iszákos öregek,
munkátlan vének közt - a porra fektetett
szőnyegen feketén s tisztán a Császár lépdel
a szentséges spanyol hölgygel - s az esti fénnel.

NAGY LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

E serdülő fiú,²⁰ kit nem vidít a labda,
a vért s száműzetést Dicső Apától kapta,
csiráit érzi már s hiszi, hogy élete
vonzó lesz, mint saját orcája, termete.
A Jászol meg a Trón függőnye néki nem kell,
bástyáidat, jövő, ilyen besüppedt mellel
nem hágja meg! S mint rég, nem játszik soha már.
Ó, édes álom! Ó, Enghien, kies magány!
Beesett szemeit furcsa homály zavarja -
„Bizony, szegény fiú a Rossz Szokások rabja.”

NAGY LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

¹⁹ *Visszaemlékezés* - ugyancsak Coppée modorában írt s persze kitalált emlékezés a császári herceg születésére: 1857-ben Rimbaud hároméves volt, „A szentséges spanyol hölgy”: Eugénia császárné

²⁰ *E serdülő fiú...* - szintén a császári herceg karikatúrája

KÉTES HITELŰ MŰVEK

Ketskefingh báró levele titkárához a saint-magloire-i kastélyba²¹

Versailles, 1871. szeptember 9-én

Franciaország megmenekült, kedves Anatole, és ön valóban fején találja a szeget, midőn azt állítja, hogy én is jócskán kivettem részemet a megmentéséből. Beszédem - helyesebben a *mi* beszédünk - nem fért a híres-nevezetes vita keretébe, lelkesítő összefoglalását azonban előadtam a folyosón, barátaink körében. Tétováztak... leadták szavazatukat. *Veni, vidi, vici!* Most végre megértettem, hogy milyen befolyásra tehetek szert majdan némely parlamenti csoportban.

Ezt egyébként már legutóbbi vakációm során megsejtettem, amikor is az én szőke és eszes Sidonie-m, végighallgatván próbánkat, így kiáltott fel: „Odáig vagyok, papa, mikor komolyan veszed magad!”

Odáig vagyok!... Ó, mily elragadó vallomás! Ékesszólásom zavart keltett a zsenge lélekben, és ez a zavar a meggyőződés előfutára. (Vágja ki aduként mondásomat a plébánosnak.)

Franciaország tehát megmenekült, a nemesség megmenekült, a vallás megmenekült - *alkotmányozók vagyunk!*

Mikor fogunk alkotmányozni? Majd ha kedvünk tartja, uraim. - És Thiers úr? - kérdi ön. - Mit nekünk Thiers úr! Mi lenne nélkülünk Thiers úr? Így hát csatlakozott is javaslatunkhoz, s míg ujjai hegyét csókra nyújtotta a köztársaság híveinek, minket nyakon csípett, hogy a fülünkbe súgja: „Türelem! Királyok lesztek!” - És a baloldal? - A baloldal!... Hát az meg mi fán terem, a baloldal? Ugyan, Anatole, vajon együtt maradna ez a társaság az alkotmányozókkal, ha nem tekintené magát alkotmányozónak? Tévesen ítéljük meg ezeket az alakokat.

Valójában sokkal simulékonyabbak, mintsem gondoljuk. Az öregek megtérnek, mellüket döngetik a szószéken és az esküdtbíráson; rögeszméjük a nyilvános gyónás, amely megfosztja hitelétől a bűnbánót, és rossz hírbe keverheti a pártot. A fiatalok nagyravagyók, és

²¹ Idézzük a korábbi kiadás jegyzetét: Az újságíró, a forradalmi újságíró Rimbaud-nak ez az egyetlen fennmaradt darabja. Ez is csak 1949-ben vált ismertté. Jules Mouquet fedezte fel a charleville-i Le Nord-Est című lap 1871. szeptember 16-i számában, ahová a Le Progrès des Ardennes-ből került, ahol eredetileg Jean Marcel álnéven jelent meg. A cikk megírásának ideje Jules Mouquet megállapítása szerint 1871. szeptember 9., és két napi esemény kapcsán keletkezett. Az egyik, a kömmün alatt a fővárosi utak és sétahelyek főmérnökének, Georges Cavalier-nak az ellenforradalmi bíróság által való elítéltetése szeptember 7-én, a másik esemény, amire a cikk célzó, szeptember 8-án játszódott le a parlamentben: Ravinel bárónak ama javaslata fölötti vita, hogy a minisztériumok költözzenek át Párizsból Versailles-ba, a kormány székhelyére. - Ez a remek szatírai hangú írás megint azt a Rimbaud-t idézi elénk, aki számára oly fájdalmas volt, hogy nem harcolhatott együtt a kömmünárokkal.

A mi forrásunk, az 1972-es Pléiade-kötet azonban már merőben valószínűtlennek tartja, hogy Rimbaud írta volna a cikket; ez ugyanis olyan naprakész tájékozottságot árul el a versailles-i és párizsi politikai döntéshozók manővereiről, amellyel a kalandokra készülő kamasz nem rendelkezhetett

minden eshetőséggel számot vetnek. Akad ugyan néhány szájtépő, aki nevetséges viharokat kavar a szószék körül, csak hogy a mennyköveket mi szórjuk, és azok a hangoskodók, akik semmiképp sem teszik le a fegyvert, gégesorvadásban fognak meghalni.

Itt az ideje, hogy megpihenjünk; derekasan rászolgáltunk erre a pihenésre, melyet oly szűkmarkúan kívánnak adagolni részünkre. Újjászerveztünk egy hadsereget, bombáztuk Párizst, eltiportuk a felkelést, kivégeztük a felkelőket, elítéltük vezéreiket, megteremtettük az alkotmányozó hatalmat, gúnyt üztünk a Köztársaságból, egyengettük a királpárti kormány útját, és létrehoztunk néhány törvényt, melyet előbb vagy utóbb át fogunk alakítani. - Nem azért jöttünk Versailles-ba, hogy törvényeket gyártsunk! Elsősorban emberek vagyunk, Anatole, s csak azután törvényhozók. Legalább a szüret legyen a miénk, ha már az aratást elmulasztottuk.

Bezzeg ön a szerencse fia, Anatole! Hölgyeink a társaságára áhítoztak, ön angolosan távozott, jómagam pedig magolhatom a két itthagyt beszédet, és gyakorolhatom a közbeszólásokat. Ön megnyitotta a vadászévadot, ön horgászott; ön fürjeket és pisztrángokat küldött nekem; elfogyasztottuk őket; eddig minden rendben lenne. Hanem aztán!...

Ó, hogy faképnél hagytam a beszédeket és a közbeszólásokat, hogy szabadságot kérjek!

- Ez már a százharminchetedik feliratkozás ezen a héten - közölte az elnök.

Bosszankodtam. Ez a Target úr rábírt arra, hogy várjak. Elragadó férfiú! És hogy megérti a Nemzetgyűlés törekvéseit!

...Anatole, mellékelten küldöm a fényképét Sidonie albuma részére. Gondoskodják róla, hogy előkelő helyre kerüljön, Temple tábornok és Bel-Castel úr közé, akik bizalmukkal tisztelnek meg.

A hónap vége felé távoznak innen; októberben vannak még szép napok: tudja, arra a gyönyörű napsütésre gondolok, amely áttöri a ködöt és eloszlatja... eloszlatja... Ön megért engem! Nem vagyok én költő; szónok vagyok! A hadbíróság és a Ravinel-javaslat érdeme, hogy mostanáig türelmesen kitartottunk a Képviselőházban.

Ó, a hadbíróság!... Olyan boldogok vagyunk, kedves barátom, hogy az angyalokkal sem cserélnénk. A tisztességes emberek véleménye mélységesen megrendítette a derék hadbírákat, akik egy ideig az irgalom és a részvét görbe ösvényein tévelyegtek. Íme, jó útra tértek, és most már egyenesben vannak: igazságos, de főként szigorú ítéletet hoztak. Láttam, hogy milyen büntetést mértek Fapipára?... Visszavágtunk, kömmünár polgártársak!

No meg aztán azt sem rejtem véka alá, Anatole, hogy elrettentő példát kellett mutatni. Ezentúl senki sem mondhatja, hogy büntetlenül szegődhetett Gambettához!

Gambetta!... Mi tagadás, néha eszembe jut, hogy Sidonie három hétig rajongott érte, s ez megzavarja álmaimat... Mondja meg neki, hogy megbocsátom vétkét. Majd az ülészak megnyitáskor meglátja Sidonie, hogyan rázom az öklöm a szónoki emelvény alatt, mikor szűk baráti körben összeverődünk, hogy átkozzuk a diktátort.

Ah! Gambetta nyikkanni sem mert a Ravinel-kérdésben. Magunk közt szólva, azt hiszem, hogy fél tőlem. Multkoriban, a parkban, megkérdezte valakitől, persze anélkül hogy ujjal mutatott volna rá: „Ugyan ki ez a brazíliai?” Sidonie azt állítja, hogy a kelleténél jobban festem magam; de mikor ez ádáz kifejezést varázsol arcomra!...

Mégis hiába ráztam öklömet a baloldal felé, nem sikerült győzelmet aratnunk ebben a Ravinel-ügyben. Bizonytalan időre Versailles-ban maradunk, a közhivatalok azonban nem költöznek ide.

Aztán?... Bánom is én! Szeretem ezt az ideiglenes állapotot. Versailles Párizs külvárosa, és mégsem Párizs. Ezen fordul meg minden. Lenni és nem lenni Párizsban.

Ha Nantes-ot, Lyont vagy Bordeaux-t javasolják, kereken elutasítottuk volna. Elsősorban azért, mert ezek forradalmi városok; a nemzeti gárdát itt még nem oszlatták fel, és a városi tanács tagjai gyalázatosan ragaszkodnak köztársasági meggyőződésükhöz. Ah, drága barátom, az ember már sehol sincs biztonságban vidéken. Hacsak nem Saint-Magloire-ban!... Nem rossz ötlet; majd megfogalmaz számomra egy módosító javaslatot, ha megnyílik az ülészak.

Hanem azért elvben hallani sem akarok arról, hogy Párizstól ötven vagy kétszáz mérföldnyire ülésezzünk. Bordeaux-ban jól megvoltunk közvetlenül a háború után. Libourne és Arcachon közelében tanyáztunk. Annyi izgalom után tiszta levegőre szomjaztunk, Párizs levegője azonban nem olthatta szomjunkat. Trochu tábornok ellenére néhány ezer hülye ostobán megölette magát a peremvárosokban; a buta konokság szerencsétlen áldozataként egy hét alatt ötezer-hétszázan pusztultak el a városban... Most már más a helyzet, és így felerészben párizsi lettem. Akár mondta az elnök, akár nem: „Uraim, az ülést berekeszteni!”, fél hatkor vonatra ülök. A bal parton elragadó az utazás. No meg aztán milyen pompás ismeretségeket köthet vasúton az ember! Ön is szerette a meglepetést, Anatole!

Hétkor megvacsorázom az Orsay-kávéházban vagy Ledoyennél. Nyolckor már nem vagyok képviselő, nem vagyok báró, ha kedvem tartja, és nem vagyok Ketskefingh sem, hanem előkelő idegen Párizs forgatagában.

Anatole, ez a levél politikai levél, amely nem tartozik a bárónőre és Sidonie-ra! De ha valaha is felcsap képviselőnek, jusson eszébe, hogy a középutat járva jutunk el a boldogsághoz és az igazsághoz. Nappal Versailles-ban, éjjel Párizsban: a nagy Ravinel-kérdésnek nincsen más kielégítő megoldása.

Jehan-Godefroid-Adalbert-Carolus-Adamastor
KETSKEFINGH báró

A többé-kevésbé hű másolat hitelül:
JEAN MARCEL

Ui. - Nocsak! Nocsak! Szép dolgokról értesülök az utolsó postával! Ugyan ki forradalmasította Saint-Magloire-t?! 287 választóból 233 a feloszlatast szorgalmazza!... Szabadságot fogok kérni, Anatole!... Remélem, nem kockáztatok semmit, ha leutazom?

SZEKERES GYÖRGY FORDÍTÁSA

Elveszett méreg²²

Éjeiből az ifju párnak
mi sem maradt itt, semmi nyom,
nem leng falatnyi csipke-rom,
egy ócska nyakkendő se szárad,

mi sem maradt a balkonon,
hol a teliholdnál teáztak,
emléke sincs az éjszakának,
utánuk semmiféle nyom.

Egy tű a kék függöny-szegélyben,
tündöklő gombja színarany,
mint alvó dögbogár, olyan.

Finom méreg lapul hegyében.
Kihúzlak. Légy szúrára készen
a halálvágy óráiban.

TÓTH JUDIT FORDÍTÁSA

²² A Verlaine egyik leveléből ismert szonett szerzősége többször is viták középpontjába került. 1970-ben magyar irodalomtörténész, Gera György érvelt a párizsi Figaróban amellett, hogy Rimbaud műve. Ezután közölte a verset a Nagyvilág. A Pléiade-kiadás szerkesztőjének mégis van egy fenntartása: ha Rimbaud írta is, minden bizonnyal „Germain Nouveau modorában”: annyira érezhető benne Rimbaud e - Verlaine mellett - másik legjobb költőbarátjának (1851-1920) hangvétele

LEVELEK

1.

Théodore de Banville-nak

Charleville (Ardennes megye), 1870. május 24.

Théodore de Banville úrnak²³

Drága Mester!

A szerelem hónapjaiban járunk; tizenhét éves vagyok. A reménykedések és ábrándozások korát élem, ahogy mondani szokás, és csakugyan, mint a Múza ujjától megérintett gyermek (bocsássa meg, ha ez közhelyes), nekiláttam, hogy elmondjam őszinte hiteimet, reményeimet, élményeimet, csupa költői tárgyat - amit én tavasznak hívok.

Azért küldök el Önnek néhányat ezekből a versekből - méghozzá a kiváló kiadó, Alph. Lemerre közvetítésével -, mert szeretem az összes költőket, az összes derék Parnasszistákat - mivelhogy a költők Parnasszisták, az eszményi szép szerelmesei; mert Önben, nagy jámborul, Ronsard egyik utódját szeretem, 1830-as mestereink testvérét, igazi romantikust, igazi költőt. Szóval ezért. - Buta dolog, ugye, de mit tegyünk?

Két év, talán egy év múlva Párizsban leszek.

- Anch'io²⁴, szerkesztő urak, Parnasszista leszek! - Nem tudom, mi ez bennem... ami fölfelé tör... Esküszöm, drága Mester, hogy örökre hódolni fogok a Múzsának és a Szabadságnak, e két istennőnek.

Ne húzza el nagyon a száját e versek olvastán. Megőrülnék az örömtől és a reménykedéstől, ha volna olyan kedves, drága Mester, és szoríttatna egy kicsike helyet a *Credo in unam*-nak a Parnasszisták között... A *Parnasszus* utolsó sorozatába kerülnék: költői Credo lenne a versből!

Ó becsvágy! Ó, te örült becsvágy!

ARTHUR RIMBAUD

Kék nyári alkonyon a szűk csapásokon

...

1870. április 20.

ARTHUR RIMBAUD

A hűs, sötét habon, hol csillag alszik este,

...

1870. május 15.

ARTHUR RIMBAUD

²³ Théodore de Banville (1823-1891) a romantika jegyében indult, az 1850-es évektől azonban az ún. parnasszista iskola híressége lett. Költői antológiájába Rimbaud nem került bele

²⁴ olaszul: én is

„Credo in unam”²⁵

...

A Nap - az élet és gyöngédség anyja - ontja²⁶

1870. április 29.
ARTHUR RIMBAUD

Bekerülhetnének-e ezek a versek a *Jelenkori Parnasszus*-ba?

- Nem költői hitvallások-e?

- Nem vagyok ismert; mit számít? A költők mind testvérek. Ezek a versek hisznek, szeretnek, reménykednek: ennél több nem kell.

- Drága mesterem: Emeljen kicsit magasabbra: ifjú vagyok: nyújtsa felém a kezét...

Théodor de Banville úrnak
Alphonse Lemerre kiadó címén
Choiseul köz
Párizs

KOVÁCS ILONA FORDÍTÁSA

2.

Georges Izambard-nak²⁷

Charleville, [18]70. augusztus 25.

Uram,

Milyen szerencsés, hogy már nem charleville-i lakos! A szülővárosom a vidéki kisvárosok között is páratlanul tökkelütött. Látja, efelől nincsenek többé illúzióim. Minthogy Mézières közelében fekszik - ilyen város nincs még egy -, minthogy két-háromszáz baka kóborol az utcáin, a nyájas helybeli lakosok Prud’homme²⁸ módra izgágáskodnak, egészen másképp gesztikulálnak, mint a metzi vagy strasbourgi ostromlottak. Ijesztőek az újra uniformisba bújt nyugdíjas szatócsok! Elképesztő, hogy milyen pikánsak ezek a jegyzők, üvegesek, adószedők, asztalosok, és az összes bendő, az összes pocakos, amint a flintájával a szíve fölött honvéd-őrjáratosdizik Mézières kapuinál; szűkebb hazám fölkel!... De én jobb szeretem ülve látni; az én elvem az: csizmádat se mozdítsd!

Hontalan, beteg, dühös, ostoba, zaklatott vagyok, napfürdőzésekre vágytam, végtelen sétákra, nyugalomra, utazásokra, kalandokra, szóval céltalan kószalásokra, és különösen újságokra, könyvekre vágytam... Nincs semmi! Semmi! A postával semmi sem jön a könyvkereskedőknek! Párizs alaposan csúfot űz belőlünk: egyetlen új könyv sem jött! Ez maga a halál!

²⁵ a *Napfény és hús* korábbi címe

²⁶ *Napfény és hús* - Kardos László fordítása

²⁷ Rimbaud fiatal tanára Charleville-ben, akivel barátságot is kötött

²⁸ az öntelt, ostoba kispolgár típusa

Újságok terén a tisztes *Courrier des Ardennes*-re fanyalodom, amelynek tulajdonosa, kiadója, igazgatója, főszerkesztője és egyetlen szerkesztője A. Pouillard! Ez a lap a lakosság törekvéseinek, vágyainak és nézeteinek szócsöve: képzelheti! Mondhatom, szép dolog!... Száműzöttek lenni saját hazánkban!

Szerencsére itt van nekem a maga szobája: emlékszik még, mire jogosított föl. Elvittem a fele könyvtárát! Itt van az *Ördög Párizsban*²⁹. Ugye, Grandville³⁰ csinálta a világ legidétlenebb rajzait? Nálam van a *Costal, az indián* meg *A Nessus-ing*, két érdekes regény³¹. Aztán, mit is mondjak?... Kiolvastam az összes könyvét, az összesét; három napja alábbadtam: a *Próbák*-ig, aztán a *Tarlózók*-ig³² - igen, újraolvastam! aztán vége lett!... Semmi nem maradt; a könyvtára - az én végső mentőpallóm - kimerült... Megakadt a szemem a *Don Quijoté*-n, két óra hosszat Doré fametszeteit nézegettem előlről végig, mára már semmi sem maradt!

Küldök verseket: reggel, napozás közben olvassa őket, úgy, ahogy én írtam őket, már nem tanár, remélem!

Amikor legutóbbi verseit kölcsönadtam Magának, úgy láttam, szívesen olvasná Louisa Siefert-t, most szereztem meg egyes darabokat első verseskötetéből, az *Elveszett sugarak*-ból (4. kiadás). Itt van belőle egy megható és szép vers, *Margit*:

LOUISA SIEFERT

Margit

RÉSZLETEK

Ültem, félrehúzódva, ölemben kuzinom -
Édes kis kék szemét, ó, betéve tudom!...
Elragadó gyerek, ez volt a kicsi Margit,
Haja szőke, a szája: kagyló, ha gyöngyöt el-nyit,
És áttetsző az arca...

Margit - túl fiatal. Ó, leányom, ha lenne,
Én kedves gyermekem, drága, szőke fejecske!
Törékeny lény, kiben újjászülethetek,
Ártatlan és beszédes, virág-nyílt nagy szemek!
Feltörnek könnyeim, gördülnek pilla-résig,
Ha gondolataim, vágyón, őt s őt idézik,
Egyre, kit nem fogok megszülni már soha?!
Mert azzal, kit szerettem, a jövő - mostoha!
S a nem-jövő is azt kéri, hogy ne reméljek...

²⁹ összeállítás George Sand, Charles Nodier és mások műveiből

³⁰ híres karikaturista

³¹ Gabriel Ferry, illetve Amédée Achard regényei

³² az első Sully-Prudhomme, a második Demény verseskötete

Nem mondják majd soha rólam azt, hogy: anya!
Gyermek nem repes így felém, szívből: mama!
A mennyei regény számomra véget ér,
Az, mit képzeletében minden ily lány megél...

Nem mondják majd: „Anyá...!” - nem, rólam ezt: soha!
Gyermek nem repes így felém, szívből: Mama!
A mennyei regény számomra véget ér,
Mind, amit képzeletben megannyi lány megél...

Van olyan szép, mint Antigoné panasza ἀντιγόνη³³, Szophoklésznél.

Megvan nekem a *Gáláns ünnepségek* Paul Verlaine-től, szép, kisalakú, 12-edrét kötet. Nagyon furcsa, rettentően bohókás, de igazán nagyszerű. Helyenként nagy költői licenciákkal, mint az a verssor, hogy

Hirkánia irtóz - tató nősténytigrise,

ami ebből a kötetből való. Azt ajánlom, vegye meg a *Jó dalt*; vékony kis verseskötet ugyan-
ettől a költőtől, most jelent meg Lemerre-nél; nem olvastam, ide semmi sem érkezik meg, de
több újság nagyon dicséri.

Viszontlátásra, küldjön nekem egy 25 oldalas levelet, poste restante, és nagyon gyorsan!

A. RIMBAUD

P. S.: Nemsokára kinyilatkoztatom, hogyan fogok élni... a vakáció után...

Georges Izambard úrnak
L'Abbaye-des-Prés utca 29.
Douai (Nord megye)
Nagyon sürgős!

KOVÁCS ILONA FORDÍTÁSA

A VERSBETÉT TANDORI DEZSŐ FORDÍTÁSA

3.

Georges Izambard-nak

Párizs, 1870. szeptember 5.

Kedves Uram!

Azt tettem, amiről lebeszélt: felutaztam Párizsba, otthagytam anyám házáat! Augusztus 29-én
tettem meg ezt a lépést.

Ahogy szálltam a vonatról, letartóztattak, mert nem volt egy vasam se, és tartoztam
tizenhárom frankkal a vasútnak, a főkapitányságra vittek, és ma a Mazasban várom az ítéletet.
Jaj! - *Magában reménykedem*, akár az anyámban, mindig olyan volt hozzám, mintha a bátyám
lenne: esdekelve kérem a felajánlott segítséget. Írtam az anyámnak, a császári ügyésznek, a
charleville-i rendőrfelügyelőnek; ha nem tud felőlem semmit szerdán, a Douai-Párizs vonat

³³ olv.: anümphe, görögül: hajadon

indulása előtt, *szálljon fel erre a vonatra, jöjjön ide, lépjen közbe az érdekemben levélben vagy személyesen a főügyésznél, könyörögjön, vállaljon kezességet értem, fizesse ki az adósságomat!* Tegyen meg mindent, amit tud, és ha megkapta ezt a levelet, írjon Maga is, *parancsolom*, igen, parancsolom, hogy *írjon szegény anyámnak* (Charleville, Madeleine rakpart 5.), és *vigasztalja meg őt. Nekem is írjon*, tegyen meg mindent! Most úgy szeretem, mintha a bátyám lenne, ezentúl úgy fogom szeretni, mintha az apám lenne.

Kézszerítással

a Maga szegény

ARTHUR RIMBAUD-ja
[fogoly] Mazas-ban.

(Ha eléri, hogy szabadlára helyezzenek, vigyen [magával] Douai-ba).

Georges Izambard úr
Douai

KOVÁCS ILONA FORDÍTÁSA

4.

Paul Demenynek

Douai, 1870. szeptember 26.

Búcsúzni jöttem, nem találtam itthon.

Fogalmam sincs, vissza tudok-e még jönni; holnap, már reggel, indulok Charleville-ba, van menlevelem. Rettentően sajnálom, hogy nem búcsúzhattam el Magától.

Olyan erősen szorítom meg a kezét, ahogy csak telik tőlem. Jó reménységet.

Majd írok. Maga is? Vagy nem?

ARTHUR RIMBAUD

Paul Demeny úr
Douai

KOVÁCS ILONA FORDÍTÁSA

5.

Georges Izambard-nak

Charleville, 1870. november 2.

Uram,

- Ez egyedül Önnek szól. -

Hazajöttem Charleville-be, egy nappal azután, hogy elváltunk. Anyám befogadott, és most itt - tétlenkedem. Anyám csak 71 januárjában ad intézetbe.

Látja, megtartottam az ígéretemet!

Haldoklom, oszladozom ebben a sekélyességben, gonoszságban, szürkeségben. Hiába minden, iszonyú makacssággal imádom a szabad szabadságot, és... még egy csomó mindent, „milyen szánalmas ez”, ugye? - Már ma neki kellett volna vágnom a világnak, megtehettem volna: csupa új holmi volt rajtam, eladtam volna az órám, és éljen a szabadság! - Ennélfogva maradtam! Maradtam! - És még jó néhányszor kedvem lesz nekivágni a világnak. - Rajta, kalapot, köpenyt fel, öklöt a zsebbe, és indulás! - De én maradni fogok, maradni. Erre nem tettem ígéretet. Mégis megteszem, hogy kiérdemeljem a szeretetét: ezt mondta. Ki fogom érdemelni.

Az Ön iránti hálámat ma sem tudom jobban kifejezni, mint a múltkor. Tetteikkel fogom bizonyítani. Ha valami áldozatot kellene hozni a Maga kedvéért, az életemet adnám, hogy megtehessem - szavamat adom rá. - Még annyi mindent szeretnék mondani...

A „szívtelen”

A. Rimbaud

Háború: Nem ostromolják meg Mézières-t³⁴. Vajon mikor kerül rá sor? Erről hallgatnak. - Átadtam az üzenetét Deverrière úrnak, és ha valami nagyobb megbízást kell teljesíteni, kész vagyok rá. - Innen-onnan önkéntesek lövöldöznek. - Förtelmes hülyeségi viselkedés jellemzi a lakosság hangulatát. Hogy mi mindent nem lehet hallani! De hagyjuk, olyan lehangoló.

Georges Izambard úr
Douai

KOVÁCS ILONA FORDÍTÁSA

6.

Georges Izambard-nak³⁵

L'Abbaye-des-Champs utca 27.
Douai (Nord megye)

Charleville, 1871. május [13]

Kedves Uram!

Hát újra tanár lett. A Társadalomnak kell szentelnünk magunkat, mondta egyszer nekem; s most lám, tagja lett a tantestületnek: Ön jó úton van. - Én is követem ezt az elvet: cinikusan *eltartatom* magam; felkutatom a kollégium ismert régi idiótáit: s ami ostobát, mocskosat, gonoszat szóban és tettben csak ki tudok találni, mindent átadok nekik: sörrel és lányokkal fizetnek. *Stat mater dolorosa, dum pendet filius.* - így van, a Társadalomnak kell szentelni magamat; - és igazam van. Pillanatnyilag Önnek is igaza van. Végül is, Ön nem lát a maga elvében mást, mint szubjektív költészetet: az a makacsság, amellyel - bocsánat - újra az egyetemi számlálásra elérésére törekszik, bizonyítja ezt. De akárhogy is, Ön mindig elégedett lesz, mint az olyanok, akik ugyan nem csináltak semmit, de hát nem is akartak. Arról nem is

³⁴ Az itt említett hadi események az 1870-71-es francia-német háborúhoz kapcsolódnak. A francia erők szeptember 2-án tették le a fegyvert a porosz vezetésű német hadsereg előtt Sedannál, mely Rimbaud szülővárosa közelében fekszik. - Charleville és Mézières nemrégiben egyesült

³⁵ Ezt és a következő levelet a gyűjteményes kiadások *A látnok levelei* gyűjtőcím alatt adják közre

beszélve, hogy az Ön szubjektív költészete mindig rettentően ízetlen marad. Egy nap, remélem - s még hányan remélik ugyanezt -, megtalálom az Ön elvében az objektív költészetet, őszintébben keresem, mint ahogy Ön! - Munkás leszek - ez a gondolat tart vissza, valahányszor őrjöngő düh kergetne a párizsi csata felé -, ahol pedig annyi munkás hal meg eközben is, míg Önnek írok! Most dolgozni, ezt soha, soha; sztrájkolok.

A lehető legnagyobb züllésnek indultam. Hogy miért? Költő akarok lenni, és azon dolgozom, hogy *látnokká* tegyem magam; ezt bizonyosan egyáltalán nem érti, és nem is igen tudom jobban megmagyarázni. Arról van szó, hogy az összes érzékek összezavarásával eljussunk az ismeretlenhez. Irdatlan szenvedés, de erősnek kell lenni, született költőnek, és én magamban felismertem a költőt. Nem az én hibám. Nem helyes azt mondani: én gondolom. Úgy kellene mondani: engem gondolnak. Elnézést a szójátékért.

ÉN - az mindig valaki más. Hát tehet róla a fa, hogy hegedű lett belőle, és fene essék az öntudatlanokba, akik olyasmin rágódnak, amiről sejtelmük sincsen!

Ön nem túl *tanulságos* számomra. Íme, ezt küldöm Önnek: vajon satíra-e, ahogy Ön mondaná? Vagy költészet? Mindenesetre a képzelet szüleménye. - De könyörgök, ne nyomja meg túlságosan se a plajbászát, se a gondolatait:

A megkínzott szív
Szegény szívem kiáll a tatra...³⁶

Higgye el, van értelme.

Válaszoljon nekem: A. R. részére, Deverrière úr leveleivel.
Szívből köszönti

Arth. Rimbaud

SOMLYÓ GYÖRGY FORDÍTÁSA

7.

Paul Demenynek

Douai

Charleville, 1871. május 15.

Elhatároztam, hogy órát adok Önnek a legújabb irodalomból. A sort egy aktuális zsoltárral kezdem:

Párizsi csatadal
Tavasz van már nyilván, mivel...

A. Rimbaud

- Íme, némi próza a költészet jövőjéről: -

Minden antik költészet a görög költészetbe torkoll. Harmonikus élet. - Görögországtól a romantikáig - középkor - csak írástudók vannak és rímfaragók. Enniustól Theroldusig, Theroldustól Casimir Delavigne-ig minden csak rímbe szedett próza, játék, számtalan hülye

³⁶ A Stabat Mater keresztény himnusz hibásan idézett strófája

nemzedék renyhesége és dicsősége: csak Racine a nagy, tiszta és erős. - Ha feldúlták volna rímeit, belegázoltak volna cezúráiba, ez az Isteni Szamár ma éppoly ismeretlen lenne, mint az első jöttment szerzője holmi *Eredetek*-nek. - Racine után a játék megpenészedik. Hiszen kétezer évig eltartott!

Nem tréfa ez és nem is paradoxon. Az értelem több bizonyosságot sugall nekem ebben a tárgyban, mint amennyi düh valaha is felgyülemlett egy Ifjú Franciában. Egyébként, az *újaknak* jogukban áll utálni az őseket: otthon vagyunk és ráérünk.

A romantikát még sose ítélték meg helyesen. Ki is ítélte volna meg? A kritikusok? A romantikusok? akik oly jól bizonyítják, hogy a dal vajmi ritkán lesz egyben mű is, más szóval: az énekes megénekelte és *megértett* gondolata.

Mert ÉN - az mindig valaki más. Ha a réz egyszerre csak arra ébred, hogy kürt lett belőle, abban nem ő a hibás. Előttem nyilvánvaló: külön személyként vagyok jelen gondolataim kibomlásánál: nézem, hallom őket: húzok egyet a vonóval: a szimfónia a mélyben kezd mozdulni, vagy egyetlen szökkenéssel kiperdül a színre.

Ha a régi fajankók nem csupán hamis értelmezését találták volna az ének, akkor most nem kellene kisöpörnünk azt a millió csontvázat, amely időtlen idők óta halmozza homályos értelmének termékeit, kérkedve azzal, hogy ő a szerző.

Görögországban, ahogy mondtam, vers és lant a *Cselekvés* ütemére lépnek. Utána zene és rím csak játék lesz és multság. Ennek a múltnak a tanulmányozása elbűvöli a kíváncsiakat: sokan örömmel újítják fel e régiségeket: ez való nekik. Az egyetemes értelem mindig természetesen hintette el eszméit; az emberek összeszedték e szellemi gyümölcsök egy részét: velük cselekedtek, belőlük írtak könyveket; így ment a dolog, amíg az ember nem vált önmaga alakítójává, nem ébredt még fel, vagy nem merült el még egészen a nagy álom teljességében. Hivatalnokok, írók: szerző, alkotó, költő, ez az ember még sose létezett!

Annak az embernek, aki költő akar lenni, első tanulmánya önmaga teljes megismerése: megkeresni, kikémlélni, próbára tenni, megtanulni a saját lelkét. Amikor már megtanulta, akkor művelnie kell. Egyszerűnek látszik: hiszen minden agyban természetes fejlődés megy végbe; annyi önmagával eltelt *egoista* nyilvánítja magát írónak; sokan mások maguknak tulajdonítják szellemi fejlődésüket! - Pedig arról van szó, hogy lelkünket szörnyeteggé tegyük. (Úgy, ahogy a *comprachiosok*!)³⁷ Képzelden el egy embert, aki keléseket ültet el és ápol az arcán.

Azt mondom, hogy *látnokká* kell válnunk, *látnokká* kell tennünk magunkat.

A Költő azzal válik látnokká, hogy hosszú, roppant, meggondolt munkával *összszavarja* *összes* *érzékeit*. A szeretet, szenvedés és örület minden formáját; megkeresi önmagát, kimer magából minden mérget, és csak azok sűrített lényegét tartja meg magának. Kimondhatatlan szenvedés, amelyben szüksége van minden elképzelhető hitre, emberfeletti erőre, amelyben nagy beteggé, nagy bűnössé, nagy átkozottá válik - s a legfőbb dolgok Tudójává! - Mert elérkezik az *ismeretlenhez*! Minthogy lelkét művelte, máris gazdag, gazdagabb, mint bárki! Elérkezik az ismeretlenhez, s mikor végül félőrülni, már elveszítené látomásainak értelmét, egyszerre megpillantja őket! S ha bele is pusztul abba, hogy e hallatlan és megnevezhetetlen dolgok között tántorog: majd jönnek más rettentő munkások; s elkezdik ott, azon a láthatáron, ahol a másik összeroskad!

³⁷ A *comprachiosokat* Victor Hugo regénye, *A nevető ember* (1869) tette ismertté: gyermekrablók voltak, akik eltorzították áldozataik arcát, hogy multságot keltő nyilvános szerepeltetésükből hasznot húzzanak

- Folytatása hat perc múlva -

Itt közbeiktatok, *mellékletül*, egy másik zsoltárt, kéretik szíves figyelmet tanúsítani iránta - és mindenki el lesz bűvölve. - Kezemben a vonó, kezdem:

Kis szerelmeim

Nyers-zöld égre könnyes nyirok hull...

A. R.

Íme. És gondolja csak el, hogy ha nem félnék, hogy 60 centimes-nál több portót fizettetek Önnek - szegény nyomorult, akinek hat hónapja egy bűdös vas nem volt a zsebemben -, elküldeném Önnek még a *Párizsi szerelmesek*-et is - száz hexameter, uram - és a *Párizs halálát* - kétszáz hexameter!

- Folytatom:

A költő tehát valóban tűzrabló.

Telve van az emberrel, sőt az *állattal* is; meg kell éreztetnie másokkal, hallhatóvá, tapinthatóvá kell tennie felfedezéseit; ha annak, amit *onnan* felhoz, formája van, akkor formát kell adnia; ha formátlan, akkor azt kell adnia, a formátlanságot. Nyelvet kell találnia. - Végül is, miután minden szó - eszme, el fog jönni az egyetemes nyelv kora! Akadémikusnak kell lenni - ásatagnak, mint egy kövület - ahhoz, hogy befejezettnek higgyük a szókincset, bármelyik nyelv szókincsét. A gyengék majd *gondolkodni* kezdenek az ábécé első betűjén, és hamar beleőrülnek!

Ez a nyelv közvetlen lélektől lélekig fog hatni, mindent egybefoglal, illatot, hangot, színt, gondolat lesz, mely a gondolathoz tapad, s abból is származik. A költő azzal adja majd meghatározását az ismeretlen mennyiségnek, hogy idejében felébred az egyetemes lélekben, többet fog adni, mint a kor gondolatának puszta formuláját, mint puszta kommentárjait a *Haladás felé vivő útnak*. Szabállyá nőtt szabálytalanságként, melyet mindenki elfogad, ő valóban a *Haladás megsokszorozója* lesz!

Ez a jövő materialista lesz, amint láthatja. - Mindig *Számmal* és *Összhanggal* telítetten, ezek a versek arra születnek, hogy fennmaradjanak. - Lényegében véve, egy kicsit újra a görög költészet kora lesz ez.

Az örök művészetnek meglesz a maga rendeltetése, olyanformán, ahogy a költő is az állam polgára. A Költészet többé nem a Cselekvés ütemére fog járni; hanem *előtte*.

Ezek a költők élni fognak! Ha megtörik a nő végtelen szolgasága, ha magának élhet majd és maga által, ha az - eddig oly gyalázatos - férfi visszaadja a szabadságát, a nő is költővé válik. A nő is ismeretlenekre fog bukkanni. Különbözik-e majd eszméinek világa a mienktől? - Különös és kifürkészhetetlen dolgokra fog bukkanni, visszataszítókra és gyönyörűségesekre, amelyeket átveszünk tőlük és megértünk.

Addig is kérjük számon a *költőn az újat* - eszmékben és formában egyaránt. Az összes ügyeskedők hamar azt hiszik, hogy eleget tettek ennek a követelménynek: - csak hogy ez másvalami.

Az első romantikusok úgy voltak *látnokok*, hogy nemigen adtak róla számot maguknak: a lelkük művelése véletlenül kezdődött: mint elhagyott, de befutott mozdonyok, amelyek egy időre sínre találnak. - Lamartine néha látnok, de tönkreteszi az ócska forma. - A *túlságosan hetvenkedő* Hugo utolsó köteteiben sok a látnoki; a *Nyomorultak* igazi költemény. Kezemben

van a *Fenyítések*; a *Stella* körülbelül megadja Hugo *látnokiságának* mértékét. Túl sok benne a Belmontet és a Lammenais, a Jehovák és oszlopok, ezek az ósdi ostobaságok.

Musset tizenötszörösen gyűlöletes nekünk, látomásvert és fájdalmas nemzedéknek, amelyet arcul csap angyali lustasága! Ó, azok az unalmaska mesék és egyfelvonásosok! ó az *Éjszakák*! ó, *Rolla*, ó, *Namouna*, ó, a *Kehely*! mind francia és nem párizsi! Eggyel több műve annak az ocsmány szellemnek, amely Rabelais-t, Voltaire-t inspirálta és Jean de La Fontaine-t, Taine úr kommentárjaival! Musset tavaszi szelleme! Elbájoló szerelmei! Íme, a zománcfestmény, a sziklaszilárd költészet! A *francia* költészetet soká fogják élvezni - de csak Franciaországban. Minden fűszerességéd képes levágni egy rollai szónoklatot, minden szeminarista ott rejti az ötszáz rímes sort egy eldugott füzetben. Tizenöt éves korban a szenvedélynek ez a lendülete üzekedni hajtja az ifjakat; tizenhat évesen már megelégszenek azzal, hogy mély *átérzéssel* szavalják; tizennyolc vagy már tizenhét évesen minden kicsit tehetségesebb kollégista csinál egy Rollát, és megír egy Rollát. Talán most is akadnak még, akik belehalnak. Musset semmit sem tudott csinálni; a látomások ott voltak a függöny áttetsző anyaga mögött; de ő behunyta a szemét. Francia és piperkőc, aki a kocsmából kapaszkodott a tanári dobogóra - a szép halott végül is halott, még az utálkozásunkkal se keltsük hát életre!

A romantikusok második nemzedéke nagyon is *látnok*: Théophile Gautier, Leconte de Lisle, Théodore de Banville. De mivel a láthatatlant kutatni és a hallatlant meghallani más dolog, mint holt dolgok szellemét újraéleszteni, Baudelaire a legelső látnok, a költők költője, *valóságos Isten*. De még ő is túlságosan művészi légkörben élt; s az olyannyit dicsőített forma nála elég szegényes. Az ismeretlen felfedezése új formákat követel.

A régi formákhoz szokott irányzatokból az ártatlanok között A. Renaud megírta a maga Rolláját; L. Grandet is a magáét; a gallok és a Musset-k, G. Lafenestre, Coran, Cl. Popelin, Soulay, L. Sailles; az iskolások, Marc, Aicard Theuriet, a holtak és az ostobák, Autran, Barbier, L. Pichat, Lemoyne, a Deschamps-ok, a Des Essarts-ok; a zurnaliszták, L. Cladel, Robert Luzarches, X. de Ricard, a fantezisták C. Mendes; a bohémek; a nők; a tehetségesek, Léon Dierx és Sully-Prudhomme, Coppée - az új, parnasszistának nevezett iskolának két látnoka van, Albert Méral és Paul Verlaine, aki igazi költő. - Íme.

Így hát azon fáradozom, hogy *látnokká* tegyem magam. - És befejezésül, íme egy jámbor ének.

Guggolások

Későn ébred s érzi, a gyomra mily avas...

Gyalázatos lesz, ha nem válaszol; mégpedig gyorsan, mert nyolc napon belül talán már Párizsban leszek.

A viszontlátásig,

A. Rimbaud

SOMLYÓ GYÖRGY FORDÍTÁSA

8.
Georges Izambard-nak

Charleville, 1871. július 12.

Tisztelt Uram,

Ön most a tengerben fürdik, beszállt a hajóba... A bojárok messze vannak, nem akar belőlük többet,³⁸ irigylem érte itt, ahol a fulladás környéke!

Aztán pedig szörnyen unatkozom, semmit, de semmit se vagyok képes papírra vetni.

Szeretnék viszont kérni valamit Öntől: egy könyvkereskedővel szemben tekintélyes adósság zuhant rám, akinek egy árva garas se nyomja a zsebemet...! Mármost bizonyára emlékszik rá, hogy 1870 szeptemberében, mikor is kísérletet kellett tennem arra, hogy meggyőzzek egy megkeményedett anyai szívet, Ön a tanácsomra elvitt néhány kötetet, ötöt vagy hatot, amiket én még augusztusban vittem el Önnek a lakására.

Nos tehát: ragaszkodik-e Banville *Florise*-ához és az *Exilés*-hez?³⁹ Jómagam, miután kénytelen vagyok öreg példányaimat visszaszármaztatni a kereskedőre, nagyon örülnék, ha ezt a két kötetet visszakaphatnám; idehaza vannak még más dolgaim is Banville-től; kiegészítve az Önnél lévőekkel, kitennének egy sorozatot, azokat pedig sokkal jobban veszik, mint a külön köteteket.

Nincs meg Önnek a *Les Couleuvres*?⁴⁰ Új áron tudnék túladni rajta! - Ragaszkodik a *Nuits persanes*-hoz?⁴¹ Rá még az antikváriusok is étvágyat kaphatnak. Hát Pontmartinnek ehhez a kötetéhez? Errefelé akadnak könyvbúvárok, akik szívesen vennének ilyen prózát. - Ragaszkodik-e a *Glaneuses*-ökhöz? Az ardennes-i kollégisták három frankot is leolvasnának, hogy ilyen egekben úszkálhassanak.⁴² Bebizonyítanám az én krokodilusomnak, hogy egy ilyen gyűjtemény megvétele busásan megtérülne. Glóriát hintek az elfeledett címek köré. Ha kell, bevetek mindent, hogy megpuhítsam az ószerest.

Ha tudná, milyen helyzetbe hozhat és akar is hozni anyám a 35 frank 25 centime-nyi adóssággal, egy percig sem habozna, és átengedné nekem az öreg darabokat! Arra kérném, hogy a csomagot Deverrière úr címére küldje, 95, sous les Allées, aki tud a dologról, és várja! A postaköltséget megtéríteném Önnek, és határtalanul hálás volnék!

Ha akadna bármi olyan nyomtatott ügye, aminek egy tanár könyvtárában nincs helye, és ilyenre bukkan, küldje el nyugodtan. De gyorsan, az Istenért, mert sürgetnek!

Szívélyesen üdvözlí és köszöni előre is
A. RIMBAUD

P. S.: Deverrière úrhoz írott leveléből látom, hogy nyugtalanítja könyvei árának a sorsa. Eljuttatja Önhöz, mihelyt megkapta Öntől az instrukciókat.

³⁸ Izambard-nak ekkoriban házitanítói állást ajánlott egy gazdag orosz család, de ő nem fogadta el

³⁹ Banville *Florise*, ill. *Száműzöttek* c. műveiről van szó

⁴⁰ *A siklók* Louis Veuillot munkája

⁴¹ *A perzsa éjszakák* Armand Renaud műve

⁴² Mint e sorokból kiderül, Demény *Tallózó lányok* c. verseskönyvéről Rimbaud nem volt nagy véleményel

Kézszerítással
Georges Izambard úr,
a szónoklattan tanára
a cherbourg-i kollégiumban,
Cherbourg (Manche)

A. R.

ADAMIK LAJOS FORDÍTÁSA

9.
Paul Demenynek

*Charleville (Ardennek),
1871. augusztus 28.*

Uram,

Ön arra készlet, hogy kérésemet megismételjem; íme, tessék. Itt a panaszom, teljes terjedelmében. Nyugodt szavakat keresek, de e művészet tudományát még nem sajátítottam el teljesen. Nos, íme:

A vádlott helyzete: egy évvel ezelőtt hátat fordítottam a köznapi életnek, ismeretes, milyen okból. Bezárva éltem ezen a minősíthetetlen ardennes-i vidéken, senkivel nem jártam össze, undok, ostoba, hiábavaló, kiismerhetlen munkával töltve időmet, s bármely kérdésre, durva és gonosz szitkozódásra csak némasággal feleltem. Így törvénytelenüliségemhez méltóan, kikényszerítettem egy Anyából, aki oly merev, mint hetvenhét ólomsisakos katonatiszt, a végső döntést.

Arra akart kényszeríteni, hogy rendszeres munkát vállaljak Charleville-ben (Ardennek)! Vagy állást vállalom, mondta, vagy mehetek, amerre látok.

Ezt az életet visszautasítottam, minden magyarázat nélkül: ez szánalmas lett volna. Egészen mostanáig haladékot nyertem tőle. Most odáig jutott, hogy szüntelen szökésemet várja! Meggondolatlanul, tapasztalatok híján majd úgyis nevelőintézetben végzem. Ettől a perctől kezdve végre csend lesz körülöttem!

Íme az undor kendője, mellyel a számat betapasztották. Ilyen egyszerű az egész.

Nem kérek semmit, csak tájékozódni szeretnék. Szabadon akarok dolgozni, de Párizsban, ahová vágyom. Vegye úgy, mintha egy járókelő volnék, senki más. Megérkezem egy hatalmas városba, minden anyagi erőforrás nélkül. Ön azt mondja, napi 15 krajcárért tud munkát, megmondja, hogy ide és ide kell mennem, ezt és ezt a munkát kell csinálnom, így és így lehet belőle megélni. Én jelentkezem, ahol kell, elvégzem a munkát, éldegélek belőle. Ezért kértem is, hogy olyan munkát ajánljon, mely nem köt le teljesen, mert a gondolkodáshoz jó darab idő kell. Megkedvelteti magát a pénz, mely a költőt felszabadítja. Párizsban leszek, bevételhez kell jutnom. Nem hiszi, hogy őszintén beszélek? Nekem különös, hogy szavaim komolyságát bizonygatnom kell Ön előtt.

Ez volt az egyetlen józan ötletem, az egyetlen járható út, melyet most megpróbálok más szavakkal is megvilágítani. Jó szándékú ember vagyok, megteszem, ami tőlem telik, oly egyszerűen beszélek már, mint egy szerencsétlen nyomorult, csak megértsenek. Minek szidni a gyereket, aki állattani ismeretek híján, ötszárnyú madarat szeretne. Azt is könnyen elhinné,

hogy léteznek hatfarkú vagy háromcsőrű madarak! Adjanak neki egy családi Buffon-kötetet: máris szertefoszlának illúziói.

Nos, nem tudván, mit fog nekem írni, a magyarázkodást itt félbeszakítom, tapasztalataira, előzékenységére bízom magam, melyet már akkor áldottam, mikor levelét megkaptam. Arra kérem, próbáljon az én gondolataimból kiindulni - kérem...

Szívesen fogadna-e egy kis ízelítőt munkáimból?

A. Rimbaud

Paul Demeny úr
Saint-Jacques tér 15.
Douai-ben (Nord megye)

PÁLFFY GABRIELLA FORDÍTÁSA

10. Ernest Delahaye-nek

Barátom,

bizony megdöbbenő az élet az arduani kozmoráma keretei között. Nem azt a tájat vágyom vissza, ahol tésztán meg sáron élnek, karcos bort és házi sört isznak. Igazad van abban is, ha újra és újra lerántod róluk a leplet. De ami itt van: pálinkafőzés, kotyvasztás, csupa korlátozottság; a nyár pedig tikkasztó, nem mintha örökösen kánikula volna, de látni azt, hogy a szép idő mindenkinek jó és mindenki disznó - gyűlölöm a nyarat, amint egy kicsit erőteljesebben nyilatkozik meg. Akkora a szomjam, hogy már-már az üszkösödéstől félek: az ardennes-i meg a belga folyókat meg a barlangokat, őket vágyom vissza!

Persze, itt is van azért egy kedvenc italozóhelyem. Éljen az Abszomj-Akadémia⁴³, ha a pincérek mégoly gonoszak is! Ez a legkülönlegesebb és legszédítőbb öltözet, az italárusok zsályájának erényeiből fakasztott részegség, az abszomj! De az egész csak azért, hogy utána a szarban hempergjenek!

Mindig ugyanaz a nyavalygás, a fenébe is! Annyi bizonyos, hogy Perrin le van szarva⁴⁴. És le az Univers könyöklője is⁴⁵, akár a térre néz, akár nem. De azért az Univers-t nem átkozom. - Nagyon örülnék neki, ha megszállná az Ardenne-t, és egyre könyörtelenebbül sarcolná. De mindebben még nincs is semmi különös.

Az viszont komoly, hogy kénytelen vagy sokat gyötrődni, lehet, hogy igazad lenne, hogy sokat olvasol és csavarogsz. Mindenképp igazad, hogy nem zárkózol be irodákba és családi fészkekbe. A zülledéseknek az ilyen helyektől távol kell lejátszódnuk. Távol áll tőlem, hogy balzsamot áruljak, de azt hiszem, a szokások nem nyújtanak vigaszt az ilyen siralmas napokon.

⁴³ Akadémiának nevezték el vendégei a Saint-Jacques utca egyik híres csapszékét, mert falai mentén negyven hordó sorakozott, s a francia akadémiának hagyományosan negyven tagja lehet. Rimbaud szóleleménye az abszintot rejti

⁴⁴ Henri Perrin a charleville-i kollégium monarchiaellenes, radikális nézeteiről ismert tanára volt

⁴⁵ Az Univers kávéházban találkozgatott Rimbaud ismerőseivel, köztük Perrinnel

Mostanában éjszakánként dolgozgatok. Éjfélről reggel ötig. Egy hónappal ezelőtt a szobám a rue Monsieur-le-Prince-en a Szent Lajos Gimnázium egyik kertjére nézett. A keskeny ablak alatt hatalmas fák voltak. Hajnali három felé a gyertya halványulni kezd: a madarak egyszerre kiáltják a fákon: vége. Elég a munkából. Néznem kellett a fákat, az eget, nem tudtam ellenállni ennek a kimondhatatlan pillanatnak, a reggel első órájának. Láttam a gimnázium tökéletes csendbe borult hálótermeit. Aztán felhallatszott a kordék szaggatott, tompa, különös kopogása a bulvárokon. Szipáskoltam ormóttan pipámat, és a tető cserepeit köpdöstem, mert manzárdszobám volt. Öt óra tájt lementem, hogy vegyek valami ennivalót; ez a legszebb óra. Mindenfelé munkások sietnek. Számomra ez a legalkalmasabb idő, hogy valamelyik borkereskedőnél jól benyakaljak. Hazamentem, ettem, és reggel hétkor feküdtem le, mikor a nap a cserepek alól kicsalta a pincebogarakat. Mindig is ez a kettő tette rám a legnagyobb benyomást: a nyári hajnalok és a decemberi esték.

Most viszont egy takaros szobában lakom, amelyik végtelen mély, de csak három négyzetméternyi udvarra néz. - A rue Victor-Cousin a Bas-Rhin kávéháznál ér ki a Sorbonne térre, a másik vége pedig a rue Soufflot-ba torkollik. - Itt egész éjjel vizet iszom, nem látom a hajnalt, nem alszom, és megfulladok. Hát ennyi.

A kérsédnek mindenképp eleget fogok tenni! Ne felejts el szarni a La Renaissance című irodalmi és művészeti lapra⁴⁶, ha találkozol vele. Én mostanáig elkerültem Caropolszarnok emigránsainak csapásait. És pokolba az évszakokkal.

És botorság.

Bátorság.

A. R.
Rue Victor-Cousin, Hôtel de Cluny

Ernest Delahaye úr,
Charleville

ADAMIK LAJOS FORDÍTÁSA

11. Verlaine-nek⁴⁷

*London, péntek du.
[1873. július 4.]*

Gyere vissza, gyere vissza, drága barátom, egyetlen barátom, gyere vissza! Esküszöm, hogy megjavulok. Ha barátságtalan voltam hozzád, csak tréfa volt, csökönyösen hosszúra nyújtott tréfa, amit bánok, jobban, mint kimondható. Gyere vissza, elfelejtjük ezt az egészet! Nagy baj, hogy így beugrottál a tréfának. Már két napja egyfolytában sírok. Gyere vissza. Szedd össze a bátorságodat, drága barátom. Semmi sincs veszve. Csak meg kell tenned ugyanazt az utat visszafelé. Újra együtt élünk majd itt, bátran, türelmesen. Oh, könnyörgök neked! Ez a te

⁴⁶ A La Renaissance littéraire et artistique 1872-ben indult. Ugyanez év szeptemberében közölte Rimbaud *A hollók* c. versét

⁴⁷ A két barát május végén érkezett Londonba. Július 3-án összevesztek, Verlaine hajóra szállt. Rimbaud Brüsszelbe küldte ezt a levelet

érdeked is. Gyere vissza, megtalálod itt minden holmidat. Remélem, most már tudod, hogy a veszekedésünkben nem volt egy szemernyi igazság sem. Szörnyű pillanat! De amikor intettem neked, hogy szállj ki a hajóból, miért nem jöttél? Két évig éltünk együtt, és meg kellett érnünk ezt az órát! Mihez kezdesz most? Ha nem akarsz ide visszajönni, akarsz, hogy én menjek utánad?

Igen, én voltam a hibás.

Óh, mondd, nem felejtesz el, ugye?

Nem, nem felejthetsz el.

Te mindig a szívemben élsz.

Mondd, felelj a barátodnak, már nem élhetünk soha többé együtt?

Szedd össze a bátorságodat! Válaszolj nekem gyorsan!

Már nem maradhatok sokáig itt.

Csak jóságos szívedre hallgass!

Gyorsan tudasd velem, utánad menjek-e?

RIMBAUD,
aki a tiéd, egész életére

Gyorsan válaszolj, nem maradhatok itt hétfő esténél tovább. Nincs már egyetlen pennym se, nem tudom postára adni ezt a levelet. Vermerschre bíztam a könyveidet és a kézírataidat.

Ha nem találkozhatom veled többé, beállok tengerésznek vagy katonának.

Gyere vissza, óránként újra meg újra sírok. Mondd, hogy jöjök utánad, és én jövök, mondd, sürgönyözd... Hétfő este el kell mennem innen, te hová még, mihez kezdesz?

KOVÁCS ILONA FORDÍTÁSA

12. Verlaine-nek

[London, 1873. július 5.]

Drága barátom, megkaptam a „Tengerről” keltezett leveledet. Ezúttal hibás vagy, még hozzá nagyon. Először is, nincs semmi kézzelfogható a leveledben: a feleséged nem jön majd, vagy ha igen, hát három hónap, három év múlva, tudom is én! Még hogy elpatkolsz, ismerlek! Szóval, feleségedre és a halálra várva fogsz tébolyogni, kóborolni, zaklatod az embereket. Micsoda, te még nem jöttél rá, hogy a dühök mindkét oldalról egyformán álságosak! Végző soron mégis te leszel az igazi hibás, mert, még azután is, hogy visszahívtalak, kitartottál álságos érzelmeid mellett. Azt hiszed talán, hogy az életed kellemesebb lesz másokkal, mint velem! *Gondolkodj csak rajta!* Óh, nem, biztos, hogy nem!

Egyedül velem lehetsz szabad, és mivel esküszöm, hogy ezentúl rendes leszek, és szánomban a hibákból rám eső részt, és végre tiszta a fejem, és szeretlek, ha nem akarsz visszatérni, vagy nem akarsz, hogy utánad menjek, bünt követsz el, amiért bűnhődni fogsz *hosszú éveken át* azzal, hogy elveszíted minden szabadságodat, és hogy talán minden eddiginél szörnyőbb kínokat állsz majd ki. Ezután gondold át még egyszer, mi voltál, mielőtt engem megismertél.

Én semmi esetre sem térek haza anyámhoz. Párizsba megyek, igyekszem majd, hogy hétfő estére már ne legyek itt. Alighanem rákényszerítesz, hogy eladjam az összes ruháidat, nem tehetek mást. Még nem adtam el őket: csak hétfő reggel jönnek értük. Ha Párizsba akarsz nekem levelet küldeni, címezd L. Forain-nak, Saint-Jacques utca 289., A. Rimbaud részére. Ő tudni fogja a címemet.

Persze ha a feleséged visszatér hozzád, nem fogom azzal kockára tenni a jó híredet, hogy írok neked, soha többé nem fogok írni.

Az egyetlen igaz szó az, hogy „gyere vissza”, veled akarok élni, szeretlek. Ha hallgatsz rá, bátornak és őszintének mutatkozol.

Ha nem így lesz, szánlak.

De szeretlek, csókollak, és még találkozunk.

RIMBAUD

Great colle[ge] 8 stb., hétfő estig vagy - ha közben telefonálsz - kedd délig.

KOVÁCS ILONA FORDÍTÁSA

13. Verlaine-nek

*Hétfő délből
[London, 1873. július 7.]*

Drága barátom!

Láttam a Smithnének⁴⁸ küldött leveledet.

[...]

Vissza akarsz jönni Londonba! Nem tudod, hogyan fogadna itt egytől egyig mindenki! És hogy milyen képet vágna Andrieu meg mások, ha újra veled látnának. Mindamellet nagyon bátor leszek. Mondd ki őszintén, amit gondolsz. A kedvemért akarsz visszajönni Londonba? És melyik nap? A levelem hatására? De hiszen már semmi sincs a szobában. - Mindent eladtam, egy felöltő kivételével. Két font tízet kaptam érte. Viszont a fehérnemű még a mosónőnél van, és egy csomó mindent megtartottam magamnak: öt mellényt, az összes inget, gályákat, gallérokat, kesztyűket meg az összes cipőt. Valamennyi könyvedet és kéziratodat biztonságba helyeztem. Szóval csak a nadrágjaidat adtam el, a feketét és a szürkét, egy felöltőt és egy mellényt, továbbá a zsákot és a kalapdobozt. De miért nem írsz egyenesen nekem?

Igen, drága kicsim, még egy hétig maradok. És ugye, te is jössz? Mondd meg az igazat. Az bátorságra vallana. Remélem, hogy így van. Bízz bennem, nagyon rendes leszek.

A tiéd vagyok. Várlak.

RIMB.

KOVÁCS ILONA FORDÍTÁSA

⁴⁸ Verlaine és Rimbaud szállásadónője

14.
Ernest Delahaye-nek⁴⁹

[Stuttgart, 1875. március 5.]

Verlaine a minap ideutazott, mancsában rózsafüzérrel... három óra telt belé, és megtagadta a Jóistent, és kivérezte a Miurunk kilencvennyolc sebét. Két és fél napot töltött itt, nagyon józanul, majd remonstrációmra hallgatva visszatért Párizsba, avégből, hogy befejezze a tanulást *ott a szigeten*.

Már csak egy hetem van itt a Wagnerban⁵⁰, és sajnálom a gyűlöletnek fizetett pénzt, a semmittevéssel töltött időt. 15-én lesz egy Ein freundliches Zimmerem valahol, és irtózatosan nyüstölöm a nyelvet, olyannyira, hogy még legfeljebb két hónap, és végzek vele.

Minden elég alantas itt, ettyet kiféfe, a Riesslinget, melyből üríteg etty pohárgáfal idd a dom-bocsgággal zemben, melyek züledése danui foltag, a Te gicsaddanó egíssígedre! Napfényzik és fagy, rém unalmas.

(15-e után: Poste restante, Stuttgart.)

RIMB.

KOVÁCS ILONA FORDÍTÁSA

15.
Családjának

Genova,
[18]78. november 17.,
vasárnap

Kedveseim,

ma reggel érkeztem meg Genovába, és megkaptam leveleiteket. Az egyiptomi útlevélért aranyban kell fizetni, mivel nincs semmiféle kedvezmény. Hétfőn, 19-én indulok, este 9-kor. A hónap végén érünk oda.

Ami az ideutamat illeti, változatos volt, és időről időre felfrissülést is hozott az évszak. Az Ardennek jobb oldalán, Svájcban, mivel Remiremont-ból utol akartam érni a német csatlakozást Wesserlinben, át kellett kelnem a Vogézeken; először postakocsival, aztán gyalog, egyetlen postakocsi sem tudott továbbmenni, átlagosan ötven centiméteres volt a hó, és vihart is jeleztek. A betervezett hóstett azonban a Gotthárdon való átkelés volt: ilyenkor már nem mennek át rajta kocsival, így én se vehettem kocsit igénybe.

A gotthárdi út Altdorfnál kezdődik, a Vierwaldstätter-tó déli csücskénél, ahová gőzössel jutottam el. Altdorftól mintegy 15 km-re, Amtstegnél az út az alpesi jellegnek megfelelően kezd emelkedni-kanyarogni. Elmaradoznak a völgyek, már csak szakadékokra látni le a tízméterenként kirakott útjelző kövek fölött. Andermatt előtt még át kell menni egy ugyancsak félelme-

⁴⁹ Kb. másfél évnyi kiesést követ ez a levél Rimbaud fennmaradt levelezésének folyamatában. Stuttgartban az anyjától kapott pénz mellett franciaórákkal is keresett, maga pedig németül tanult

⁵⁰ Március közepéig a Wagner utcában lakott

tes tájon, Ördöghíd a neve - igaz, annyira nem szép, mint a splógeni Via Mala, amit a metszetről ismertek. Göschenenben, amely faluból kisebb városkává nőtt ki magát a munkások odaáramlásának következtében, a szoros alján látni a híres alagút bejáratát, a vállalkozók műhelyeit és kántinjait. Ezt a nagyon is vadregényes országot egyébként is szorgosan művelik, dolgozik mindenki. Ha nem hallani a gőzkalapácsokat a szorosban, akkor a fűrész és a csákány zaja hallik le tompán láthatatlan magasságokból. Túlzás nélkül elmondható, hogy az ország ipara főleg a fára épül. Sok a bánya is. A fogadósok ritkább-közönségesebb ásványfajtákat kínálnak, azt mondják róluk, hogy az ördög vásárolja őket a hegytetőn, hogy aztán a városban eladja őket.

Ezután kezdődik az igazi kapaszkodó, Hospitalnál, ha jól emlékszem; az elején hegymászásnak is beillik, tele kacskaringókkal, aztán pallókon, sőt a kociúton tovább. Mert gondolhatjátok, hogy lehetetlen állandóan az utóbbit követni, amelyik végig nagy cikcakkokban vagy igen enyhe teraszokon halad, örökkévalóságba telne, mikor mindössze 4900 méter az emelkedés, egyik és másik oldalról is, s még annyi sem, ha a szomszédos magasságoktól számítom. De egyenesen hegynek sem halad az ember, hanem a bevált vagy legalábbis kitaposott emelkedőket követi. Szóval, aki nem szokott a hegyek látványához, itt megtanulhatja, hogy egy hegynek vannak ugyan csúcsai, de a csúcs nem egyenlő a heggyel. A Gotthárd teteje pl. több kilométeren nyúlik el.

A hat méternél nem szélesebb út jobb oldalát végig hóomlás fedi be, kb. 2 méter magasan; lépten-nyomon benyúlik az útra méteres gátként, amit sűrűn záporozó hóesésben kell átgázolni. Ez a valami! Sehol egy árnyék, se fölöttem, se alattam, semerre sem, pedig hát hatalmas képződmények között vagyunk; nincs már út sem, szakadék és szoros sincs: egyes-egyedül a kápráztató, kézzelfogható fehérség, látod, ha akarod, ha nem, mert képtelen vagy fölemelni a szemedet erről a fehér kavalkádról, amit az ösvény közepének tartasz. A jeges, tépő szélben képtelen vagy feltartani az orrod, a pillád, a bajsod merő jégcsap, a füled csupa seb, a torkod bedagadt. Ha nem volna az árnyék, ami magad vagy, és nem lennének a távirópoznák, a feltételezhető út kísérői, azt se lehetne tudni, merre van előre és merre hátra.

Jó kilométeren át mást sem lehet tenni, mint gázolni a méteres hóban! A térdét már régóta nem látja az ember. Kimelegszik a talpalástól. Zihálva igyekszünk, a vihar egy félóra alatt könnyedén betemethet minket, kiáltásokkal biztatjuk egymást (sohasem indulnak fel az emberek egyedül, mindig csapatokban). Végre egy menedékház, egy bögre sós vízért 1,50-et fizetünk. Tovább. De a szél egyre ádázabb, az út a szemünk láttára temetődik be. Szánkconvojt érünk utol, egy kidőlt lovat félig már betemetett a hó. Elvész az út: melyik oldalán lehet vajon a póznáknak? (Póznák csak az egyik oldalon vannak.) Letérünk, derékig, hónaljig süllyedünk... Egy árok mögött homályos folt: a Gotthárd-menedékház, barátságos és vendégszerető intézmény, öreg építmény fenyőből, kövekből; harangláb is van. A csöngetésre egy bandza fiatalember nyit ajtót; alacsony és zsúfolt szobába vezetnek, ahol kenyérrel, sajttal, levessel és pohárka pálinkával kínálnak. Itt vannak a híres-nevezetes, nagy sárga kutya. Hamarosan befutnak félholtan a lemaradtak is. Estére mintegy harmincan vagyunk, vacsora után kemény szalmazsákokra osztanak szét minket, a takaró kevés. Éjszaka hallani lehet a gazdákat, ahogy szent imával zengenek hálát, amiért újabb nappal lophatták meg a kalyibájukat támogató kormányokat.

Reggel, a kenyér-sajt-pálinka után, új erőre kapva a díjtalan vendégszeretettől, amit addig lehet élvezni, amíg csak a vihar el nem áll, útra kelünk: ma süt a nap, csodálatos a hegy: a szél elállt, innen már csak ereszkedő jön, kacskaringókkal, ugrásokkal, kilométeres bukfencekkel érkezünk meg Airoloba, az alagút másik oldalára, ahonnan az út megint alpesien kanyargós és el-eltorlaszolt, de most már lefelé halad. Ez a Tessin.

A Gotthárdtól még jó harminc kilométeren át hó lepi az utat. Csak harminc kilométerrel tovább, Giornicónál szélesedik ki valamennyire a völgy. Szőlőlugasok bukkannak fel, egy-egy tenyérnyi rét, amit gondosan trágyáznak levelekkel és más fenyőkorhadékkal, ami alomként szolgálhatott. Az úton kecskék, marhák és szürke tehenek sereglenek, meg fekete malacok. Bellinzonában komoly piaca van ezeknek a jószágoknak. Luganóban, a Gotthárdtól húsz mérföldre vonatba száll az ember, és a kellemes Luganói-tótól átmegy a kellemes Comói-tóhoz. Innen már az ismert út következik.

Öllelek benneteket, minden hálám a tiétek! Kb. húsz nap múlva írok megint.

Hívetek

ADAMIK LAJOS FORDÍTÁSA

16. Családjának

Alexandria, 1878. december

Kedveseim,

kb. tíznapi átkelés után érkeztem meg ide, s már jó két hete forgolódom itt, de csak most kezdenek valamennyire alakulni a dolgok! Hamarosan állást vállallok; annyit már most is dolgozom, hogy megélhessek, még ha szűkösen is. Vagy egy nagy ültetvényen leszek alkalmazott innen jó tíz mérföldre (már voltam is ott, de néhány hétig még nem akadna semmi); - vagy az angol-egyiptomi vámhivatalba lépek be rövid időn belül, jó fizetésért; - de a legvalószínűbb, hogy hamarosan Ciprusra, az angol szigetre megyek, egy munkásbrigád tolmácsaként. Mindezenesetre kaptam ígéretet; egy francia mérnökkel, egy szolgálatkész és tehetséges emberrel léptem kapcsolatba. Egyvalamit kérnek csupán: egy kurta igazolást tőled, mama, a polgármester hitelesítésével, a következő tartalommal:

„Alulírott Rimbaud-né, Roche-beli gazdálkodó kijelentem, hogy fiam, Arthur Rimbaud gazdaságomból kilépett, Roche-t saját akaratából hagyta el 1878. október 20-án, s hogy tisztességes magatartásról tett bizonyosságot itt is és más helyütt is, s jelenleg nem esik a honvédelmi törvény hatálya alá.

Alulírott: R...”

És a legfontosabb, a városháza pecsétje.

Enélkül nem kaphatok végleges állást, bár azt hiszem, ideiglenesen így is tovább alkalmaznának. De azt semmiképp se írátk bele, hogy csak rövid ideig maradtam Roche-ban, mert akkor tovább kérdezősködnék, annak pedig sohase lenne vége; meg így azt is el fogják hinni a mezőgazdasági társaságnál, hogy képes vagyok a munka irányítására.

Kérlek benneteket, esengve, hogy lehető leghamarabb küldjétek el nekem ezt a pár szót: egyszerű dologról van szó, aminek jó hatása lesz, ha más nem, akkor annyi, hogy egész télre jó állást adnak nekem.

Hamarosan írok nektek részletesebben, Alexandriáról meg az egész egyiptomi életről is. Ég veletek. Üdvözetem Frédéricnek, ha ott van. Itt most olyan meleg van, mint Roche-ban nyáron.

Írátk!

A. RIMBAUD
Francia posta, Alexandria

17.
Családjának

Larnaca (Ciprus)
1879. február 15.

Kedveseim,

Nem írtam nektek hamarabb, nem tudva, melyik oldalról kellemetlenkednének esetleg. Megkaphattátok már viszont azt a leveletem, amelyikben beszámoltam a közeli indulásról Ciprusra. Holnap, február 16-án éppen két hónapja lesz, hogy itt vagyok alkalmazásban. A főnökeim Larnacában vannak, Ciprus főkikötőjében. Én egy bányában felügyelek, a tengerparton: egy csatornát is építenek. Feladat még a kő behajózása is a Társaság öt hajójára meg a gőzösére. Van még egy mészégető is, téglauzem stb. ... A legközelebbi település egy óra járásra van. Itt csak a sziklareneteg, a folyó és a tenger. Ház egyetlenegy. Se föld, se kertek, sehol egy fa. Nyáron nyolcvanfokos a hőség. Mostanában gyakori az ötven fok. Ez a tél. Néha esik is. Enni errefelé vadat esznek, tyúkot meg effélét... Az összes európai megbetegedett, engem kivéve. Legfeljebb ha húszan voltunk itt európaiak a táborban. Az elsők december 9-én érkeztek. Hárman vagy négyen meghaltak. A ciprusi munkások a környező falvakból jönnek, volt, hogy hatvanat is munkába állítottak. Én irányítom őket: ellenőrzöm a napszámot, kiosztom az anyagot, tájékoztatom a társaságot, könyvelem az élelmet és minden egyéb kiadást. Én fizetem ki a béreket is: tegnap fizettem ki 500 frank részletbért a görög munkásoknak.

Havonta 150 frank fizetést kapok, azt hiszem: eddig húsz frankon kívül még semmit se kaptam. De rövidesen teljesen kifizetnek, sőt, ha jól sejtem, el is bocsátanak, mert valószínűleg egy másik Társaság jön ide a helyünkre, és mindent átvesz. E miatt a bizonytalanság miatt késlekedtem az írással. A napi élelmem mindössze 2,25 fr-ba kerül, s a munkaadómnak se tartozom sokkal, úgyhogy mindenképp lesz miből kivárnom az újabb munkát, az pedig mindig fog akadni a számomra itt Cipruson. Vasutak épülnek, kórházak, erődök, kaszárnnyák, kikötők, csatornák stb... Március elsején földbérleményeket osztanak, és csak a bejegyzés költségeit kell megfizetni.

Felétek mi újság? Jobban örülnétek, ha hazamennék? Hogy megy a gazdálkodás? Írjatok mihamarabb.

ARTHUR RIMBAUD
Postán maradó, Larnaca (Ciprus)

Itt kinn, a pusztán írok nektek, és nem tudom, mikor adhatom fel.

ADAMIK LAJOS FORDÍTÁSA

18.
Családjának

*Larnaca (Ciprus),
1879. április 24.*

Csak ma tudtam elhozni ezt a meghatalmazást⁵¹ a kancelláriáról; de azt hiszem, lekési a hajót, és várnia kell jövő csütörtökig.

Még mindig a Társaság kőfejtőtelepét vezetem, irányítom a töltést, a robbantást, a kövek feldarabolását.

Rettentő meleg van, most aratnak. A bolhák éjjel-nappal iszonyú szenvedést okoznak, ráadásul szúnyogok is vannak. A tengerparton kell aludnunk, a pusztán. Összetűzéseim voltak a munkásokkal, és fegyvereket kellett kérnem.

Sok a kiadásom. Május 16-án töltöttem le az ötödik itteni hónapomat.

Azt hiszem, hazamegyek; de örülnék, ha előbb kaphatnék töletek híreket.

Írjatok tehát.

Nem a kőbánya címét adom meg, mert ide sose jön ki a posta, hanem a városit, hat mérföldre innen.

A. RIMBAUD
Postán maradó, Larnaca (Ciprus)

ADAMIK LAJOS FORDÍTÁSA

19.
Családjának

*Mont-Troodos (Ciprus),
1880. május 23.*

Bocsássatok meg, amiért nem írtam korábban. Bizonyára szerettétek volna tudni, hogy merre járok; de mostanáig valóban lehetetlen volt beszámolnom nektek az újságokról.

Egyiptomban nem találtam semmi munkát, úgyhogy közel egy hónapja visszafordultam Ciprusnak. Visszaérkezve volt főnökeimet csődben találtam. De egy hét múlva már munkához jutottam, most itt dolgozom. A helytartó számára épülő palotánál vagyok felügyelő, Troodos, a legmagasabb ciprusi hegy csúcsán (2100 méter).

Mostanáig csak a mérnök meg én voltunk itt, egy fabarakkokból álló táborban. Tegnap mintegy ötven munkás érkezett, megkezdődik a munka. Én vagyok az egyetlen felügyelő, eddig csak 200 frank a havi fizetésem. Két hete kaptam pénzt, de sok a kiadásom: mindig lovon kell járni, a szállítás rendkívül nehéz, a falvak nagyon messze vannak, az élelmiszer pedig igen drága. Ráadásul, míg lent a síkságon nagyon meleg van, ezen a magasságon még legalább egy hónapig kellemetlenül hideg az idő; hol eső, hol jég esik, a szél pedig ledönti az embert a lábáról. Kénytelen voltam beszerezni matracot, takarókat, kabátot, csizmát stb. stb.

⁵¹ A meghatalmazást Rimbaud családja kérte, az apai örökség átvétele érdekében. Rimbaud kapitány az előző év végén halt meg

A hegytetőn van egy tábor, ahová néhány héten belül megérkeznek az angol csapatok, amint lent, a síkon túl meleg lesz, a hegyen pedig kevésbé hideg. Akkor már biztosítva lesz a szervezett ellátás.

Én tehát most az angol közigazgatás szolgálatában állok: úgy számítom, hogy hamarosan előléptetnek, és alkalmazásban maradok, amíg csak ez a munka befejeződik, fellehetően szeptemberig. Szeretnék egy jó bizonyítványra, amellyel alkalmaznának más, valószínűleg sorra kerülő munkáknál, és félretehetnék pár száz frankot.

Az egészségem nem valami jó; idegesítő szívdobogások jönnek rám. De jobb nem is gondolni rá. Mit is tehetnék? A levegő viszont nagyon tiszta itt. A hegyen csak fenyő és páfrány van.

Ezt a levelet ma, vasárnap írom; de a posta, ahol föladhatom, innen tíz mérföldre van, egy Limassol nevű kikötőben, és nem tudom, mikor lesz alkalmam, hogy odamenjek vagy elküldjem. Egy hétnél korábban aligha.

Kérem is kell töletek valamit: a munkámhoz feltétlen szükségem van két könyvre. Az egyik címe:

Erdészeti és mezőgazdasági fűrésztelepek, ez angol, 3 frankba kerül és 128 ábra van benne.

(Arbey géptervező úrnak írhattok végette Párizs, Vincennes sétány.)

A másik:

Az ács zsebkönyve, 140 tervrajzzal, Merly a szerzője, 6 frank.

(Lacroix-tól, a kiadótól lehet megkérni, rue des Saint-Pères, Párizs.)

Kérjétek meg és küldjétek el, legyetek szívesek, ezt a két könyvet az alábbi címre:

Arthur Rimbaud úrnak

Postán maradó,

Limassol (Ciprus)

Ki is kell fizetnetek a könyveket, kérlek benneteket. *A posta itt nem vesz fel pénzt, így nem küldhetem el nektek.* Valami kis tárgyat kell majd vennem, amit elfogad a posta, és abba rejtetem a pénzt. Ez viszont tilos, nem teszem szívesen. Mégis, ha akadna a közeljövőben valami küldenivaló a számotokra, akkor ilyen úton juttatnám el nektek a pénzt.

Tudjátok, milyen sok időbe telik, míg megfordul a posta Ciprusra; amilyen helyen pedig én vagyok, úgy számolom, hogy a legnagyobb gyorsaság esetén sem kaphatom meg *hat hétnél korábban* a könyveket.

Mostanáig csak magamról beszéltem. Bocsássatok meg. Feltételeztem, hogy jó egészségben vagytok, s egyébként is minden rendben. Nálatok biztosan melegebb van, mint errefelé. Írjatok arról is, mi újság a kisvonal körül. Hát Michel papa? És Cotaiche?⁵²

Hamarosan küldök nektek egy kevéskét a Parancsnokság mesés borából.

Üdvözlő ölelő szeretettel

ARTHUR RIMBAUD

Postán maradó,

Limassol (Ciprus)

⁵² Michel papa alkalmazott volt a roche-i gazdaságban. Cotaiche, helyesen Comtesse (grófnő): egy kanca neve

Jut eszembe: megfeledeztem a takarékkönyv ügyéről. Értesíteni fogom az itteni francia konzult, ő el fogja érni, amit tud.

ADAMIK LAJOS FORDÍTÁSA

20. Családjának

Áden, 1880. augusztus 17.

Kedveseim,

400 frankkal jöttem el Ciprusról, közel két hónapja, miután vitáim támadtak a főbérfejtővel és a mérnökkel. Ha maradok, néhány hónapon belül jó álláshoz jutottam volna. De még visszamehetek. Mindenfelé kerestem munkát a vörös-tengeri kikötőkben, Dzsiddában, Suakimban, Masszavában, Hodeidában stb. Ide azután érkeztem, hogy Abesszíniában próbáltam csinálni valamit. Megérkezésemkor beteg voltam. Egy kávékereskedőnél dolgozom⁵³, egyelőre csak 7 frankért. Ha összegyűlik pár száz frankom, elmegyek Zanzibárba, amint mondják, bőven akad munka.

Írjatok!

RIMBAUD
Áden-camp

A bérmentesítés 25 centime-nál is több. Áden nem tagja a Posta-uniónak.

Majd elfeledtem: elküldtéték nekem azokat a könyveket Ciprusra?

ADAMIK LAJOS FORDÍTÁSA

21. Családjának

Áden, 1880. aug. 25.

Kedveseim,

ha jól emlékszem, legutóbb feladtam nektek egy levelet, amelyben arról írtam, milyen kedvezőtlen körülmények között kellett eljőnnöm Ciprusról, és hogyan érkeztem meg ide, miután bejártam az egész Vörös-tengert.

Itt egy kávékereskedő irodájában vagyok. A társaság ügynöke egy nyugalmazott tábornok⁵⁴. Üzlet akad tűrhetően, és még sokkal több is lesz. Én nem keresek sokat, nem többet napi hat franknál; de ha itt maradok - márpedig itt kell maradnom, mert mindentől túl messze vagyunk ahhoz, hogy ne kellene legalább néhány hónapig maradni, hogy legalább az esetleges induláshoz szükséges pár száz frankot összeszedje az ember -, ha maradok, azt hiszem, bizalmi állást

⁵³ A Vianney, Bardey és Társa cégről van szó, amely Ádenen át importált kávé Franciaországba

⁵⁴ Egy bizonyos Dubarról van szó, Bardey cégfőnök munkatársáról, aki felfogadta és ajánlotta Rimbaud-t. Egyébként csak ezredes volt

kaphatok, talán egy másik város ügynökségén, és akkor valamivel hamarabb összekaparnak valamennyit.

Áden rettenetes kősziklasivatag, sehol egy fűszál, se egy csepp jó víz nem található: párolt tengervizet iszunk. A hőség tikkasztó, kivált júniusban és szeptemberben, ez a két legforróbb hónap. A legfrissebb, szellőztetett irodában az állandó hőmérséklet éjjel-nappal 35 fok. Minden nagyon drága, a többit gondolhatjátok. De nincs más választásom: szinte rabként vagyok itt, és biztos, hogy legalább három hónapig maradnom kell, amíg lábra állhatok vagy egy jó álláshoz jutok. Felétek mi újság? Befejeztétek már az aratást?

Írjátok.

ARTHUR RIMBAUD

ADAMIK LAJOS FORDÍTÁSA

22. Családjának

Áden, 1880. szeptember 22.

Kedveseim,

most kaptam meg szeptember 9-i leveleteket, s mivel holnap posta indul Franciaországba, válaszolok.

A lehetőségekhez mérten jól megy sorom. A cég havonta több százezer frankos üzletet bonyolít le. Én vagyok az egyetlen alkalmazott, minden az én kezemen megy át, úgyhogy most már kitűnően kiismerem magam a kávékereskedelem alakulásában. A főnök teljes bizalmát élvezem. Csak az a baj, hogy rosszul fizetnek: napi öt frankot kapok, ételmet, szállást, mosást stb. stb., lóval-kocsival együtt ez napi 12 frankot biztosan kitesz. De mivel én vagyok az egyetlen valamennyire értelmes hivatalnok itt Ádenben, második itteni hónapom végén, azaz október 16-án, ha nem adják meg a havi 200 frankot, a költségeken kívül, akkor odébbállok. Inkább elmegyek, mint hogy kizsákmányoljanak. Egyébként már kb. 200 frank van a zsebemben. Ha minden igaz, Zanzibárba megyek, ott van lehetőség. Különben munka akad itt is bőven. Több kereskedelmi társaság is alakulóban van az abesszin parton. A cég karavánokkal is rendelkezik Afrikában; az is lehet, hogy átmegyek oda, ahol haszonra tehetnék szert, és nem unatkoznék annyira, mint Ádenben, amely - ezt mindenki elismeri - a világ legunalmasabb helye, legalábbis az után, ahol ti laktok.

Itt, a házban 40 fokos a meleg; naponta több liter verejtéket izzad ki az ember. Bárcsak volna itt is 60 fok, mint Masszavában, mikor ott tartózkodtam!

Írjátok, hogy szép nyaratok volt. Annál jobb. Ez a kárpótlás a hírhedt télért.

A könyveket nem kaptam meg, mert valaki (ebben biztos vagyok) megkaparinthatta őket helyettem, amint eljöttem Toodosból. Még mindig szükségem van rájuk, és más könyvekre is, de nem kérek tőletek semmit sem, mert nem merek pénzt küldeni addig, amíg nem vagyok biztos benne, hogy nincs-e szükségem arra az összegre is, pl. ha a hónap végén továbbmennék.

Kívánom nektek a legjobbakat, és ötven év nyarat megszakitás nélkül.

Továbbra is ugyanerre a címre írjatok; ha elmegyek, továbbíttatom.

RIMBAUD

Viannay-ház

Bardey és Tsa

Áden

Vigyázzatok a pontos címzésre, mert van itt egy másik Rimbaud is, a Tengerészeti Hírszolgálat ügynöke. 10 centime pótlólagos bérmentesítést fizettettek velem.

Frédéricet, azt hiszem, nem kellene arra buzdítani, hogy telepedjen le Roche-ban, ha csak valamennyi elfoglaltsága is akad másutt. Hamar beleunna, nem lehet bízni abban, hogy maradna. Ami a házasság gondolatát illeti - nem siralmas ötlet-e az olyankor, mikor se egy fillérje nincs az embernek, sem kilátása, de még csak képessége sem, hogy keressen? Ha engem valaki ilyen helyzetben házasságra kárhoztatna, az jobban tenné, ha ott helyben végezne velem. De mindenki a maga szerencsájének a kovácsa, engem ez nem is illet, nem is érint, és kívánok neki minden boldogságot ezen a földön, különösen itt Attigny (Ardenne) kantonban.

Hívetek

ADAMIK LAJOS FORDÍTÁSA

23.

Családjának

Áden, 1880. november 2.

Kedveseim,

Egy ideig még itt vagyok, noha kijelöltek egy másik posztra, ahová hamarosan át kell mennem. A cég alapított egy ügynökséget Harerban, a térképen Abesszínia délkeleti részén találjátok meg a vidéket. Kávét exportálnak onnan, bőrt, gumit stb., amit pamutáruért és más cikkekért szereznek be csereúton. A vidék nagyon egészséges, jó levegőjű, magas fekvésének köszönhetően. Utak jóformán nincsenek, és nincs szinte semmi hírközlés sem. Ádenből az út Harerba először a tengeren vezet, Seylacig, ez kikötő az afrikai parton; onnan Harer húsz nap karavánnal.

Barday úr, a cég egyik vezetője tett oda egy első utat, fölállította az ügynökséget, és rengeteg árut hozott magával. Ott hagyott egy képviselőt, én ahhoz leszek beosztva. November 1-jétől havi 150 rúpia fizetést ígértek, azaz 330 frankot, 11 frankot naponta, plusz az élelem, minden utazási költség és 2% a nyereségből. De nem indulok, csak egy hónap vagy talán hat hét múlva, mert magammal kell vinnem egy nagyobb összeget, amely egyelőre még nem áll rendelkezésre. Mondanom sem kell, hogy csak fegyveresen lehet odamenni, és fennáll a veszély, hogy a galláknál hagyja a fogát az ember - bár állítólag már ez a veszély sem olyan komoly.

Most pedig kérem kell tőletek egy csekély szívességet: mivel mostanában nem lehetnek annyira elfoglaltak, talán nem esik nehezetekre. Egy könyvküldeményről volna szó a részemre. Írok a lyoni központba, hogy küldjék el nektek a 100 frankot. Azért nem küldöm el magam, mert tőlem levonnának 8% költséget. A vállalat majd az én számlámra írja az összeget. Ennél egyszerűbb nem is lehetne.

Ha megkapjátok ezt a levelet, a következő listát lemásoljátok, felbélyegzitek, és elkülditek a következő címre: Lacroix kiadó, rue des Saint-Pères. Párizs.

Lacroix úrnak

Roche, 1880... stb.

Tisztelt uram,

szíveskedjék megküldeni nekem a lehető leghamarabb alábbi műveket az Ön katalógusából:

<i>Értekezés a kohászatról (az ára, ha igaz)</i>	4 frank
<i>Városi és mezőgazdasági hidraulika</i>	3 frank
<i>A gőzhajóparancsnok</i>	5 frank
<i>Hajóépítészet</i>	3 frank
<i>Lőporok és salétromok</i>	5 frank
<i>Ásványtan</i>	10 frank
<i>Kőművesség, Demanet-től</i>	6 frank
<i>Az ács zsebkönyve</i>	6 frank

Létezik egy értekezés az *Artézi kutak*-ról is, F. Garnier-től. Igen lekötelezne, ha fellelné, még ha nem is Önnél jelent meg, továbbá ha válaszában megadná egy pillanatfűró készülékeket gyártó cég címét, amennyiben lehetséges.

Katalógusában, ha jól emlékszem, szerepel az *Útmutató fűrésztelepek építéséhez*. Lekötelezne, ha megküldené. A legjobb az volna, ha postafordultával megírná a kötetek együttes árát, és feltüntetné, hogy melyik fizetési mód felelne meg Önnek a legjobban.

Nagyon fontos volna megtalálni az *Artézi kutak*-at, kérték tőlem. Kérik még egy *Fémszerkezetekről* szóló munka árát is, ha igaz, szerepel az Ön katalógusában, továbbá egy gyűjteményes munkáét a *Textilanyagokról*, ez utóbbit kérném megküldeni.

Várom tájékoztatását a lehető legrövidebb időn belül, lévén az illető, akinek ez a küldemény szólna, négy napon belül el kell hogy utazzék Franciaországból.

Amennyiben megfelel Önnek az utánvételi fizetés, máris elküldheti a könyveket.

Rimbaud, Roche stb.

Ezután feladjátok az összeget, amit kér, és elkülditek nekem a csomagot.

Ez a levél november 20. körül ér el benneteket, a Viannay cég postautalványa Lyonból ugyanakkorra juttatja el hozzátok az összeget, amit jeleztem. Az első postahajó Marseilles-ből Ádenbe november 26-án indul, és december 11-én ér ide. Nyolc nap alatt lesz elég időtök, hogy továbbítsátok a megbízást.

Hasonlóképp kérnélek benneteket, hogy *Arbey tervező úrtól*, Párizs, Vincennes-i sétány, kérjétek meg a *Mezőgazdasági és erdészeti fűrésztelepek albumát*, amelyet már elküldtetek Ciprusra, de nem kaptam meg. 3 frankot kell küldenetek érte.

Filter úrtól, Jemmapes rakpart, pedig kérjétek meg nagy illusztrált katalógusát a mezőgazdasági gépekről, ez ingyenes.

Végül a Roret-könyvkereskedéstől:

A bognár kézikönyve

A tímár kézikönyve

A tökéletes lakatos, Berthaut-tól

Aknafejtés, J. F. Blanc-tól

Az üvegesmester kézikönyve

A téglagyártó kézikönyve

A fajansz-, cserép- stb. műves kézikönyve

Az olvasztár kézikönyve mindenfajta fémhez

A gyertyaöntő kézikönyve

A fegyverkovács ábécéje

Nézzétek meg, mennyibe kerülnek, és kérjétek meg őket utánvétellel, ha lehetséges; de minde-
nekelőtt nagy szükségem van a *Tímár*-könyvre.

Kérjétek meg Párizsból a Központi Iskola Könyvkereskedésének teljes katalógusát.

Kérik tőlem a *Búvárfelszerelések tervezőinek* címét: ezt is Pilter-től kérhetitek meg, a gépek
katalógusával együtt.

Nagy bajban lennék, ha mindez nem érkezne meg december 11-re. Vagyis, igyekezzetek, hogy
november 26-án minden Marseille-ben legyen. Tegyétek bele a csomagba még a *Távíró kézi-
könyvet*, a *Kis asztalost* és az *Épületfestőt*.

Már két hónapja, hogy írtam, és még nem kaptam meg a kért arab könyveket. A csomagokat a
Tengerészeti Hírszolgálati Társasággal küldjétek. A legjobb, ha tájékoztok.

Ma valóban nagyon elfoglalt vagyok, hogy bővebben írjak nektek. Csak annyit kívánok, hogy
legyetek továbbra is egészségben, és ne legyen nagyon kemény teletek. Írjatok bővebben, mi
hír felétek. Jómagam remélem, hogy sikerül összegyűjtenem valamennyi pénzt.

Amint írok, hogy megkaptátok a 100 frankot, amit elküldtem, közvetlenül átutalom a cégnek.

RIMBAUD

ADAMIK LAJOS FORDÍTÁSA

24.

Családjának

Harer, 1880. december 12.

Kedveseim,

Húsnapi lovaglás után érkeztem meg ide, a Szomáli-sivatagon keresztül. Harer Egyiptom
által gyarmatosított város, és az ő kormányuktól függ. A helyőrség több ezer embert számlál.
Itt található az ügynökségünk és az üzleteink. Az ország kereskedelmi cikkei a kávé, az elefánt-
csont, a bőrök stb. Magas fekvésű, de nem terméketlen vidék. Az éghajlat hűvös, de nem
ártalmas. Minden árut Európából importálnak, tevéken. Egyébként sok munkalehetőség akad.
Rendszeres postánk itt nincs, Ádenbe vagyunk kénytelenek küldeni a postánkat, ami csak
ritkán lehetséges. Így azt is csak jó sokára fogjátok megkapni. Feltételezem, hogy megkap-
tátok a 100 frankot, amit a lyoni központtal küldtettem nektek, és sikerült módját találnotok,
hogy útnak indítsátok a kért dolgokat. Azt viszont nem tudom, hogy mikor kapom meg őket.

Most a gallák vidékén vagyok; ha jól sejtem, hamarosan tovább is kell mennem. Kérlek benneteket, hogy számoljatok be az újságokról a lehető leggyakrabban. Remélem, ügyeitek jól mennek, és jól vagytok. Hamarosan írok majd megint, amint tudok. Levelet, csomagot a következő címre küldjete:

Dubar úr, ádeni főképviseelő
Rimbaud úrnak Harerba

ADAMIK LAJOS FORDÍTÁSA

25. Családjának

Harer, 1881. február 15.

Kedveseim,

megkaptam december 8-i leveleteket, sőt, azt hiszem, írtam is már azóta egyszer. De itt vidéken megritkult az emlékezetem.

Tudjátok ugye, hogy 300 frankot küldtem nektek: 1. Ádenből; 2. Harerből, december 10-e körül; 3. Harerből, január 10-e táján. Ha jól számolom, mostanra már megkaptátok a három százfrankos küldeményt, és útnak indítottátok, amit kértem. Már most köszönöm a küldeményt, amit jeleztek, bár két hónapnál előbb, azt hiszem, nem érkezik ide.

Küldjete el, kérlek, a *Fémszerkezeteket*, Monge-tól, 10 frank az ára.

Nem hiszem, hogy sokáig maradok itt; hamarosan tudni fogom, mikor indulok. Nem találtam meg, amire számítottam: meglehetősen unalmas életet folytatok, és haszon sincs. Amint együtt lesz 1500-2000 frankom, továbbmegyek, és könnyű szívvel. Egy kicsit odébb, azt hiszem, már jobbat találok. Írjátok meg, mi újság a Panama munkálatainál: amint megnyitják, megyek. Most már boldog leszek, ha mehetek innen. Összeszedtem valami nyavalyát, nem túl veszélyeset; de az itteni klíma minden betegségre komiszul hat. A seb sohasem gyógyul be. Egy milliméternyi vágás az ujjon hónapokon át levedzik, és nagyon könnyen elüszkösödik. Másfelől az egyiptomi hatóságok csak elégtelenül vannak ellátva orvosokkal és gyógyszerekkel. Az éghajlat nyáron nagyon párás: ez nekem árt, igen kínoz, számomra túlfűt is hideg.

Ami a könyveket illeti, a Roret-féle kézikönyvekből ne küldjete többet.

Már négy hónapja, hogy holmikat rendeltem Lyonból, és még legalább két hónapig nem kapok semmit.

Ne higgyétek, hogy az itteni vidék teljesen vad lenne. Itt van az egyiptomi hadsereg, tüzérség és lovasság, és a hatóságaik. Az egész ugyanolyan, mint Európában; legfeljebb ez itt egy nagy sereg, kutyákból meg banditákból áll. A bennszülöttek a gallák, valamennyien földművesek és pásztorok: békés emberek, amíg nem támadják meg őket. A föld kitűnő, noha viszonylag hűvös és párás az éghajlat; de a mezőgazdaság nem fejlődött semmit. A kereskedelem lényegében az állatok bőrére szorítkozik, életükben fejjük őket, aztán meg megnyúzzák; továbbá kávéra, elefántcsont, aranyra; illatszerekre, tömjénre, pézsmára stb. A baj, hogy 60 km-re van a tenger, és a szállítás sokba kerül.

Örömmel látom, hogy kis gazdaságotok a lehető legjobban megy. Nem kívánok nektek újrakiadást az 1879-80-as télből, elég jól emlékszem rá ahhoz, hogy örökre elkerüljem egy hasonló elviselésének még a lehetőségét is.

Ha találnátok egy elárvult példányt Bottin könyvéből, a *Párizs és a külföldről* (még ha régebbi is), *néhány frankért*, küldjétek el, inkasszóval: igen nagy szükségem volna rá. Tegyetek még a csomag valamelyik sarkába fél font cukorrépacukrot is.

Lacroix-tól - ha marad még a pénzből - kérjétek meg a következőt: *Dictionary of Engineering military and civil*, 15 frank az ára. Ez nem olyan sürgős.

Biztosak lehettek felőle, hogy vigyázni fogok a könyveimre.

A fényképészeti és természettudományi preparációs anyagaink még nem érkeztek meg, és azt hiszem, én elmegyek, mielőtt még megjönnének. Egész sereg dolgot kellene kérnem, de a Bottint volna legelőször is fontos elküldönnöm.

Apropó: hogy lehet, hogy nem találtátok meg az arab szótárt? Pedig odahaza kell lennie.

Kérjétek meg Frédéricet, hogy az arab anyagok közül keresse meg a következőt: Aforizmak, szójátékok stb. arab nyelven; és kell nála lennie egy gyűjteménynek *párbeszédekből, énekekből* vagy effélékből, hasznos annak, aki nyelvet tanul.⁵⁵ Ha akad valami arab munka, küldjétek el; de csak együtt, csomagként, mert nem érik meg a portót.

Küldök nektek úgy 20 kiló mokka kávét, a számlámra, ha nem kerül túl sokba a vám.

Most pedig: a mihamarabbi viszontlátásig! Jobb idők és egy kevésbé sivár munka reményében; mert ha ti azt képzelitek, hogy fejedelem módjára élek, én viszont biztos vagyok benne, hogy meglehetősen sivár életet folytatok, és ez a sivárság csak nő.

Ezt egy karaván viszi el, és nem ér oda hozzátok előbb, mint márciusban. Ez is a helyzet adta örömhöz tartozik. Sőt, talán ez a legrosszabb.

Ölel benneteket

RIMBAUD

ADAMIK LAJOS FORDÍTÁSA

26. Ernest Delahaye-nek

Áden, 1882. január 18.

Kedves Delahaye Barátom!

Örülök, hogy hírt hallok felőled.

Minden további előbeszéd helyett rögtön előadom, hogy s mint tehetnél nekem - ha Párizsban maradsz - egy igen nagy szívességet.

Könyvet írok Harerről és a gallákról, akiket tanulmányoztam, és a Földrajzi Társaság elé bocsátom. Egy évet töltöttem ezeken a vidékeken, egy francia kereskedelmi cég alkalmazottjaként.

⁵⁵ Ádenből küldött levélben amhara szótárt kért: a terület őslakóinak nyelvét akarta tanulni belőle

Nemrégiben rendeltem egy fényképezőgépet Lyonból, hogy képeket is rakhassak a könyvbe ezekről a különös tájakról.

Nincsenek műszereim a térképek elkészítéséhez, és szeretném megvásárolni őket. Van némi pénzem letétben Franciaországban, anyámnál, abból fedezem majd a költségeket.

Az alábbiakra van szükségem, és végtelenül lekötöttek ezekkel a beszerzésekkel, amelyekre valaki hozzáértő, pl. egy matematikatanár ismerősöd segítségével kellene sort kerítened, és Párizs legjobb iparosához fordulnod:

1° *Egy úti teodolit*, kisméretű. Gondosan kell beállíttatni és becsomagoltatni. Egy teodolit ára meglehetősen magas, ha 1500-1800 franknál többbe kerülne, a teodolit helyett a következő két műszert vásárolj meg:

egy jó szextáns,

egy Cravet-féle, szintező felderítő iránytűt.

2° Vegyél egy 300 darabból álló ásványtani mintagyűjteményt. Ilyesmi kapható a kereskedelemben.

3° *Egy zsebbe való aneroid barométer.*

4° *Egy kender földmérőzsinór.*

5° *Egy matematikai készlet*, legyen benne: 1 vonalzó, egy derékszögmérő, 1 szögmérő, 1 körző, 1 mérőszalag, 1 rajztoll stb.

6° *Rajzpapír.*

Továbbá a következő könyvek:

Salneuve ezredes *Topográfia és geodézia* c. könyve (*Dumain-könyvkereskedés*, Párizs),⁵⁶

Trigonometria a líceumok felsőbb osztályai számára;

Ásványtan a líceumok felsőbb osztályai számára, vagy a Bányászati Főiskola legjobb tankönyve;

Hidrográfia, a létező legjobb kézikönyv;

Marie Davy: *Meteorológia* (*Masson-könyvkereskedés*)

Wagner: *Ipari kémia* (*Savy-könyvkereskedés*, Hautefeuille utca);

Kaltbrüner: *Az utazó kézikönyve* (*Reinwaldnál*);

Útmutató a preparáló utazók számára (a Természettudományi Múzeum könyvkereskedésében);

Guillemin: *Az Ég*;

végül a *Matematikai és Csillagászati Intézet 1882-es évkönyve*.

Állíts róla össze számlát, tedd hozzá a saját kiadásaidat, és fizettesd ki az egészet a Rocheban, Rimbaud-nénál elhelyezett tőkéből.

Nem is képzeled, mekkora szolgálatot teszel nekem. Be tudom fejezni a könyvet, és a későbbiekben dolgozhatom a Földrajzi Társaság költségén.

Bátran kiadok pár ezer frankot, mert ez bőségesen megtérül majd nekem.

⁵⁶ Ha ez nincs, akkor a legjobb topográfiai kézikönyv

Kérlek, ha megteheted, a lehető legsürgősebben vásárold számomra a kért dolgokat; legelőbb a teodolitot és az ásványtani mintagyűjteményt. Különben mindenre egyformán szükségem van. Gondosan csomagold be.

A következő postával, amely három nap múlva indul, mennek részletek.
Addig is, siess!

Baráti üdvözzel,

RIMBAUD
Mazeran, Viannay és Bardey cég
Áden

Alfred (sic!) Delahaye
Gerson tér 8.
Párizs

KOVÁCS ILONA FORDÍTÁSA

27.
Édesanyjának

Áden, 1882. április 15.

Drága Anyám!

Március 30-i leveledet április 12-én kaptam meg.

Örömmel olvasom, hogy rendbe jöttél, e téren tehát nyugodj meg. Fölösleges sötét gondolatokat forgatni a fejünkben, amíg életben vagyunk.

Az én érdekeltségeimet illetően, amelyeket említesz, ezek igen csekélyek, és én egy csöppet sem gyötrődöm miattuk. Ki árthatna nekem, akinek semmim sincs, saját magamon kívül? A magamfajta kapitalistának nincs félnivalója, sem a saját spekulációi, sem a másokéi miatt.

Köszönöm a vendégszerető meghívást, kedveseim. A meghívás, magától értetődően, fordítva is érvényes.

Bocsássátok meg, hogy egy teljes hónapig nem írtam. Különféle munkákban halálra fáradtam. Még mindig ugyanannál a cégnél dolgozom, ugyanolyan feltételek mellett, csak éppen sokkal többet dolgozom, és szinte mindent felélek, elhatároztam hát, hogy nem maradok tovább Ádenben. Egy hónap múlva visszamegyek Harerba, vagy útra kelek Zanzibár felé.

A jövőben nem feledkezem meg róla, hogy minden postával írjak nektek.

Szép időt és jó egészséget!

Őszinte ragaszkodással,

RIMBAUD

KOVÁCS ILONA FORDÍTÁSA

28.
Családjának

Áden, 1883. január 15.

Kedveseim!

Megkaptam legutóbbi leveleteket az újévi jókívánságokkal. Szívből köszönöm, és higgyétek el, ragaszkodásom a régi.

Megkaptam a beszerzett könyvek listáját. Csakugyan, ahogy mondjátok, a hiányzó könyvek a legszükségesebbek. Az egyik egy *topográfiai értekezés* (nem fotografiai, olyan van a csomagban!). A topográfia a tervrajzkészítés mestersége kint a terepen: meg kell hogy legyen nekem. Továbbítsátok hát a mellékelt levelet a könyvkereskedőhöz, ő majd könnyen talál ilyen értekezést, a szerző nem fontos. A másik egy gyakorlati föld- és ásványtani értekezés. Elmagyarázom neki, hova kell fordulnia, hogy megszerezze.

Ez a két dolog egy korábbi megbízás része volt, ezért erősködöm, hogy szükségem van rájuk. Különben nagyon hasznosak nekem.

Nem küldök több megbízást pénz nélkül. Bocsássátok meg, hogy zavart okoztam.

Isabelle rosszul teszi, hogy meg akar látogatni ebben az országban. Lávás talaj, egyetlen fűszál nélkül. Mindössze annyi előnye van, hogy egészséges a klímája, és hogy az üzleti élet elég élénk. Viszont március és október között irtózatosa a hőség. Most tél van, a hőmérő csak 30°-ot mutat árnyékban; soha nem esik. Már egy éve megszakítás nélkül szabad ég alatt hálók. Én, személy szerint, nagyon szeretem ezt a klímát, mert még mindig irtózom az esőtől, a sártól és a hidegtől. Mégis, március végén valószínűleg visszamegyek Harerba. Az hegyes, magaslati vidék, márciustól októberig egyfolytában esik, és a hőmérő 10°-ot mutat. Csodálatos a növényzet, és gyakori a láz. Ha visszamegyek, valószínűleg még egy évig ott is maradok. Mind ez hamarosan eldől. Harerból küldök majd látképeket, tájakat és jellegzetes embertípusokat ábrázoló képeket.

Az Angol Kincstári Bank, amelyet említettem, csak afféle takarékpénztár Ádenban; kb. 4,5%-ot kamatozik. A betétek összege viszont korlátozva van. Nemigen éri meg.

Hamarosan újból írok.

A. RIMBAUD

[A fenti levélhez mellékelte feljegyzés:]

Érdeklődni kell a Vezérkari könyvkereskedésben vagy valamelyik hasonló szakosított könyvesboltban, hogy melyik a legfrissebb és leghasználhatóbb *Topográfiai és geodéziai értekezés* (olyan, mint amelyet a Saint-Cyr stb. növendékei használnak), és azt kell meghozatni.

A Lacroix-könyvkereskedésből:

Beudant: *Ásványtan és földtan*, 1 kötet, tizennyolcadrét, 6 fr.

KOVÁCS ILONA FORDÍTÁSA

29. Családjának

Harer, 1883. május 6.

Kedveseim!

Április 30-án kaptam meg Harerban március 26-i leveleteket.

Azt íjátok, elküldtetek két láda könyvet. Én csak egy ládát kaptam meg Ádenban, azt, amelyikről Dubar azt állította, hogy huszonöt frankot takarított meg rajta. A másik - a szögmérő asztalkával - közben már valószínűleg megérkezett Ádenbe. Még mielőtt Ádenből elindultam volna, elküldtem nektek egy százfrankos csekket egy újabb könyvlistával. Bizonyára már be is váltottátok, a könyveket pedig megvettétek. Mostanában már nemigen tudom, milyen napot írunk. Hamarosan küldök egy újabb, kétszáz frankos csekket, mert szükségem lesz rá, hogy a fényképezéshez tükröket hozassak.

Jól tettem, hogy feladtam ezt a rendelést, és ha akarom, hamar visszanyerem majd a 2000 frank költséget. Itt mindenki fényképezkedni akar, egy guinea-t is ajánlanak képenként! Még nem vagyok jól felszerelve, nem ismerem a helyi viszonyokat, de hamar kiismerem majd, és akkor érdekes dolgokat fogok küldeni nektek.

Mellékeltem két fényképet: én vagyok rajtuk, és magam csináltam. Itt mindig jobban érzem magam, mint Ádenban. Kevesebb a munka, több a levegő, a zöld stb.

Három évre meghosszabbítottam a szerződésemet itt, de azt hiszem, a cég hamarosan bezár, a nyereség nem fedezi a kiadásokat. A szerződésben mindenesetre benne van, hogy aznap, mikor elbocsátanak, háromhavi fizetést kapok kártérítésként. Ez év végén elmondhatom, hogy kerek három évet töltöttem le a tisztelt társaságnál.

Isabelle nagyon rosszul teszi, ha nem megy férjhez, amennyiben akad valami komoly és művelt ember, olyan, akinek jövője van. Az élet már ilyen, és a magány rossz dolog a földön. Én is sajnálom, hogy nem nősültem meg és nincs családom. Egyelőre azonban bolyongásra vagyok ítélve, egy távoli vállalkozáshoz láncolva, és napról napra csökken a kedvem az európai klíma, életstílus, sőt nyelv iránt. De jaj, mire valók az ide-oda vándorlások, a fáradalmak és a kalandok különös emberfajták közt forogva, és a nyelvek, melyekkel megtömjük a fejünk, és a nevesincs kínok, ha egy nap - évek múltán - nem pihenhetek meg egy nekem úgyahogy tetsző helyen, nem vár rám család, és nincs legalább egy fiam, hogy az ő nevelése töltse ki életem hátralévő idejét, akit a magam feje után nevelnék, felékesíteném és felvértézném a jelenleg megszerezhető legteljesebb műveltséggel, és akiből a szemem láttára lenne híres mérnök, tudása révén hatalmas és gazdag ember? De ki tudja, meddig pergetem napjaimat itt e hegyek között? Úgy eltűnhetek itt, e törzsek között, hogy híreimet se hallja a világ.

Politikáról írtok nekem. Ha tudnátok, mennyire nem érdekel! Több mint két éve, hogy ki sem nyitottam az újságot. A vitákból mostanra már egy szót sem értek. Akár a muzulmánok, tudom, hogy aminek meg kell lennie, az meglesz, és kész.

Egyetlen dolog érdekel, az otthoni hírek, és mindig boldogan pihenek meg úgy, hogy mezei munkátokat képzelem magam elé. Kár, hogy olyan hideg és komor otthon a tél! De most tavasz van nálatok, és a ti klímátok ilyentájt hasonlít az enyémre itt, Harerban.

A fényképeken engem látni: az egyikben a ház teraszán, a másikon egy kávéház kertjében, megint másikon keresztbe font karral a banánfák között. Mindegyik kifehéredett a rossz előhívó víz miatt, amit használok. De a jövőben jobbakat csinállok majd. Ez csak arra való, hogy felidézze az arcomat, és lássátok, milyenek az itteni tájak.

Viszontlátásra!

RIMBAUD
Mazeran, Viannay és Bardey cég
Áden

KOVÁCS ILONA FORDÍTÁSA

30. Családjának

Áden, 1884. május 5.

Kedveseim!

Mint tudjátok, társaságunkat teljesen felszámolták, és a hareri ügynökség, amit én vezettem, megszűnt, az ádeni ügynökséget szintén bezárták. Úgy hallom, a T[ársaság] veszteségei Franciaországban közel egymillióra rúgnak, ezek a veszteségek persze másféle ügyekből származnak, mint az itteniek, amelyek elég jól mentek. Szóval, április végén megköszönték a szolgálataimat, és a szerződés értelmében háromhavi - egészen július végéig szóló - fizetést adtak nekem kártérítésként. Most hát nincs állásom, bár még mindig a T[ársaság] régi épületében lakom, amelyet június végéig vettek ki. Bardey visszautazott Marseille-be, úgy tíz napja, hogy újabb tőkét szerezzen az itteni ügymenet folytatásához. Kívánom, hogy sikerrel járjon, de erősen tartok az ellenkezőjétől. Azt mondta, várjam meg itt, de ha a hónap végén sem kapok kielégítő híreket, másutt, másféle állás után fogok nézni.

Itt most nincs munka, minthogy az itteni ügynökségeknek szállító nagy cégek mind tönkrementek Marseille-ben. Másrészt, akinek nincs állása, annak méregdrága itt az élet, és tűrhetetlenül unalmas, különösen a nyár beállta után, és tudjátok, hogy az itteni nyár a világon a legmelegebb!

Fogalmam sincs, vajon hol találom magam egy hónap múlva. Tizenkét-tizenháromezer frank van nálam, és minthogy itt senkiben sem lehet megbízni, az ember kénytelen magával hordani és örökösen szemmel tartani a vagyonkáját. És ez a pénz, amiből elegendő évjáradékot húzhatnék, hogy állás nélkül megéljek, semmi hasznat sem hoz nekem, csak folytonos bosszúságok forrása!

Milyen vigasztalanul tengetem az életem képtelen éghajlatokon, észbontó körülmények között! A megtakarított pénzből biztos jövedelmem lehetne, kicsit megpihenhetnék sokévi kínlódás után, de nem elég, hogy egyetlen napot sem bírok ki munka nélkül, még gyümölcsöket sem élvezhetem. Az itteni Kincstári Bank nem fizet kamatot a betétek után, a kereskedelmi cégek pedig nem megbízhatók!

Nem tudok olyan címet adni, amire választ küldjetelek, mert magam sem tudom, merre vetődöm a közeljövőben, és milyen utakon és milyen úticéllal, miért és hogyan!

Elképzeltető, hogy az angolok hamarosan elfoglalják Harert, meglehet, hogy visszamegyek oda. Lehetne ott kereskedni, vehetnék talán kerteket és pár ültetvényt, megpróbálhatnék abból megélni. Harer és Abessínia éghajlata ugyanis nagyszerű, jobb, mint az európai, nincsenek olyan kemény telek, s a megélhetés nagyon olcsó, az ennivaló jó, a levegő pompás; a Vörös-tenger partján élni viszont a legerősebb idegzetűeket is megviseli. Egyetlen ott töltött év során annyit öregsznek az emberek, mint másutt négy év alatt.

Valóságos lázálom hát, ahogy itt élek. Ne képzeljétek, hogy vígan élem világom. Hogy mennyire nem: mindig is azt tapasztaltam, hogy nálam keservebben senki sem él!

Ha rövid időn belül újra megindulhat itt a munka, akkor még megleszek, nem élem föl nyomorúságos tőkemet, kalandokba bocsátkozva. Ha így lesz, a lehető legtovább maradok még ebben a szörnyű, isten háta mögötti zugban, Ádenben, mert másfelől viszont túl veszedelmes egyéni vállalkozásokba fogni Afrikában.

Bocsássatok meg, amiért ilyen részletesen taglalom a gondjaimat. De most, hogy lassan betöltöm a harmincadik évemet (az élet fele!), belefáradtam abba, hogy ide-oda kóboroljak, eredménytelenül.

Ti nem éltek ilyen lázálomban, szívesen képzelem magam elé az otthoni nyugalmas életet, csendes foglalatosságokat. Bárcsak megmaradnának ilyenek!

Én viszont arra vagyok ítélve, hogy még sokáig - talán örökre - itt éljek, ezeken a vidékeken, ahol már ismernek, és ahol mindig találok munkát, míg Franciaországban idegen lennék, nincs ott semmi keresnivalóm.

Szóval, reméljük a legjobbakat.

Bizakodva ölel

ARTHUR RIMBAUD
Poste restante, *Áden-camp*
Arábia

KOVÁCS ILONA FORDÍTÁSA

31. Családjának

Áden, 1884. szeptember

Kedveseim!

Már régóta nem hallottam felőletek semmit. Mégis szívesen képzelem azt, hogy otthon minden rendben van, és jó termést meg hosszú őszt kívánok nektek. Egészségesnek és békésnek képzelek benneteket, mint rendesen.

Már a harmadik hónap telik le idestova új, féléves szerződésemből. Az ügyek rosszul állnak, azt hiszem, december végén másik állás után kell néznom, amit - remélem - könnyen találok majd. Nem küldtem el nektek a pénzemet, mert nem tudom, merre induljak, nem tudom, merre vetődöm majd a közeljövőben, és hogy nem kell-e befektetnem a tőkemet valami jövedelmező üzletbe.

...

Annak, aki nem komoly kereskedő, jelentős tőkék és hitelek birtokában, hanem csak kis tőkékkel rendelkezik, itt nagyobb a kockázata, hogy elveszti, mint hogy haszonnal forgatja a pénzét, mert ezer veszély fenyeget mindenfelől, és a megélhetés, ha kicsit is kényelmesen akar élni az ember, többbe kerül, mint amennyi a keresete. Ugyanis az alkalmazottak bére Keleten most éppolyan alacsony, mint Európában, sőt a sorsuk itt még bizonytalanabb, a veszedelmes klíma és az idegőrlő életmód miatt.

Én nagyjából hozzászoktam már mindenféle klímához, hideghez és meleghez, hűvöshöz és szárazhoz, már nem fenyegetnek a lázbetegségek és más akklimatizációs nyavalyák, de érzem, hogy nagyon - és nagyon gyorsan - öregszem, minthogy ostoba mesterségeket űzök, és vadak meg hülyék társaságában élek.

Szóval, bizonyára ti is úgy vélekedtek, mint én: amennyiben meg tudok élni itt, és tekintve hogy minden ember nyomorúságos végzete rabszolgája, Ádenben éppúgy, mint másutt, talán még jobb is nekem Ádenben, mint másutt, ahol nem ismernek, ahol teljesen elfelejtettek, és ahol mindent újra kellene kezdenem. Amíg tehát itt meglesz a kenyerem, nem kell-e itt maradnom? Nem kell-e itt maradnom, amíg nincs miből éldegélnem békésen? Márpedig az több mint valószínű, hogy soha nem lesz miből így élnem, és hogy sem élni, sem meghalni nem fogok békében. Végére is, ahogy a muzulmánok mondják: „Meg van írva!” - Ilyen az élet: nem valami mulatságos!

A nyár itt szeptember utolsó napjaiban ér véget, és attól kezdve már csak 25-30° lesz nappal, és 20-25° éjszaka. Ezt hívják télnek Ádenben.

Ennek a mocskos Vörös-tengernek az egész partvidékén ilyen kínzó a hőség. Egy francia hadihajó horgonyoz Obockban, 70 főnyi legénységéből 65 trópusi lázban fekszik, a parancsnok tegnap halt meg. Holott Obockban, ami gőzhajón négyóránnyira van ide, még hűvösebb is van, mint Ádenben, ahol egészséges a levegő, csak az idegeket viseli meg a túlzott hőség.

Odaadó hívetek
RIMBAUD

KOVÁCS ILONA FORDÍTÁSA

32. Családjának

Tadjoura, 1885. december 3.

Kedveseim,

éppen a Choába induló karavánom összeállításával foglalatoskodom. Elég lassan megy, már ahogy ez itt szokás, de úgy tervezem, 1886. január vége felé mégis útra kelek innen.

Jól vagyok. - Küldjétek el nekem a kért szótárt a megadott címre. Ugyanoda címezhetek a továbbiakban minden nekem szóló küldeményt. Onnan továbbítják majd nekem.

Tadjoura már egy éve az obocki francia kolóniához van csatolva. Az egész egy kis dankali falu, néhány mecsettel és palmafával. Van egy erődje, amit még az egyiptomiak építettek hajdanán, és ahol most hat francia katona tétlenkedik egy őrmester - a parancsnok - vezénylete alatt. Meghagyták az országnak a maga kis szultánját, meg a bennszülött-közigazgatást; protektorátus lett belőle. A helyi kereskedelem a rabszolgák eladásából áll.

Innen indulnak az európaiak karavánjai Choa felé, de ilyen kevés akad; csak nagy nehézségek árán lehet átjutni, mivel a bennszülöttek a partvidéken végig ellenségei az európaiaknak, amióta Hewett angol tengernagy Tigrei János császárral aláíratott egy olyan szerződést, amely megszünteti a rabszolga-kereskedelmet, a bennszülöttek által üzött kereskedés egyetlen, úgy-ahogy virágzó ágát. Ennek ellenére a francia fennhatóság alatti területen nem igyekeznek gátolni a rabszolga-kereskedelmet, és jól teszik.

Nehogy azt higgyétek ám, hogy rabszolga-kereskedő lett belőlem! Az áru, amit mi szállítunk, puska (rég, negyven éve leselejtezt, csappantyús puska), olyan, amit a régi fegyverekkel foglalkozó liège-i vagy francia fegyverkereskedők hét-nyolc frankért árulnak. Choa királyának, II. Meneliknek úgy 40 frankért adjuk el darabját, de óriási költségek terhelik, arról nem is beszélve, milyen veszélyes az oda- és visszaút. Az út mentén dankalik laknak: beduin pásztorok és fanatikus muzulmánok, félelmetesek. Igaz, hogy nekünk lőfegyvereink vannak, a beduinoknak pedig csak lándzsáik, mégis megtámadnak minden karavánt.

Ahogy átkeltünk az Awash folyón, beértünk a hatalmas Menelik király birodalmába. Ott már keresztény földművesek laknak; magaslati vidék: helyenként a tengerszint feletti 3000 métert is eléri, klímája kiváló; az élet rettentő olcsó; minden európai növény megterem; a lakosok barátságosak. Évente hat hónapon át esik az eső, úgy, mint Harer tartományban, a nagy etióp középhegység második hegyláncán.

Jó egészséget és sok szerencsét kívánok nektek az 1886-os évre!

Őszinte odaadással
A. RIMBAUD
Univerzum Szálló, *Áden*

KOVÁCS ILONA FORDÍTÁSA

33. Családjának

Kairó, 1887. augusztus 23.

Kedveseim!

Abesszíniai utazásom véget ért.

Már elmeséltem nektek, hogy - miután meghalt az üzlettársam - hogy s mint támadtak nehézségeim az örökségét illetően. Kétszeresen fizettették ki velem az adósságait, és csak szörnyű kinnal tudtam megmenteni az üzletbe befektetett saját pénzemet. Ha az üzlettársam nem hal meg, vagy harmincezer frankot nyerek, így viszont itt állok a korábbi tizenöt-ezremmel, közel kétévi iszonyatos kínlódás után. Nincs szerencsém!

Azért jöttem ide, mert a Vörös-tengernél elviselhetetlen volt a hőség ebben az évben: állandóan 50-60°; és mivel legyengültem hétévi, minden képzeletet felülmúló fáradozásban és irtózatoss nélkülozések közepette, úgy gondoltam, itt majd két-három hónap alatt rendbe jövök; de újra csak költségekbe verem magam, mert semmi dolgom itt, az életmód pedig olyan, mint az európai, és meglehetősen drága.

Napok óta reuma kínoz vesetájon - halálos gyötrelmem -, ugyanez a jobb combomban is, ami időről időre megbénít, ízületi fájás a bal térdemben, egy (már régi) reuma a jobb vállamban, a hajam teljesen megöszült. Úgy érzem, hogy az életem zátonyra futott.

Gondoljátok csak el, milyen állapotban lehet valaki, olyasféle hőstettek után, mint utazások a tengeren, a szárazföldön, lóháton, bárkában, ruha, élelem, víz nélkül stb. stb.

Mérhetetlenül fáradt vagyok. Jelenleg nincs állásom. Félek, hogy elveszítem azt a keveset is, amim van. Gondoljátok el, hogy állandóan tizenhatezer és még pár száz aranyfrankot hordok az övemben, nyom vagy nyolc kilót, és vérhast kapok tőle.

Mégsem mehetek vissza Európába, sok okból; először is, az ottani telet nem élném túl, aztán már túlságosan megszoktam a kötetlen, csavargó életformát, végezetül pedig, nincs pozícióm.

Ezért aztán hátralévő napjaimat fáradalmak és nélkülözések közepette, kóborlással kell töltenem, más kilátásom nem lévén, mint hogy belepusztulok a fáradalmakba.

Nem maradok itt sokáig: nincs állásom és minden méregdrága. Kénytelen leszek visszatérni Szudán, Abesszínia vagy Arábia földjére, ahonnan hosszú utakra lehet indulni Afrikába, sőt talán Kínába, Japánba, ki tudja, merre?

Írjátok magatokról! Békét és boldogságot kívánok nektek!

Őszinte odaadással
Cím: Arthur Rimbaud
Poste restante, Kairó (Egyiptom)

KOVÁCS ILONA FORDÍTÁSA

34. Családjának

Áden, 1887. december 15.

Kedveseim,

megkaptam november 20-i leveleteket. Köszönöm, hogy gondoltatok rám.

Én egészen jól vagyok; de még nem találtam semmit, amibe érdemes lett volna belefogni.

Terhelnélek benneteket egy apró szívességgel, amely semmilyen tekintetben sem lesz károtok-ra. Szeretném belevágni a fejszémet valamibe, ha megkapom a miniszteri engedélyt, és utána tőkét is talállok.

Adjátok fel a mellékelt levelet Vouziers járás képviselőjének, a levél belső fejlécét kiegészítve még a képviselő és a járás nevével. A képviselőnek küldött levélben kell lennie a miniszterhez szólónak is. A miniszternek szóló levél végére, az üresen hagyott helyre írjátok még oda, kérlek, a képviselő nevét, akit a kérvény továbbításával megbízok. Ha ez megvan, az egészet elkülditek a képviselő címére, nyitva hagyva a miniszternek szóló levél borítékát.

Amennyiben Corneau úr, a vaskereskedő lenne jelenleg Charleville képviselője, akkor talán jobb lenne neki küldeni el, lévén kohászati vállalkozásról szó; akkor tehát az ő nevének kellene szerepelnie az üresen hagyott részen, illetve a miniszterhez szóló kérés végén. Ha nem így van - nem vagyok egészen tájékozott az aktuális politikai főzőcskékről -, legjobb lesz a járástok képviselőjének címezni. Semmi más teendőtök nincs, csak amit elmondtam; a továbbiakban pedig hozzátok nem megy semmi, mert amint látjátok, a minisztert arra kérem, hogy a képviselőhöz küldje a választ, a képviselőt pedig, hogy ide, a konzulátusra.

Kétlem, hogy sikerülne az indítvány, amilyen a jelenlegi politikai helyzet az afrikai partnak ezen a részén; de hát végül is ez csak a kezdet, és nem kerül, csak a papírba.

Legyetek tehát olyan kedvesek, és adjátok fel mielőbb, minden hozzátétel nélkül, ezt a levelet a képviselőnek (benne a miniszternek címzett kéréssel). A dolog már magától megy tovább, ha egyáltalán.

Azért címzem előbb hozzátok, mert nem ismerem a képviselő címét, és nem akarok úgy írni a miniszternek, hogy ne csatolnék a beadványhoz egy ajánlást. Bízom benne, hogy a képviselő tesz is valamit. Most már csak a várakozás van hátra. Később majd megírom nektek, hogy mit válaszoltak, ha válaszolnak: amit remélek.

Az abesszíniai utazásomról írtam egy beszámolót a Földrajzi Társaságnak. Küldtem cikkeket a Temps-nak, a Figarónak stb... Szándékom, hogy küldjek a Courrier des Ardennes-nek is néhány érdekes beszámolót kelet-afrikai útjaimról. Azt hiszem, ezzel nem árthatok magamnak.

Ég áldjon benneteket.

Ha válaszoltok, csakis a következő címre:

A. RIMBAUD

Postán maradó,

Áden-camp, Arábia

ADAMIK LAJOS FORDÍTÁSA

35. Családjának

Harer, 1888. május 15.

Kedveseim,

újra berendezkedtem itt, hosszabb időre.

Kiépíték egy francia kereskedelmi képviselőt, annak az ügynökségnek a mintájára, amelyet korábban tartottam fenn, de néhány javítással és újítással. Elégé jelentős üzleteket kötök, némi haszonhoz is jutok a révükön. Volnátok olyan szívesek megadni a legnagyobb kelme-gyárosok nevét Sedanban vagy a megyében? Kérnék tőlük bizományba egy keveset az anyagaikból: jól el lehetne adni őket Harerban és Abesszíniában.

Magam jól vagyok. Sok a dolgom, és teljesen egyedül vagyok. Kinn vagyok a szabadban, és örülök, hogy pihenhetek vagy helyesebben felfrissülhetek a parton eltöltött három esztendő után.

Éljetek jól, és köszöntsön rátok a jólét.

RIMBAUD

ADAMIK LAJOS FORDÍTÁSA

36. Családjának

Harer, 1888. augusztus 4.

Kedveseim,

most kaptam meg június 27-i leveleteket. Ne lepjen meg, hogy ennyit késik a posta, mert ezt a helyet sivatagok választják el a parttól, a postának nyolc nap kell az átkeléshez; aztán a Seylacot Ádennel összekötő szolgálat is nagyon rendszertelen, a posta Ádenből Európába csak hetente egyszer indul, és csak két hét múlva érkezik oda. Egy levélváltás Európával legalább három hónapba telik. Európából lehetetlen közvetlenül Harerba írni, mert az angol gyámság alá tartozó Seylacon túl a nomád törzsek lakta sivatag terül el. Az itteni hegy az abesszin fennsík folytatása: a hőmérséklet sohasem emelkedik 25 fok fölé, és sohasem süllyed plusz öt fok alá. Vagyis nem kell dideregni és verejtékezni sem.

Most az esős évszakban vagyunk, ami meglehetősen lehangoló. A kormány Menelik király abesszin kormánya, vagyis egy néger-keresztény kormány; de, ami a fő, viszonylagos békében és biztonságban élünk, az üzlet pedig hol jobban, hol rosszabbul, de megy. Abban nem kell reménykedni, hogy egykettőre milliomos lesz az ember. Hát istenem! Ha már arra kárhoztattam, hogy itt, ezeken a vidékeken éljek, és így...

Jó, ha összesen húsz európai van egész Abesszíniában, beleértve ezt a tartományt is. Láthatjátok tehát, milyen hatalmas területre vagyunk szétszórva. Még Harer az a vidék, ahol a legtöbben vannak: mintegy tízen. Én vagyok köztük az egyetlen francia; akárcsak én, néger gyerekeket oktatnak.

Állandóan és nagyon unatkozom; nem is ismertem még olyan embert soha, aki annyira unatkozott volna, mint én. De hát nem sivár-e így az élet, család nélkül, szellemi elfoglaltság nélkül, elveszve a négerek között, akiknek szeretne az ember javítani a sorsán, ők pedig azon vannak, hogy kifosszanak, és lehetetlenné teszik, hogy rövid határidőn belül lezárjad az ügyeket? Kénytelen vagy az ő karattyolásukat utánózni, az ő mocskos ételeiket enni, elviselni ezer bosszúságot az ő lustaságuk, galádságuk, ostobaságuk miatt!

És még nem is ez a legszomorúbb. Az ember attól fél, hogy szép lassacskán maga is eldurvul, amilyen elszigetelten és messze él minden értelmes társaságtól.

Selyemféléket importálnak, pamutot, tallért és még néhány más cikket: exportálni pedig kávékat exportálnak, gumit, illatszereket, elefántcsontot, aranyat, ami nagyon messziről érkezik stb. stb. Az üzletek igen tekintélyesek, de az én erőimnek kevesek, és egyébként is megoszlanak a néhány európai között, akiket erre a kietlen vidékre vetett a sorsuk.

Szívemből üdvözöllek benneteket, íratok!

RIMBAUD

ADAMIK LAJOS FORDÍTÁSA

Harer, 1889. május 18.

Kedves anyám, kedves hűgocskám,

megkaptam április 2-i leveleteket. Örömmel látom, hogy felétek minden jól megy.

Nekem változatlanul sok a dolgom ezen a pokoli vidéken. Amit keresek, az nincs arányban a gondokkal; mert igen sivár életet élünk itt a négerek között.

Összesen annyi jó van ebben a vidékben, hogy sohasem fagy; soha nincs kevesebb plusz tíz foknál, és több sem 30-nál. De a mostani évszakban hatalmas esőzések zúdulnak ránk, és akárcsak benneteket, ez bennünket is gátol a munkában, hisz sem fogadni, sem útnak indítani nem tudjuk a karavánokat.

Aki idejön, annak sohasem kell tartania attól, hogy milliomos lesz - legfeljebb tetvekből, ha túl sokat látogatja a bennszülötteket.

Olvashattatok az újságokban, hogy az uralkodó (micsoda uralkodó!!!), János meghalt, megölték a mahdisták. Közvetve mi is ettől az uralkodótól függünk. Közvetlenül viszont Choai Menelik király alá tartozunk, aki János császárnak adózott. Ez a mi Menelikünk tavaly fellázadt a rettenetes János ellen, és már-már egymás torkának estek, amikor nevezett császárnak eszébe jutott, hogy előbb oldalba támadja a Matamaparti mahdistákat. Ott is maradt: vigye el az ördög!

Itt most nagyon nyugodtan vagyunk. Fügünk Abesszíniától, de elválaszt tőle az Awash folyó. Seylackal és Ádennel mindedig könnyen tartjuk a kapcsolatot.

Sajnálom, hogy az idén nem mehetek el a Kiállításra, de messze nem állok olyan jól, hogy megengedhetném magamnak, aztán pedig teljesen egyedül vagyok itt, és ha én elmennék, az irodám teljesen megszűnne. Marad tehát a következő; azon pedig már majd kiállíthatom még magamat is, mert az az érzésem, hogy rendkívül egzotikus benyomást kell keltenie az embernek, ha ilyen hosszú időn át tartózkodott egy olyan vidéken, mint ez itt.

Várom híreiteket, kívánok nektek szép időt és jó időket is.

RIMBAUD
Césan Tian úr,
kereskedő címére
Áden

ADAMIK LAJOS FORDÍTÁSA

38. Ilgnek

N° 15.

Harer, 1890. március 1.

Kedves Ilg úr⁵⁷,

a N° 14-est, amelyről azt hittem, hogy elindult Choába, visszakaptam; hozzáfűzöm még a következőt is, a gyors és mielőbbi alkalom reményében.

Egyébiránt mi itt változatlanul ugyanolyan helyzetben vagyunk, a seylaci út teljesen elvágva, nincs se föl-, se lejárás, pedig az angol expedíciót befejezték. Szó szerint egyetlen tallér nélkül leledzem 1889. december 15. óta, és nagyon el vagyok adósodva országon belül is! Szeretnék lemenni Seylacba, hogy magam hozzam el a *két és fél hónapja* visszatartott pénzt, de nem indulhatok el, amíg nem indítottam útnak a Geldessyben lévő árut, Geldessyből pedig nem érkezik semmi, de abszolúte semmi mindmostanáig! 300 amharának kell elindulnia Ahmed Jerával, hogy megkeressék Mekonene áruszállítmányait Seylacban. Ezek a katonák két hónapja táboroznak Geldessyben, azt se tudva, hogy előrevonulnak-e vagy vissza. Geldessyben a mi zerbiáinkban⁵⁸ vannak elszállásolva, és ottlétük nem kevésbé járul hozzá a szálak összekuszálásához. A királynak azok az áruszállítmányai nem érkeznek ide hat hónap alatt, 600 tevét emlegetnek! Tekintély itt egyáltalán nem létezik, igen kutyául mennek a dolgok.

Kértem a 4000 tallér visszafizetését, amit hét hónapja vettek kölcsön tőlem, és aminek a kamatait én fizetem Tiannak - ugyancsak szükségem lenne rá, és Önnek is kifizethetnék valamennyit az átkozott kávéja árából, ha visszaadnák azt a 4000 tallért! De megtagadták a visszafizetést, azzal a kifogással, hogy a szerződésben azt írták: Dedzsacs Mékonene visszatértekor fizethető ki! Micsoda csapás, micsoda gyalázat! Kiszolgáltatottja vagyok tehát ezeknek a csirkefogóknak, akik akkor fizetik majd vissza nekem a pénzt, amikor nekik tetszik, én pedig nem tehetek mást, mint várhatok.

Két héttel ezelőtt írtam egy erélyes felszólítást a királynak (amharául és franciául) a 4000 tallér visszafizetése ügyében, amire szükségem van, beleszámítva a havi 40 tallér kamatot, amit én fizetek, hisz mire föl kellene a magam zsebéből fizetnem egy királynak adott kölcsön kamatait! - Ez már kicsit vicces volna! Egy azzagei futárta bízta a levelet, de nem tudom, megérkezik-e? - Amíg várok, természetesen terhelve vagyok Tian úr összegével, aki pedig csak a kamatokat számítja, ahelyett hogy a visszafizetéssel törődne!

- Láthatja tehát, milyen kalamajkába rántanak bele minket az abesszinek! - Amikor azt írtam Önnek, hogy számlázza az áruszállítmányaimat, természetesen azokra gondoltam, *amit Ön már eladott*, nem pedig ami még eladásra vár, hisz végül is pénzről van szó! Nem értem, hogy találhatta érdekeivel ellenkezőnek a dolgot, mikor pedig legfeljebb az enyéimmel ellenkezik!

Tessék a pénzösszegek és az áruszállítmányok összegzése, melyeket Ön tőlem kapott:

⁵⁷ Alfred Ilg, Menelik király bizalmi embere volt

⁵⁸ kunyhó

készpénz	900 t.
1. áruszállítmány	2704 t.
2. áruszállítmány	776 t.
3. áruszállítmány	361 t.
4. áruszállítmány	1987, 375
összesen	6728, 375
az Ön által megküldött érték	2179, 6 t.
Önnél maradó	4548, 775 t.

Mármost, mivel a készpénzösszeg felhasználásra került, az 1. és a 2. áruszállítmány teljesen el lett adva kívánságaimnak megfelelően, és részben a 3. meg a 4. is, Önnél körülbelül 2500 tallér folyósítható összeg lehet az én számlámon, és úgy számítom, hogy az összes szállítmányból 2000 tallér marad Önnek.

Ha nem kíván maga foglalkozni azzal, amit a részemre felvett, küldje el ide Harerba, a lehető leggyorsabban - a haszon az enyém lesz.

Mert végül is az Ön üzlete nekem igencsak kedvezőtlen: 4000 tallér értékű kávé az Ön számlájára, ami nem indul el Geldessyből! És Ön 4000 tallér készpénzt akar, mikor egy fillér sincs a kasszámban! A choai áruszállítmányaim 4500 tallérnyi készletéből pedig egy tallért se láttam a mai napig! - Így több mint 12 000 TALLÉRom marad fedezetlenül! Így lehetetlen fizetnem! Még ha lett is volna nálam tallér, akkor se fizettem volna ki többet 2000-nél (hozzátéve, hogy a szállítmányaimért még nem kaptam meg mintegy 2500 tallért). *Küldje meg tehát nekem ezt a 2500 tallérnyi értéket, és én kifizettem Önnek a számláján lévő követelést*, mert ha jól sejtem, legfeljebb még húsz napig vagyok pénz nélkül. Másfelől a 2500 tallér értékű áruszállítmány, amit Harerban adtak el, az Choában még 2000 tallért se ér, azt hiszem tehát, hogy nem követelek sokat.

Ádenben az egész maradékot kifizetem Savouré úr számlájáról, *Ádenből* ő maga küldi el a tallérjait Choába, amikor akarja, számomra teljesen lehetetlen, hogy itt tallérral rendelkezzem, még a magam számára sem. *És nem kaptam egyetlen tallért sem* az ő számlájának a szoldójára.

Öszinte üdvözzel

RIMBAUD

Az árufélék árfolyamai

Az arany Ádenben nagyot esett a rúpia és a tallér hosszának következtében. A gyűrűarany mindössze 20-20 1/2 tallért ér Ádenben, nincs rá kereslet.

A zébad névleges értéke a parton 2 tallér, de nagyon nehéz eladni, lévén Áden, Masszava és Európa is elzárva.

Egyedül az elefántcsont tartja magát: 10-110 tallér 32 1/2 fontért teljesen biztos még néhány hónapig, miután Zanzibár blokádja továbbra sem ér véget.

A kávé 7 és 8 között ingadozik. Nagyon nehézkes.

- A gumi a lehető legmélyebben.
- A bőrök úgyszintén.

90. március 1.
RIMBAUD

ADAMIK LAJOS FORDÍTÁSA

39.
Meneliknek

*Rimbaud úr,
kereskedő Harerban, Őfelségének,
Menelik király őfelségének*

Fenséges uralkodó,

Hogy szolgál az egészsége? Fogadja hódolatteljes üdvözetemet és őszinte jókívánságaimat.

A harerghéi slumok vagy inkább sufták nem akarják visszaadni nekem a 4000 tallért, amit az Ön nevében vettek ki a pénztáramból, kölcsön ürügyén, immáron hét hónapja.

Már háromszor írtam Önnek e tárgyban.

Ez a pénz a part menti francia kereskedők tulajdona, azért küldték ide nekem, hogy kereskedjek vele az ő számlájukra, most pedig levontak tőlem mindent, amim a parton volt, és vissza akarják venni tőlem az itteni ügynökséget is.

2000 tallérra becsülöm a *személyes* veszteséget, amit ez az ügy nekem okoz. - Mennyit óhajt megtéríteni ebből a veszteségből?

Azonkívül havonta 1% kamatot fizetek erre a pénzösszegre, az eddig már 280 tallért tesz ki, amit a saját zsebemből fizettem ki, egy olyan összegért, amit Ön visszatart tőlem, miközben a kamat minden hónapban nő.

Az igazságosság nevében kérem Önt, hogy a legsürgősebben juttassa vissza nekem ezt a 4000 tallért, utalvány formájában, ahogyan kölcsönadtam, és a teljes havi 1%-os kamatot is, a kölcsönvétel napjától a visszafizetésig.

Beszámolok az ügyről sumjainknak Obockban és konzulunknak Ádenben, hogy tudják, hogyan bánnak velünk Harerban.

Kérem mielőbbi válaszát.

Harer, 1890. április 7-én
RIMBAUD
francia kereskedő Harerban

Őfelségének,
Ménelik császárnak
Ilg úr gondjaira bízva⁵⁹

ADAMIK LAJOS FORDÍTÁSA

⁵⁹ Az abesszin kormány időközben visszatérítette a kért összeget Rimbaud-nak, aki végül nem küldte el a levelet a királynak

Marseille, 1891. július 15.

Drága Isabelle-em,

Megkaptam 13-i leveledet, rögtön válaszolok is Neked. Meg kell tudnom, milyen lépéseket kell tennem a hadbiztosság számlájával és a kórházi zárójelentéssel. Bizony örülnék, ha végre lezárhatnám az ügyet, de nem bírom. Sajnos, még arra is képtelen vagyok, hogy egyetlen lábamra felhúzzam a cipőt. Végül is majd csak elboldogulok valahogy. Ezzel a két igazolással legalább azt elkerülöm, hogy börtönbe zárjanak: ugyanis a katonai ügyészség arra is képes, hogy egy nyomorékot elfogasson, akár a kórházban is. Ami a hazatérési nyilatkozatot illeti, kivel és hol csináltassam meg? Nincs itt senki, kitől megkérdezhetném: és messze van még a nap, mikor majd falábakkal a hivatalokat járhatom, hogy kérdezősködjem.

Éjszakát és nappalokat töltök azzal, hogy valamit kitaláljak arra, hogyan tudnék közlekedni: ez valóságos kínszenvedés számomra. Szeretnék mindenfélét intézni, ide-oda járkálni, látni, élni, elmenni innen: lehetetlen, hosszú időre lehetetlen, ha nem örökre! Ezeket az átkozott mankókat látom csak magam mellett, ezek nélkül a botok nélkül egy lépést sem tehetek, nem tudok létezni. Már majdnem futok mankóimon, de lépcsőn fel-le menni nem bírok, s ha a talaj hepehupás, az egyik vállamról másikra zökkenő testsúly nagyon kifáraszt. Erős idegi fájdalmak kínoznak jobb karomon és vállamon, a mankó feltöri hónaljamat; - egy ideggyulladás is a bal lábamon, és mindezzel mindennap akrobatamutatványokat végzek, hogy olyan legyek, mint aki él.

És íme az, amit végső soron betegségem okának tartok. Az éghajlat Harerban novembertől márciusig hideg. Szokásom szerint, alig vettem magamra ruhát: egy vászonnadrágot pamutínggel. Így tettem meg 15 vagy akár 40 kilométert gyalog, és hihetetlen lovas túrákat a vidék meredek hegységeiben. Azt hiszem, ízületi gyulladás alakult ki a megerőltetés, a hideg és a meleg miatt. Úgy kezdődött, hogy könnyű kalapácsütést éreztem a térdkalácsomban, mely percenként ismétlődött, majd mozgásom nehezült, és a combomban meghúzódott egy ideg. Aztán bedagadtak a térd körüli vénák, mint az érgyulladásnál. Sokat dolgoztam, gyalogoltam, még többet szinte, mint máskor, azt gondolván, hogy csak egyszerű hülésről van szó. Később a fájdalom a bal térdben egyre erősödött. Már minden lépésnél, mintha szöveget szúrtak volna belém oldalról. - Még mindig jártam, bár egyre nagyobb kínnal. Főleg lovon jártam, s úgy kerültem le róla, mint aki megnyomorodott. - Aztán a térdem felett dagadni kezdett a lábam, a térdkalács szinte beleágyazódott a térdhajlattal együtt, ekkor nehézzé vált a keringés, és az idegi fájdalom a bokámtól a derekamig sugárzott. Erősen sántítottam, egyre rosszabbul lettem, de folytattam a munkát, szinte erőltetve. - Aztán teljes hosszában bepólyáltam a lábam, dörzsölgettem, fürdetttem, semmi sem használt. Közben étvágytalan lettem. Makacs álmatlanságba estem. Sokat gyengültem, fogytam. - Március 15-e körül végre rászántam magam, hogy ágyba feküdjem, legalábbis hogy vízszintes helyzetben maradjak. Ágyamat a pénztár, irományaim és az ablak közé helyeztettem. Innen figyelhettem a mérlegeket az udvaron, s egyre több embert fizettem, hogy helyettem szállítsanak, mivel fekvéssel maradtam, legalább a beteg lábam kinyújtva. Ennek ellenére térdem napról napra dagadt, olyan volt már, mint egy labda, és a sípcsont fejének belső oldala is megvastagodott másik lábaméhoz képest: a térdkalács teljesen mozdulatlaná vált, besüllyedve a térdízületbe termelte nedveket, melyek rémületemre napok alatt csontkeménnyé váltak. Ekkor az egész láb merevvé lett, teljesen mozdulatlaná nyolc nap alatt, úgyhogy csak csúszva bírtam eljutni az árnyékszékre. Ezalatt a lábam és combom egyre fogyott, miközben a térd és hajlata egyre dagadtak, megkövesedve vagy inkább megcsontosodva, fizikai és lelkiállapotom pedig egyre romlott.

Március végén elhatároztam, hogy útra kelek. Néhány nap alatt mindenem túladtam, persze vesztességgel. A merevség és a fájdalom miatt sem öszvérré, sem tevére nem ülhettem, így csináltattam egy függönnyel fedett hordágyat, amit tizenhat emberem vitt Seylacba két héten keresztül. Az utazás második napján, mikor messzire elhagytam a karavánt, egy kietlen helyen eső lepott meg. Ekkor tizenhat órán át vízben feküdtem fedél nélkül: mozdulni sem bírtam. Ez alaposan kikészített. Útközben már nem tudtam többé elhagyni a hordágyat. Sátrat terítettek fölém, és én kézzel gödröt ástam fekvőhelyem mellett, és sok nehézség árán odébbvonszolód-
tam, hogy dolgomat elvégezhessem, majd betemettem a gödröt. Reggel lebontották fejem fölül a sátrat, és továbbvittek. Seylacba összetörve, bénultan érkeztem meg. Csak négy órát pihenhettem, egy gőzös indult Ádenbe. Hordágyammal a fedélzetre kellett feljutnom, s a hajó-
hídra vetett matracon három napig étlenül szenvedtem a tengeren. Ádenben újabb hordágyas partraszállás következett. Aztán néhány napot töltöttem Tian úrnál, hogy üzleti ügyeinket rendezzük, s közben elmentem a kórházba, ahol az angol orvos azt tanácsolta tizenöt nap után, hogy sürgősen menjek Európába.

Meggyőződése, hogy ha az izületi fájdalmat az első napoktól fogva kezelték volna, könnyen lecsillapult volna, nem lettek volna ilyen következményei. De én efelől teljesen tudatlan voltam. Magam rontottam el mindent azzal, hogy csökönyösen gyalogoltam, és dolgoztam a végsőkig. Miért nem tanítják meg az embernek az iskolában legalább azt a keveset az orvos-
tudományból, ami ahhoz kell, hogy ne csináljon ilyen ostobaságot?

Ha valaki ilyen esetben tanácsot kérne tőlem, azt mondanám, ha idáig jutott az állapota, ne engedje, hogy amputálják. Szedjék miszlikre, trancsírozzák, szaggassák darabokra, de ne tőrje, hogy a lábát levágják. Még az is jobb, ha meg kell halni, mint egy testrésszel kevesebb-
bélni. Ezt sokan így is tették. Ha újrakezdhetném, én is így tennék. Inkább egy évet szenvednék elítéltként, mint hogy amputáljanak.

Most itt a dicső eredmény: ülök, időnként felkelek, ugrálok néhány száz lépést mankóimon, és visszaülök. Kezemmel nem sokat bírok. Járás közben nem merem levenni a szemem a lábam-
ról és a mankó hegyéről. A fej és a vállak előrecsuklanak, az ember meggörbül, mint egy púpos. Remeg a félelemtől, ha egy tárgy vagy ember megmozdul körülötte, attól tart, valaki fellöki, a másik lábát is eltöri. Az emberek vihognak, ha szökdécselni látják. Visszaülve remeg a keze, a hónalja feltörve, az arca mint egy bolondé. Erőt vesz rajta az elkeseredés, ülve marad, teljesen tehetetlenül, siránkozva várja az éjszakát, mely örök álmatlanságot hoz, és a reggelt, mely még szomorúbb lesz, mint az előző.

Folyt, köv.

Jókívánságaimat küldöm:

RIMBAUD

PÁLFFY GABRIELLA FORDÍTÁSA

41.

A Tengerhajózási Társaság igazgatójához⁶⁰

Marseille, 1891. november 9.

ADOMÁNY: EGYETLENEGY FOG

ADOMÁNY: KÉT FOG

ADOMÁNY: HÁROM FOG

ADOMÁNY: NÉGY FOG

ADOMÁNY: KÉT FOG

Igazgató Úr!

Azért fordulok Önhöz, hogy megkérdezzem, nem hagytam-e valamit a számláján. Szeretném a mai napon megváltoztatni szolgáltatomat, melynek nevét sem ismerem, mindenesetre legyen ez az aphinari szolgálat. Az üzlet mindenhol ott van, és én, tehetetlen, szerencsétlen, semmit sem találok, megmondhatja bármelyik kutya az utcán.

Küldje el számomra az aphinari szolgálat bérét Szuezbé. Teljesen megbénultam, így szeretném, ha időben a fedélzeten lehetnék. Mondja meg, hány órákor kell a fedélzetre szállítatnom magam...

PÁLFFY GABRIELLA FORDÍTÁSA

⁶⁰ Rimbaud utolsó levele. Két nappal később meghalt

VÁZLATOS ÉLETRAJZ

1853. *November 2-án* megszületik Frédéric, Rimbaud kapitány és Vitalie Cuif első gyermeke.⁶¹

1854. *Október 20-án* megszületik Jean-Nicolas-Arthur Rimbaud.

1856. *Március 14-től* 1856. május 28-ig Rimbaud kapitány részt vesz a krími háborúban.

1858. *Június 15-én* megszületik Vitalie Rimbaud.

1860. *Június elsején* megszületik Isabelle Rimbaud.

Augusztusban Rimbaud kapitány csatlakozik ezredéhez, és ettől kezdve a házastársak külön élnek.

1862. *Októberben* beíratják Rimbaud-t a Rossat Intézet elemi iskolájába.

1862-től 1863-ig az elemi iskola első osztályát végzi.

1863-tól 1864-ig elvégzi az elemi iskola második osztályát.

1864 *októberétől* 1865 *húsvétjáig* az elemi iskola harmadik osztályát végzi a Rossat Intézetben.

1865. *húsvétól júliusig* a községi felső iskolában fejezi be a harmadik osztályt.

1865-1866. Egy év alatt elvégzi az elemi iskola 4-5. évét.

1866-1869. Elvégzi a gimnázium második osztályát.

1869. *Októberben* a harmadik, retorikai osztályba kerül, ahol Feuillâtre lesz a tanára.

1870. *Januárban* Feuillâtre-t áthelyezik, az új tanár, Georges Izambard veszi át helyét. Megjelenik első ismert költeménye, az *Árvák újévi ajándéka*.

Július 24-én Izambard elhagyja Charleville-t, és visszatér Douaibe.

Augusztus 6-án tanérvzáró ünnepélyt tartanak a gimnáziumban.

Augusztus 13-án megjelenik a *Komédia három csókban* (Később: *Az első este*) c. verse.

Augusztus 29-én Rimbaud Charleville-be utazik. Itt tartózkodik

augusztus 30-án is, majd *augusztus 31-én* a párizsi Gare du Nord-ra érkezik. Elfogják, őrizetbe veszik, majd a mazas-i börtönbe viszik.

Szeptember 4-én a császárság megbukik.

Szeptember 5-én levelet ír Izambard-nak.

Szabadulása után Douai-be megy, a Gindre családhoz.

Szeptember 25-én a Libéral du Nord című lap egy Rimbaud-szöveget közöl.

Szeptember 26-án Rimbaud Charleville-be indul Izambard-ral és Deverrière-rel.

⁶¹ Ezt az áttekintést rövidítésekkel az egyébként is forrásul használt 1972-es Pléiade-kiadásból vettük át

Október 2-án (valószínű időpont) Rimbaud másodszor indul útnak. Megfordul Fumay-ben, Vireux-ben, Givet-ben, majd Charleroi-ba érkezik. Eljut egészen Brüsszelig.

Október 11-én (valószínű időpont) Douai-be érkezik a Gindre családhoz. Visszatér Charleville-be, legkésőbb *november 2-ig*.

December 31-én a németek Mézières-t bombázzák.

1871. *Január elsején* Mézières-t és Charleville-t elfoglalják a németek.

Január 28-án aláírják a fegyverszüneti egyezményt.

Február 25-én Rimbaud ismét Párizsba utazik.

Március elsején a német csapatok felvonulnak a Champs Élysées-n.

Március 10-én Rimbaud visszaérkezik Charleville-be.

Március 18-án megalakul a Kommün.

Egy falragasz tudtul adja, hogy a gimnáziumban folytatódik a tanítás.

Április 17-én Rimbaud charleville-i tartózkodása bizonyítható.

Április 19-én Rimbaud Párizsba indul. (?)

Április 23-án Rimbaud Párizsba érkezik. (?)

Április 25-én a foglyul ejtett kommünárokat, férfiakat és nőket, ütlegetik, leköpdösik a járókelők.

Május 3-án Rimbaud elhagyja Párizst. (?)

Május 13-án Rimbaud bizonyíthatóan Charleville-ben tartózkodik.

Május 15-én a Demenynek küldött ún. „látnoki levél” három verset tartalmaz: *Párizsi csatadal, Kis szerelmeim, Guggolások*.

Május 21-én a versailles-iak behatolnak Párizsba.

Május 21-től 28-ig a „Véres hét” eseményei.

Rimbaud májustól szeptemberig Charleville-ben tartózkodik.

Június 10-én újabb levél Demenynek: ebben van *A hétéves költők, a Szegények a templomban, A bohóc szíve, Az ellopott szív*.

Augusztus 15-én levelet ad fel Banville-nak, benne az *Amit a virágokról mondanak a költők*.

Szeptember 10-e körül Verlaine hívására Párizsba utazik.

Nála van *A részeg hajó* kézírata.

Szeptember végéig kétes hírű szállodákban lakik, majd felváltva száll meg Charles Cros-nál, Cabaner-nál, Forain-nél.

November 4-én Verlaine részegen jelenetet rendez.

November 15-én újabb veszekedési jelenet.

November 15-én megjelenik Lepelletier karcolata, mely semmi kétséget nem hagy a Verlaine-t és Rimbaud-t összefűző barátság jellege felől.

December végén botrány robban ki a „Vilains Bonshommes” nevű bohém társaság vacsoráján.

1872. *Január 13-án* Verlaine kishíján megfojtja feleségét, aki erre elutazik.

Január 20-án Verlaine levelet ír Mathilde-nak, melyben bocsánatát kéri.

Február végén vagy március elején Rimbaud visszautazik Charleville-be.

Március 15-én Mathilde visszaköltözik Verlaine-hez.

Március és május között újfajta verseket ír (kiadásunkban: *Új versek és dalok* gyűjtőcím alatt).

Május 9-én Verlaine-éknél újabb házastársi veszekedések kezdődnek, melyek Rimbaud újbóli feltűnésére utalnak.

Június 15-én borzalmas jelenet Verlaine-éknél.

Július 7-én Verlaine és Rimbaud együtt hagyja el Párizst.

Július 9-én átlépik a belga határt. Brüsszelbe érkeznek.

Július 21-én Verlaine édesanyja és Mathilde Brüsszelbe érkezik. Verlaine-nel együtt indulnak haza, aki az utolsó pillanatban otthagyja őket, és visszatér Rimbaud-hoz. Gyalogtúrákat tesznek Malines környékén.

Szeptember 7-én, szombat este, Verlaine és Rimbaud hajóra száll Ostendénél.

Szeptember 7-éről 8-ára virradó hajnalon megérkeznek Doverbe.

Szeptember 8-án este Londonba érkeznek. A két barát francia menekültekkel találkozik. Rimbaud elkedvetlenedik, szerencsétlennek érzi magát.

November végén Rimbaud úgy dönt, hogy hazatér Charleville-be, Verlaine Londonban marad.

December 20-án Rimbaud bizonyíthatóan megfordul Charleville-ben.

1873. *Januárban* Verlaine megbetegszik. Édesanyja táviratban értesíti erről Rimbaud-t, és pénzt is küld neki az útiköltségre.

Januártól márciusig Verlaine és Rimbaud együtt él Londonban. Hosszú vidéki sétákat tesznek Kew és Woolwich környékén.

Március 25-én Rimbaud olvasójegyet vált a British Museumba.

Április 4-én Verlaine és Rimbaud hajón Doverből Ostendébe utazik.

Április 12-én Rimbaud Roche-ban van.

Májusban a kis prózaversekből álló *Pogány könyvön*, más néven: *Néger könyvön* dolgozik; részben ezekből a töredékekből alakítja ki az *Egy évad a pokolban*-t.

Május 24-én Bouillonban Rimbaud csatlakozik Verlaine-hez. A két barát Liège-en át Anvers-be tart.

Május 26-án a *Great Eastern Railway* fedélzetén átkelnek az Északi-tengeren.

Május 27-én 6 óra 40-kor kötnek ki Londonban.

Június 11-, 12-, 13-i keltezéssel francia különórakat hirdetnek a The Echo hasábjain.

Július 3-án összevesznek. Verlaine Ostendébe hajózik.

Július 4-én Rimbaud követi Verlaine-t Brüsszelbe.

Július 10-én eldördül a revolver. Rimbaud-t a Szent János Kórházba viszik.

Július 13-án a vizsgálóbíró fölkeresi a kórházat, hogy Rimbaud-t kihallgassa.

Július 17-én a golyót kioperálják.

Július 18-án újabb kihallgatás következik.

Július 19-én Rimbaud aláírja a vád visszavonásáról szóló iratot.

Július 20-án Rimbaud elhagyja a kórházat. Hazatér Roche-ba.

Októberben kinyomtatják az *Egy évad a pokolban*-t. Rimbaud Brüsszelbe utazik.

Október 24-én „hirtelen” elhatározásból (rendőrségi nyilvántartásba került) hazatér Franciaországba.

November elsején (Berrichon elbeszélése alapján) Párizsban a Tabourey kávéházban látják Rimbaud-t. A mellette ülő Alfred Toussaint költőnek egyetlen szót sem sikerül kihúznia belőle.

1873 vége felé találkozik (Delahaye szerint) Germain Nouveau-val.

1874. *Március 25-én* Londonba utazik, Germain Nouveau társaságában.

Április 4-én beiratkozik a British Museum könyvtárába.

Július 6-án Londonba érkezik Madame Rimbaud és Vitalie. Rimbaud megmutatja nekik a várost, majd folytatja munkáját a British Museumban.

Július 31-én Rimbaud Londonból Scarborough-ba utazik. Igen valószínű, hogy ez a város ihlette a *Színvázlatok* egyik legkésőbb írt darabját, a *Hegyfokot*.

November 7-én és 9-én Rimbaud hirdetést ad fel a Timesban. Ekkor alkalmazza Camille Le Clair, aki nyelviskolát vezet Readingben, a King's Road 165. szám alatt. Egyes beszámolók ellenére - melyek szerint Rimbaud, miután 1873-ban elutazott Angliából, nem lépte volna át a francia határt, félve a rendőrség zaklatásaitól - nagyon valószínűnek látszik, hogy mégis megfordult Charleville-ben. Megismerkedik Louis Létrange-zsal, a házuk földszintjén levő üzlet első alkalmazottjával. Louis Létrange jó muzsikussal, ő adja az első zongoraleckéket Rimbaud-nak.

1875. *Február 12-én* Rimbaud Stuttgartba érkezik, hogy németül tanuljon.

Április vége felé elhagyja Stuttgartot, Svájcban, az Alpokon keresztül megérkezik Milánóba.

Május 7-én Germain Nouveau írja Verlaine-hez intézett levelében: „R. Milánóban van, pénzt vár, hogy Spanyolországba juthasson.” Egész Közép-Olaszországig eljut, ott feladja további terveit, és a livornói francia konzulátus segítségét kérve hazatér.

Június 15-től néhány napot tölt Marseille-ben.

Júliusban Rimbaud Párizsban tartózkodik. Anyja és két leánytestvére néhány napra meglátogatják.

Október 6-án Charleville-be érkezik. Folytatja a zongoratanulást Louis Létrange irányításával. Rimbaud asszony beleegyezik abba, hogy zongorát béreljenek.

December 12-én Verlaine egy „utolsó levelet” intéz Rimbaud-hoz.

December 18-án meghal Vitalie Rimbaud.

1876 *áprilisában* Bécsbe utazik. Az osztrák rendőrség visszatoloncolja a bajor határig. Gyalog tér vissza Franciaországba, Dél-Németországon át.

Májusban Brüsszelbe utazik. Itt találkozik a Holland Idegenlégió toborzóemberével, s belépési nyilatkozatot ír alá.

Június 10-én hajón indul Jáva szigetére. Southamptonon, Gibraltáron, Nápolyon, Szuezen, Ádenen keresztül vezet az útjuk.

December 6-án Cork és Liverpool érintésével visszatér Le Havre-ba, majd Párizsba. Hazatér Charleville-be, de egy ideig nem mutatkozik.

1877. *Május 5-én* a Párizsi Cirkusz (Loisset társulata) Stockholmba érkezik. Bizonyos, hogy ebben az időpontban Rimbaud nincs Svédországban.

Május 19-én Brémában kérvényt ad be az Egyesült Államok konzulátusának, hogy beléphessen az amerikai tengerészethez.

Júniusban Rimbaud neve kétszer is szerepel a Stockholmban tartózkodó külföldiek névsorában, egyszer ügynökként (*Rimbaud A/rthur, agent*), másodszor mint tengerész (*Rimbaud A/rthur, sjöman*). Semmi jel nem mutat arra, hogy a Loisset-féle cirkusz alkalmazásában állt volna.

Augusztusban Svédország után Rimbaud Koppenhágában mutatkozik, azután elindul Norvégiába, „csavarogni”, ahol valószínűleg eljut az ország északi részébe is.

Szeptemberben Rimbaud Marseille-be utazik, ott hajóra száll. Civitavecchiában kiszáll, bejárja Rómát, majd visszatér Charleville-be.

1878. A nyarat Roche-ban tölti, életében először segít anyjának, Frédéricnek és Isabelle-nek az aratási munkákban. A hideg közeledtével, melytől szenved, távozni készül.

Október 20-án nagy útra készül.

A Vogézekén, Svájcon, a Szent Gotthárd-hágón, Luganón halad át. Milánóban vonatra száll, azzal utazik Genováig.

November 19-én Genovában egy Alexandriába tartó bárkára száll. Rövid időt tölt Egyiptomban, majd Ciprusra utazik. Cipruson, Larnacában felveszik őt az Ernest Jean és ifjabb Thial céghez. Hatvan munkást irányít egy kőfejtőben.

1879. *Május 27-én* Rimbaud betegen hagyja el Ciprust, és hazatér Franciaországba. A roche-i orvos tifuszt állapít meg. Rimbaud a nyarat Roche-ban tölti. Segédkezik a ház körüli munkákban. Meglátogatja őt Delahaye. A tél közeledtével újra keletre indul. Nem épült fel teljesen, olyannyira nem, hogy Marseille-ben kénytelen visszafordulni. A telet is Roche-ban kell töltenie.

1880. *Májusban* Rimbaud ismét visszatér Alexandriába. Cipruson az angol kormány szolgálatába áll. Részt vesz a kormányzó Troodos hegyén épülő nyári rezidenciájának felépítésében. Rimbaud ötven ember munkáját irányítja az építkezésen.

Július 20-án, miután sokat betegeskedik, és kevesli a brit kormánytól kapott összeget, benyújtja felmondását, és Alexandriába megy munkát keresni.

A Vörös-tenger afrikai kikötői felé veszi útját. Megfordul Dzsiedda, Souakim, Masszova és Hodeida kikötőiben. Ez utóbbi helyen kerül kapcsolatba a Mazeran, Viannay, Bardey és Társa cég ügynökével. A Társaság Afrikára és Ázsiára kiterjedő ügynökségének székhelye Ádenben van. Ide utazik Rimbaud a találkozás után.

Augusztus 7-én megérkezik a városba, ahol azonnal szerződtetik.

November 2-án Harerba küldik, a cég Abesszíniában alapított leányvállalatához.

Novemberben Ádenben hajóra száll, kiköt Seylacban, Brit Szomáliában, majd egy karavánhoz csatlakozva teszi meg a Harerba vezető 400 km-es utat.

December 13-án megérkezik Harerba.

1881. *Januárban* fényképezőgépet küldet magának.

Májustól júniusig az ország belsejében jár elefántcsontért. Eljut Baubassába, ahol európai még sohasem járt.

Szeptemberben visszahívását kéri. Meg kell várnia, míg helyettese megérkezik.

Decemberben azzal a szándékkal hagyja el Harert, hogy többé nem tér vissza oda.

1882. Zanzibárba szeretne utazni, hogy ott keressen munkát, de a vállalattal kötött szerződése arra kényszeríti, hogy Ádenben maradjon. Annyira unatkozik, hogy attól tart, „teljesen elbutul”, míg „gürcöl, mint egy igásló”.

Szeptemberben, mikor főnökei úgy döntenek, hogy visszaküldik Harerba kirendeltségvezetőnek, szívesen beleegyeznek.

1883. *Márciusban* újabb hároméves szerződést ír alá a cégnél.

Március 18-án elhagyja Ádent. Obockban köt ki, onnan utazik Harerba.

Munkája kevésbé gyötrelmes, mint 1881-ben, és az éghajlatot is jobban elviseli. A háborús hírek és az anarchia megnehezítik az üzlet menetét. Az év során kereskedelmi expedíciót szervez Ogadenbe, Danakil földjére, Awashba és Wabiba.

1884. Az év elején a Mazeran, Viannay, Bardey és Társa cég csődbe jut. A veszteségek egymillió frankra rúgnak. Rimbaud-t visszahívják Ádenbe.

Március 10-én elhagyja Harert.

Április 23-án Rimbaud megkapja a szerződése felbontásáról szóló értesítést, ezzel egy időben az ádeni és hareri ügynökségek bezárnak. Pierre Bardey-nak Alfred Bardey támogatásával sikerül úrrá lennie a helyzeten.

Június 19-én Rimbaud újabb szerződést ír alá.

Július elsejétől december 31-ig, hat hónapra alkalmazzák Ádenbe.

Szeptemberben Egyiptom kivonja csapatait Harerből, az országon újból eluralkodik a zűrzavar.

1885. *Január 10-én* Rimbaud újabb szerződést köt Pierre Bardey-val, mely egy évre szól. Munkája főleg a kávé eladásából áll, de foglalkozik nyersgumi-, tömjén-, strucctoll-, elefántcsont-, cserzettbőr-, szegfűszeg-kereskedelemmel is.

Októberben mélységesen elégedetlenül az alárendelt szereppel, melyet betölt, heves vita után otthagyja Pierre Bardey-t. Elhatározza, hogy szerencsét próbál a fegyverkereskedelemben. Ebben az időben János császár és Menelik, Choa királya háborúra készülnek egymás ellen. János Angliából kap fegyvereket. Menelik francia és olasz kereskedőktől szerzi be szükségletét.

Október 8-án Rimbaud szerződést ír alá az első fegyverszállító karaván vezetésére.

Novemberben Rimbaud kiköt Tadjourában, hogy az expedíciót előkészítse.

1886. Rimbaud váratlan nehézségekbe ütközik. Az indulást *január 15-ére* tervezte. *Február* folyamán a brit hatóságok nyomására a francia szervek korlátozzák a fegyverszállítási egyezmények megkötését. Rimbaud Tadjourában vesztte el.

Április 17-én a francia kormány tudatja Tadjoura szultánjával, hogy meg kell akadályoznia a fegyverszállítmányok áthaladását. Rimbaud szerencséjére az obocki francia helytartó, Léonce Lagarde megadja neki a kérvényezett hatósági engedélyt.

Október elején Rimbaud elutazik Tadjourából, útra kel Ankoberba, Choa fővárosába. A karavánnal, mely egy tolmácsból, 34 tevehajcsárból, 30 tevéből áll, 2000 kiszolgált liège-i puskát és 75 ezer töltényt szállít. Az út elviselhetetlenül fárasztó, „rémisztő holdbéli tájak” lehetnek ilyenek, Rimbaud megfogalmazása szerint.

1887. Négy hónapi kimerítő menetelések után Rimbaud eléri Ankobert *február 6-án*. Megtudja, hogy Menelik nincs a városban, hadat üzent a hareri emírnek, legyőzte, és az egész országot elfoglalta.

Július 30-án Rimbaud Ádenben van.

Augusztus 20-án megjelenik Kairóban, ahol körülbelül öt hetet tölt. Cikkeket küld néhány francia lapnak. Ekkortájt reumára panaszodik bal combjában, és ízületi fájdalmakra bal térdében.

Október 8-án bizonyíthatóan Ádenben tartózkodik.

1888. Az új év első heteit Ádenben tölti. Ugyanekkor jegyzeteket küld párizsi lapok számára Abesszíniáról. Savourénak Ilghez intézett február 11-i leveléből tudjuk, hogy a francia lapokban egyre több az Abesszíniáról szóló valószínűtlen dolgokat tartalmazó cikk, és hogy „Rimbaud az, aki Ádenből koholmányokat ír a francia sajtónak”.

Március 20-a körül Rimbaud Ambadou-ból Harerig utazik a part mentén úgy, hogy 600 km-t tesz meg lóháton 11 nap alatt.

Április 4-én ismét Ádenben van.

Április 13-án egy angol hajó fedélzetén Ádenből Seylacba utazik.

Április 16-án kiköt Seylacban. Feladatul kapja, hogy eljuttasson 3000 puskát és 500 ezer töltényt Harerba.

Május 3-án Harerba érkezik.

Május 15-én Rimbaud hivatalos levélből értesül arról, hogy fegyverkereskedői engedélyét, melyet először elfogadtak, végleg visszavonták. Felhagy a fegyverkereskedelemmel, elhatározza, hogy saját tőkéjéből kereskedelmi vállalatot alapít Harerban. Megállapodik César Tian befolyásos ádeni üzletemberrel. Újra felveszi a kapcsolatot a Bardey céggel.

Decemberben több hétig nála vendégeskedik a svájci Ilg, aki Seylacból szállít árut Meneliknek.

1889. Az év elején a mahdisták legyőzik és megölik János császárt. Menelikből császár lesz.

Februárban Rimbaud-nak kellemetlenségei támadnak. Megmérgezi az üzleteibe behatoló kutyákat, de néhány birka is elpusztul, ezért a bennszülöttek bosszút esküsznek ellene.

Decemberben Rimbaud egy öszvért és két rabszolgát kér Ilgtől személyes használatra. Egyes történészek ebből az esetből meggondolatlanul következtettek a rabszolga-kereskedés tényére.

1890. Az év közepére párizsi irodalmi körök tudomást szereznek Rimbaud abesszíniai jelenlétéről. Egy főszerkesztő ír neki, és naivul így szólítja meg: „Drága költő!”

1891. *Februárban* Rimbaud heves fájdalomra panaszodik jobb térdében. Térd körüli erei megdagadnak, csak sántítva tud járni.

Március közepére az erős fájdalmak ágyhoz kötik. Számadásait ágyból fekvé intézi, amelyet az ablakhoz tolat, hogy az udvarra láthasson. Egy hónap leforgása alatt jobb lába teljesen megbénul.

Március végén úgy dönt, hogy leutazik a partra orvosi kezelésre.

Április 7-én hordágyon fekve indul útnak. Az út Seylacig tizenkét napig tart. Onnan Ádenbe utazik egy gőzös hajóhídján, matracon fekve. Az ádeni angol kórház orvosának tanácsára hazautazik Franciaországba. A Tengerhajózási Társaság *Amazon* nevű hajóján szállítják.

Május 20-án megérkezik Marseilles-be, ahol azonnal a Conception Kórházba szállítják. A fizető betegek osztályára kerül.

Május 21-én Rimbaud erőt gyűjt, hogy levelet írjon édesanyjának.

Május 22-én az orvos közli, hogy az amputáció elkerülhetetlen. A műtétet hétfői napra tűzik ki. Rimbaud még aznap este táviratot küld anyjának. Kéri, hogy haladék nélkül jöjjön el hozzá.

Május 23-án este Madame Rimbaud fia betegágya mellett van. Az operációt elhalasztják.

Május 27-én kerül sor a műtetre.

Június 8-án vagy az azt követő napok valamelyikén Rimbaud-né visszautazik az Ardennekbe.

Július 23-án Rimbaud elhagyja a kórházat. Vonaton szállítják Roche-ba.

Augusztus 23-án visszautazik Marseille-be. Isabelle húga elkíséri őt. Marseille-ben kórházba szállítják. Az orvosok lemondanak róla. A rák egész szervezetén elhatalmasodik.

Október 4-én jobb karja érzéketlenné válik, bal karja is megbénul. Bal lába kihül, reszket, fájdalmas.

Az október 18-ától 24-ig terjedő hét folyamán a kórház gyóntatópapjai kétszer is meglátogatják. Nem mernek a szentség felvételéről beszélni vele.

Október 25-én ismét megjelenik nála egy pap, és megkérdezi, hajlandó-e meggyónni. Rimbaud beleegyezik. A gyóntató végül nem áldoztatja meg, mert látomásai vannak.

November 9-én összefüggéstelen levelet diktál a Tengerhajózási Társaság igazgatójának.

November 10-én délelőtt 10 órakor a halál megszabadítja szenvedéseitől.

PÁLFFY GABRIELLA FORDÍTÁSA